

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 461
Παρασκευή
8 Μαρτίου 1991
Δρχ. 250

Ο απατεώνας που αγαπήσαμε

ΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

ραβικός κόσμος διχάζεται
Η ιρακινή αντιπολίτευση
ανώνεται ● Δήλωση του
αμπανί: «Εμείς οι Κούρδοι
ουμε λόγο» ● Νέα τάξη και
χαιστινιακό

ΑΚΑΝΙΑ

ηνικά διλήμματα ● Προστασία
ονοτήτων ● Αμφισβήτηση και
επτεχνία στην Αλβανία ● Η
ήρυνση του Αλία

ΛΑΔΑ

Ι ΠΑΙΓΝΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

τσοτάκης εναντίον
ιθημερινής» ● Η λεηλασία της
αμμής» ● Οι «ομαδοποιήσεις»
πτών

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

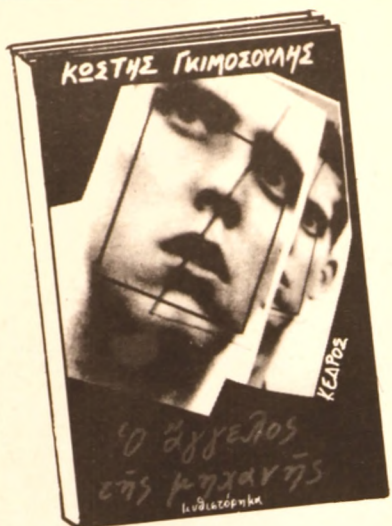
επερά και εκσυγχρονισμός
3ο Συνέδριο: Ένα, δύο, τρία,
λά ΚΚΕ ● Ο ΣΥΝ στη γωνία:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - Τηλ. 36.02.007

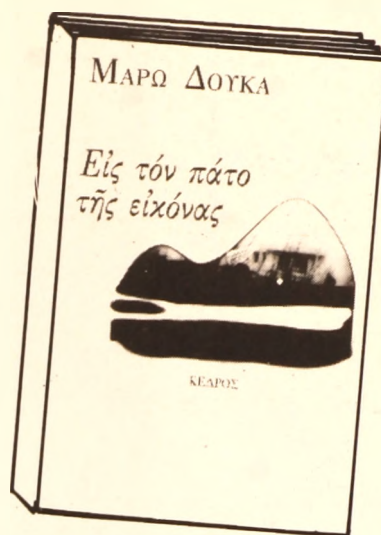
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

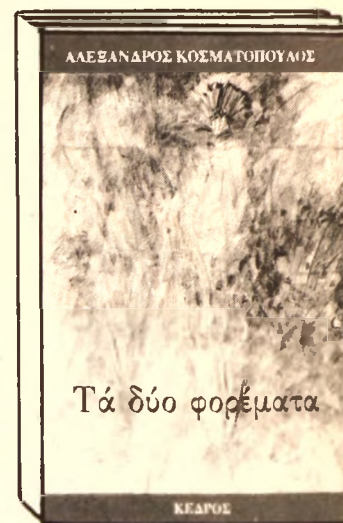
ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ
Ο άγγελος της μηχανής

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ
Καταπάτηση

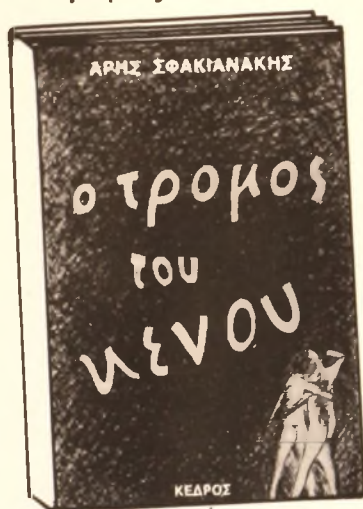

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
Είς τον πάτο της εικόνας

ΑΛΕΞ. ΚΟΣΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ
Τα δύο φορέματα

ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
Ο τρόμος του κενού

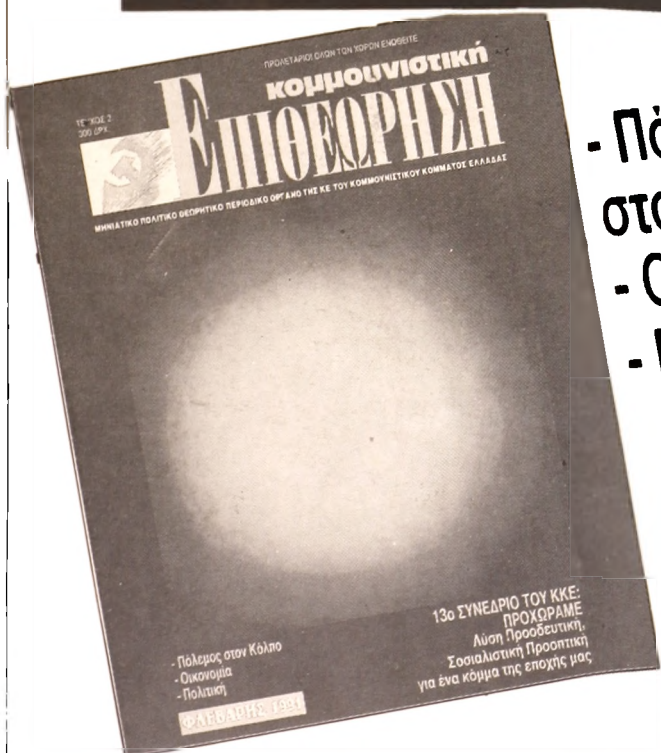

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ
Η κυρία της βιτρίνας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
Ο Εχθρός του ποιητή

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

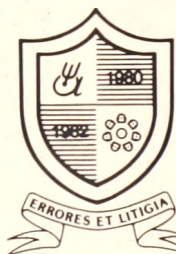

- Πόλεμος στον Κόλπο
- Οικονομία
- Πολιτική

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1991

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

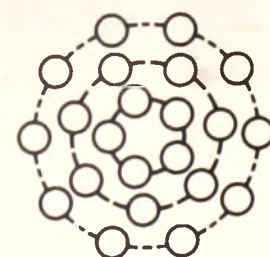

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

2ο ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΓΙΑ ΤΗ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
«Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ»

Διήμερο θεωρητικής και
πρακτικής ευαισθητοποίησης

9-10 Μαρτίου 1991

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 6445140
Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 644 7533-643 5980

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

● Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

● Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

● Εκτύπωση:
«ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ» Α.Ε.
Λ. Ηρακλείου 145
Τηλ. 25.15.340

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν
επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Έξοδα: 2.700 δρχ.
Ετήσια: 5.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
Διοικητική ετήσια: 4.800

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μέσογ. χώρες:
Εξόφληση: δολ. 27
Ετήσια: δολ. 54
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
Εξόφληση: δολ. 30
Ετήσια: δολ. 60

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΠΙΝΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΓΙΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:

Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240

● Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ ————— 24

Η κτηνή ρεπορτάζ και αναλύσεις με αφορμή τη σύγκρουση
«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» - πρωθυπουργικού περιβάλλοντος, λεηλασία της
Γραμμής Α.Ε.» και τα κυφορούμενα στο ΜΕΓΑΛΟ Κανάλι

ΔΙΚΗ ΚΟΣΚΩΤΑ

Ο Α.Γ.Π. στηλιτεύει το φαινόμενο Κόσκωτα και τις επιπτώσεις του
στην ελληνική κοινωνία ενώ η Γ. Μάνδρου αναφέρεται στο πολιτικό
παρασκήνιο πριν από την έναρξη της δικής.

Συνέντευξη ————— 22

Ο *Εντγκάρ Μορέν* μιλά στο ANTI για τις βεβαρυμένες σχέσεις
Δυστής - Αράβων.

Αποκλειστικές δηλώσεις: *Τζελάλ Ταλαμπανί* γιέτης της
Δημοκρατικής Ένωσης του Κουρδιστάν (σελ. 21), *Σάλι Περίσι* -
πρόεδρος του Δημοκρατικού κόμματος της Αλβανίας (σελ. 13).

ΑΛΒΑΝΙΑ ————— 12

Ενα καζάνι που βράζει τη Αλβανία. Για τις τελευταίες εξελίξεις
γράφει ο Α. Λίος.

Ακόμη, μια συνταρακτική μαρτυρία του *Μοντιαν Κλόσι* για τους
καωγμούς διανοομένων και καλλιτεχνών. Ενώ η ελληνική
μεινότητα δραστηριοποιείται πολιτιστικά (σελ. 50-53).

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο Μ. Δοΐντας αναλύει το πολυσυζητημένο ψήφισμα 6/19/90 για το
Κυπριακό (σελ. 14), ο Στ. Αλεφαντίδης σχιαγραφεί τα ελληνικά
πληθυσμικά στοιχεία στον βαλκανικό περίγυρο (σελ. 38) και η Α.
Μανωλοπούλου - Βαφειοπούλου παρουσιάζει το θεσμικό πλαίσιο
προστασίας των μειονοτήτων (σελ. 40).

Γράφουν ακόμη:

Ο Αρ. Λαζαρίδης για τα μεταπολεμικά σενάρια (σελ. 20), ο Αρ.
Κουρτιζής για το 13ο Συνέδριο του ΚΚΕ (σελ. 30), ο Στ.
Καθοννίδης για την Αριστερά και τον εκσυγχρονισμό (σελ. 34), ο
Γρ. Βαλλιαντάς για τις κάθε λογής μειονότητες (σελ. 37), ο Στ.
Κουλόγλου για την επικείμενη δικτατορία στην ΕΣΣΔ (σελ. 44) και
ο Γ. Γκουσιώτης για τη συγχώνευση ΕΑΒ - Λόχληντ (σελ. 46).

ΦΥΛΑΚΕΣ

«Ποτέ δεν θα βάλω
εμπόλεμο στις πλάτες
μου το ταπεινωτικό
χαρτί της χάφης». Ο
ισχυρίτης Γ.
Πετρόπουλος γράφει
από τις φυλακές
Κερκυρας.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ————— 5

Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ————— 6

Η δική και ένας
εξαιρετικός

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ————— 8

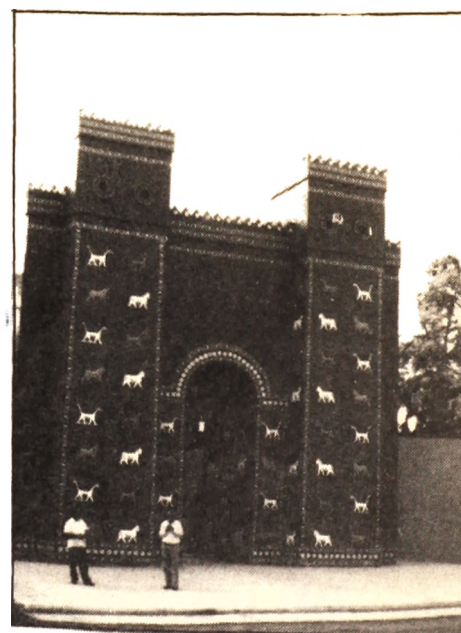
ΘΕΣΕΙΣ ————— 10

Ο *Σπύρος Μπαράνης*
περιγράφει το πλαίσιο μιας
μελλοντικής ελληνοτουρκικής
σύγκρουσης σε συνδυασμό με
το ρόλο του γερμανικού
παραγόντα.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ————— 47

Στη στήλη «Υγιάν Έχομεν»
ο Γ. Μουχοβίτης αναφέρεται
στους λόγους αποχώρησής του
από το ΜΕΓΑ.

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 49

Ο πόλεμος τελείωσε — και οι
αρχαιολογικές ομορφιές σε
Βαγδάτη και Βασόρα δεν είναι
πια εκεί. Το ροκ δεν
εναντιώθηκε στον πόλεμο, ο
Φασμπίντερ όμως
φωτογράφησε τη φρίκη όλων
των πολέμων. Ο Ανδρέας
Σταϊκος μιλάει για το θέατρο,
στον ουρανό του Βερολίνου,
κάθε που έχει φεστιβάλ,
πετούν άγγελοι. Άντε γεια,
λοιπόν...

Λάθος σκηνικό

ΤΗΝ επείγουσα ανάγκη της εφαρμογής μιας εθνικής στρατηγικής ικανής να βγάλει τη χώρα από τη σημερινή βαθεία οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση, τόνισε ο ακαδημαϊκός κ. Α. Αγγελόπουλος, μιλώντας στην Ακαδημία ενώπιον του Προέδρου Καραμανλή και της πολιτικής ηγεσίας, πλην του ~~απόντος~~ Παπανδρέου. Και επέκρινε την πολιτική ηγεσία της χώρας συλλήβδην διότι δεν έχει πλήρη επίγνωση της κρισιμότητας των οικονομικών της χώρας. Ελάχιστοι θα ήταν εκείνοι που θα διαφωνούσαν με τη διάγνωσή του.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ η ανάγκη χάραξης μιας εθνικής στρατηγικής τόσο για την οικονομία όσο και για τα εθνικά θέματα είναι περισσότερο από ποτέ επείγουσα. Τα πολιτικά μέσα, οι πολιτικοί τρόποι εξεύρεσης κοινών σημείων, συνεννόησης, σύμπτωσης, σύγκλισης, συμφωνίας, συναίνεσης μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων για την έξοδο από την κρίση, είναι πάντα διαθέσιμα, αρκεί να υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις και η ανάλογη βούληση.

ΤΕΤΟΙΟ όμως είναι το σημερινό πολιτικό σκηνικό που οποιεσδήποτε ακαδημαϊκές εκκλήσεις προς τα ανώτατα δώματα της πολιτείας δεν μπορούν να τελεσφορήσουν. Για τον απλούστατο λόγο ότι τα πολιτικά κόμματα, οι τρεις βασικοί πολιτικοί σχηματισμοί, είναι απηρχαιωμένοι, ανίκανοι να αντιληφθούν τα προβλήματα, ανίκανοι να εμπνεύσουν την κοινή γνώμη, ανίκανοι να χαράξουν σαφείς κατευθύνσεις βυθισμένοι καθώς είναι στον κομματικό τους μικρόκοσμο.

Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ των πολιτικών κομμάτων και της πολιτικής ζωής της χώρας προσκρούει σε σοβαρά εμπόδια. Δεν είναι δυνατόν να γίνει με αναπαλαιώσεις. Προϋποθέτει σύγκρουση με κατεστημένες δομές, λειτουργίες, πρακτικές και κυρίαρχα στοιχεία της πολιτικής κουλτούρας. Προϋποθέτει κοινωνικό και πολιτικό χώρο ελεύθερο και υγιή για την ανάδειξη των πολιτικών ηγεσιών, διαδικασίες που ελάχιστη σχέση έχουν με τις βυζαντινές εσωκομματικές διαμάχες στους εσωτερους κύκλους, διαδρόμους και σκοτεινούς θαλάμους.

ΕΚΚΛΗΣΕΙΣ τύπου Αγγελόπουλου, είναι καταδικασμένες να πέφτουν στο κενό υπό την εμπειρία μάλιστα της Οικουμενικής. Γιατί στην ουσία απαιτούν ένα νέο πολιτικό σκηνικό όπου δεν θα επικρατεί ο άκρατος κομματισμός, η επουσιώδης αντιπαράθεση, η ευτελής σκοπιμότητα και η φανατική ιδεολογική σύγκρουση.

ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ της ανανέωσης και του εκσυγχρονισμού της πολιτικής ζωής που έχει τεθεί επί τάπητος δεν μπορεί ακόμα να βρει διέξοδο. Το κυβερνών κόμμα χειραγωγεί και υπονομεύει τους θεσμούς. Ο κ. Παπανδρέου τους περιφρονεί βαθύτατα. Το «αγκάθι της κάθαρσης» δεν έχει ακόμα βγει από το πολιτικό σώμα. Γίνεται αντικείμενο πολιτικών ελιγμών, ενώ θα έπρεπε να αποτελεί πάνδημο επιτακτικό αίτημα ώστε να αποκατασταθεί η στοιχειώδης αξιοπιστία και ηθική στο πολιτικό σύστημα της χώρας. Ας αφεθεί επιτέλους η Δικαιοσύνη, για την ανεξαρτησία της οποίας οι πάντες κόπτονται, να κρίνει και να αποφασίσει.

ΚΑΙ ΓΙ' ΑΥΤΟ η εκκαθάριση της ατμόσφαιρας πρέπει να αρχίσει με τη δίκη για το σκάνδαλο Κοσκωτά που έχει βαθιές ρίζες. Η δίκη πρέπει να γίνει και να τελειώσει. Γιατί ο κ. Παπανδρέου δυναμιτίζει και πάλι την πολιτική ζωή με τη δήθεν «άσχετη» προς τη δίκη εξόρμηση του ΠΑΣΟΚ «προς το λαό». Και για να του αφαιρεθεί κάθε πρόφαση, πρόσχημα και άλλοθι, προσφιλή του πάντα καταφύγιο για να μεταθέτει τις τεράστιες και πολιτικές του ευθύνες για την ηθική σήψη, τον κομματικό εκτραχηλισμό, την πολιτική εξαθλίωση, τη θεσμική καταρράκωση και την οικονομική κατάρρευση στα οποία οδήγησε τη χώρα.

Η ΑΠΕΡΓΙΑ
ΠΕΙΝΑΣ, ΝΑ ΔΙΩΚΕΤΑΙ
ΑΡΑΓΕ ΠΟΙΝΙΚΑ;...

ΜΗΝ ΚΑΝΕΤΕ
ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΔΕΞΙΕΣ
ΣΚΕΨΕΙΣ ΑΡΧΗΓΕ!
ΕΙΝΑΙ ΦΑΣΙΣΤΙΚΟ...

ΧΟΥ
ΧΟΥ

Η δική και ένας εξαιρετέος

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ τελείωσε. Οι Αμερικανοί νίκησαν. Το Ιράκ —και ό,τι εξέφραζε το στρατιωτικό δυναμικό του Σαντάμ Χουσεΐν— ηττήθηκε. Και το Κουβέιτ; Το Κουβέιτ, «χάριν του οποίου έγινε ο πόλεμος», αναπνέει ήδη τον αέρα της ελευθερίας... Ο εμίρης, σείχης Τζάμπερ Ελ Άχμαντ Αλ Σαμπάχ, μαζί με τις τέσσερις γυναίκες του και τα 40 παιδιά του, βρίσκεται πίσω στην έδρα του. Και ως πρώτο «δημοκρατικό» μέτρο επέβαλε την απαγόρευση της κυκλοφορίας στην πρωτεύουσα. Μόνο που οι πετρελαιοπηγές του Κουβέιτ εξακολουθούν να καίονται. Και η βροχή που πέφτει εξακολουθεί να είναι πηχτή και μαύρη. Και την περασμένη Πέμπτη —όπως έγραφε το Σπήγκελ— η ημέρα έγινε, ξαφνικά, νύχτα: «Λίγο πριν από το μεσημέρι, κι ενώ ο ήλιος βρισκόταν πολύ ψηλά, άρχισε, ξαφνικά, να απλώνεται η νύχτα πάνω από ολόκληρο το Κουβέιτ... Το σκοτάδι ήταν πιο πυκνό απ' ό,τι τα μεσάνυχτα. Τα αυτοκίνητα προχωρούσαν, με αναμμένα τα φώτα τους, όπως τη νύχτα, ενώ οι κάτοικοι αισθάνθηκαν τέτοιο κρύο σαν να βρισκόνταν στην καρδιά του χειμώνα»... Κάποιοι θυμήθηκαν τις περιγραφές - προβλέψεις διαφόρων επιστημόνων για το πως θα είναι ο «πυρηνικός χειμώνας». Θα είναι —έλεγαν— «ένας τρομακτικός χειμώνας, με βροχή που θα έχει χρώμα πορτοκαλί και θύελλες που θα ανατρέψουν την πορεία των ωκεανών και τη ροή των ποταμών», κλπ. Αλλά στο Κουβέιτ —χάριτι θεία— δεν χρησιμοποιήθηκαν πυρηνικά όπλα. Έτσι, η βροχή είναι μαύρη, οι φωτιές καταβροχθίζουν τρία εκατομμύρια βαρέλια ακατέργαστου πετρελαίου την ημέρα και το «μόνο ερώτημα» είναι αν, από το νέφος των φλεγόμενων πετρελαιοπηγών, θα επηρεασθεί ή όχι το κλίμα σε παγκόσμια κλίμακα...

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η δημοκρατία στο Κουβέιτ «προχωρεί». Το πογκρόμ κατά των Παλαιστινίων συνεχίζεται (έκκληση για τη σωτηρία τους απηύθυνε η «Διεθνής Αμνηστία»), ενώ ο πρόεδρος της *Gulf Bank of Kuwait*, της δεύτερης σε μέγεθος τράπεζας του Κουβέιτ, κατήγγειλε ότι η οικογένεια του εμίρη Σαμπάχ έχει προσλάβει επαγγελματίες δολοφόνους, για να αποδεκατίσει τους ηγέτες της αντιπολίτευσης. Ήδη ο Χαμίντ Γιασάαν, ηγετικό στέλεχος της αντιπολίτευσης, πυροβολήθηκε, την περασμένη βδομάδα, από «άγνωστο ένοπλο», με

ΤΟ ΟΤΙ Η ΔΙΚΗ ΣΥΝΕΠΕΣΕ
ΜΕ ΤΙΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΜΑΣ
ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΤΥΧΗ!
ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;

ΜΕ ΤΕΤΟΙΑ ΤΥΧΗ
ΚΑΙ ΜΕ ΡΩΤΑΤΕ
ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ...
ΛΟΤΤΟ ΕΛΛΗΝΩΝ...
ΠΑΙΕΤΕ ΛΟΤΤΟ!..

αποτέλεσμα να μείνει παράλυτος. Όσο για τα συμβαίνοντα εντός του Ιράκ, και ειδικότερα στην περιοχή της Βασόρας, φαίνεται ό-τι κανείς δεν ξέρει, επακριβώς, τι γίνεται. Οι Αμερικανοί δηλώνουν άγνοια και ενώ θα ήθελαν, βεβαίως, την πτώση του Σαντάμ Χουσεΐν, από την άλλη φοβούνται μήπως πέσουν από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη: «Καλά να φύγει ο Σαντάμ, αλλά όχι και να μας προκύψουν οι ισλαμιστές της Τεχεράνης»!

«...Και με ελληνικά χέρια»

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, όπως μας διαβεβαιώνει ο αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Οικονομίας Θ. Χριστοδούλου, η λήξη του πολέμου στον Κόλπο δεν μπορεί παρά να έχει θετικές επιπτώσεις στην (παραπαίουσα) ελληνική οικονομία. Πρώτον, διότι οι τιμές πετρελαίου σταθεροποιούνται σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Δεύτερον, διότι ο τουρισμός μας θα δει (και πάλι) άσπρη μέρα. Τρίτον διότι «και ελληνικά χέρια» (διάβαζε ελληνικές εργοληπτικές εταιρείες) θα μπορούν να βοηθήσουν στην ανοικοδόμηση του κατεστραμμένου Κουβέιτ, ίσως και του Ιράκ. Το ερώτημα, βεβαίως, που τίθεται είναι αν οι αμερικανικές, βρετανικές, γαλλικές ή σαουδαραβικές εταιρείες θα αφήσουν χώρο για κάποιους «Έλληνες, φτωχούς συγγενείς» και αν το τέρας της ελληνικής γραφειοκρατίας θα επιτρέψει την έγκαιρη κατάθεση προσφορών, κλπ.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, και ενώ ο αρμόδιος υπουργός εξαγγέλλει ότι πρωταρχικός στόχος της κυβέρνησης είναι η σταθεροποίηση και η ανάπτυξη της οικονομίας —στόχοι που εντάσσονται στο τριετές κυβερνητικό πρόγραμμα, κλπ.— ο καθηγητής Άγγελος Αγγελόπουλος, μιλώντας, την περασμένη Τρίτη, στην Ακαδημία Αθηνών, κάλεσε τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή να αναλάβει πρωτοβουλία για τη χάραξη εθνικής στρατηγικής. (Όπως είναι γνωστό, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας αναγορεύθηκε, «δια στόματος Αγγελόπουλου», επίτιμο μέλος της Ακαδημίας, για τη συνολική προσφορά του στη χώρα, με κορυφαία έκφανση την ένταξή μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες).

ΣΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ, ο καθηγητής Α. Αγγελόπουλος υπογράμμισε τις βαρύτατες ευθύνες που υπέχουν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, οι οποίες, επί μια ολόκληρη οκταετία, απλώς εξανέμιζαν την συνδρομή της ΕΟΚ. (Ποιός πρώτος μίλησε για «νεφελοκοκκυγία του ΠΑΣΟΚ»;). Παράλληλα, όμως, επέκρινε τη σημερινή κυβέρνηση γιατί παίρνει μέτρα ανεπαρκή —«και όχι με την ορθή σειρά»— με αποτέλεσμα ούτε ο λαός να είναι ενημερωμένος, ούτε η πολιτική ηγεσία «για την κρισιμότητα των οικονομικών μας». Χωρίς ενημέρωση, όμως, χωρίς ρύθμιση του εξωτερικού μας χρέους, χωρίς μείωση των ελλειμμάτων, του πληθωρισμού και των δανειακών αναγκών, τίποτε

δεν γίνεται. Και όχι μόνον τίποτε δεν γίνεται, αλλά η οικονομία μας «απειλείται με κατάρρευση»!.

Ένας εξαιρετέος

πρώην πρωθυπουργός...

ΕΤΣΙ ΕΙΧΑΝ τα πράγματα την περασμένη Τρίτη, όταν ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ με δηλώσεις του, απεφάνθη ότι ναι μεν «όλοι οι Έλληνες, όποιο αξίωμα και αν έχουν, είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και υπόκεινται στη δικαιοσύνη της πατρίδας τους», πλην αυτό δεν μπορεί να ισχύσει για τον ίδιο, διότι, πρώτον, διετέλεσε πρωθυπουργός και, δεύτερον, διότι η δίκη, που αρχίζει την ερχόμενη Δευτέρα, δεν είναι τίποτε άλλο παρά «κατάληξη συνομωσίας, για τη διάλυση της δημοκρατικής παράταξης» —διάβαζε για τη διάλυση του ΠΑΣΟΚ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ του ΠΑΣΟΚ επεσήμανε ακόμα ότι οι κατήγοροι του δεν μπόρεσαν να αποδείξουν «έστω και ένα πραγματικό γεγονός αντίθετο στους νόμους». Και, εφόσον δεν μπόρεσαν να το αποδείξουν, έπεται ότι όχι μόνο δεν θα παραστεί ο ίδιος στη δίκη (κάτι που δικαιούται να το πράξει), αλλά ούτε θα ορίσει συνηγόρους, για να μην έχει η δίκη οποιαδήποτε «επίφαση νομιμοποίησης»... Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι, βέβαια, πολλά: Κατά ποια λογική, ένας πρώην πρωθυπουργός —εφόσον όλοι οι πολίτες είναι «ίσοι ενώπιον του νόμου»— δεν μπορεί να κριθεί από την δικαιοσύνη; Και αν ένας πρώην πρωθυπουργός είναι «εξαιρετέος», γιατί δεν είναι «εξαιρετέος» και ένας πρώην αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, ο εντιμότατος κ. Μένιος Κουτσόγιωργας; Και αν είναι «εξαιρετέος» ο κ. Κουτσόγιωργας, γιατί δεν είναι επίσης «εξαιρετέος» ένας πρώην υπουργός, όπως ο κ. Γ. Πέτσος ή ένας νυν βουλευτής, όπως ο κ. Δημ. Τσοβόλας; Αλλά, έστω, ότι οι κατήγοροι του κ. Παπανδρέου δεν μπόρεσαν να αποδείξουν κανένα «πραγματικό γεγονός, αντίθετο στον νόμο», κλπ. Τελικά, ποιος θα το κρίνει αυτό; Ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου ή το δικαστήριο;

ΟΙΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, τη «θέση Παπανδρέου» απέναντι στη δίκη της Δευτέρας, έσπευσε να καλύψει σύσσωμη η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ. Η προσφυγή στη δικαιοσύνη —απεφάνθη— είναι «πρόκληση για τους δημοκρατικούς θεσμούς» και το «δημοκρατικό πολίτευμα». Και, επειδή είναι «πρόκληση», επειδή το εκτελεστικό γραφείο του ΠΑΣΟΚ «δεν δίνει εντολές στον λαό» για το τι πρέπει να πράξει, γι' αυτό ο λαός, «αυθορμήτως» αποφάσισε να οργανώσει —όπως έγραφε πρώτος ο «Λόγος»— πανδημοκρατικό συλλαλητήριο, τη Δευτέρα 18 Μαρτίου, όχι στην ήσυ-

χη και αριστοκρατική Εκάλη (όπως, αρχικά είχε αποφασίσει ο... λαός), αλλά στην πλατεία Συντάγματος. Την ίδια ώρα, μάλιστα —αν οι σχετικές πληροφορίες είναι ακριβείς— ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θα ζητήσει «διευρημένη προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή», με κεντρικό αίτημα την προσφυγή στις κάλπες, για να παύσει, επιτέλους, το ΠΑΣΟΚ να είναι —όπως λέει και ο ποιητής— «αστήρ διαττων, ήρως ανεξήγητων θανάτων»... Ο λαός άλλωστε, έχει «νοσταλήσει» την ωραία εποχή των πρασινανθρώπων —τι Τόμπρας, τι Μαρούδας, τι Κουτσόγιωργας...— και είναι φυσικό να θέλει να «επανορθώσει» το μέγα σφάλμα του, όταν έθετε το ΠΑΣΟΚ στην αντιπολίτευση!

Στον χώρο της Αριστεράς

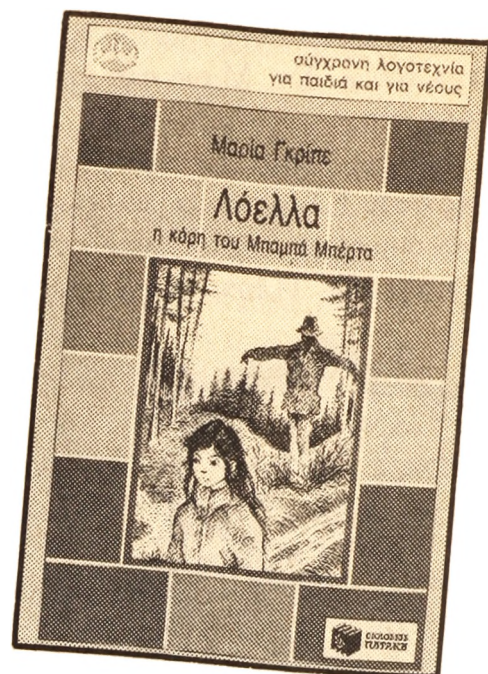
ΚΥΡΙΑΡΧΟ γεγονός, στο δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, απετέλεσε, ασφαλώς (στο χώρο της Αριστεράς) το 13ο Συνέδριο του ΚΚΕ. Η ιστορική ευκαιρία ήταν μοναδική. Ωστόσο, και παρά τα βήματα που σημειώθηκαν, από πλευράς διαφάνειας, δημοκρατικών διαδικασιών, κλπ., το αποτέλεσμα, τελικά, απογοήτευσε, καθώς το «πάνω χέρι», στην Κεντρική Επιτροπή το κρατούν —έστω και με διαφορά ελάχιστων ψήφων— οι συντηρητικοί. Η ανάδειξη, μάλιστα, της Αλέκας Παπαρήγα στη θέση του γενικού γραμματέα του κόμματος, χαρακτηρίστηκε ως «επιστροφή στα εικονίσματα» ή ως «πρόκληση για ρήξη», κ.ά., παρά τους χαμηλούς τόνους που χρησιμοποίησε η ίδια, αμέσως μετά την εκλογή της. Αυτό, βέβαια., καθόλου δεν αποκλείει «ανακατατάξεις» σε νευραλγικούς αρμούς, όπως είναι η διεύθυνση του «ΡΙζοσπάστη» ή του «902 Αριστερά στα FM». (Οι άλλοι μηχανισμοί μένουν σε «καλά χέρια»).

ΩΣΤΟΣΟ το μέλλον της Αριστεράς δεν θα κριθεί μόνον από τους συσχετισμούς δυνάμεων μέσα στο ΚΚΕ, αλλά —κυρίως— από τους συσχετισμούς που θα διαμορφωθούν μέσα στον Συνασπισμό. Εκεί θα δοθεί η μάχη. Ήδη, θεωρείται βέβαιο ότι ο Χαρίλαος Φλωράκης δεν μπορεί πλέον να διεκδικήσει την προεδρία του ΣΥΝ. Και το ερώτημα που τίθεται είναι αν στην πτώση του θα παρασύρει και τον γραμματέα του ΣΥΝ, Λεωνίδα Κύρκο, που κατέχεται από το «σύνδρομο της Ιφιγένειας» (της θυσίας), όπως του καταλόγισαν αρκετά μέλη της Κεντρικής Επιτροπής της ΕΑΡ.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η Αλέκα Παπαρήγα επιμένει ότι δεν τρέφει καμιά απολύτως επιφύλαξη για τον Συνασπισμό, πέρα από το ότι πρέπει να υπάρχει «ένα ενιαίο και αυτοτελές ΚΚΕ στα πλαίσια του Συνασπισμού»...

ANTHNOY

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

ΜΑΡΙΑ ΓΚΡΙΠΕ
Λόελλα, η κόρη
του Μπαμπά Μπέρτα

ΜΑΡΙΑ ΑΒΡΑΑΜΙΔΟΥ
Γράμμα στο μοναχικό
αδερφό μου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

ΕΛΑΙΩΝΑΣ!

Οι «ρεαλιστές» ανασυντάσσονται

Στα ΝΕΑ της Δευτέρας 4/3, ο τέως υπουργός κ. Ευ. Κουλουμπής δημοσίευσε ένα άκρως παραπλανητικό άρθρο για τον Ελαιώνα. Ο κ. Κουλουμπής δεν είναι άσχετος περί το θέμα και δεν θα έπρεπε να κάμει ορισμένες παραποιήσεις· υποθέτουμε λοιπόν ότι «ρεαλιστής» αυτός ήρθε να συνδράμει τον άλλο «ρεαλιστή» τον κ. Στ. Μάνο στο εγκληματικό διάταγμα που ο τελευταίος πέρασε στα μουλωχτά.

Το ζουμί είναι στη φράση του κ. Κουλουμπή: «Πρέπει αμέσως στον Ελαιώνα να προχωρήσει ο σχεδιασμός στον οποίο έχουν συμφωνήσει στα βασικά σημεία και οι δήμοι και το αρμόδιο υπουργείο». Τίποτε ψευδέστερο· κανένας δήμος δεν συμφώνησε

Ανταπόκριση θετική στην έκκληση για τη διάσωση του Ελαιώνα και αντίδραση στο σχέδιο Μάνου παρατηρήθηκε τις μέρες αυτές. Παραφωνία μόνη αποτέλεσε άρθρο του κ. Ευ. Κουλουμπή.

(ίσως μόνον ο ομοϊδεάτης του κ. Κουλουμπή δήμαρχος Ρέντη κ. Γρύλλης που όπως και ο τέως υπουργός του ΠΑΣΟΚ και ο νυν της ΝΔ, ονειρεύεται εργολαβίες).

Ο κ. Κουλουμπής προϋπολογίζει τα έξοδα απόκτησης ελεύθερων χώρων με τρόπο αυθαίρετο και διατυπώνει την άποψη ότι ωφελημένοι από τις προτάσεις του ΑΝΤΙ θα έβγαιναν οι ιδιοκτήτες οικοπεδικών εκτάσεων. Αυθαίρετο το πρώτο, αντίστροφο της αλήθειας το δεύτερο: το διάταγμα του κ. Στ. Μάνου —που άρρηκτα στηρίζει και ο κ. Κουλουμπής— είναι που δίνει αέρα και αξία στους οικοπεδούχους και καταπατητές.

Αλλά και άλλες παραποιήσεις στην πρόταση του ΑΝΤΙ, διέπραξε ο κ. Κουλουμπής. Αφού μας χρεώνει στους ρομαντικούς που προτείνουν «ανεφάρμοστες λύσεις», ο κ. Κουλουμπής καταλήγει με την κορώνα: «Ο Ελαιώνας πρέπει και μπορεί να γίνει πηγή ζωής, κλπ., κλπ.». Ευτυχώς στην ίδια σελίδα καταχωρείται και η πρόταση του ΥΠΕΧΩΔΕ, όπου φαίνεται καθαρά η κοροϊδία, και τι σημαίνει «πηγή ζωής» για τον κ. Μάνο και τον κ. Κουλουμπή. Περιμέναμε πάντως από τον τελευταίο μια πιο εμπειριστικότερη και μη αλληλογρονθοκοπούμενη αρθρογραφία.

Υ.Γ. Μήπως το πρόβλημα του κ. Κουλουμπή όπως εξάλλου και του κ. Μάνου είναι η αντιπαλότητα με τον κ. Τρίτση; Και μεις αντίπαλοι είμαστε και με τον κ. Τρίτση αλλά για τον Ελαιώνα καλά μας τα λείει. Δε νομίζετε;

Πεζά προβλήματα

Δικαίωμα του Δημάρχου Αθηναίων κ. Τρίτση είναι να παίρνει οποιαδήποτε θέση επιθυμεί στον πόλεμο στον Περσικό ή να προσπαθεί να δώσει κάποια διεθνή οντότητα στην Αθή-

Με τα προβλήματα της τρι-

όμως πότε θα ασχοληθεί; Πότε θα μαζέψει τα σκουπίδια και πότε θα εφαρμόσει το μεγαλήβολο «πρόγραμμά» του για την Αθήνα;

Με αυτά τα επίγεια και πεζά προβλήματα είναι διατεθειμένος να ασχοληθεί; Και στο μεταξύ ο κ. Στ. Μάνος φυτεύει εργοστάσια στον Ελαιώνα... Κ.Β.

«Δικαιώσεις»...

Καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης στον Περσικό Κόλπο ο κ. Παπανδρέου —και όχι μόνον αυτός, βέβαια, αλλά κυρίως αυτός— έπεσε απελπιστικά έξω στις εκτιμήσεις του...

Όταν οι Σοβιετικοί ...έσερναν τον Ταρίκ Αζίζ από τη μία υποχώρηση στην άλλη, όταν Αμερικανοί και Σοβιετικοί συνδυάζονταν τόσο δεξιοτεχνικά στην εναλλαγή πολιτικής «καρότου» και πολιτικής «ραβδιού» ο κ. Παπανδρέου ανεκάλυπτε το πρώτο σοβαρό ...«ρήγμα» Ουάσινγκτον - Μόσχας και την «απαρχή της επιστροφής στην περίοδο του ψυχρού πολέμου».

Διαφεύστηκε, βέβαια...

Εκείνο που —δυστυχώς για εκείνον— δεν είχε καταλάβει ο κ. Παπανδρέου, αλλά —ευτυχώς γι' αυτούς— το είχαν καταλάβει εξ αρχής τόσο οι Αμερικανοί όσο και οι Σοβιετικοί, είναι ότι μόνο μαζί μπορούσαν να νικήσουν τον Σαντάμ, χωρίς να ανοίξουν τους «ασκούς» του αραβικού εθνικισμού, και μόνο μαζί μπορούν να επιβάλουν την μεταπολεμική Ειρήνη.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ωστόσο, έπεσε έξω και σε ένα άλλο σημείο: δεν κατάλαβε ότι οι Άραβες τελικά θα συσπειρωθούν εναντίον του Σαντάμ. Όχι μόνο για να τον εκδιώξουν από το Κουβέιτ, αλλά και για να τον εκδιώξουν από τη Βαγδάτη. Ο κ. Παπανδρέου δεν αντιλήφθηκε ότι όποιος ταυτιζόταν με τον Σαντάμ Χουσεΐν (ή, έστω, έδειχνε συμπάθεια απέναντί του) κατά τη διάρκεια του πολέμου, θα έχανε τους Άραβες μετά τον πόλεμο.

Αναρωτιόμαστε, αν ο κ. Παπανδρέου βρισκόταν στην εξουσία τους τελευταίους μήνες. Τι πολιτική θα ακολουθούσε;

Κι αν ακολουθούσε αυτήν που υποπτευόμαστε σε τι απελπιστικό σημείο θα βρίσκονταν σήμερα οι ελληνοαραβικές σχέσεις; Χ.Λ.

Θρασύτητα 1

Με περισσή έπαρση ο κ. Οζάλ, ενισχυμένος από τις εξελίξεις στον Περσικό και τις θωπείες των ΗΠΑ και ΕΟΚ όχι μόνο απειλεί με κατάληψη νη-

σιά μας στο Αιγαίο —αν η Ελλάδα ασκήσει το νόμιμο δικαίωμά της να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 μίλια— αλλά και στέλνει επιστολή προς τους 11 της ΕΟΚ,

αγνοώντας επιδεικτικά την Ελλάδα, με την οποία ζητεί κάθε είδους «αναθέρμανση».

Ευτυχώς δεν επαληθεύτηκαν οι φόβοι για πιέσεις στην Ελλάδα σχετικά με το ξεπάγωμα του 4ου χρηματοδοτικού πρωτοκόλλου σε σύνδεση με την παροχή του δανείου. Αλλά ο Οζάλ θα επανέλθει αξιοποιώντας όσο μπορεί το οικόπεδό του.

Πότε όμως εμείς θα καταλάβουμε ότι χωρίς ισχυρή οικονομία ούτε αμυντικά μπορούμε να σταθούμε ούτε να παρακολουθήσουμε τους βηματισμούς της Ευρώπης διασφαλίζοντας μακροπρόθεσμα τα συμφέροντά μας και εξουδετερώνοντας την τουρκική απειλή; **Κ.Β.**

Θρασύτητα 2

«Θα μπορούσαμε να πάρουμε τα Δωδεκάνησα» δήλωσε στην Σμύρνη την περασμένη Τρίτη ο κ. Οζάλ και επέκρινε την πολιτική του Ισμέτ Ινονού στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ως «άτολμη»!

Η θέση αυτή που πρόβαλε ο τούρκος πρόεδρος είναι χαρακτηριστική για το πώς κλιμακώνει τις απαράδεκτες διεκδικήσεις της η Τουρκία και πώς ρξύνει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, αμέσως μετά τον τερματισμό του πολέμου στον Περσικό.

Οι θέσεις αυτές αποτελούν μια πτυχή της «νέας πολιτικής» του Οζάλ. Η ελληνική πλευρά, τρέπει τώρα όσο ποτέ άλλοτε να εντείνει τη διπλωματική της δραστηριότητα τόσο στην ΕΟΚ όσο και στη διεθνή κοινότητα για τη δίκαιη λύση του Κυπριακού.

Η Άγκυρα όχι μόνο υιοθετεί την αδιαλλαξία στο Κυπριακό, αλλά και προκαλεί στο Αιγαίο. Απέναντι στην πολιτική της «επαργύρωσης» των υπηρεσιών της στους Συμμάχους για τον πόλεμο, η Ελλάδα οφείλει να είναι πανέτοιμη. **Γ.Φ.**

Το σενάριο μιας μελλοντικής Ελληνοτουρκικής σύγκρουσης και ο γερμανικός παράγοντας

(Οι τελευταίες υποχωρήσεις του Οζάλ προς τους στρατιωτικούς («απόλυση» του ανηψιού *Torcan*) και προς ΥΠΕΞ (δηλώσεις για τα 12 μίλια) και το επερχόμενο Συνέδριο του κόμματός του, αναδεικνύουν ανάγλυφα τις έντονες διαμάχες στον ηγεμονικό ιστό της τουρκικής εξουσίας· η οικονομική δυσπραγία, οι ισλαμιστές και η αποτυχία της ανατολικής πολιτικής Οζάλ, πυροδότησαν μια σειρά από αλλαγές που θα ανατρέψουν το πρόγραμμα «εκσυγχρονισμού». Το αποτέλεσμα θα είναι μια πιο σκληρή εθνικιστική πολιτική τύπου Γιλμάζ προς δύο κατευθύνσεις: στα Βαλκάνια με αναμόχλευση των μουσουλμανικών πληθυσμών ενώ στο εσωτερικό οι κεμαλικοί και οι ισλαμιστές ετοιμάζονται για τη μεγάλη σύγκρουση. Η αραβική πολιτική της Τουρκίας «αυτοκτόνησε» τους τελευταίους 6 μήνες αποποιούμενη την παραδοσιακή κεμαλική ουδετερότητα, η ΕΣΣΔ συνεχίζει να παραμένει τοπικά ισχυρή και με αυξημένο ενδιαφέρον στις νότιες δημοκρατίες της που δονούνται από τουρκο-ισλαμικό αναβρασμό, η δε ΕΟΚ και ειδικά η Γερμανία σχεδιάζουν οικονομική διείσδυση στη Μέση Ανατολή. Οι συμμαχίες της Τουρκίας στην ΕΟΚ βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο, η αίτηση της Τουρκίας για ένταξη, εσήμανε συναγερμό στα Ινστιτούτα Διεθνών Σχέσεων της Γερμανίας και της Γαλλίας, που υπέδειξαν αργόσυρτες διαδικασίες συζήτησης της αίτησης, ενώ οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί στην επικράτειά τους έχουν καταστεί πηγή ανησυχιών. Οι γερmano-τουρκικές σχέσεις, περνούν δύσκολες στιγμές: από την εποχή της σύλληψης των Πρασίνων και Ελλήνων υποστηρικτών της νομιμοποίησης του τουρκικού κομμουνιστικού κόμματος, άρχισαν οι προστριβές για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κατασκοπευτική δράση των τούρκων διπλωματών ενάντια στους ομοεθνείς τους στην πρώην Ο.Δ. Γερμανίας καθώς και τα γεγονότα της περυσινής Πρωτομαγιάς μπροστά στο τουρκικό προξενείο του Μονάχου, εξελίχθηκαν σε δυσφορία, όταν παράλογες οικονομικές απαιτήσεις εκδηλώθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης του Κόλπου, με αποκορύφωμα τις δηλώσεις του Οζάλ στο τηλεοπτικό δίκτυο ARD περί αφερέγγυτητας του γερμανικού παράγοντα.

Η γερμανική διπλωματία έχοντας γεωοικονομικούς στόχους, επεκτείνει τον κύκλο των επιρροών της στην Κεντρική Ευρώπη, στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή. Ο οικονομικός διάδρομος που ξεκινά από την Κεντρική Ευρώπη, και την ΕΣΣΔ και διαπερνά τα Βαλκάνια, το Αιγαίο, την Κύπρο, τη Μέση Ανατολή, θα καταστεί μια πολλαπλή λεωφόρος μεταφοράς ενέργειας, πρώτων υλών, καταναλωτικών αγαθών και τεχνολογίας. Έτσι, η διπλωματική και γεωστρατιωτική σημασία του άξονα Ελλάδας - Βουλγαρίας αποκτά την οικονομική ευρωπαϊκή διάσταση που της έλειπε.

Με τον οικονομικό παράγοντα σταθεροποιείται ο

χερσαίος διαβαλκανικός διάδρομος προς βορρά, που τόσο έχουμε ανάγκη. Ο διάδρομος αυτός, μπορεί να διακλαδωθεί στα ανατολικά προς Ουκρανία και Βαλτικές χώρες, και στα δυτικά προς χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης (Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία) με απώτερη κατάληξη τις Αυστρία και Γερμανία. Ένα άλλο παρακλάδι αυτής της διαδρομής, που εξαρτάται από τις επιταχυνόμενες εξελίξεις στη Γιουγκοσλαβία, είναι οι γραμμές μεταφορών μέσω Σερβίας - Κροατίας - Σλοβενίας - Αυστρίας, υπό τον όρο ότι το Βελιγράδι θα σταματήσει την επαμφοτερίζουσα διπλωματική γλώσσα για το λεγόμενο «μακεδονικό» ζήτημα, και θα επιβάλει την επικυριαρχία του στα Σκόπια.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι η εγκατάσταση του θαλάσσιου διαδρόμου μεταφορών μεταξύ Ιταλίας - Ελλάδος - Κύπρου - Συρίας, που θα δώσει μια ακόμη εναλλακτική λύση της γεωγραφικής απομόνωσης του ελλαδικού χώρου, σε σχέση με την υλοποίηση της ΕΟΚ. Μια διορθωτική αλλαγή στον προσανατολισμό του ελληνικού ΥΠΕΞ προς τον κεντροευρωπαϊκό χώρο, σταθεροποιεί συμμαχίες με την χώρα μας πάνω σε μακροπρόθεσμα οικονομικά συμφέροντα, μπλοκάροντας τον τουρκικό επεκτατισμό στο βαλκανικό χώρο.

Ιστορικά, τέτοιου είδους αλλαγές είναι εφικτές και παρατηρούνται μεταξύ κρατών, όταν υπάρχουν κοινά συμφέροντα. Σ' αυτή την περίπτωση, από την Γερμανία μέχρι την Ελλάδα, δημιουργούνται οι συνθήκες να ξεπεραστούν τα εθνικιστικά και μειονοτικά προβλήματα, μέσω οικονομικής ανάπτυξης και συνεργασίας. Σταθεροποιώντας τον παραπάνω άξονα, προετοιμάζουμε τη χώρα συνολικά ενάντια στην απειλή από τα ανατολικά που θα εμφανιστεί στα επόμενα 5-10 χρόνια: η μείωση της σημασίας του NATO και η διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, η απομόνωση της Τουρκίας σε επίπεδο ευρωπαϊκών πολιτικών συμμαχιών, το χάσιμο των αραβικών αγορών, το εκρηκτικό μίγμα παντουρκισμού - πανισλαμισμού έχουν σαν αποτέλεσμα ο επεκτατισμός προς τα δυτικά να πάρει επικίνδυνες πολιτικο-στρατιωτικές μορφές. Εκμεταλλευόμενοι τις συγκυρίες, και αναπτυσσόμενοι οικονομικά μέσα στην ΕΟΚ, ενισχύουμε τη χώρα διπλωματικά, έξω από την σύνδρομο της προστασίας είτε προς Δύση είτε προς Ανατολή, που παραδοσιακά καλλιεργείται στους ελλαδικούς ηγεμονικούς κύκλους της Δεξιάς και της «Αριστεράς». Η στήριξη μιας εθνικής εξωτερικής πολιτικής με σταθερό στρατηγικό άξονα αναφοράς τον ευρωκοινοτικό οικονομικό και στρατιωτικό χώρο, και η οικονομική ανάπτυξη, είναι το ελάχιστο από τα ζητούμενα για να υπάρξουμε και να προοδεύσουμε σαν χώρα.

Σπύρος Μπράνης

Η Εξεταστική

Ομόφωνα, ύστερα από παρέμβαση του πρωθυπουργού,

φήφισε η Βουλή τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής για τα γεγονότα στην Πάτρα που οδήγησαν στην δολοφονία του καθηγητή Νίκου Τεμπονέρα και τα επεισόδια στην Αθήνα που κατέληξαν στον εμπρησμό του «Κ. Μαρούση» και το θάνατο τεσσάρων πολιτών.

Η έρευνα, δήλωσε στη Βουλή ο κ. Μητσοτάκης, θα επεκταθεί προς πάσα κατεύθυνση, εκπλήσσοντας και αυτούς τους υπουργούς και βουλευτές του κόμματός του που επιχειρηματολογούσαν εναντίον της σύστασης εξεταστικής επιτροπής... Ασφαλώς η ενέργεια αυτή του πρωθυπουργού ήταν θετική. Όμως θα κριθεί από το έργο

της επιτροπής και κυρίως από το κατά πόσο σε άλλες αντίστοιχες κινητοποιήσεις σαν αυτή των μαθητών θα ακολουθηθεί ή όχι η ίδια τακτική της πυγμής και του ροπάλου.

Και μέχρι τώρα καμιά εξουσία δεν έχει δείξει ότι διδάσκεται από τα όσα κατά καιρούς συμβαίνουν σε τέτοιες περιπτώσεις προχωρώντας στη λήψη ουσιαστικών μέτρων και υιοθετώντας πριν απ' όλα το διάλογο με την κοινωνία. Μια εξεταστική επομένως επί της διαδικασίας μόνον ως άλλοθι θα φανεί ότι έγινε. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα δεχθούν τα μέλη της να παίζουν αυτό το ρόλο.

Γ.Φ.

Η σιωπή των όπλων

Άλλη μια «γυμνή» διχογραφία ετοιμάζεται για τη γνωστή υπόθεση του λαθρεμπορίου όπλων από αστυνομικούς των ΕΚΑΜ και της προσωπικής φρουράς του πρωθυπουργού.

Το στίγμα της δικαστικής έρευνας σε μια υπόθεση με πολύ βάθος έδωσε και όχι τυχαία ο πρωθυπουργός μόλις συνελήφθησαν οι αστυνομικοί Κοτσυφάκης και Αργύρης, λέγοντας ότι ουδεμία σχέση έχουν με τρομοκρατία οι ένστολοι αλλά μόνο με παραβάσεις του κοινού ποινικού δικαίου. Και το μήνυμα ελήφθη από τους άμεσα ενδιαφερόμενους.

Οι δυο στην ανάκριση κράτησαν το στόμα τους κλειστό όπως γίνεται συνήθως σε αυτές τις περιπτώσεις. Μάταια ο ανακριτής Αθ. Λαβέτας ρωτά και ερευνά πόθεν τα όπλα και πού προοριζόνταν. Ο νόμος της «ομερτά» κυριαρχεί...

Παρ' όλα αυτά πριν λίγες μέρες ο αντεισαγγελέας Δ. Τσεβάς, έδωσε εντολή να ερευνηθεί η υπόθεση στο πλαίσιο των ερευνών για την τρομοκρατία. Δικαστική πηγή δήλωνε στο «ΑΝΤΙ» ότι «προς το παρόν» δε φαίνεται διασύνδεση των αστυνομικών με τρομοκρατική δράση όχι γιατί δεν υπάρχει αλλά γιατί κανείς από τους εμπλεκόμενους στην υπόθεση δεν μιλά».

Και οι τρεις ιδιωτικοί αστυνομικοί που εμπλέκονται στην υπόθεση, δεν μίλησαν περί τρομοκρατίας αλλά μίλησαν για την ανάμιξη στο λαθρεμπόριο του διοικητή του ΕΚΑΜ Νίκου Αργύρη, αδελφού του ήδη προφυλακισμένου αστυνομικού Γ. Αργύρη. Όμως δίωξη κατά του κυρίου διοικητή ακόμα δεν ασκήθηκε. Γιατί;

Και ένα άλλο ερώτημα: Πώς θα γίνει έρευνα σε βάθος όταν η διενεργούσα την προανάκριση Ασφάλεια ούτε κατάθεση δεν πήρε από τον διοικητή των ΕΚΑΜ; Και πώς η δικαιοσύνη θα ερευνήσει την υπόθεση προς πάσα κατεύθυνση, όταν ο πρωθυπουργός οριοθέτησε την έρευνα στο πλαίσιο του κοινού ποινικού νόμου, σεβόμενος όπως διακηρύττει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης;

Ι.Μ.

Έλλειψη σοβαρότητας

«Η εξόρμησή μας έχει το βαθύτερο νόημα να περάσει στον λαό το μήνυμα, ότι μόνη λύση είναι οι εκλογές». Τάδε έφη Παπανδρέου την περασμένη βράδυ μετά τη συνεδρίαση

του Ε.Γ. Από τότε που βρέθηκε στην αντιπολίτευση ο κ. Παπανδρέου δεν έπαψε να ζητάει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο εκλογές. Είναι δυστυχώς σύνηθες για τα ελληνικά πολιτικά κόμματα, μόλις βρεθούν στην

αντιπολίτευση την επόμενη μέρα των εκλογών να ζητούν νέες εκλογές. Δημιουργείται έτσι πάντα η εικόνα της κρίσης, της

κατάρρευσης, της ακυβερνησίας και του εναλλακτικού σωτήρα της χώρας. Λίγη σοβαρότητα δεν βλέπεται. Κ.Β.

Τρομοκράτες

Φαίνεται ότι εξέλιπε σ' αυτή τη χώρα η ευαισθησία κυβερνώντων και αρμοδίων για τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του. Ζούμε άραγε σε μια κοινωνία κωφών και άλαλων; Γιατί τι άλλο θα μπορούσε να πει κανείς, όταν τρεις πολίτες διανύουν ήδη πάνω από ένα μήνα απεργίας πείνας ζητώντας τη διακοπή της παράνομης προφυλάκισής τους. Κι ο λόγος βέβαια για τους Γ. Μπουκετσίδα, Σπ. Κογιάννη και Ροζίνα Μπέργκνερ, τους οποίους η Ασφάλεια και οι γνωστοί άγνωστοι μηχανισμοί βάπτισαν «τρομοκράτες». «Τρομοκράτες» με μόνα στοιχεία τμήματα των δακτυλικών τους αποτυπωμάτων επί τεμαχίων διαφόρων χαρτιών.

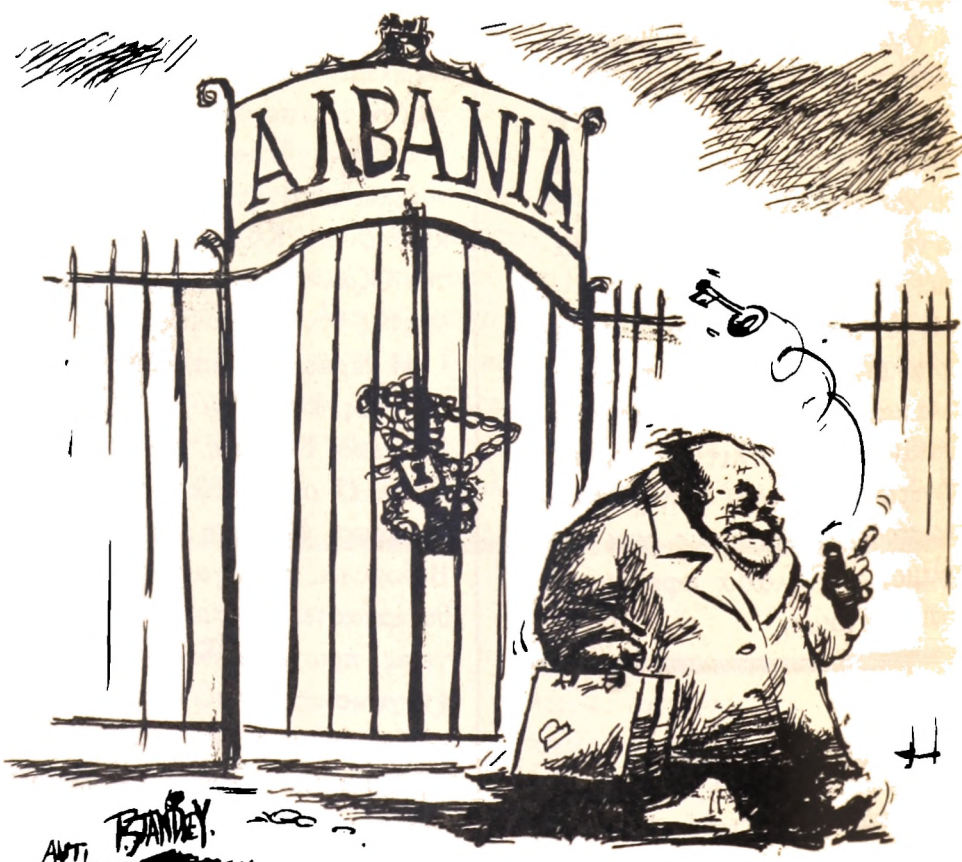
Γιατί αυτά ήταν τα ...συγκλονιστικά στοιχεία για τους ισοβίως υπόπτους που ως «τρομοκράτες» φιγουράρησαν για καιρό στα πρωτοσέλιδα μερίδας του Τύπου που θριαμβολογούσε για την εξάρθρωση τρομοκρατικών ομάδων.

Τρεις άνθρωποι, πρώτα θύματα του «αντιτρομοκρατικού» νόμου, που με μοναδικά —και το τονίζουμε— στοιχεία τα δακτυλικά τους αποτυπώματα πάνω σε χαρτιά, κατηγορήθηκαν για συνεργεία στη δολοφονία του ψυχιάτρου Μαράτου, και με προφανείς σκοπιμότητες. Γιατροί έκαναν δηλώσεις, καλλιτέχνες ευαισθητοποιήθηκαν, βουλευτές πήγαν και ξαναπήγαν στον Κορυδαλλό και στα νοσοκομεία όπου νοσηλεύονταν οι απεργοί πείνας, ευρωβουλευτές ύψωσαν φωνή διαμαρτυρίας, ο Δικηγορικός Σύλλογος μίλησε για ωμή παραβίαση και των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά οι αρμόδιοι και οι κυβερνώντες κωφεύουν. Και ο ανακριτής κ. Αζίδας, θεματοφύλακας κατά το νόμο των δικαιωμάτων των πολιτών, γνωρίζοντας πρώτος το ανυπόστατο των κατηγοριών, έκρινε σκόπιμο να απορρίψει και τη δεύτερη αίτησή τους για αποφυλάκιση.

Όταν λοιπόν τόσα γίνονται και ουδείς εκ των υπευθύνων ακούει, είναι να μην ανησυχεί και να μην τρομάζει κανείς για το τι συμβαίνει και τι πρόκειται να συμβεί; Ποιος και ποιοι είναι τρομοκράτες στην συγκεκριμένη περίπτωση;

Ι.Μ.

Υ.Γ. Αντί της πρότασης για αποφυλάκιση των 3 που συνεχίζουν την απεργία πείνας, ο αρμόδιος ανακριτής εξαπέλυσε νέες κατηγορίες εναντίον τους με μόνο «νέο» στοιχείο κάποια δακτυλικά αποτυπώματα. Άραγε που το πάνε;

● Δεν έχει βρεθεί λύση ακόμα για τον «Ριζοσπάστη» και τον «902 Αριστερά» από το ΚΚΕ. Οι μετά το συνέδριο ισορροπίες είναι δύσκολες και τα μέσα ενημέρωσης διεκδικούνται και από τις δυο πλευρές.

Η πλευρά των «συντηρητικών» προτείνει 3μελή επιτροπή η οποία θα έχει την ευθύνη των μέσων ενημέρωσης από τους Κωστόπουλο - Μαϊλή και Δραβαλλιάρη, σημερινό διευθυντή του «902» και εκλεγέντα στην Κ.Ε.

Η πλευρά των «ανανεωτικών» προτείνει τους Θ. Καρτερό (σημερινό διευθυντή του «Ριζοσπάστη»), Τρ. Δραβαλλιάρη («902») και Μαϊλή.

Η διαφορά είναι προφανής. Η πρόταση των «συντηρητικών» αποκλείει τον Θ. Καρτερό και προωθεί τον Μ. Κωστόπουλο. «Κρατάει» τον «Ριζοσπάστη» και αφήνει «τυπικά» τον «902 Αριστερά». Σε μια τέτοια εξέλιξη αναμένονται ανακατατάξεις κυρίως στον «Ριζο» που θα ελέγχεται πλήρως από τους «συντηρητικούς». Η «μάχη» πάντως ακόμα δεν έχει κριθεί, αλλά και οι δυο πλευρές επιμένουν στις απόψεις τους. Αναμένομεν τη συνέχεια. Δεν αποκλείονται και εκπλήξεις αντίστοιχες με αυτή της κ. Παπαρήγα...

● Μπορεί να εισβάλλουν κάθε τόσο νέα πρόσωπα ως εκδότες εφημερίδων. Κάποιος όμως ατομακρύνεται σιγά - σιγά. Θα χεστε προσέξει ότι το ΒΗΜΑ έχει μπαλαντζάρι πολύ υπέρ του Μητσοτάκη τώρα τελευταία. Μην πάει το μυαλό σας στο κακό. Δεν άλλαξε ιδεολογία η έγκυρη της Χρ. Λαδά· απλώς ο κ. Χρ. Λαμπράκης επιστρέφει όσες διευκολύνσεις του παρέχει η κυβέρνηση για να τελειώσει επιτέλους το Μέγαρο Φίλων Μουσικής. Εκεί θα αποσυρθεί ο κ. Λαμπράκης απορροούμενος στους ήχους της μουσικής. Και θα αφήσει πλήρη αυτοδουσία στον κ. Στ. Ψυχάρη που δεν πολυσκάδα και για τη μουσική.

● «ΗΜΕΡΑ», τελικά, θα λέγεται η νέα πρωινή εφημερίδα της οποίας η έκδοση ετοιμάζεται πυρετωδώς στην Παλλήνη —στα γραφεία του, πάλαι ποτέ, συγκροτήματος Κοσκωτά, της «Γραμμής», ενοικιασθέντα έναντι χαμηλού τιμήματος. Η έκδοση του φύλλου έχει ήδη προσδιοριστεί για τις 14 Απριλίου, οσονούπω δε αρχίζει διαφημιστική καμπάνια απ' όλα τα μέσα.

Η εφημερίδα, που θα απηχεί ακραιφνώς τις απόψεις της οικογένειας Μητσοτάκη, θα έχει ως επικεφαλής τους δημοσιογράφους Κώστα Χούντα (από τους πρωτεργάτες του αποτυχημένου Δημοσιογράφου) και Δήμο Μαυρομμάτη (στέλεχος της Πρώτης ειδικευμένο στα θέματα που πηγής τους

είχαν το μητσοτακικό περιβάλλον). Φημολογείται, πάντως, ότι, παρά τους δελεαστικούς μισθούς που προσφέρονται, πολλές δυσκολίες θα αντιμετωπίσουν ως προς τη στελέχωσή της, μια που οι δημοσιογράφοι άλλων εφημερίδων που έχουν βολιδοσκοπηθεί είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί.

Τα κεφάλαια της εφημερίδας προέρχονται από τον κ. Κοκκόλη της ΜΕΤΚΑ Α.Ε. (άλλος ένας μεγαλοεργολάβος εισέρχεται πλησίον στο χώρο του τύπου) και, λέγεται ότι, ακόμη και αν δεν επιτευχθεί η κυκλοφορία που επιδιώκεται (περίπου 12.000 φύλλα μετά το α' διήμερο στην Αθήνα, που το μεγαλύτερο μέρος της θα είναι από την «πίτα» της Καθημερινής) τα κεφάλαια της εφημερίδας επαρκούν για να κυκλοφορεί τουλάχιστον επί 4 χρόνια!

● Κατά τα άλλα, η εφημερίδα «ΗΜΕΡΑ» θα γίνει προσπάθεια να αποτελέσει μια «σοβαρή» δεξιά φωνή στο χώρο του πρωινού τύπου, θα κυκλοφορεί κάθε μέρα με 24 σελίδες μεγάλου σχήματος, κάθε Κυριακή με 64, και σε πολλές σελίδες (και στην πρώτη) θα υπάρχει χρώμα.

Τα παιχνίδια με τον τύπο δεν έχουν τελειωμό, η καλή... ημέρα, ωστόσο, από το πρωί φαίνεται... Ήδη ο... ανταγωνιστής Αρ. Αλαφούζος μιλάει για νέα κυβερνητικά πειράματα τύπου Πόπωτα. Ο χρόνος θα δείξει.

● Πάντως, έντονες είναι οι φήμες που φέρουν τον κ. Κόκκαλη (της INTRAKOM, αλλά και της Επικαιρότητας και του ραδιοσταθμού Φ14Σ) ως συγχρηματοδότη της έκδοσης. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις στη «Γραμμή», ο Σ. Κόκκαλης χρησιμοποιεί τις εγκαταστάσεις της Παλλήνης για την έκδοση της Επικαιρότητας. Ένα πάντως είναι σίγουρο: η πασοκικής απόκλισης εφημερίδα του κ. Κόκκαλη έχει αμβλύνει εντελώς τα αντιμητσοτακικά της βέλη, ενώ και ο «ιδεολόγος του ΠΑΣΟΚ» δημοσιογράφος Π. Μακρής (κατόπιν υποδείξεως προς την κ. Κόκκαλη της ίδιας της κ. Μητσοτάκη;) «πήρε πόδι».

● Αύξησε τις σελίδες της η «Επικαιρότητα». Πήγε στις 56 και διαφημίζεται σαν η εφημερίδα «όλης της οικογένειας». Κάτι τέτοιο δεν είχαν κάνει και οι κοσχωτικές «24 ΩΡΕΣ» αν δεν μας απατά η μνήμη μας με άλλη βέβαια σελιδοποίηση; Να δούμε τη συνέχεια. Όχι φυσικά την κυκλοφοριακή.

● Και μιας περί κυκλοφοριών ο λόγος ο πόλεμος δεν φαίνεται να ευνόησε τις εφημερίδες. Άραγε η ειρήνη θα δώσει λύση ή χρειάζονται γενναίες αποφάσεις και κυρίως αλλαγή νοοτροπιών και αντιλήψεων;

● Τον νέο Οργανισμό της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών παρουσίασε στο press room την περασμένη Τρί-

τη ο πρόεδρος της Επιτροπής που είχε συσταθεί κ. Προκόπης Παυλόπουλος, παλιός γνώριμος της ΓΓΤΠ ως κυβερνητικός εκπρόσωπος επί Οικουμενικής. Πανηγυρική ατμόσφαιρα και αμοιβαίες φιλοφρονήσεις παρουσία του κ. Πυλαρινού και του Γεν. Γραμματέα κ. Πολύδωρα. Ουσία υπάρχει;

● Κανένας ραδιοσταθμός δεν έχει τώρα άδεια νόμιμης λειτουργίας. Όλοι εκπέμπουν παράνομα. Το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο προς το παρόν δεν έχει συνεδριάσει και έτσι πάνω από 1000 ραδιοσταθμοί σε όλη τη χώρα εκπέμπουν παράνομα. Οι άδειες πρέπει σύμφωνα με το νόμο να ανανεωθούν και να συζητηθούν οι αιτήσεις που είχαν υποβληθεί.

Πότε θα γίνουν όλα αυτά; Άγνωστο. Στο μεταξύ όλα εκπέμπουν κανονικά. Και μαζί και τα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια τα οποία και αυτά εκπέμπουν παράνομα. Από ποια νόμιμη διαδικασία αντλούν το δικαίωμα να εκπέμπουν, πειρατικά ουσιαστικά, οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί; Και γιατί σχεδόν κανείς δεν θέτει το θέμα; Ποιοί έχουν όφελος από την διαιώνιση αυτού του ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού χάους;

● Πυρετωδώς ετοιμάζεται το νέο πρόγραμμα του δημοτικού ραδιοσταθμού 9,84 υπό την αιγίδα του Δ. Παπαναγιώτου. Λέγεται ότι το πρόγραμμα, που αποσκοπεί να αποκαταστήσει τη χαμένη αξιοπιστία και ακροαματικότητα του σταθμού, θα είναι έτοιμο σε δύο μήνες.

● Έγινε κι αυτό. Την Δευτέρα μίλησε στην ΕΣΗΕΑ ο δικηγόρος κ. Αντ. Βγόντζας για την ελεύθερη ραδιοφωνία. Αναρωτιόμαστε: Όταν εξασφάλιζε μέσω των κυβερνητικών διασυνδέσεων του για Ελληνοκαναδούς επιχειρηματίες ασχέτους με τα ΜΜΕ την άδεια λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού με μόνο κριτήριο ότι ήταν πελάτες του, για την ελεύθερη ραδιοφωνία εργαζόταν; Θου Κύριε...

Ο Αλία επιστ

Στην Αλβανία ανακυκλώνεται η κρίση με κύρια χαρακτηριστικά τη σκλήρυνση του καθεστώτος, περιοδικά ξεσπάσματα της λαϊκής οργής και το συνεχιζόμενο κύμα φυγής προς το εξωτερικό με κάθε τρόπο.

Οι εξελίξεις προδιαγράφονται δραματικές εφόσον το κλίμα της δυσaréσκειας στο τελευταίο απομεινάρι του σταλινισμού στην Ευρώπη εκφράζεται πλέον στους δρόμους, στα λιμάνια και τις πρεσβείες, ενώ το καθεστώς αναιρεί τα δειλά βήματα εκδημοκρατισμού που είχε αποτολμήσει. Οι επισημάνσεις που περιέχονται στη συνέντευξη προς το ANTI του προέδρου του Δημοκρατικού Κόμματος Σάλι Περίσα είναι ενδεικτικές του κλίματος που επικρατεί αυτή την περίοδο στην Αλβανία, αλλά και της ρευστότητας της κατάστασης. Η τηλεφωνική συνέντευξη που είχαμε μαζί του έγινε τη Δευτέρα· την Τετάρτη δεν θα δικαιολογούσε κανείς την αισιοδοξία του για ομαλή μετάβαση προς εκλογές.

Το δίλημμα εάν η τελική σύγκρουση θα συντελεσθεί πριν ή ως αποτέλεσμα των εκλογών της 31ης Μαρτίου φαίνεται να αναιρείται....

Και όμως, η αποκρατικοποίηση στην Αλβανία έρχισε από τα κρατικά αυτοκίνητα. Η νέα κυβέρνηση του 37χρονου Φάτος Νάνο συνέστησε στις κρατικές επιχειρήσεις να πωλούν τα αυτοκίνητα που έχουν στην κατοχή τους σε όσους Αλβανούς πολίτες επιθυμούν να τα δουλέψουν ως ταξί, ενώ παράλληλα παραχώρησε το δικαίωμα απόκτησης αυτοκινήτων. Έτσι λοιπόν τα πλάνα που βλέπουμε συνήθως από τις τηλεοπτικές οθόνες με θέμα την κεντρική πλατεία των Τιράνων στην οποία κυκλοφορούν συνήθως πεζοί, βοϊδάμαξες και κρατικά αυτοκίνητα, θα εμπλουτισθούν και με Ι.Χ.

Ακόμη βέβαια δεν μπορεί να προσδιορισθεί πόσοι ακριβώς θα οδηγούν τα Ι.Χ. εφόσον αυτό συναρτάται άμεσα με την αγοραστική ικανότητα των Αλβανών αλλά και το συνεχιζόμενο κύμα φυγής προς την Ελλάδα, τη Γιουγκοσλαβία και την Ιταλία. Βέβαια και αλλού έχουμε ακούσει υποσχέσεις εν μέσω προεκλογικής περιόδου για την παροχή περίπου δωρεάν Ι.Χ. αυτοκινήτων, αλλά αυτό που δεν γνωρίζαμε είναι ότι εδώ και 45 χρόνια η απόκτηση αυτοκινήτων από τους Αλβανούς αποκλειόταν δια νόμου και όχι λόγω της ανέχειας που ταλαιπώρησε και ταλαιπωρεί την αλβανική κοινωνία.

Παρά τα —φαιδρά ωστόσο— μέτρα του καθεστώτος, το κύμα φυγής προς το εξωτερικό αυξάνεται συνεχώς. Είναι αξιοσημείωτος και ο αριθμός των φυγάδων που προέρχονται από τις τάξεις του στρατού. Μόλις την προηγούμενη εβδομάδα έγινε γνωστό ότι διέφυγαν στη χώρα μας περίπου 300 στρατιώτες με τον οπλισμό τους, ενώ, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές των Τιράνων ο αριθμός των στρατιωτών - φυγάδων προς τρίτες χώρες ανέρχεται στους 1000 περίπου τις τελευταίες 40 μέρες.

Αυτά όμως απασχολούν κυρίως τους απλούς στρατιώτες και όχι τους αξιωματικούς του αλβανικού στρατού. Ακριβώς την επομένη ημέρα από την αποκαθήλωση του αγάλματος του «πατερούλη του αλβανικού έθνους» Εμβέρ Χότζα από τους φοιτητές, πολυμελής ομάδα εμβερικών αξιωματικών ζήτησαν από τον Ραμίζ Αλία να «σφίξει τα λουριά» αποδεικνύοντας στον Αλβανό πρόεδρο ότι κυριολεκτούν. Η κίνηση αυτή των αξιωματικών, οι οποίοι —σύμφωνα με πολιτικούς κύκλους στα Τιράνα— διατηρούν στενές επαφές και βρίσκονται υπό την άμεση καθοδήγηση της χήρας του Εμβέρ, Νεσμιγιέ, σχετίζεται με την απομάκρυνση του υπουργού Άμυνας. Ο ίδιος ο υπουργός επέβαινε σε ελικόπτερο το οποίο πετούσε πάνω από το χώρο της διαδήλωσης προκειμένου να συντονίσει την επέμβαση των δυνάμεων ασφαλείας του καθεστώτος και να αποτρέψει την αποκαθήλωση του αγάλματος του Εμβέρ. Εκτίμησε όμως ότι μια πιθανή επέμβαση θα εξελισσόταν ανάλογα με ό,τι συνέβη το 1989 στην Τιμισοάρα της Ρουμανίας και συνέστησε μόνον την επιδεικτική παρουσία του στρατού. Η εκτίμηση αυτή φαίνεται ότι του στοιχίσε την απώλεια του υπουργικού θώκου.

Οι κινήσεις στο στράτευμα και η έντονη παρουσία του στρατού προκαλούν την αγανάκτηση των πολιτών και έχει αυτό ως αποτέλεσμα τις συνεχείς διαδηλώσεις με αίτημα την απόκτηση όπλων. Σύμφωνα με πληροφορίες τα θύματα που ανακοινώθηκαν σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια επίθεσης εναντίον του κτιρίου όπου στεγάζεται η «Σχολή Ενωμένων (δηλ. όλων των όπλων) Αξιωματικών».

«Αναλαμβάνω την κατάσταση στα χέρια μου» είπε ο Ραμίζ Αλία στο τηλεοπτικό του διάγγελμα την ημέρα που αποκαθηλώθηκε

Φρει στα παλιά

του Νίκου Χίου

το άγαλμα ανακοινώνοντας παράλληλα την αλλαγή της κυβέρνησης και την συγκρότηση του προεδρικού συμβουλίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε αυτήν την αιφνίδια τηλεοπτική εμφάνιση παρουσιάστηκε ως γραμματέας του κόμματος και όχι ως πρόεδρος του κράτους. Προφανώς επιδεικνύοντας δυναμισμό επεδίωξε την κινητοποίηση των δυνάμεων του *Κόμματος Εργασίας* απευθυνόμενος παράλληλα στο θυμικό τους, το οποίο δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι διάκειται ευνοϊκά στις απέλπιδες προσπάθειες για τη διατήρηση των βασικών σταθερών του καθεστώτος. Πόσο μάλλον όταν τα πρώτα δειλά βήματα εκδημοκρατισμού αναιρούνται και η χήρα Νεσμιγιέ επανεμφανίζεται δυναμικά ευρισκόμενη δίπλα και πάνω από τον Αλία.

Ανάλογη είναι η συμπεριφορά του καθεστώτος και απέναντι στην αντιπολίτευση η οποία διαθέτει πενιχρά μέσα για την ανάπτυξη πολιτικών δραστηριοτήτων και παρουσίας στον προεκλογικό αγώνα. Τα μέσα αυτά περιορίζονται κυριολεκτικώς σε δύο αυτοκίνητα, ένα διόροφο σπίτι και μία τηλεφωνική γραμμή. Πολλοί από τους συλληφθέντες το τελευταίο διάστημα είναι ενεργά μέλη της αντιπολίτευσης, κύρια οργανωμένη έκφραση της οποίας είναι κυρίως το «*Δημοκρατικό Κόμμα*». Πρόεδρος του κόμματος είναι ο μουσουλμάνος Σάλι Περίσα και γραμματέας ο Γκράμος Πάσκο, χριστιανός στο θρήσκευμα και εγγονός του τελευταίου αρχιεπίσκοπου της αυτοκέφαλής εκκλησίας της Αλβανίας.

Η κατάσταση στην ελληνική μειονότητα δεν έχει βελτιωθεί και τα «αποτελέσματα» από την πρόσφατη επίσκεψη του πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη φαίνεται ότι θα αργήσουν ακόμη να φανούν. Το αλβανικό καθεστώς προβάλλει ακόμη ανυπέρβλητα εμπόδια στην ελεύθερη επικοινωνία της ελληνικής διπλωματικής αποστολής με τους βορειοηπειρώτες στους τόπους που κατοικούν και στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η εισήγηση της ελληνικής πρεσβείας για την επίσκεψη του πρωθυπουργού στα Τίρανα ήταν αρνητική. Επιπλέον είναι ενδεικτικό ότι η λειτουργία των εκκλησιών έ-

χει ατονήσει, ενώ καθυστερεί υπερβολικά η οργάνωση και η σύνθεση της ορθόδοξης εκκλησιαστικής ιεραρχίας.

Παρόλα αυτά έχει ήδη αναγνωρισθεί η μειονοτική οργάνωση «*Ομόνοια - Δημοκρατική Ένωση Ελληνικής Μειονότητας*», εκπρόσωποι της οποίας συναντήθηκαν με τον υπουργό Δικαιοσύνης. Ως συμβολική πράξη του καθεστώτος απέναντι στην μειονότητα θεωρείται και η τοποθέτηση στο νεοσυσταθέν προεδρικό συμβούλιο καθεστωτικού μειονοτικού και γνωστού στους αναγνώστες του ANTI Μενάλαου Νταλιάνη (βλ. τχ. 456). Το κύμα φυγής συνεχίζει να αγκαλιάζει και τα μέλη της ελληνικής μειονότητας, ωστόσο όμως στους κόλπους της συγκρούονται οι τάσεις της φυγής και της παραμονής στις πατρογονικές εστίες (για το θέμα αυτό και την λογοτεχνική έκφρασή του δημοσιεύεται σχετικό ρεπορτάζ σε επόμενες σελίδες).

«Να αποφευχθεί η αιματοχυσία»

Ο Σάλι Περίσα, πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας σχολιάζει στο ANTI τις τελευταίες εξελίξεις στην Αλβανία.

ΕΡ.: Θα θέλαμε την εκτίμησή σας για τα γεγονότα που εκτυλίσσονται τις τελευταίες ημέρες στην Αλβανία.

ΣΑΛΙ ΠΕΡΙΣΑ: Πρόκειται για υπαχώρηση της πορείας εκδημοκρατισμού στη χώρα μας. Ό,τι συμβαίνει από τις 20 Φεβρουαρίου μας πηγαίνει ένα βήμα πίσω. Παντού είναι έντονη η παρουσία του στρατού. Η κατάσταση είναι πολύ περίπλοκη. Παρά την απαγόρευση γίνονται μικροσυγκεντρώσεις στις ο-

ποιές ο κόσμος ζητά «όπλα» και «εκδίκηση».

ΕΡ: Ποια είναι η αντίδραση του Δημοκρατικού Κόμματος;

ΑΠ: Καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια για να αποφευχθεί η αιματοχυσία. Αυτό είναι το πρώτο μας μέλημα. Καταδικάζουμε όλες τις πράξεις τρομοκρατίας και εκφράζουμε τη λύπη μας για τα αθώα θύματα. Εμείς κάναμε ήδη συγκεντρώσεις στις πόλεις Καβαγια (κοντά στο Δυρράχιο) και Φουσαρζ (στο νότιο τμήμα της Αλβανίας).

Προσπαθούμε να ανταπεξέλθουμε στις δύσκολες συνθήκες υπό τις οποίες διεξάγεται ο προεκλογικός αγώνας.

ΕΡ: Πώς θα μπορέσετε όμως να συναγωνισθείτε το κυβερνών κόμμα;

ΑΠ: Παρά τα προβλήματα, διαπιστώνουμε ότι έχουμε πολύ μεγάλη υποστήριξη από τον κόσμο. Είμαι σίγουρος ότι θα κερδίσουμε τις εκλογές. Είμαι πολύ αισιόδοξος για το ότι εμείς θα σχηματίσουμε μετά τις εκλογές τη νέα κυβέρνηση της Αλβανίας.

ΕΡ: Πώς σχολιάζετε την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη στη χώρα σας;

ΑΠ: Νομίζω ότι ήταν θετική. Θε-

ωρούμε ότι αποτελεί μια συμβολή στην πορεία του εκδημοκρατισμού.

ΕΡ: Ποια είναι η άποψη του κόμματός σας για το μεγάλο πρόβλημα της ελληνικής μειονότητας;

ΑΠ: Σεβόμαστε και την ελληνική και κάθε μειονότητα. Συμφωνούμε με ό,τι ορίζουν για το θέμα αυτό οι Συμφωνίες του Ελσίνκι και ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών.

Και κατέληξε:

● «Θα ήθελα να στείλω ένα μήνυμα στον ελληνικό λαό: Έχουμε ανάγκη από την υποστήριξη όλων των δημοκρατικών δυνάμεων. Χρειαζόμαστε να ενδιαφερθούν όλοι για όσα συμβαίνουν στην Αλβανία».

Η κυπριακή αντιπολίτευση ασκεί έντονη, επιτεινόμενη κριτική κατά του ψηφίσματος. Το ίδιο και μερίδα του κυπριακού και αθηναϊκού τύπου. Ο υπογράφων από την πρώτη στιγμή το χαρακτήρισε «ολέθριο». Ωστόσο, για πολλούς μήνες το ψήφισμα παρέμενε πρακτικά άγνωστο στην κοινή γνώμη. Ήδη όμως παρατηρείται κάποια εγρήγορση λόγω των πρόσφατων αναφορών σε αυτό προσωπικοτήτων, όπως ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ και η εκπρόσωπος του State Department, ο υπουργός Εξωτερικών του Λουξεμβούργου, ο εκπρόσωπος του Βρετανού Πρωθυπουργού κ.ά.

Όλοι αυτοί, αλλά και άλλοι παράγοντες ακόμη και ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος διακηρύσσουν ότι το ψήφισμα θα αποτελέσει τη βάση λύσης του Κυπριακού. Ιδιαίτερα θάπρεπε να επισημανθεί ότι οι κυβερνήσεις Λευκωσίας και Αθηνών χαιρέτισαν ευθύς εξ' αρχής το ψήφισμα με ανεπιφύλακτη ατυχώς ικανοποίηση. Είτε διότι πλανήθηκαν ως προς την αληθή έννοιά του, είτε διότι την αποδέχθηκαν στο πλαίσιο της έκδηλης αδημονίας τους για έστω και κακή διευθέτηση του Κυπριακού. Μιας αδημονίας που την διαμόρφωσαν ο πολύ αμφίβολης βασιμότητας φόβος για το ενδεχομένως χειρότερο, κυρίως όμως κόπωση και ανεπάρκεια.

Λόγω της προσοχής που ήδη αρχίζει να συγκεντρώνει το ψήφισμα 649/90, παρατίθεται ελληνική μετάφρασή του και επακολουθεί ερμηνεία και σχολιασμός.

Η τελευταία δραστηριότητα περί το Κυπριακό έχει προκαλέσει κάποια ευφορία στην Αθήνα και τη Λευκωσία. Φαίνεται όμως ότι λίγοι αναλογίζονται ότι δεν αρκεί μόνη η κινητικότητα του θέματος, αλλά ότι τούτο πρέπει να κινείται και προς την σωστή κατεύθυνση. Και δυστυχώς, εντελώς αντίθετη είναι η φορά των εξελίξεων. Διότι το Κυπριακό, με ουσιαστικό πρωταγωνιστή τις ΗΠΑ και με συνεργεία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, οδηγείται από τον Γ. Γραμματέα των Ην. Εθνών προς «λύση» με βάση το ολέθριο ψήφισμα 649/12.3.90 του Συμβουλίου Ασφαλείας σε συνδυασμό με το γνωστό έγγραφο του Ντε Κουεγιάρ υπό την επωνυμία «εναρκτήρια δήλωση» του Ιουνίου του 1989. Σημειωτέον ότι το ψήφισμα έχει και η Τουρκία αποδεχθεί...

Βασικά σημεία του ψηφίσματος είναι τα εξής:

1 Η υπόμνηση ότι «για πάνω από 25 χρόνια» δεν κατέστη δυνατή η επίλυση «όλων των πτυχών του κυπριακού προβλήματος».

2 Η επαναβεβαίωση του ψηφίσματος 367/76 και η υπόμνηση των δεσμεύσεων των συμφωνιών κορυφής. Στο προοίμιο γίνεται και αναφορά στα προηγούμενα ψηφίσματα.

3 Η υποστήριξη προς την «εν εξελίξει» (current) προσπάθεια του Γ. Γραμματέα.

4 Η παραπομπή στη συμφωνία του Ιουνίου του 1989 και

5 Η παράγραφος 3 του διατακτικού με την οποία καθορίζονται οι βασικές γραμμές, τα κεντρικά σημεία της λύσης του Κυπριακού.

Το δυσμενέστερο ασφαλώς σημείο του ψηφίσματος είναι η παράγραφος 3 του διατακτικού. Δι' αυτής το Συμβούλιο Ασφαλείας καθορίζει τις θεμελιώδεις παραμέτρους λύσης του Κυπριακού. Και ενώ ρητώς καλύπτει την συνταγματική και πολιτειακή πτυχή, που καίρια ενδιαφέρει τους Τούρκους, κατά τρόπο μάλλον ικανοποιητικό γι' αυτούς, ουδέν ρητώς αναφέρει για τα κρίσιμα για την ελληνική πλευρά θέματα της αποχώρησης του τουρκικού στρατού και των εποίκων, ή για την απόδοση των υπό κατοχήν εδαφών, ή για την παλινόσταση των προσφύγων. Ουδέν περί αυτών ρητώς. Τα πράγματα μάλιστα είναι ακόμη χειρότερα. Διότι η παράγραφος 3 αφορά τα συμφωνηθέντα τον Ιούνιο του 1989, ενώ δια της προηγούμενης παραγράφου 2 υποστηρίζεται πλήρως η εν εξελίξει πρωτοβουλία του Γ. Γραμματέως. Επίκεντρο όμως και των συμφωνηθέντων τον Ιούνιο και της πρωτοβουλίας Ντε Κουεγιάρ είναι το έγγραφο του Ιουνίου του 1989. Πέρα όμως από τις δαιδαλωδώς περιτεχνες διατυπώσεις του εγγράφου αυτού προκύπτει ότι τουρκικός στρατός θα μείνει στην Κύπρο και μετά τη λύση. Πρά-

Πώση των Νεοελλήνων

του Μιχάλη Δούντα

ύπτει ότι ελάχιστοι πρόσφυγες θα παλι-
οστήσουν και ελάχιστα εδάφη θα απο-
οθούν. Προκύπτει ότι οι έποικοι θα πα-
αμείνουν. Προκύπτει ακόμη επιβεβαίω-
η της διχοτόμησης, αφού Έλληνες δεν
α μπορούν να εγκατασταθούν στο τουρ-
ικό ομόσπονδο τμήμα παρά μόνο μετά
πό πολλά χρόνια και σύμφωνα με την
ομοθεσία όχι του ομοσπονδιακού αλλά
ου τουρκοκυπριακού κράτους. Προβλέ-
ει και πολλά άλλα το έγγραφο. Και
κόμη και αν πιστέψουμε την επίσημη
ποψη της Κυπριακής Κυβέρνησης ότι
ότε δεν το είχε δεχτεί το δέχεται τώρα
ια της αποδοχής του ψηφίσματος 649,
φού όπως προαναφέρεται είναι επίκε-
τρο και της τρέχουσας προσπάθειας του
Γραμματέα και των συμφωνιών του
υνίου 1989.

Αξίζει στο σημείο αυτό να επισημανθεί
αι οι γνωστές πρόσφατες δηλώσεις της
προσώπου του State Department κ.
ατγουάιλερ συμπίπτουν με το περιεχό-
νο του εγγράφου του 1989. Υπενθυμίζε-
ι ότι η κ. Τατγουάιλερ δεν απέκρυψε
αι τουρκικός στρατός θα παραμείνει
την Κύπρο και μετά τη λύση του Κυπρι-
ού και μάλιστα προσδιόρισε και το
άχιστο ύψος του, ορίζοντας ότι θα μεί-
ουν τα στρατεύματα που προβλέπονται
πό συνθήκες (treaty troops) δηλαδή το
οριχικό απόσπασμα αλλά και όσα άλλα
ρατεύματα συμφωνηθεί να μείνουν κα-
την τελική διευθέτηση. Δηλαδή το
θαιον είναι ότι θα μείνει στρατός. Αθέ-
ιον είναι το πόσοι θα είναι. Επίσης η
Τατγουάιλερ υπαινίχθηκε σαφώς ότι
ο πάσης αποχωρήσεως πρέπει να επι-
ρχθεί διακοινοτική συμφωνία. Δηλαδή
ει περίπατο το πρωτείο της κατοχικής
ίστασης. Και αυτό όμως προκύπτει από
διαβόητο έγγραφο Ντε Κουεγιάρ, δια-
ν κατάρτιση άλλωστε του οποίου Αμε-
κανοί αλλά και Άγγλοι πρόσφεραν, ως
νήθως πολύτιμη «τεχνογνωσία».

Δυσμενής είναι και η επισήμανση ότι
κυπριακό πρόβλημα διαρκεί πέραν
25 ετών. Τούτο διότι έτσι τονίζεται ο
κοινοτικός χαρακτήρας του κυπρια-
ού ενώ υποβαθμίζεται η κατοχική διά-
μηση. Πρόκειται για πάγια τουρκική θέ-
η που υιοθετεί το έγγραφο.

Πώς όμως αντιμετωπίζουν την κριτική
κυβερνήσεις Αθηνών και Λευκωσίας
τόσο πολύ είχαν ικανοποιηθεί από το
επιστο ψήφισμα; Πώς δικαιολογούν τα
καιολόγητα;

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 649/90 ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ (12.3.90)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας

Έχοντας υπόψη την έκθεση του Γενικού Γραμματέα της 8ης Μαρτίου 1990 (S/21183) για την πρόσφατη συνάντηση μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων στην Κύπρο και την εκτίμησή του για την παρούσα κατάσταση,

Υπενθυμίζοντας τα σχετικά περί Κύπρου ψηφίσματά του,

Υπενθυμίζοντας τη δήλωση του Προέδρου του Συμβουλίου Ασφαλείας της 22ας Φεβρουαρίου 1990 (S/21160) που καλεί τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων να επιδείξουν την αναγκαία καλή θέληση και ευελιξία και να συνεργασθούν με το Γενικό Γραμματέα ώστε οι συνομιλίες να οδηγήσουν σ' ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της επίλυσης του κυπριακού προβλήματος,

Εκφράζοντας τη λύπη του διότι, για πάνω από 25 χρόνια από την εγκαθίδρυση της Ειρηνευτικής Δύναμης στην Κύπρο, δεν κατέστη δυνατή η επίτευξη μιας διευθέτησης, μέσω διαπραγματεύσεων, όλων των πτυχών του κυπριακού προβλήματος,

Ανησυχώντας διότι στην πρόσφατη συνάντηση στη Νέα Υόρκη δεν κατέστη δυνατή η επίτευξη αποτελεσμάτων για την ετοιμασία ενός συμφωνημένου διαγράμματος και συνολικής συμφωνίας,

1. Επαναβεβαιώνει ιδιαίτερα το ψήφισμα 367 του 1976 καθώς και την υποστήριξή του προς τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου του 1977 και 1979 μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων στις οποίες δεσμεύτηκαν να εγκαθιδρύσουν μια δικοινοτική Ομόσπονδη Δημοκρατία της Κύπρου η οποία θα κατοχυρώνει την ανεξαρτησία, κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτό της και θα αποκλείει ένωση ολόκληρου ή μέρους του εδάφους της με οποιαδήποτε άλλη χώρα και οποιαδήποτε μορφή διχοτόμησης ή απόσχισης,

2. Εκφράζει την πλήρη υποστήριξή του στην εν εξελίξει προσπάθεια του Γενικού Γραμματέα στην επιτέλεση της αποστολής του καλών υπηρεσιών σχετικά με την Κύπρο,

3. Καλεί τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για να επιτύχουν ελεύθερα μια αμοιβαία αποδεκτή λύση που να προνοεί για την εγκαθίδρυση ομοσπονδίας η οποία θα είναι δικοινοτική όσον αφορά τις συνταγματικές πτυχές και διζωνική όσον αφορά τις εδαφικές πτυχές, σύμφωνα με το παρόν ψήφισμα και τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου του 1977 και 1979 και να συνεργασθούν, πάνω σε ισότιμη βάση, με το Γενικό Γραμματέα για τη συμπλήρωση, σε πρώτο στάδιο και πάνω σε επείγουσα βάση, ενός διαγράμματος μιας συνολικής συμφωνίας όπως συμφωνήθηκε τον Ιούνιο του 1989.

4. Παρακαλεί το Γενικό Γραμματέα να συνεχίσει την αποστολή του καλών υπηρεσιών για επίτευξη, το συντομότερο δυνατό, προόδου και, προς αυτή την κατεύθυνση, να βοηθήσει τις δύο κοινότητες υποβάλλοντας εισηγήσεις για διευκόλυνση των συζητήσεων.

5. Καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να αποφεύγουν οποιαδήποτε ενέργεια που θα μπορούσε να επιδεινώσει την κατάσταση.

6. Αποφασίζει να ασχολείται ενεργά με την κατάσταση και τις καταβαλλόμενες προσπάθειες.

7. Παρακαλεί το Γενικό Γραμματέα να πληροφορήσει το Συμβούλιο στην έκθεσή του που θα υποβάλει μέχρι τις 31 Μαΐου 1990 για την πρόοδο που θα επιτευχθεί αναφορικά με την επανάληψη των εντατικών συνομιλιών και στην διαμόρφωση ενός συμφωνημένου διαγράμματος μιας συνολικής συμφωνίας σύμφωνα με το παρόν ψήφισμα.

* **Απολογία πρώτη:** Οι παράμετροι της παραγράφου 3 δεν είναι καινούργιο στοιχείο. Έχουν μάλιστα περιληφθεί και σε ελληνικές προτάσεις, που και αυτές ομιλούν για διζωνικό και διπεριφερειακό χαρακτήρα του κράτους.

Τα ανωτέρω είναι βεβαίως ακριβή. Αλλά μόνον εν μέρει. Διότι οσάκις οι θέσεις αυτές είχαν έστω κακώς περιληφθεί σε ελληνικές προτάσεις ήσαν μέρος της εν εξελίξει διαπραγματευτικής διαδικασίας και πάντως τελούσαν σε συνάρτηση με τις ελληνοκυπριακές αξιώσεις για αποχώρηση του τουρκικού στρατού, παλινόστηση προσφύγων, απόδοση υπό κατοχή

εδαφών και μία λειτουργήσιμη γνησίως ομοσπονδιακή δομή. Ήσαν εντεταγμένες σε ένα δυναμικό, μεταβλητό πλαίσιο. Τώρα όμως δια του ψηφίσματος 649 καθιερώνονται ως η βάση λύσης του Κυπριακού, ενώ παραβλέπονται πλήρως οι ελληνοκυπριακές αξιώσεις η ικανοποίηση των οποίων και μόνο θάταν προϋπόθεση αναγνώρισης του διζωνικού διπεριφερειακού σχήματος. Με άλλα λόγια το Συμβούλιο επιβάλλει κυπριακή πολιτεία που ικανοποιεί την Τουρκία και ουδέν λέγει ρητώς για τις ελληνικές αξιώσεις. Αντιθέτως μάλιστα με τις έμμεσες αναφορές στο σχέδιο Ντε Κουεγιάρ του 1989 προ-

Οι τουρκικές δραστηριότητες

Τη στιγμή που ο Τ. Οζάλ έστελνε το γνωστό του «τελεσίγραφο» προς του πρωθυπουργούς όλων —πλην της Ελλάδος— των χωρών της ΕΟΚ για την ανάγκη «απεμπλοκής» του Κυπριακού από τις σχέσεις της χώρας του με την Κοινότητα, η τουρκική διπλωματία είχε κάνει πολλές «προόδους» στη Ν. Υόρκη. Το επίκεντρο της πολιτικής, που από τις 12/1/91 έχει η πολυμελής τουρκική αντιπροσωπία στις συνομιλίες της με τον κ. Κουεγιάρ, είναι η άμεση επανέναρξη του διακοινοτικού διαλόγου με μόνη βάση το Έγγραφο Κουεγιάρ, «τροποποιημένο» όμως με νέους απαράδεκτους όρους από την πλευρά Ντενκτάς και Τουρκίας. Συγκεκριμένα:

- Ρητή αποδοχή από τώρα, ότι τα τουρκικά στρατεύματα που θα παραμείνουν στην Κύπρο θα έχουν ως αποστολή την εγγύηση της νέας συνταγματικής τάξης που θα προκύψει από τις συνομιλίες και το μονομερές δικαίωμα της Τουρκίας να επεμβαίνει με αυτά τα στρατεύματα για την πιστή εφαρμογή του νέου συντάγματος.

- Περιοδική εναλλαγή στην προεδρία μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

- Έναρξη συζητήσεων πάνω στην εδαφική πτυχή αλλά από «μηδενική βάση».

Αυτά προκύπτουν από δημοσίευμα του «Κήρυκα της Λευκωσίας» (2/2/91), που είναι μια συνήθως καλά πληροφορημένη εβδομαδιαία εφημερίδα προσκείμενη στην αντιπολίτευση. Με βάση τις πληροφορίες της εφημερίδας, ήδη οι ΗΠΑ και η Αγγλία υπονόμωσαν την, επιδιωκόμενη από την κυπριακή πλευρά, «ανεξάρτητη πρωτοβουλία της ΕΟΚ» για το Κυπριακό· αυτό φαίνεται και από τις δηλώσεις του κ. Πόος ο οποίος στις 28/2/91 έσπευσε να διευκρινίσει —όταν η εδω κυβέρνηση καταχειροκροτούσε την «πρωτοβουλία» του— ότι η πρότασή του για το Κυπριακό εντάσσεται στα πλαίσια του ΟΗΕ και του 649 ψηφίσματος. Αυτή είναι και η πολιτική της Τουρκίας...

Η, αλλιώς, μπορεί κάλλιστα η ΕΟΚ να ενεργοποιήσει το χρηματοδοτικό πρωτόκολλο, καλώντας την Ελλάδα σε μια «ρεαλιστική» πολιτική για το Κυπριακό. Ποιοι Έλληνες θα είναι τόσο ρεαλιστές ώστε να πουν ότι η απόφαση είναι μόνο μια, η 649;

Κ.Τ.

διαγράφει και γι' αυτά τα θέματα λύσεις απαράδεκτες για την ελληνική πλευρά. Τυχόν ρύθμιση βάσει του εγγράφου θα μετέβαλε την Κύπρο σε προτεκτοράτο της Άγκυρας.

* **Απολογία δεύτερη:** Ναι μεν η κρίσιμη παράγραφος 3 ουδέν αναφέρει για τις ελληνικές αξιώσεις αποχώρησης στρατού κ.λπ. αλλά περί αυτών προβλέπουν τα άλλα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας που επαναβεβαιώνει το 649.

Πρόκειται για επικινδύνως επιφανειακό επιχείρημα. Διότι:

α) Είναι σαφές ότι το ψήφισμα 649 δίνει βαρύτητα και προτεραιότητα στην συνταγματική πτυχή αφού σε αυτήν ρητώς αναφέρεται και είναι επίσης σαφές ότι υποθαμβίζεται δραματικά η σημασία των ελληνικών αξιώσεων περί αποχώρησης στρατού, παλινόστησης προσφύγων κ.λπ., αφού ως προς αυτές έμμεσες μόνο γίνονται αναφορές σε προηγούμενα ψηφίσματα που μάλιστα προσφέρονται σε πολλές ερμηνείες. Αν το ψήφισμα απέδιδε στις ελληνικές αξιώσεις για αποχώρηση στρατού κ.λπ. ίση βαρύτητα με τα συνταγματικά που κυρίως ενδιαφέρουν τους Τούρκους θα είχε επίσης ρητώς αναφερθεί και στο αντικείμενο των ελληνικών αξιώσεων. Ή τουλάχιστον θα είχε περιοριστεί σε επαναβεβαίωση απλώς παλαιότερων ψηφισμάτων που περιλαμβάνουν και τα συνταγματικά χωρίς να έχει αφιερώσει ιδιαίτερη παράγραφο στα τελευταία.

β) Η αναφορά του 649/90 στα προηγούμενα ψηφίσματα μας θλάπτει όμως και κατά τούτο: Το ίδιο το Συμβούλιο Ασφαλείας δηλώνοντας ότι κατά την διατύπωση της επίμαχης παραγράφου 3 όπου τέμνονται τα πολιτικά - συνταγματικά θέματα, έλαβε υπόψη του τα προηγούμενα ψηφίσματα, τα οποία μάλιστα και επιβεβαιώνει· αυτό σημαίνει ότι κάμνει επιλεκτική περιοριστική ερμηνεία και εφαρμογή τους, δίνοντας έμφαση μόνο στα συνταγματικά - πολιτικά. Υπό τις περιστάσεις ίσως θάταν καλύτερο να μην είχε γίνει καθόλου η αναφορά στα προηγούμενα ψηφίσματα. Διότι θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι ρυθμίσεις τους συμπληρώνουν τις προβλέψεις της παρ. 3 ενώ ως έχουν τα πράγματα η παρ. 3 προβάλλεται ως προϊόν συνεκτίμησης και των προηγούμενων ψηφισμάτων. Ανάλογα ισχύουν και ως προς τις ρυθμίσεις του συναφούς εγγράφου του 1989. Και εκεί όσα κακά προβλέπονται για τα θέματα στρατού και προσφύγων γίνονται με συνεκτίμηση προηγούμενων ψηφισμάτων που προφανώς ερμηνεύονται από τους παράγοντες του ΟΗΕ κατά τρόπο που προσκρούει στη δική μας ερμηνεία.

Βεβαίως, πολλά επιχειρήματα μπορούν να εφευρεθούν. Σημασία όμως δεν έχει τι λέμε προς εσωτερική κατανάλωση. Εκείνο που μετράει είναι τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Είναι πράγματι απίστευτο ότι αυτό το ψήφισμα 649 το έχουν δεχθεί Λευκωσία και Αθήνα και μάλιστα σε περίοδο οικονομικής κυβέρνησης. Και είναι ακόμη πιο απίστευτο ότι συνεχίζουμε να το υποστηρίζουμε.

Όλα αυτά βεβαίως τα γνωρίζουν άριστα οι Τούρκοι, που γι' αυτό άλλωστε δέχτηκαν και το ψήφισμα, προσπαθώντας μάλιστα να το βελτιώσουν, ει δυνατόν, ακόμη περισσότερο.

Εμείς οι Έλληνες τα αγνοούμε. Πιθανώς να έχουν διαφύγει από την προσοχή ακόμη και αρμοδίων. Επείγει κατά συνέπεια, σε περίπτωση που πλανώνται να αντιληφθούν οι έχοντες τις ευθύνες την αληθή έννοια του ψηφίσματος ώστε να αποπειραθούν διόρθωση. Και υπάρχουν ακόμη περιθώρια. Συγκεκριμένα, όπως και άλλοτε ο υπογράφων εισηγήθηκε, θα μπορούσε να γίνουν οι ακόλουθοι χειρισμοί:

α) Να απορριφθούν οι επικείμενες προτάσεις του Γενικού Γραμματέα, που σύμφωνα με πληροφορίες και ενδείξεις θα είναι εξίσου κακές, ή μάλλον χειρότερες από τις προηγούμενες.

β) Να δηλώσει η Κυπριακή κυβέρνηση ότι θεωρεί ναυαγήσασα και τερματισθείσα την πρωτοβουλία Ντε Κουεγιάρ.

γ) Να δηλώσει συνακόλουθα ότι θεωρεί το ψήφισμα 649 ανενεργό και μη δεσμευτικό. Διότι τούτο το είχε δεχθεί μόνον ως στοιχείο της όλης διαπραγματευτικής διαδικασίας, που ήδη θα έχει τερματισθεί.

δ) Να επαναφέρει το Κυπριακό ως θέμα κατά προτεραιότητα επίθεσης και κατοχής.

Βεβαίως το Κυπριακό δεν θα λυθεί κατά τον τρόπον αυτό. Θάναι όμως μία απόπειρα να ανακοπεί η περαιτέρω κατολίσθησή του προς τις τουρκικές θέσεις. Άλλωστε ούτως ή άλλως δεν μπορεί να λυθεί έστω επί σχετική ωφελεία της ελληνικής πλευράς, εφόσον διατηρείται το σημερινό ανισοζύγιο ισχύος Ελλάδος - Τουρκίας. Μπορεί όμως, έστω με καθυστέρηση, να δοκιμάσουμε ακόμη, μια πολλαπλώς επωφελέστερη πολιτική συντήρησης. Να μη δώσουμε περισσότερα. Και ασφαλώς θα δώσουμε επικινδύνως περισσότερα με οποιαδήποτε λύση τύπου Ντε Κουεγιάρ στη βάση του ψηφίσματος 649/90.

Ο απατεώνας που αγαπήσαμε

Το «φαινόμενο Κοσκωτά» μας αφορά όλους και από την ηθική του πλευρά. Και μας αφορά γιατί εικονογράφησε με δραματικές φωτοσκιάσεις τον πλήρη εξευτελισμό του Νεοέλληνα, το σάπισμα της πολιτικής εξουσίας και τη φενάκη του πολιτικού λόγου. Μας αφορά γιατί με την περίπτωση αυτή βεβαιώνεται η πλήρης αποσάθρωση της κοινωνίας μας και η διάλυση που για μόνο άλλοθι και επιχείρημα επικαλείται τη μνημειακή φράση του «έτσι κάνουν όλοι».

ANTI, 15 Ιουλίου 1988

Είκοσι μέρες από τη δημοσίευση του κειμένου αυτού στο ANTI, ο τότε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, υπουργός επί της Δικαιοσύνης και έκτοτε αποκαλούμενος απλά «Μένιος», εστοίχιζε τους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, που ομοφώνως εφήφιζαν τον

«κουτσουνόμο» του Κοσκωτά. Το καλοκαίρι εκείνο έγιναν και πλείστα άλλα για τα οποία πληροφορηθήκαμε σε περιορισμένο βαθμό αρκετούς μήνες αργότερα. Την πλήρη εικόνα ίσως να μην τη δούμε ποτέ.

Το ANTI —μαζί με τον υπόλοιπο Τύπο— ασχολήθηκε εκτενώς με το σκάνδαλο. Η πάγια θέση και δική μας στάση ήταν ότι πέρα από τη διασπάθιση και κατασπατάληση δημόσιων πόρων, η ιστορία αυτή συνέβαλε αποφασιστικά σε αυτό που λέγεται «αποσάθρωση της κοινωνίας μας». Και επειδή τις επόμενες μέρες θα ασχοληθούμε και πάλι με πολλές λεπτομέρειες της ιστορίας εκείνης, αξίζει να σταθούμε σε μερικά ουσιαστικά του σκανδάλου Κοσκωτά.

Ουρανοκατέβατος, αχυράνθρωπος, ψευτοντόκτορας, μετεωρίτης, νεοπαράγοντας, εθνικός εξαγοραστής και πολλά

άλλα εκόσμησαν τον Γεώργιο Κοσκωτά. Κάποια στιγμή, όταν το «Έθνος» τον συσχέτισε λεκτικά με τη *Μαφία*, ο πρόεδρος της Τράπεζας Κρήτης, εξαιτίας κακών συμβούλων ή από αλαζονεία —είχε πια τη στήριξη της εξουσίας— μήνυσε την εφημερίδα. Από τότε αυτά τα επίθετα και οι χαρακτηρισμοί τον συνοδεύουν, αλλά δεν επιχειρεί να πάει ξανά σε δικαστήρια. Στο μεταξύ απέκτησε πολλές εφημερίδες, περιοδικά και κονδυλοφόρους που τον υμνολογούσαν καθώς και φανατικούς οπαδούς —σαν πρόεδρος του «Θρύλου»— που τον εδόξαζαν.

Δεν ήταν μόνο αυτό. Ο Κοσκωτάς, διανέμοντας τα χρήματα των καταθετών, προσέλκυσε γύρω του εκπροσώπους κάθε κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Ήταν είτε θαυμαστές της επιχειρηματικής του διανοίας —«ήξερε να αποφασίζει την κατάλληλη στιγμή»— είτε της σφριγηλότητάς του —«νέος, φέρελπις και με ιδέες»— είτε της γενναιοδωρίας του —«10 εκ. προσέφερε στον σύλλογό μας» κ.ο.κ.

Και όταν άρχισαν να καταφθάνουν τα πρώτα στοιχεία που συνέθεταν την προσωπικότητα ενός πατεντάτου απατεώνα δεν ήταν λίγοι εκείνοι που και πάλι τον δικαιολόγησαν λέγοντας ότι το παρελθόν του ήταν όπως κάθε ανήσυχου και ζωηρού φοιτητή...

Αφέλεια ή υποκρισία; Έτσι κι αλλιώς ο Κοσκωτάς προχώρησε και, ενώ επρόκειτο για την αποθέωση της κενοδοξίας, κατάφερε στο τέλος να βρεθεί στο κέντρο της πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Ασχολήθηκαν σοβαρά μαζί του οι κορυφές της κοινωνικής και της πολιτικής ιεραρχίας· δυστυχώς όχι εξαιτίας της λαμπερής διανοίας του, αλλά εξαιτίας της λάμψης του πλούτου «του».

Είναι μακρύς ο κατάλογος των δραστηριοτήτων —πραγματικών και υποθετικών— του Κοσκωτά. Αλώνισε σε όλη την Ελλάδα· δεν άφησε τίποτε που να μην το λερώσει: Τραπεζικό σύστημα, πολιτική εξουσία, Τύπος, αθλητισμός. Και σε όλη αυτή τη δραστηριότητα —πραγματική και υποθετική— ενεπλάκησαν εκατοντάδες (μόνον;) άτομα. Η απαρίθμηση περιστατικών και η αναφορά των περιπτώσεων οδηγεί σε κωμικές εξιστορήσεις.

Σε χορούς συλλόγων, σε κοινωνικές συγκεντρώσεις, σε επιχειρήσεις Τύπου έβγαζαν «δίσκο» και τον άπλωναν προς τον Κοσκωτά· και όλοι έπαιρναν από κάτι. Άλλος πουλούσε λαχνούς, άλλος ζωγραφικούς πίνακες με αθλητικά θέματα, άλλοι εισέπρατταν διαφημίσεις και αθλητικά σωματεία πουλούσαν στον Κοσκωτά ποδοσφαιριστές για να εισπράξουν χρήματα και να ενισχύ-

σουν το τμήμα μπάσκει. Επώνυμοι δημοσιογράφοι περιέγραφαν αποχαυνωμένοι τη δύναμη του πλούτου και της... ευφυΐας του Κοσκωτά. Καθηγητές πανεπιστημίου αναδείχθηκαν σε απλές ορντινάντσες του. Τραγέλαφος!

Και τι έγιναν όλοι αυτοί; Απηλλάγησαν λόγω αφελείας και με συνοπτικές νομικές διαδικασίες. Καλώς για πολλούς. Το γεγονός όμως καταδεικνύει πόσο ευάλωτη στάθηκε η ελληνική κοινωνία και με πόση άνεση κλεπταποδόχου αντιμετώπισε τον Γ. Κοσκωτά.

Και τι έχαναν τελικώς η υπεύθυνη πολιτική ηγεσία, τα κόμματα και, πρωτίστως, η κυβέρνηση; Δεν θα φανούμε άλλη μια φορά αφελείς προσπαθώντας να διατυπώσουμε απορίες και ερωτήματα. Είναι γνωστές οι συναλλαγές, οι συναλλασσόμενοι, τα τεκμήρια και οι τραπεζικοί λογαριασμοί.

Η κυβέρνηση Παπανδρέου πέραν της εμπλοκής και της συναλλαγής διέπραξε και ένα βαρύ πολιτικό ολίσθημα που πλήρωσε —και θα πληρώνει για πολύ ακόμη— ο τόπος.

Όταν η αποκάλυψη του σκανδάλου έφτασε στα όρια και οι οσμές του δηλητηρίαζαν την πολιτική και κοινωνική ζωή, αναλαμβάνοντας την πάσης φύσεως ευθύνη υπουργών και πρωθυπουργού η κυβέρνηση δεν παραιτήθηκε, όπως ώφειλε, ώστε να αποκαθαρθεί η δημόσια ζωή, αλλά επέμενε να «διοικεί».

Είναι γνωστά όσα μεσολάβησαν από τη φυγή του απατεώνα έως σήμερα. Ηθική εξαθλίωση και καταποντισμός της πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Και τι αναμένεται να παρακολουθήσουμε από την ερχόμενη εβδομάδα;

Η πιθανότητα έναρξης της δίκης, η απρόσκοπτη διαδικασία, η κρίση της Δικαιοσύνης: όλα τίθενται υπό αμφισβήτηση. Αλλά δεν φτάνουν όλα αυτά. Ο κύριος υπεύθυνος του σκανδάλου —ανεγνώρισε ο ίδιος το μέρος της πολιτικής του ευθύνης—, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, συμπαρασύρει άλλη μια φορά το κόμμα του στη διαδικασία μετατροπής του σε μάρτυρα υπερασπίσεώς του, «πετάει το γάντι» και διακηρύσσει με τις ορντινάντσες του στον Ταύρο ότι αναμένει εκδηλώσεις «αγανακτισμένων πολιτών».

Είμαστε πολύ περιεργοί για την εξέλιξη αυτής της δίκης. Πολλοί δεν θέλουν να προχωρήσει. Δεν είναι μόνον οι άμεσα εμπλεκόμενοι. Είναι και όλοι εκείνοι που δικαιολόγησαν το «φαινόμενο» και βρέθηκαν κάποια στιγμή στο μαντρί της Παλλήνης. Είναι πολλοί και ανήσυχoi.

Χ.Γ.Π.

«Αρχίζει η δίκη και βλέπουμε...»

της Ι. Μάνδρου

Τρια εικοσιτετράωρα απομένουν πριν την έναρξη της δίκης για το μεγαλύτερο πολιτικοοικονομικό σκάνδαλο, το σκάνδαλο Κοσκωτά, που συγκλόνισε επί τριετία την κοινή γνώμη και καθόρισε εν πολλοίς τις πολιτικές εξελίξεις.

Ρευστότητα, κινητικότητα, διαβουλεύσεις και έντονο παρασκήνιο καθορίζουν την χρονική περίοδο προ της δίκης. Κυβέρνηση, αξιωματική αντιπολίτευση και συνήγοροι του Γ. Κοσκωτά προβληματίζονται έντονα για την τακτική που πρέπει να ακολουθήσουν με τα καλύτερα για την κάθε πλευρά αποτελέσματα.

Στους κόλπους της κυβέρνησης αναπτύσσονται δυο κυρίαρχες απόψεις. Μερίδα στελεχών της εκφράζει την άποψη ότι «η δίκη Παπανδρέου και λοιπών πρώην κυβερνητικών στελεχών πρέπει να γίνει όπως έχει οριστεί γιατί σε αντίθετη περίπτωση, αν η κυβέρνηση συνηγορήσει σε αναβολή της θα φανεί αναξιόπιστη στο εκλογικό της ακρο-

ατήριο για την περαίωση της διαδικασίας της κάθαρσης».

Πολλοί όμως είναι και εκείνοι στο κυβερνών κόμμα που θεωρούν ότι «η διεξαγωγή της μέσα στο Μάρτιο δεν συμφέρει πολιτικά την κυβέρνηση γιατί θα προκαλέσει όξυνση στις σχέσεις της με το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης». Πάντως όλοι εντός του κυβερνώντος κόμματος συμφωνούν να αρχίσει η δίκη και βλέπουμε...

Το ΠΑΣΟΚ από την πλευρά του επικεντρώνει όλο του το ενδιαφέρον στον δικαζόμενο πρόεδρό του και με απόφαση της Κ.Ε. τονίζει: «η δίκη δεν έχει σχέση με το κίνημα και τον Πρόεδρό του»... Παράλληλα εξορμά δια των στελεχών του ανά την Ελλάδα για υπεράσπιση του προέδρου και ουχί του Μένιου Κουτσόγιωργα και του Γ. Πέτσου. Το ΠΑΣΟΚ προχώρησε ανοιχτά σε επιλογή ενόχων ενδιαφερόμενο μόνο για την πολιτική κάλυψη Παπανδρέου -Τσοβόλα.

Πάντως ο Α. Παπανδρέου μιλώντας

στην Κοινοβουλευτική Ομάδα για το θέμα της δίκης έσπασε την τακτική της σιωπής και ανακοίνωσε ότι «δεν θα μετασχει σε καμιά από τις διαδικασίες, για να μην έχουν ούτε επίφαση νομιμότητας».

Η θέση αυτή ερμηνεύεται και ως άρνηση να παραστούν στη δίκη οι συνήγοροι του τέως πρωθυπουργού. Ανεξάρτητα από τα νομικά προβλήματα και τις επιπτώσεις που θα έχει η απουσία των συνηγόρων στην εξέλιξη της δίκης εκείνο που βγαίνει ως συμπέρασμα από την τοποθέτηση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ είναι η υιοθέτηση της «ανένδοτης» γραμμής. Ο κ. Παπανδρέου επιμένοντας στον χαρακτηρισμό «συνωμοσία» ταυτίζει την παραπομπή της Βουλής με «δίωξη της παράταξης». Πολιτικοποιώντας τη δίκη ζητά εκτός ημερήσιας διάταξης συζήτηση στη Βουλή για τις «πολιτικές διώξεις της κυβέρνησης εναντίον του ιδίου, του Κινήματος και εναντίον των δημοκρατικών πολιτών». Παράλληλα ετοιμάζεται συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στο Σύνταγμα την ημέρα που θα υποβάλει ο τέως πρωθυπουργός το αίτημά του για συζήτηση στη Βουλή.

Τι συνέπειες θα έχει η υιοθέτηση της «ανένδοτης» γραμμής και της αμφισβήτησης του Ειδικού Δικαστηρίου μέσα από την ευθεία «πολιτικοποίηση» της δίκης που επιδιώκει ο κ. Παπανδρέου θα φανεί σχετικά νωρίς...

Από την πλευρά του ο Δ. Τσοβόλας δηλώνει αμετακίνητος στη θέση του να πάει στο δικαστήριο και να δικαστεί, αρνούμενος να ακολουθήσει τον Πρόεδρό του. Ο Μένιος θα δώσει τη δική του μάχη αντιμετωπίζοντας κατηγορίες βαριές και όπως δηλώνουν κύκλοι της υπεράσπισης του, «χωρίς πολλές αποκαλύψεις γιατί θα επιβαρύνει τη θέση του».

Ο Γ. Πέτσος θα υποστηρίξει ότι είναι αθώος και θα επιρρίψει όλες τις ευθύνες στον Ανδρέα Παπανδρέου.

Η δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης όμως εξαρτάται από τις παρουσίες σημαντικών μαρτύρων και κυρίως του Γ. Κοσκωτά.

Το σήριαλ «έρχεται - δεν έρχεται» ο Κοσκωτάς φαίνεται ότι θα συνεχισθεί και στη διάρκεια της δίκης —αν αρχίσει επί της ουσίας. Οι Αμερικανοί απαντώντας στο αίτημα του ελληνικού υπουργείου Δικαιοσύνης για την προσωρινή παράδοση του Κοσκωτά γνωστοποίησαν ότι δεν υπάρχει δυνατότητα προσωρινής παράδοσής του στην Ελλάδα εφόσον εκκρεμεί η διαδικασία έκδοσής του.

Επομένως σε περίπτωση που θελήσει να έλθει ο Κοσκωτάς για να καταθέσει ως μάρ-

τυρας στη δίκη θα πρέπει να παραιτηθεί από όλα τα ένδικα μέσα κατά της έκδοσης.

Ωστόσο τίποτα δεν αποκλείεται. Οι κ. Κανελλόπουλος και Κωνσταντινίδης ταξίδεψαν την προηγούμενη εβδομάδα στις ΗΠΑ δηλώνοντας ότι είχαν προσκλήσεις ομογενών...

Στις ΗΠΑ πήγε και ο Αλ. Λυκουρέζος συνήγορος του Κοσκωτά που δήλωσε πριν φύγει ότι «τίποτε δεν εμποδίζει τον Κοσκωτά να έλθει, ενώ θα διεξάγεται η δίκη κι εφόσον εξυπηρετούνται τα συμφέροντά του». Το παρασκήνιο πάντως συνεχίζεται και πολλά μένουν ανοιχτά...

ΠΟΙΟΙ ΔΙΚΑΖΟΥΝ

Πρόεδρος του Ειδικού Διακαστηρίου ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Βασ. Κόκκινος. Μέλη οι Γ. Παυλέας, Σωκρ. Σωκρατείδης, Βασ. Κούσουλας, Σπ. Σπύρου, Βασ. Λαμπρίδης, Πρ. Ασημιάδης, Παρμενίων Τζίφρας, Ν. Στυλιανάκης, Χρ. Πλουμής, και οι πρόεδροι εφετών: Γ. Λεμπέσης, Δ. Ζάχος, Γ. Μακρής, Στ. Στυλιανάκης. Αναπληρωματικά μέλη οι αρεοπαγίτες: Εμμ. Αποστολάκης, Παν. Κατράλης, Ευ. Ρίκος, Δ. Καλομοίρης, Ιω. Λασκαρίδης, Αθ. Μουλάς.

ΠΟΙΟΙ ΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ

Ανδρέας Παπανδρέου, πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και πρώην πρωθυπουργός.

Μένιος Κουτσόγιωργας, πρώην αντιπρόεδρος των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ.

Γ. Πέτσος, πρώην υπουργός Μεταφορών.

Δημήτριος Τσοβόλας, πρώην υπουργός Οικονομικών και σήμερα βουλευτής του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Ο Παν. Ρουμελιώτης που είχε παραπεμφθεί για το σκάνδαλο Κοσκωτά, θα δικαστεί χωριστά καθώς δεν έχει αρθεί ακόμα η ασυλία του από το Ευρωκοινοβούλιο.

ΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟ

Α. Παπανδρέου: Παθητική δωροδοξία, ηθική αυτοουργία στο αδίκημα της απιστίας και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Και οι τρεις κατηγορίες σε βαθμό κακουργήματος.

Μ. Κουτσόγιωργας: Παράβαση του νόμου περί ευθύνης υπουργών, υπόθαλψη εγκληματία, παθητική δωροδοξία, αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Τα τρία τελευταία αδικήματα σε βαθμό κακουργήματος.

Γ. Πέτσος: Δωροληψία, ηθική αυτοουργία στο αδίκημα της απιστίας και παραβάσεις του νόμου περί ευθύνης υπουργών. Τα δυο πρώτα αδικήματα σε βαθμό κακουργήματος.

Δ. Τσοβόλας: Παραβάσεις του νόμου περί ευθύνης υπουργών και απιστία στην υπηρεσία.

Μόλις κυκλοφόρησε

R.P. Feynman

Nobel Φυσικής

Σίγουρα θα αστειεύσετε,
κύριε Feynman

Πρόλογος

Γιώργου Γραμματικάκη

- Ο R.P. Feynman ήταν σίγουρα ο μεγαλύτερος θεωρητικός φυσικός, παράλληλα διέθετε μια έντονη προσωπικότητα. Ελπίζω ότι μέσα απ' αυτό το βιβλίο αυτοί που δεν τον γνώρισαν θα τον ανακαλύψουν. Ο R.F. ζει μέσα απ' αυτές τις γραμμές, το βιβλίο του είναι μια απόλαυση.

New Scientist

- Και κατά κάποιο παράξενο τρόπο, ενώ το βιβλίο περιέχει λίγη επιστήμη αποκαλύπτει πολλά και με τον καλύτερο τρόπο για τη διαδικασία της επιστημονικής δημιουργίας. Είναι γεμάτο ζωή, δημιουργία και χιούμορ. Σχεδόν σου προκαλεί την επιθυμία να γίνεις επιστήμονας.

Science digest

- Ο Mr Feynman είναι παραμυθός του είδους του Μαρκ Τουέν.

New York Times Book Review

- Ένα από τα πιο διασκεδαστικά βιβλία που διάβασα στην ζωή μου.

Times

KΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα - Τηλ. 36.46.426

KΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣ/ΝΙΚΗ
Λέσχη του βιβλίου
Χρ. Οκλαλιώτης - Στ. Ζήκας
Καλαποθάκη 13
546 24 Θεσ/νίκη - Τηλ. 235.584

Μετά τον πόλεμο, τι;

Μεταπολεμικές προσδοκίες και μεταπολεμικές διαψεύσεις

του Χρύσανθου Λαζαρίδη

Το ειδησεογραφικό ενδιαφέρον για την κατάσταση στον Περσικό Κόλπο κόπασε και το πολιτικό ενδιαφέρον μόλις τώρα αρχίζει. Η θεαματικότητα του πολέμου εξαντλήθηκε και η «θεαματικότητα» των πολιτικών ανακατατάξεων ακόμα δεν άρχισε...

Όσο διαρκούσε ο πόλεμος, ο αντίπαλος ήταν γνωστός και αναγνωρίσιμος από όλους, κρατώντας έτσι συμπαγή τη συμμαχία —ο Σαντάμ Χουσεΐν! Τώρα που ο πόλεμος τελείωσε, ούτε κοινός «εχθρός» υπάρχει —για να κρατάει τη συμμαχία ενωμένη— ούτε κοινός στόχος για την μεταπολεμική Ειρήνη —κοινός για όλες τις μείζονες συνιστώσες της συμμαχίας... Ακόμα περισσότερο, η ηγετική δύναμη του διεθνούς συνασπισμού που κέρδισε τον πόλεμο —η Ουάσιγκτον— δεν φαίνεται να έχει σαφή στρατηγική για τη μεταπολεμική κατάσταση...

Αντίθετα με ό,τι πιστεύουν πολλοί —ότι δήθεν οι Αμερικανοί έχουν εκ των προτέρων πλήρη «σχέδια» για όλα, σχέδια που τα επιβάλλουν μέσα από μια αλυσίδα «συννομισιών»— αντίθετα με αυτή τη δημοφιλή —πλην ...αφελή— δαιμονολογία, οι ΗΠΑ διαμορφώνουν την πολιτική τους ψάχνοντας για κάποιες «σταθερές» και δοκιμάζοντας κάποιες ισορροπίες, μάλλον, παρά ξεκινώντας από κάποιες δεδομένες «σταθερές» και προσπαθώντας να επιβάλλουν κάποιες «προαποφασισμένες» ισορροπίες.

Αυτό ισχύει ακόμα και για τη διεθνή πολιτική των ΗΠΑ σε περιφέρειες όπου παραδοσιακά κυριαρχούσαν, όπως η Δυτική Ευρώπη και η Λατινική Αμερική. Κατά μείζονα λόγο, ισχύει για περιοχές πλέον «άγνωστες» ή πλέον εχθρικές, όπως η Μέση Ανατολή.

Η πρώτη προσέγγιση

Πάντως η πρώτη προσέγγιση της Ουάσιγκτον στον «Ιρακινό γρίφο» ήταν, αναμφισβήτητα «σώφρων». Γνωρίζοντας ότι μετά τον πόλεμο η χώρα του Σαντάμ θα είναι για μεγάλο διάστημα «ακυβέρνητη πολιτεία» φρόντισαν να σταματήσουν τις εχθροπραξίες *έγκαιρα*, πριν εξουθενώσουν πλήρως τις επίλεκτες μεραρχίες του Σαντάμ, ώστε να εκπληρωθούν τέσσερις άμεσες προϋποθέσεις:

- Να μην υπάρξει κενό εξουσίας (όπου κανείς δεν θα μπορεί να διεκδικήσει την κεντρική διοίκηση).

- Να υπάρξει αντιθέτως διαχώρητο εξουσίας (όπου την εξουσία θα την διεκδικούν περισσότεροι του ενός).

- Να αφήσουν τους ιρακινούς να ...σκοτώνονται μεταξύ τους, αντί να συγκρούονται οι ίδιοι με τα στρατεύματα του Σαντάμ.

- Να διατηρήσουν, στο μεταξύ, και τον εμπορικό αποκλεισμό (εμπάργκο) ως διαπραγματευτικό χαρτί μέχρι την αποχώρηση του Σαντάμ Χουσεΐν από το προσκήνιο και την σταθεροποίηση της κατάστασης.

- Να διατηρήσουν και τη στρατιωτική παρουσία τους μέσα στο έδαφος του Ιράκ προσωρινά, σαν μοχλό πίεσης, όχι τόσο για να ανατρέφουν τον Σαντάμ, όσο για να αποτρέψουν την «υπερβολική ενίσχυση» των φιλοϊρανών ισλαμιστών και ενδεχόμενο διамελισμό του Ιράκ. Αν και αυτό το τελευταίο δεν είναι και τόσο βέβαιο ότι θα καταφέρουν να το αποφύγουν.

Ουάσιγκτον -Μόσχα

Η φιλοσοφία αυτής της «πρώτης προσέγγισης» των ΗΠΑ είναι να αφήσουν τους Ιρακινούς να βρουν μόνοι τους τη λύση στο πρόβλημα της μετασανταμικής εξουσίας, αλλά ταυτόχρονα να κρατήσουν «τα μπόσικα», δηλαδή να διατηρήσουν «μοχλούς» στρατιωτικής παρέμβασης και «μηχανισμούς ελέγχου», ώστε κανείς γείτονας να μην επωφεληθεί εδαφικά και να μην εξελιχθεί η σύγκρουση εξουσίας σε ανεξέλεγκτη σφαγή.

Να σημειώσουμε, επίσης, ότι η προσέγγιση αυτή είναι ένα ακόμα σημείο επαφής (ή προϊόν σύγκλισης) ανάμεσα στην Ουάσιγκτον και τη Μόσχα. Πράγματι, εκείνο που δεν κατανοήθηκε στην Ελλάδα είναι ότι οι επανειλημμένες «πρωτοβουλίες ειρήνης» της Μόσχας, τα τελευταία εικοσιτετράωρα πριν την έναρξη των χερσαίων επιχειρήσεων, συνέκλιναν σε δύο στόχους:

- Πρώτον, την ανατροπή του ίδιου του Σαντάμ (παρασύροντάς τον σε αλληπάλληλες και ταπεινωτικές υποχωρήσεις).

- Δεύτερον, τη διατήρηση του Μπάαθ, ως κορμού εξουσίας στη μεταβατική περίοδο.

Αυτούς τους δύο στόχους τους αποδέχονται πλήρως και στην Ουάσιγκτον. Είναι κατά κάποιο τρόπο η «κοινή αφετηρία» Αμερικανών και Σοβιετικών για τις μεταπολεμικές εξελίξεις:

- Με πρώτο στόχο, φυσικά, την ανατροπή του Σαντάμ.

- Με άμεση επιδίωξη τη διαμόρφωση της εναλλακτικής λύσης πριν φύγει ο Σαντάμ από το προσκήνιο.

- Με κοινή συμφωνία, ΗΠΑ-ΕΣΣΔ, ότι τον πρώτο λόγο για τη συγκρότηση «εναλλακτικής λύσεως» στο Ιράκ θα τον έχουν οι

Αραβες, και ότι ο διαμελισμός του Ιράκ πρέπει οπωσδήποτε να αποτραπεί.

Η αλληλεξάρτηση ΗΠΑ-ΕΣΣΔ

Η πολιτική των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ ήταν, ως τώρα, αλληλεξαρτημένη και αμοιβαία συμπληρωματική. Το μεγάλο λάθος του Σαντάμ Χουσεϊν ήταν ότι δεν το κατανόησε.

Δεν κατάλαβε ότι η εποχή του διπολισμού ανήκει πια στο παρελθόν. Κι ότι η Μόσχα όχι μόνο θα στήριζε εξ αρχής την διεθνή πανστρατιά κατά του Ιράκ, αλλά και θα έμενε, ως το τέλος, στο πλευρό της συμμαχίας.

Χωρίς τη συγκατάθεση της Μόσχας οι ΗΠΑ δεν θα μπορούσαν να περάσουν τα 12 ψηφίσματα κατά του Ιράκ στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Χωρίς τα ψηφίσματα αυτά ήταν απίθανο να έστελναν τις δυνάμεις τους στην άλλη κρη του κόσμου και να μπουν σε τροχιά σύγκρουσης με το Ιράκ.

Άλλωστε, αν η Μόσχα αντιτίθετο στην πανστρατιά κατά του Ιράκ, ο Σαντάμ δεν θα ήταν τόσο απομονωμένος στρατιωτικά και πολιτικά, ούτε οι υπόλοιποι Άραβες θα χάταγαν τέτοιες «αποστάσεις ασφαλείας» από τη Βαγδάτη. Όπως δίχως τη Μόσχα η Ουάσιγκτον δεν θα κατόρθωνε να κερδίσει τον πόλεμο, έτσι και χωρίς την ενεργό διπλωματική ανάμιξη και την εκ των υστέρων γύρωση της Μόσχας, η Ουάσιγκτον δεν μπορεί να επιβάλλει την Ειρήνη και την Ακεραιότητα της περιοχής μετά τον Πόλεμο.

Ο Σαντάμ δεν είχε υπολογίσει ότι μετά την κατάρρευση του διπολισμού οι σχέσεις Ουάσιγκτον - Μόσχας έπαψαν να είναι ανταγωνιστικές και έγιναν συμπληρωματικές. Η έφθασαν να είναι σχέσεις αλληλεξαρτημένες.

Ο Τζ. Μπείικερ, άλλωστε, το είπε καθαρά:

«Καμιά χώρα δεν μπορεί να επιβάλλει την Ειρήνη ή να φτιάξει μόνη της το νέο κέντρο της περιοχής.

Εκεί ακριβώς, την ...«πάτησε» και ο κ. Τζελάλ, ο οποίος —παρά τη διορατικότητά του— έλπιζε ότι θα ευθυγραμμιστεί πλήρως με τις ΗΠΑ, για να καβαλήσει πρώτος «άρματα» της «αμερικανικής μονοκρατορίας» με τον πόλεμο.

Όμως τη νέα τάξη πραγμάτων δεν θα εγγυηθούν μόνοι τους οι Ηνωμένες Πολιτείες. Θα την εγγυηθούν από κοινού με η ΕΣΣΔ.

«Αραβική λύση»

Και η κοινή στρατηγική ΗΠΑ-ΕΣΣΔ στην περιοχή έχει ως κύριο μοχλό επέμβασης στις μεταπολεμικές εξελίξεις τις αραβι-

ΙΡΑΚΙΝΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Στο τχ. 459 είχαμε αναφερθεί διεξοδικά στις προοπτικές και τους σχεδιασμούς της ιρακινής αντιπολίτευσης και είχαμε δημοσιεύσει συνεντεύξεις με εκπροσώπους της καθώς και το ιδρυτικό της ντοκουμέντο. Στο προηγούμενο τχ. είχαμε επίσης ένα ειδικό αφιέρωμα στο Κουρδικό και τις προοπτικές του σε σχέση με τις εξελίξεις μετά τον πόλεμο στον Κόλπο.

Οι πληροφορίες για την ανάπτυξη της αντιπολίτευσης και την σύγκρουση με τα υπολείμματα του σανταμικού καθεστώτος καταφθάνουν καθημερινά. Οι διάφορες πολιτικές ομάδες συσπειρώνονται χωρίς ωστόσο να αποκόπτουν τους «παραδοσιακούς» δεσμούς τους με τα γειτονικά κράτη. Σημαντική παρουσία στο Ν. Ιράκ έχουν οι οπαδοί των σιτών με επικεφαλής τον Μοχάμεντ Χακίμ. Οι Σαουδάραβες υποστηρίζουν τους φιλελεύθερους εθνικιστές των οποίων ηγείται ο πρώην στρατηγός του ιρακινού στρατού Ιμπραήμ Νταούντ. Η Συρία πάλι, υποστηρίζει τον στρατηγό Χασάν Μουσταφά Ναγκίμπ που διοικεί τα ιρακινά στρατεύματα στον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του '67. Στη συνέχεια υπηρέτησε σαν πρέσβης στην Σουηδία και την Ισπανία αλλά το 1977 εγκατέλειψε το Ιράκ και ηγήθηκε της κίνησης «Ιρακινή Επανάσταση».

Πριν λίγες μέρες ιδρύθηκε η «Κίνηση Διάσωσης του Ιράκ» και έχουν δραστηριοποιηθεί γύρω από αυτήν ο στρατηγός Ναγκίμπ, ο Ιμπραήμ Νταούντ, ο Ταλέρ Σαρίρ —πρώην υπουργός Εξωτερικών του Ιράκ— και ο Σαάντ Τζαμπέρ γενικός γραμματέας ενός δεξιού φιλελεύθερου κόμματος που εδρεύει στο Λονδίνο.

Για τις εξελίξεις στο Ιράκ και τις θέσεις των Κούρδων, το ANTI εξασφάλισε μια αποκλειστική δήλωση του ηγέτη της Πατριωτικής Ένωσης Κουρδιστάν (Ιράκ) Τζελάλ Ταλαμπανί:

Ο Σαντάμ είναι υπεύθυνος

Η δήλωση Ταλαμπανί έχει ως εξής:

«Σήμερα η κατάσταση στο Νότιο Ιράκ είναι έκρυθμη. Ο λαός έχει ξεσηκωθεί και ελέγχει ήδη τρεις περιοχές: την Basra, την Amara, την Najaf. Ο λαός διαδηλώνει και μέσα στη Βαγδάτη.

Στο βορρά βράζει το καζάνι και ο πληθυσμός βρίσκεται στο πόδι. Είναι έτοιμος να ξεσηκωθεί. Υπάρχει απογοήτευση και έντονη δυσαρέσκεια για την ιρακινή δικτατορία. Οι Κούρδοι αισθάνονται ότι έχουν λόγο.

Όλος ο λαός του Ιράκ είναι αναστατος. Θεωρούν ότι ο Σαντάμ είναι υπεύθυνος για τον humiliatia καθώς και για την ήττα του ιρακινού στρατού και την καταστροφή του. Ο Σαντάμ είναι υπεύθυνος για τους τόσους νεκρούς και τις καταστροφές».

κές χώρες —όχι την Τουρκία, όπως διακαώς έλπιζε ο κ. Οζάλ.

Αυτή τη στιγμή οι μελλοντικές εξελίξεις στο Ιράκ αποφασίζονται από συνεχείς διαπραγματεύσεις ανάμεσα στις αραβικές πρωτεύουσες που έπαιξαν κύριο ρόλο στην αντισανταμική εκστρατεία: Τη Δαμασκό, το Κάιρο και το Ριάντ.

● Σύμφωνα με πληροφορίες του ANTI, ήδη την περασμένη Τρίτη πραγματοποιήθηκε μια άτυπη αραβική συνάντηση κορυφής στη Δαμασκό. Την ημέρα εκείνη μάλιστα, οι Άραβες υπουργοί Εξωτερικών συναντήθηκαν με εκπροσώπους του «μετώπου» της Ιρακινής Αντιπολίτευσης (που αποτελείται από 18 κόμματα, μεταξύ των οποίων και αντιπροσωπεία των Κούρδων του Ιράκ, υπό τον Τζελάλ Ταλαμπανί)...

Ταυτόχρονα βρίσκονται σε εξέλιξη και οι εμφύλιες συγκρούσεις μέσα στο έδαφος του Ιράκ, που θα συνεχίσουν να κορυφώνονται, μέχρι να δημιουργηθεί κάποια συμμαχία ανάμεσα στο Μπάαθ της Συρίας, και τμήμα του Μπάαθ της Βαγδάτης, που θα παραμείνει στην εξουσία αφού φύγει ο Σαντάμ.

Κι εδώ είναι το κύριο «μοντέλο» των μεταπολεμικών εξελίξεων.

Οι αραβικές χώρες προσπαθούν, από τη μια πλευρά να ποδηγετήσουν τις δυνάμεις της Ιρακινής Αντιπολίτευσης (που ...κατοικοεδρεύουν για την ώρα στην υπό συριακό έλεγχο, Βηρυττό), ενώ από την άλλη προσπαθούν να δημιουργήσουν «γέφυρες» με τμήμα του ιρακινού Μπάαθ...

Στόχος τους, να γεφυρώσουν τις διαφορές ανάμεσά τους, να εξασφαλίσουν μια συμφωνία μεταξύ τους, και να επιτύχουν μια μεταπολίτευση στη Βαγδάτη...

Η παρουσία των ξένων στρατευμάτων στο νότιο Ιράκ, το διεθνές εμπάργκο κατά της χώρας αυτής και η κλιμάκωση του εμφύλιου πολέμου στις νότιες περιοχές αποτελεί μοχλό πίεσης προς το Μπάαθ της Βαγδάτης να απαλλαγεί από τον Σαντάμ Χουσεϊν και να προχωρήσει στην «μεταπολίτευση» μίαν ώρα αρχύτερα...

Και οι Σοβιετικοί από την πλευρά τους, που έχουν άμεσους «διαύλους επικοινωνίας» με την ιρακινή πρωτεύουσα, διευκολύνουν συνεχώς αυτή τη διεξοδο. Ήδη, μάλιστα, ανακοίνωσαν ότι δεν θα δεχθούν τον Σαντάμ αν τους ζητήσει πολιτικό άσυλο. Πολιτική δήλωση που διαμηνύει στη Βαγδάτη ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν είναι ανεπιθύμητος από τους σοβιετικούς ακόμα και σαν ικέτης...

Όλοι οι πρωταγωνιστές της κρίσης αυτής δίνουν πια τη σκυτάλη στους Άραβες, για τη σταθεροποίηση του Ιράκ μετά τον πόλεμο...

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΟΝ ΚΟΛΠΟ

ΕΝΤΓΚΑΡ ΜΟΡΕΝ:

«Ομοσπονδιακός ο νέος κόσμος»

Συνέντευξη στην Τέτα Παπαδοπούλου

Ο πόλεμος στον Κόλπο
τελείωσε, όμως δεν ξέρουμε
ακόμη αν ήταν ο τελευταίος
της περιόδου του ψυχρού
πολέμου ή ο πρώτος της
μεταψυχροπολεμικής εποχής.
Ο Εντγκάρ Μορέν —ένας από
τους σημαντικότερους
ευρωπαίους στοχαστές—
εκφράζει στο ANTI, σε
τηλεφωνική συνέντευξη, τις
απόψεις του για τις
βεβαρυμένες σχέσεις Δύσης -
Αράβων αλλά και για τον
τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε
να αντιμετωπισθούν τα
πολύπλοκα προβλήματα της
Μέσης Ανατολής.

ΕΡ: Βρισκόμαστε στην αρχή της
μεταπολεμικής περιόδου. Έφθασε η ώρα
της αλήθειας, της πολυσυζητημένης νέας
διεθνούς τάξης. Με ποιον τρόπο θα
έπρεπε κατά τη γνώμη σας να λυθούν τα
προβλήματα της Μέσης Ανατολής; Προς
ποια κατεύθυνση;

ΕΝΤΓΚΑΡ ΜΟΡΕΝ: Ανήκω σ' εκείνους
που, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον
πόλεμο στον Κόλπο, πίστευαν και πιστεύ-
ουν ότι στα κύρια προβλήματα της Μέσης
Ανατολής πρέπει να δοθεί συνολική λύση.
Λύση η οποία θα λαμβάνει υπόψη την υπερ-
στρατιωτικοποίηση της περιοχής, τα μη
συμβατικά όπλα τα οποία υπάρχουν εκεί, το
χορυφαίο πρόβλημα των Παλαιστινίων, αλ-
λά και την ασφάλεια του Ισραήλ. Πρέπει ε-

πίσης να μην αποσιωπηθεί το δράμα του Λι-
βάνου και το κουρδικό ζήτημα.

ΕΡ: Θεωρείτε ότι είναι τώρα ευκολότερο
να λυθεί το παλαιστινιακό πρόβλημα;

Ε.Μ.: Τώρα υπάρχουν ασφαλώς περισσό-
τερες δυνατότητες. Οι ΗΠΑ ήταν βεβαίως
επικεφαλής των επιχειρήσεων στον Κόλπο·
δεν ήταν όμως μόνες τους. Μια σειρά συμ-
μαχικές χώρες —αραβικές και ευρωπαϊ-
κές— παρεμβαίνουν για να τεθεί το παλαι-
στινιακό πρόβλημα πρώτο στην ημερήσια
διάταξη. Ήδη ο Ρολάν Ντυμά πήγε να συ-
ναντήσει τον πρόεδρο Μπους για να του θέ-
σει αυτό το πρόβλημα. Η Σοβιετική Ένωση
θα κινηθεί επίσης στην ίδια κατεύθυνση και
ο ΟΗΕ το ίδιο. Εξάλλου και στο Ισραήλ
διαμορφώνεται μια νέα κατάσταση.

ΕΡ: Τι εννοείτε ακριβώς;

Ε.Μ.: Πρώτον, το Ιράκ δεν μπορεί πλέον
να απειλήσει το Ισραήλ· ο φόβος αυτός εξέ-
λειψε. Δεύτερον, το Ισραήλ μέχρι τώρα υ-
περασπιζόταν το έδαφός του μόνο του· αυτή
τη φορά όμως χρειάστηκε τους Αμερικανούς
και τους πυραύλους Πάτριот. Τρίτον μια
αυξανόμενη μερίδα Ισραηλινών πιστεύει ότι
οι Παλαιστίνιοι τελικά αποτελούν βάρος για
το Ισραήλ. Επιπλέον το κρυφό όνειρο ορι-
σμένων ηγετών του Λικούντ να δημιουργή-
σουν το μεγάλο Ισραήλ, με την εγκατάστα-
ση των Εβραίων της Σοβιετικής Ένωσης
στην Υπεριορδανία και την εκδίωξη από εκεί
των Αράβων, είναι απολύτως αδύνατο στο
σημερινό νέο διεθνές πλαίσιο.

ΕΡ: Η αποκάλυπτη φιλο-σανταμική
στάση της ηγεσίας της Οργάνωσης για
την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, του
Γιασέρ Αραφάτ, δεν περιπλέκει το
πρόβλημα;

Ε.Μ.: Ναι, αλλά η Παλαιστίνη δεν είναι ο
Αραφάτ. Εκείνος με την φιλοϊρακινή του

στάση έχει περιέλθει σε πολύ δύσκολη θέση.
Όμως είναι θέμα των ιδίων των Παλαιστι-
νίων να αποφασίσουν εάν θα συνεχίσουν με ή
χωρίς τον Αραφάτ. Υπάρχουν αρκετοί πα-
λαιστίνιοι ηγέτες, που τώρα βρίσκονται στη
φυλακή, οι οποίοι μπορούν να εκπροσωπή-
σουν τους Παλαιστίνιους και να διαπραγμα-
τευθούν με τους Ισραηλινούς.

ΕΡ: Η ώρα της αλήθειας έφθασε και για
τους Δυτικούς αλλά και για τους Άραβες.
Γεγονός είναι ότι οι Άραβες αισθάνονται
ταπεινωμένοι από την ήττα. Δεν
αποτελεί όμως ταπείνωση και το ότι
ταυτίστηκαν με δικτάτορες υπεύθυνους
για μαζικές δολοφονίες; Ποια η γνώμη
σας;

Ε.Μ.: Ισχύουν και τα δυο. Ισχύει όμως και
κάτι περισσότερο. Εδώ έχουμε μια τυπική
περίπτωση αλληλοσυναρτώμενων γεγονό-
των που μπορούν να αναχθούν πολύ μακριά
στο παρελθόν. Μπορούμε να ανατρεξούμε
στην εξάπλωση του Ισλάμ μετά το θάνατο
του Μωάμεθ, στις αραβικές κατακτήσεις,
στις σταυροφορίες, στην αποικιοκρατία, στο
διαμελισμό της οθωμανικής αυτοκρατορίας
κλπ.

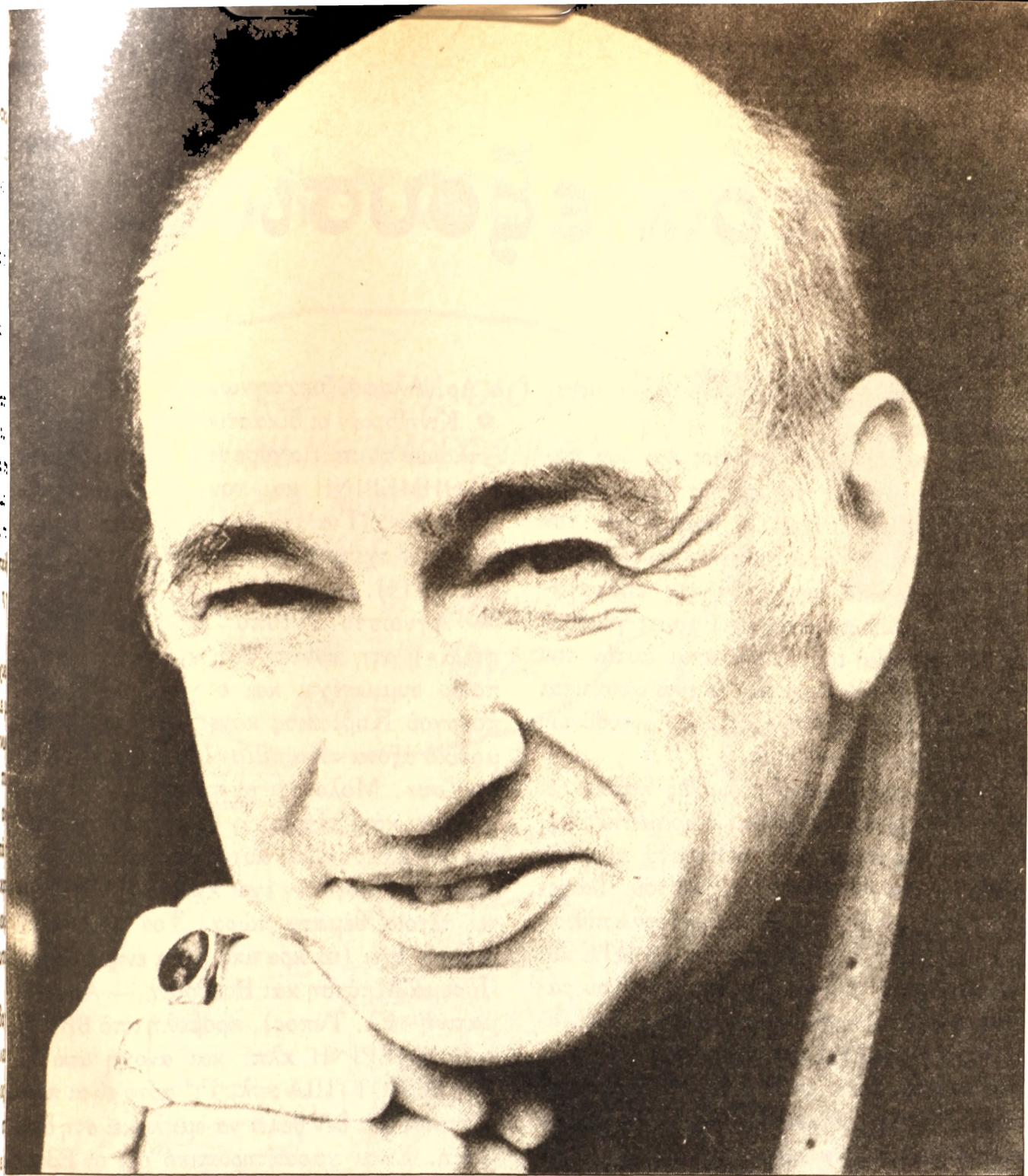
Υπάρχει επίσης μια αλυσίδα γεγονότων
που διαδραματίστηκαν τα τελευταία χρό-
νια. Υπάρχει ο κυρίαρχος ρόλος της Δύσης
—αποικίες, προτεκτοράτα, στρατιωτική
και οικονομική κυριαρχία— με μοντέλα α-
νάπτυξης που απειλούν την ταυτότητα λαών
με παλαιούς και μοναδικούς πολιτισμούς.

Ασφαλώς κατανοούμε τη δυσάρεσκη,
την ταπείνωση και την οργή των Αράβων.
Όμως, η έκφραση αυτής της οργής, που
κάνει τους Άραβες να θεωρούν ήρωα απλώς
και μόνον οποιονδήποτε ορθώνεται εναντίον
της Δύσης, ενισχύει στην Δύση την πεποίθη-
ση ότι οι Άραβες είναι σκοταδιστές ή αν-
θρώποι που πρέπει να τους περιφρονούμε.
Έτσι οι ίδιοι «δικαιώνουν» την πολιτική
που ακολουθεί η Δύση απέναντί τους. Πα-
ράλληλα, όμως δικαιώνεται και η δική τους
αντίληψη, ότι δηλαδή η Δύση *a priori* τους
περιφρονεί και ακολουθεί απέναντί τους κα-
τακτητική πολιτική.

ΕΡ: Μιλάτε σα να μην υπάρχει διέξοδος
στην αντιπαράθεση Δύσης - Αράβων...

Ε.Μ.: Βρισκόμαστε πραγματικά σε ένα
φαύλο κύκλο. Το πρόβλημα είναι πώς θα
βγούμε από αυτόν. Πώς θα μπορέσουμε να
σταματήσουμε μια τέτοια ιδεολογική και
διανοητική βεντέτα... Και ιδίως σε περι-
πτώσεις όπως αυτή του Ισραήλ που ξανα-
παίζει τώρα το ρόλο του αποδιοπομπαίου
τράγου, ρόλο τον οποίο είχαν οι Εβραίοι
στο δυτικό κόσμο.

Σε μια τέτοια συγκυρία διαβλέπω ότι ε-
κείνο που θα μπορούσε να μας βγάλει από

το φαύλο κύκλο είναι μια ηθελημένη ενέργεια των Δυτικών, των συμμάχων, ακόμη και των Ισραηλινών, που θα οδηγούσε στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Παλαιστίνης.

Η Παλαιστίνη δεν είναι το μόνο πρόβλημα, κατέχει όμως ύψιστη συμβολική σημασία.

Πρέπει να υπονομεύσουμε αυτή την καταχθόνια λογική, με την οποία η Δύση δικαιολογεί τη στάση της έναντι των Αράβων επειδή είναι σκοταδιστές, φασιστοειδή κλπ. και δια της οποίας όλα τα σκοταδιστικά αραβικά χαρακτηριστικά επαυξάνονται ακριβώς εξαιτίας αυτής της στάσης της Δύσης.

ΕΡ: Θεωρείτε ότι με το ομοσπονδιακό μοντέλο μπορούν να αντιμετωπισθούν οι εθνικιστικές εντάσεις και οι θρησκευτικοί φανατισμοί στη Μέση Ανατολή, αλλά και σε όλο τον κόσμο. Αναφέρομαι στο άρθρο σας «Πρώτος πολιτιστικός απολογισμός ενός πολέμου» (Le Monde, 28 Φεβρουαρίου). Σε μια περίοδο που τα εθνικιστικά και θρησκευτικά πάθη αναδύονται ακόμη και στην Ευρώπη, μια τέτοια πρόταση δεν είναι, άραγε, ουτοπική;

Ε.Μ.: Πιστεύω ότι το ομοσπονδιακό μοντέλο επιβάλλεται σήμερα για δυο λόγους. Πρώτον, η εποχή της γονιμότητας και της απόλυτης κυριαρχίας των κρατών - εθνών πέρασε. Το κράτος - έθνος είναι πάρα πολύ μικρό για να μπορεί να αντιμετωπίσει τα σημερινά προβλήματα, τα οποία τίθενται πλέον σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως το οικονομικό ή το οικονομικό. Δεύτερον, το κράτος - έθνος είναι πολύ μεγάλο σε σχέση με τα συγκεκριμένα προβλήματα που αναδύονται είτε σε τοπικό επίπεδο είτε στις επιμέρους εθνότητες που συνυπάρχουν σε ένα κράτος.

Το ομοσπονδιακό μοντέλο συνιστά κινητήρια δύναμη. Προς αυτό οδηγείται, όχι χωρίς κόπο, η Δυτική Ευρώπη. Και προς αυτό θα ήταν ευχτέο να συγκλίνει ολόκληρη η Ευρώπη.

Λοιπόν ή θα δημιουργηθεί τελικά ομοσπονδιακό μοντέλο αξιόπιστο, που θα αναγνωρίζει πλήρως όλες τις εθνικότητες ακόμη και τις πιο μικρές, και εκείνες της Δυτικής Ευρώπης (τους Βάσκους, τους Κορσικανούς) και θα περιορίσει την απόλυτη εξουσία. Αλλιώς θα επικρατήσουν οι διάφοροι εθνικισμοί οι ολοένα και περισσότερο

μαινόμενοι και εξαγριωμένοι είτε από τις οικονομικές δυσκολίες που δημιούργησε λόγω χάριν ο σταλινισμός είτε από τα προβλήματα των μειονοτήτων.

Νομίζω ότι αυτό το πρόβλημα θα αποτελέσει την πολιτική μάχη - κλειδί στην Ευρώπη τα επόμενα χρόνια. Στην αναζήτηση λύσεων γι αυτό το πρόβλημα όμως νομίζω πως ό,τι είναι καλό για την Ευρώπη είναι καλό και για τον υπόλοιπο κόσμο.

ΕΡ: Η Ευρώπη ήταν εμφανώς απύσχα τόσο κατά τη διάρκεια της κρίσης όσο και στις έξι εβδομάδες που διήρκεσε ο πόλεμος στον Κόλπο. Τι σημασία αποδίδετε στο γεγονός αυτό;

Ε.Μ.: Νομίζω ότι ο πόλεμος αποκάλυψε μια μεγάλη αλήθεια για την Ευρώπη, που ορισμένοι τη γνωρίζαμε από καιρό. Η οικονομική ένωση της Ευρώπης έχει προχωρήσει αρκετά και θα ολοκληρωθεί σε δυο χρόνια. Όμως η πολιτική ένωση βρίσκεται ακόμη σε εμβρυακό στάδιο. Μια πολιτικά ενωμένη Ευρώπη προϋποθέτει ένα μίνιμουμ κοινής εξωτερικής πολιτικής, κοινής άμυνας και, βεβαίως, κοινούς πολιτικούς θεσμούς οι οποίοι θα λειτουργούν αποτελεσματικά.

Αυτό που διαπιστώνουμε δεν είναι οπισθοχώρηση. Είναι, δυστυχώς, ανεπάρκεια. Πιστεύω ότι αυτή η διαπίστωση πρέπει να αποτελέσει την πρόκληση που θα μας ωθήσει να ενώσουμε τις προσπάθειές μας για την πολιτική ολοκλήρωση της Ευρώπης.

Η Ευρώπη έμεινε σιωπηλή στη διάρκεια του πολέμου, όχι όμως και πριν. Υπήρξε, όπως γνωρίζετε, η πρόταση του Φρανσουά Μιττεράν στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

ΕΡ: Όμως ακριβώς αυτή η πρόταση ήταν γαλλική, όχι ευρωπαϊκή.

Ε.Μ.: Βεβαίως. Όμως πιστεύω ότι τουλάχιστον οι ευρωπαϊκές χώρες της Μεσογείου θεωρούν ότι τα προβλήματα της Μέσης Ανατολής πρέπει να αντιμετωπισθούν συνολικά. Ενδιαφέρονται, επίσης και για τα προβλήματα των αραβικών χωρών της Βορείου Αφρικής. Νομίζω ότι και η Ελλάδα είναι σύμφωνη σε αυτό. Πιστεύω, επίσης, ότι η Γερμανία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ να πείσει, εστω και την τελευταία στιγμή τους Ιρακινούς να αποχωρήσουν από το Κουβέιτ.

Η Ευρώπη παρέλυσε από τα γεγονότα και γι' αυτό δεν μπόρεσε να προτείνει κάποια λύση. Είναι όμως ευθύνη της να κάνει κάποια πρόταση, αν όχι για άμεση λύση, τουλάχιστον για το ποια πρέπει να είναι η κύρια κατεύθυνση προς επίλυση των προβλημάτων της Μέσης Ανατολής. Κι αυτή θα είναι το ομοσπονδιακό μοντέλο.

Όταν τα κέντρα εξουσίας συ

Τείνει να κοπιάσει η έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Μητσοτάκη και Αλαφούζου. Η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» έπαψε τις επιθέσεις εναντίον του πρωθυπουργού και της οικογένειάς του, χαμήλωσε τους τόνους. Το θέμα όμως δεν έχει λήξει και η συνέχεια αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον καθώς ο πόλεμος μεταξύ των διαφόρων ενδοπαρταξιακών κέντρων εξουσίας του κυβερνώντος κόμματος βρίσκεται σε πλήρη, αν και υπόγεια, εξέλιξη.

Συστηματικά εδώ και καιρό η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» του κ. Αρ. Αλαφούζου δε χάνει την ευκαιρία να μπήγει και να στρίβει «πισώπλατα» το μαχαίρι στο κυβερνών κόμμα της Νέας Δημοκρατίας και ιδιαίτερα στην οικογένεια Μητσοτάκη: προσωπικά στον ίδιο τον πρωθυπουργό, στην κόρη του Ντόρα κι έπονται Μαρίκα, Κυριάκος κτλ., κτλ.

Η κριτική έναντι του κυβερνητικού έργου και οι αποστάσεις που κράτησε η εφημερίδα από τη Ρηγίλλης ανέβασαν την κυκλοφορία της και αύξησαν την εγκυρότητά της.

Στο χορό των επικρίσεων «μέχρι αηδίας» εναντίον του Μητσοτάκη μπήκε και ο ραδιοφωνικός σταθμός «SKY», ιδιοκτησίας Γιάννη Αλαφούζου, γιου του εφοπλιστή Αρ. Αλαφούζου.

Οι εκπομπές του κ. Τράγκα περί «δεινοσαύρων», (των 3 αρχηγών των πολιτικών κομμάτων) και του κ. Κακαουνάκη ελάχιστα απέχουν βέβαια από άποψη «λόγου» από το επίπεδο του συγκροτήματος του Ταύρου. Έπεται βέβαια και ο κ. Χαρδαβέλλας ο οποίος ανοίγει «τους χρουούς της λαϊκής οργής». Τα καταγγελλόμενα όμως δεν είναι φανταστικά. Η οικογενειοκρατία και ο νεοποταμός έχουν κυριεύσει τη Ρηγίλλης· ο

αρχιερέας όμως στηλίτευε την άλλη οικογενειοκρατία...

Όλες αυτές οι ομοβροντίες και όσα παρσέρνει ο άνεμος της τελευταίας σελίδας της «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» θορύβησαν τον Μητσοτάκη, εφ' όσον τα βέλη προέρχονταν εξ οικείων, από εφημερίδα της «παράταξης». Ο πρωθυπουργός έχει χάσει γενικώς την ψυχραιμία του, αισθάνεται αυτόν τον καιρό εξαιρετικά ανασφαλής ενώ υπόκειται σε συμβουλές του στενού κύκλου ανευθύνων και αντιδρά σπασμωδικά.

Ο ανασφαλής πρωθυπουργός παρατηρεί ότι η εφημερίδα προβάλλει Καραμανλή και Έβερετ, δημιουργώντας πρόσθετα προβλήματα για τον ίδιο και τον κύκλο του. Φαίνεται ότι το ποτήρι ξεχείλισε με την επίθεση της «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» κατά του ΟΤΕ και τις συμβάσεις Κόκκαλη, ιδιοκτήτη του ραδιοσταθμού «Flash» και της εφημερίδας «ΕΠΗΚΑΙΡΟΤΗΤΑ». Για κάποιο δε λόγο που δεν είναι γνωστός ο κ. Αλαφούζος ενοχλήθηκε από την «οικουμενική» ανάθεση των συμβάσεων στον κ. Κόκκαλη.

Παρασκηνιακές προσπάθειες για τη διευθέτηση των διαφορών δεν φαίνεται να απέδωσαν. Συνάντηση Μητσοτάκη - Αλαφούζου που τοποθετείται γύρω στα Χριστούγεννα —και που και τα δυο μέρη κρατούν σαν εφτασφράγιστο μυστικό— δεν απέδωσε.

Έτσι η αντιπαράθεση πήρε «βίαιη» μορφή όταν ο Μητσοτάκης αποφάσισε να «χτυπήσει» και να «σηκώσει το γάντι» γιατί αισθάνθηκε πράγματι να απειλείται από το συγκρότημα Αλαφούζου (ετοιμάζει λέγεται και απογευματινή εφημερίδα) και επειδή ενοχλήθηκε σφόδρα από τις επιθέσεις εναντίον του ίδιου και της οικογένειάς του.

Έτσι,

● Κινήθηκε η ποινική δίωξη για την υπόθεση του λαθρεμπορίου πετρελαίου του πλοίου «Ασπρονήσι» που ανήκει στον όμιλο Αλαφούζου. Η υπόθεση βέβαια εκκρεμεί από την πρώτη άσκηση δίωξης που έγινε στις 1/12/88. Η υπόθεση δημοσιοποιήθηκε ακριβώς πριν ένα χρόνο (15 Φεβρουαρίου) από τον «Ελεύθερο Τύπο» που αποκαλούσε τον Αρ. Αλαφούζο νέο Κοσκωτά αλλά από τότε «ξεχάστηκε». Ανακινείται δικαστικά και πάλι τώρα και μάλιστα η δικαιοδοσία μεταφέρεται από το Γύθειο στον Πειραιά. Πώς θα «καθαρίσει» απ' αυτήν την υπόθεση

ο Αρ. Αλαφούζος; άγνωστο.

● Κινήθηκαν οι δικαστικές αρχές για να εξετάσουν το πώς αγόρασε ο Αλαφούζος την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ και τον «SKY» από τον Κοσκωτά. (Για την λεηλασία της «Γραμμής» βλ. σχετικό ρεπορτάζ σε άλλες σελίδες του ΑΝΤΙ).

● Άγνωστο έντυπο (ονόματι «Εποπτεία») στη συντακτική επιτροπή του οποίου συμμετέχει και ο γιος του πρωθυπουργού Κυριάκος κάνει λόγο για συνωμοτικό άξονα «Καραμανλή - Έβερετ - Αλαφούζου». Μολονότι οι πάντες φυσικά διαφεύδουν κάτι τέτοιο, η «ρετσινιά» έχει πέσει. Ο Έβερετ είναι αυτός που ανησυχεί περισσότερο διότι δεν έχει κανένα λόγο να θέτει τέτοια θέματα τώρα. Τον μηχανισμό του τον έχει (τα κρατικά μέσα ενημέρωσης, Ίδρυμα Μπότση και Βουδούρη, —Απογευματινή - Ελ. Τύπος), προβολή από ΒΗΜΑ, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ κλπ. και ανοχή από ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΗΑ κτλ. Γι' αυτό είναι προσεκτικός και δεν θέλει να εμπλακεί στη διαμάχη. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Έβερετ στη συγκυρία αυτή στέλνει άρθρο στο ΒΗΜΑ (3/3) κι όχι στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.

● Ετοιμάζεται έκδοση νέας πρωινής εφημερίδας «σοβαρής Νεοδημοκρατικής». Ήδη προσλαμβάνονται δημοσιογράφοι. (Βλ. σχετικά στη σελίδα του Τύπου). Η «Κ» (3/3) αντιμετωπίζει στωικά την όλη υπόθεση την οποία και αποκαλεί «επιχείρηση τύπου Πόπωτα υπό υψηλή Εποπτεία».

● Τέλος ο ίδιος ο Μητσοτάκης ρίχνει το βάρος του στην υπόθεση με συνέντευξη στο κανάλι ANTENNA, όπου «εξομολογείται», ότι ο ίδιος είναι συντάκτης της σκληρής ανακοίνωσης εναντίον του Αλαφούζου. Παγχόσμια πρωτοτυπία και πρωτοφανής έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας. Η «Αυριανή» τον παρουσίαζε ως δοσίλογο αλλά ούτε συνέντευξη, ούτε μήνυση. Τότε αισθανόταν ότι βαδίζει προς τη νίκη, τώρα διακατέχεται από ανασφάλεια και «δεν σηκώνει μύγα στο σπαθί του».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η παρέμβαση Μητσοτάκη δημιουργεί σοβαρά συνταγματικά και πολιτικά θέματα.

Το μεγάλο ερώτημα είναι γιατί ο ίδιος ο Μητσοτάκης «διακυβεύει» το κύρος του μπαίνοντας στην πρώτη γραμμή της σύγκρουσης. Τόσο πολύ εθίγη ο ίδιος ή αισθάνθηκε ότι η απειλή θα μπορούσε να πάρει α-

πρόβλεπτες διαστάσεις;

Όποια και να είναι η απάντηση το γεγονός είναι ένα: ότι το μήνυμα προς τον κ. Αλαφούζο είναι σαφές. «Κάτσε φρόνιμα γιατί έχουμε ράμματα για τη γούνα σου». Κι ακόμα «αφού πας γυρεύοντας θα δεις τι θα πάθεις».

Εκτός κι αν βρεθεί κάποιος συμβιβασμός εν τω μεταξύ, δεν φαίνεται ότι η υπόθεση θα τελειώσει ομαλά. Άγνωστο είναι ακόμα το τίμημα που θα κληθεί να πληρώσει ο κ. Αλαφούζος. Μέχρι στιγμής πάντως οι δυο αντίπαλοι δεν τα έχουν βρει και λέγεται ότι μια συνάντηση του κ. Αντ. Καρκαγιάννη, «δεξί χέρι» σήμερα του κ. Αλαφούζου με την Ντόρα στις 20/2 δεν πήγε καθόλου καλά.

Μήπως τα μυαλά του Αλαφούζου πήραν αέρα; Μήπως το «επιτελείο του» Καρκαγιάννη, Ζούλας και Αναστασιάδης τον παρέσυρε σε μια σύγκρουση από

την οποία μπορεί να βγει χαμένος;

Μπορεί ο Αλαφούζος να έχει στοιχεία για την «οικογένεια» ή περί άλλων τινών κατά Μητσοτάκη; Είναι ευκολότερο να «εκβιάσει» ή να «εκβιαστεί»; Θα φανεί σε λίγο καιρό. Πάντως οι δημοσιογράφοι στον SKY και την «Κ» είναι ήρεμοι: έχουν «ντοκουμέντα» —κυρίως κασέτες— που αφορούν την οικογένεια Μητσοτάκη και αποτελούν ισχυρά ατού στα χέρια τους.

Αυτή η σύγκρουση έχει «βάθος» και πολλές προεκτάσεις. Αμέσως κατ' αρχήν φάνηκαν διάφορες «παρατάξεις» στον εκδοτικό χώρο από τον τρόπο που τοποθετήθηκαν απέναντι στην σύγκρουση.

Εδώ βέβαια όλοι οι απληροφόρητοι «τρίβουν τα μάτια» τους. Ο κ. Τεγόπουλος ξεσπαθώνει εναντίον του Αλαφούζου με προσωπικά σημειώματα που δημοσιεύει στην «Ελευθεροτυπία».

Τεγόπουλος και Κόκκαλης (η «Επικαι-

ρότητα» από ξεφωνημένη Πασοκική έχει κάνει πολιτική τούμπα) σε αγαστή σύμπλευση. Εξήγηση; Καμία.

Από την άλλη μεριά Αλαφούζος και Λαμπράκης (οι πολέμιοι των δεινοσαύρων) πάνε σήμερα χέρι - χέρι. Συμπλέουν σε όλα.

Ο Χρήστος Πασαλάρης στην «Απογευματινή» παίρνει «ίσιες αποστάσεις» από πολιτική εξουσία και εκδότες Τύπου, ζητώντας ΚΑΘΑΡΣΗ, ενώ ο Δημ. Ρίζος του «Ελεύθερου Τύπου», δηλώνει ότι «Έβερτ και Σία» τον εμπόδισαν να γράφει κατά Αλαφούζου.

Τέλος ας δούμε για λίγο τις απόψεις εκείνες που συνδέουν αυτόν τον πόλεμο μεταξύ των κέντρων εξουσίας με διάφορα «κεντροδεξιά» σενάρια. Άλλωστε αυτά υποτίθεται ότι φοβάται (και γι' αυτό χτυπά έγκαιρα) ο Μητσοτάκης που τρέφει μεγάλα πολιτικά όνειρα για την Ντόρα και την οικογένεια. Σε αυτά αποβλέπουν όσοι φωνάζουν περί «δεινοσαύρων» και απεργάζονται παρασκηνακά σχέδια κατά της ΝΔ: Απεργάζονται το φρενάρισμα της πολιτικής καριέρας της πρωθυπουργικής κόρης.

Όποιες πάντως κι αν είναι οι προθέσεις των «συνομωτών» κατά της ΝΔ και των 3 δεινοσαύρων για εκσυγχρονισμό, νεότερη πολιτική ηγεσία, κεντροδεξιά και τα παρόμοια, γεγονός είναι ότι προς το παρόν αποτελούν ευσεβείς πόθους μάλλον παρά εφικτούς στόχους.

Το ΚΚΕ «έζησε» το θέμα με την κυρία Παπαρήγα, στο ΠΑΣΟΚ φύλλο δεν κουνιέται όσο ζει ο Ανδρέας, ενώ στη ΝΔ το «σύνδρομο ΔΗΑΝΑ» αποτελεί ανυπέρβλητο φραγμό με αποτέλεσμα ο Μητσοτάκης να θεωρείται απόλυτος άρχων. Ελέγχει τα πάντα μέχρι στιγμής, ακόμα και τον μηχανισμό διαδοχής του. Και το σημαντικότερο βέβαια είναι ότι το κόμμα του βρίσκεται στην εξουσία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η «Κ» της περασμένης Κυριακής σε ένα πρωτοσέλιδο άρθρο της «εκ βαθέων» (*De profundis...*) διατυπώνει έμμεσα και τις βαθύτατες ανησυχίες της για την έκβαση της σύγκρουσης. Γράφει:

«Η κυβέρνηση είναι παντοδύναμη, δεν υπάρχει αμφιβολία. Έχει τα μέσα, αν θέλει, να συντρίψει έναν πολίτη που θα τολμήσει να σηκώσει κεφάλι. Αν αυτό είναι το ζητούμενο, τότε ας είναι βέβαιο ότι θα βρεθούν πολίτες που θα προτιμήσουν να συντρίβουν παρά να κατεβάσουν το κεφάλι και να προσκυνήσουν».

Εύκολο είναι να διακρίνει κανείς τους ενσαρκωτές των αντίστοιχων ρόλων. □

Το «σύνδρομο Κοσκωτά» στη «Γραμμή ΑΕ»...

του Ρεπόρτερ

Όπως οι παλιοί θα γνωρίζουν και οι νέοι θα ενθουσιάζονται, με τη φυγή του Γ. Κοσκωτά το Νοέμβριο του 1988 στο εξωτερικό, ο εκδοτικός κολοσσός —για τα ελληνικά δεδομένα— που είχε δημιουργήσει η «Γραμμή ΑΕ», η οποία συμπεριελάμβανε τότε τρεις εφημερίδες («Καθημερινή», «Βραδυνή», «24 Ώρες»), έξι περιοδικά (ΕΝΑ, ΚΑΙ, ΜΙΑ, ΤΝ3, ΤΕΤΑΡΤΟ, ΔΥΟ), ένα σταθμό (SKY), μια τεράστια υποδομή σε τυπογραφικές εγκαταστάσεις (πιεστήρια, μηχανές φωτογράφησης και φωτοσύνθεσης, κτίρια, εξοπλισμό γραφείων κλπ.) και οργάνωση τηλεοπτικών στούντιο, βρέθηκε στο στόχαστρο πολλών και ποικίλων συμφερόντων.

Η «Γραμμή ΑΕ» δημιουργήθηκε ουσιαστικά με χρήματα της Τράπεζας Κρήτης. Το 1/3 περίπου των 35 δισ. δραχμών που διοχέτευσε στις γνωστές δραστηριότητές του ο μεγαλοαπατεώνας Γ. Κοσκωτάς οι οποίες δεν είχαν σχέση με την Τράπεζα πήγαν στις εκδοτικές του δραστηριότητες. Με τη συμβολή και των χαριστικών πράξεων της τότε εξουσίας (κτίρια Παλλήνης) δημιουργήθηκε η «Γραμμή ΑΕ», μια εκδοτική επιχείρηση τεραστίων διαστάσεων και δυνατοτήτων.

Με το ξέσπασμα του σκανδάλου Κοσκωτά και τη φυγή του με τη βοήθεια του αξιότιμου κ. Σαλιαρέλη, προέδρου σήμερα της ΠΑΕ «Ολυμπιακός» και διαδόχου των αδελφών Γιώργου και Σταύρου Κοσκωτά στο τιμόνι της πλέον δημοφιλούς ποδοσφαιρικής ομάδας, στη «Γραμμή ΑΕ» συνέβει σειρά πράξεων που καταγγέλλθηκαν στον Τύπο ως λεηλασία. Για τις πράξεις αυτές πολύ νωρίς είχε αναφερθεί αναλυτικά το ΑΝΤ1 στα τεύχη του 394 (10/2/89), 395 (24/2/89) και 405 (24/6/89).

Σημειώσαμε τότε ότι διεξάγεται ένας αγώνας δρόμου για την λεηλασία της «Γραμμής». Φαίνεται, τονίζαμε, ότι έχουν σχηματιστεί όμιλοι αρπάγων των περιουσιακών στοιχείων της μεγαλεπήβολης εκδοτικής επιχείρησης.

Από τότε, αρχές του '89, μέχρι τώρα πέρασαν σχεδόν δυο χρόνια. Ο Τύπος ασχολήθηκε πολλές φορές με τα της λεηλασίας και πολλές καταγγελίες έγιναν για περιουσιακά στοιχεία της «Γραμμής ΑΕ» τα οποία διασκορπίστηκαν με αναμφίβολα μεγάλες ζημιές για την εταιρεία, την Τράπεζα Κρήτης και τελικά τον ίδιο τον φορολογούμενο. Και το περίεργο είναι ότι σε αυτά τα δυο χρόνια η πολιτική εξουσία (κυβερνήσεις Παπανδρέου - Τζαννετάκη - Οικουμενική - Μητσοτάκη) ετήρησε αξιοθαύμαστη σιωπή για γεγονότα, πράξεις και καταστάσεις που κατά καιρούς καταγγέλλθηκαν και αρκετές φορές με πηχυαίους τίτλους.

Τώρα με αφορμή την σύγκρουση Μητσοτάκη - Αλαφούζου το θέμα της λεηλασίας της «Γραμμής ΑΕ» ήρθε πάλι στον αφρό και όπως φαίνεται στον αφρό το έβγαλαν τα κύματα των συγκρούσεων, ενδοκυβερνητικών και άλλων, παρ' όλο που τα μπωφόρ μόλις αρχίζουν και κινούν τη «θάλασσα» της εξουσίας και των πολυποικίλων συμφερόντων που διαμορφώνονται παρά την εξουσία και επεκτείνονται και σε άλλους τομείς (πολιτική κατάσταση, κόμματα, οικονομικά συμφέροντα, Τύπος κλπ.).

Ήδη ο εκδότης της «Κ» και ο γιος του Γ. Αλαφούζος ιδιοκτήτης του SKY καταγγέλλονται έμμεσα πλην σαφώς ως εκ των

«λεηλατών» της «Γραμμής ΑΕ» ενώ από το περιβάλλον του πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη εκτοξεύονται και βολές περί «κοσχωτισμού» (εκβιασμοί, κλπ.). Και ήδη ο εισαγγελέας κ. Ζορμπάς ανέλαβε να ερευνήσει τις καταγγελίες που περιέχει η επιστολή που έστειλε στον πρωθυπουργό ο επιτροπος της Τράπεζας Κρήτης κ. Καμάρας. Ασφαλώς η Δικαιοσύνη θα έχει πολλή δουλειά για την υπόθεση λεηλασίας της «Γραμμής».

Σχετικά με τις κραυγαλέες περιπτώσεις που δημιούργησαν ερωτηματικά —αναπάντητα δυστυχώς ακόμη— αναφερόμαστε στη συνέχεια, όπου φαίνεται ότι υπάρχουν περισσότεροι πλην ενός «ληστές» και περισσότερες πλην μιας «λεηλασίες» περιουσιακών στοιχείων της «Γραμμής».

Όπως είναι γνωστό το Δ.Σ. της «Γραμμής ΑΕ» μετά την φυγάδευση του Κοσκωτά, υπό την προεδρία του κ. Χ. Μπουσμπουρέλη προέβη σε μια σειρά συμβάσεων εργολαβικού χαρακτήρα για την εκμετάλλευση εντύπων αλλά και σε άλλες πράξεις παραχώρησης της χρήσης διαφόρων μηχανημάτων και εγκαταστάσεων που ανήκουν στη «Γραμμή». Οι πράξεις αυτές σύμφωνα με τις κατά καιρούς δηλώσεις του κ. Μπουσμπουρέλη, που ήταν στη συνέχεια αναγκαστικός διαχειριστής της «Γραμμής ΑΕ», σε διάφορες δικαστικές διαμάχες, έγιναν με απόλυτη διαφάνεια και ύστερα από έγκριση του Επιτρόπου της Τ.Κ. Αν μάλιστα δεν γινόταν υπήρχε ο κίνδυνος σύμφωνα με τα επιχειρήματα Μπουσμπουρέλη, να διασκορπισθούν και να χαθούν οριστικά τα περιουσιακά στοιχεία της «Γραμμής» αφού π.χ. «τυχόν αχρησία των πιεστηρίων θα τα διέλυε».

Οι συμβάσεις αυτές συνιστούν ένα μέρος της λεηλασίας στη «Γραμμή» και αποτελούν μια πλευρά των τεραστίων συμφερόντων που παίχθηκαν μετά τη φυγή του Κοσκωτά οπότε και άρχισε ο «πόλεμος» για την αγορά ή τη χρήση περιουσιακών στοιχείων της «Γραμμής». Στις συμβάσεις αυτές και το παρασκήνιό τους είχε αναφερθεί, όπως σημειώσαμε, το ΑΝΤ1 από τις αρχές του 1989. Πρέπει να υπενθυμίσουμε εδώ ότι ο κ. Αρ. Αλαφούζος είχε αγοράσει την εφημερίδα «Καθημερινή» το Νοέμβριο του 1988 λίγες ώρες πριν από τη φυγή του Κοσκωτά, όταν είχε μικρή κυκλοφορία σε σχέση με σήμερα και σε μια περίοδο έντονου ενδιαφέροντος του σημερινού πρωθυπουργού για το πολιτικό και ιδεολογικό στίγμα της «Κ», αντί 510 εκ. δρχ. Ο ίδιος μάλιστα ο κ. Μητσοτάκης τότε είχε ταχθεί υπέρ της αγοράς αυτής σε σχετική ομιλία του στη Βουλή.

χε εκδηλωθεί ενδιαφέρον και από άλλους εκδότες (Λαμπράκης, Μπόμπολας) του ζήτησαν πλειστηριασμό «όπου με διαφανείς διαδικασίες θα εκποιηθούν περιουσιακά στοιχεία της "Γραμμής ΑΕ" σε πραγματικές αξίες».

Ακόμη θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα πιστήρια που εργολαβικά δουλεύει ο κ. Μοάτσος τυπώνονται εφημερίδες και περιοδικά τρίτων μεταξύ των οποίων και του Συγκροτήματος Λαμπράκη. Τις υπερβολικές εκτελεί φυσικά ο κ. Μοάτσος...

Η «ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ»

Στις εγκαταστάσεις της Παλλήνης που ανήκουν στη «Γραμμή ΑΕ» τυπώνεται όπως προκύπτει από τις συμβάσεις ένας σχετικό ρεπορτάζι πλήθος εφημερίδων και περιοδικών. Όλα αυτά είναι γνώση και στην κυβέρνηση προ πολλού.

Για σχετικά μάλιστα δημοσιεύματα θα πρέπει λογικά να είχαν θορυβήσει εγκαίρως την κυβέρνηση. Η ανακίνηση του θέματος γίνεται όμως ταυτόχρονα με την οξύτατη κριτική από μέρους μιας εφημερίδας. Κάτι που προκαλεί δικαιολογημένες απορίες για τη σκοπιμότητα των ενεργειών της.

Αν η κυβέρνηση θεωρεί λοιπόν ότι υφίσταται —και τα πάντα μαρτυρούν πως ναι— λεηλασία της «Γραμμής ΑΕ» γιατί δεν στρέφεται εναντίον όλων; Αν θεωρεί τις εργολαβικές συμβάσεις καταστρεπτικές για τη «Γραμμή» και επομένως για την Τράπεζα Κρήτης γιατί μέχρι τώρα δεν ετέθη θέμα και η όλη υπόθεση παραδέρνει από Μονομελές σε Μονομελές Πρωτοδικείο σύμφωνα με το νόμο περί Ανωνύμων Εταιρειών;

Όλα αυτά δεν οδηγούν σε πολλά ερωτηματικά για το πώς βλέπει η κυβέρνηση τις σχέσεις της με τον Τύπο; Και όλα δεν δείχνουν ότι η διαφάνεια προσμετράται ανάλογα με τα συμφέροντα της εξουσίας και ειδικά κάποιων κέντρων της;

Πάντως το Γενάρη του 1989 σε σχετικό έγγραφό του ο αντιεισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Ευθυμιάδης διαπίστωνε παρανομίες στη συγκρότηση του Δ.Σ. της «Γραμμής», ακυρότητες συμβολαίων, χαρακτήριζε ως «ξεπούλημα» τη μεταβίβαση της «Κ» και ως «πρωτοφανούς επινοητικότητας» τις εργολαβικές συμβάσεις που κατάρτησε η «Γραμμή» (δηλ. ο κ. Χ. Μπουσμπουρέλης) και πρότεινε να τεθούν «Γραμμή» και Τράπεζα Κρήτης υπό εκκαθάριση με υπεύθυνους δικαστικούς. Σε αυτό το έγγραφο είχε απαντήσει τότε ο Επίτροπος της Τ.Κ. κ. Καμάρας. Από την απάντησή του φαινόταν ότι ναι μεν είχε γνώση των συμβάσεων και είχε συμφωνήσει στη γενική θέση να διατηρηθούν εν λειτουργία τα πανάκριβα μηχανήματα της Παλλήνης αλλά δεν εγνώριζε λεπτομέρειες των συμβάσεων τις οποίες

Πλήθος οι εργολαβικές συμβάσεις που έγιναν από την «Γραμμή» και οι οποίες προκαλούν τα ερωτηματικά για το αν ήταν ή όχι συμφέρουσες. Να σημειωθεί πάντως εδώ

ότι τότε για τον ΣΚΥ είχε εκδηλώσει ενδιαφέρον και η «Επικαιρότητα» (Σωκρ. Κόκκαλης) αλλά και ο μακαρίτης Άρης Βουδούρης («Ελ. Τύπος») ενώ για το ΚΑΙ εί-

ΟΙ ΕΦΤΑ ΠΛΗΓΕΣ

Οι «εφτά πληγές» ή συμβάσεις στις οποίες συνέπραξε η διαχείριση της «Γραμμής» είναι:

1. Η σύμβαση με τις «Αθηναϊκές Εκτυπώσεις και Εκδοτικές Επιχειρήσεις ΑΕ» για μέρος του κτιριακού συγκροτήματος και ορισμένων μηχανημάτων. Έγινε τον Ιανουάριο του '89 με μηνιαίο μίσθωμα 7 εκ. δραχμών. Πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας αυτής είναι ο κ. Ζαν-Ζακ Λεσυέρ.

2. Παρόμοια σύμβαση με τη ΦΩΤΟΜΕΤ ΕΠΕ για την εκμίσθωση μέρους του κτιριακού συγκροτήματος. Έγινε τον Φεβρουάριο του '89 με μηνιαίο μίσθωμα 175.000 δρχ. αναπροσαρμοζόμενο κατά 15% ετησίως για μια τριετία.

3. Η σύμβαση με τις «Αθηναϊκές Εκδόσεις Α.Ε.» (Ζαν-Ζακ Λεσυέρ) με την οποία ανατέθηκε στις «Αθηναϊκές Εκδόσεις» η έκδοση, διαχείριση, εκμετάλλευση και διάθεση του περιοδικού «ΚΑΙ» για τρία χρόνια έναντι ανταλλάγματος για τον εργολάβο ίσου προς το 85% των καθαρών κερδών που θα προέκυπταν από την εκμετάλλευση του περιοδικού.

4. Η σύμβαση εργολαβίας με την οποία ανατέθηκε στις 20/2/89 στην ΕΡΜΗΣ ΑΕ (Γ. Αλαφούζος) η παρουσίαση πλήρους 24ώρου προγράμματος για τον σταθμό ΣΚΥ για μια τριετία έναντι εργολαβικού ανταλλάγματος για τον εργολάβο ίσου προς το 85% των καθαρών κερδών που θα προκύπτουν από την εργολαβία.

5. Η σύμβαση εκμίσθωσης του κτιρίου της «Κ» με την «Η Καθημερινή ΑΕ» (Αρ. Αλαφούζος) στην οδό Σωκράτους αντί 500.000 δρχ. το μήνα.

6. Η σύμβαση εκμίσθωσης με την προηγούμενη Α.Ε. μέρους του κτιριακού συγκροτήματος της Παλλήνης με διάφορα μηχανήματα μεταξύ των οποίων και ένα ταχυπρεσστήριο αντί 5,2 εκ. δρχ.

7. Η σύμβαση μίσθωσης έργου με την οποία ανατέθηκε η έκδοση και εκμετάλλευση του ΕΝΑ στον κ. Α. Μοάτσο για τρία χρόνια έναντι ανταλλάγματος για τον εργολάβο ίσου προς το 85% των καθαρών κερδών που θα προέκυπταν από την εκμετάλλευση του περιοδικού καθώς και δυο ταχυπρεσθηρίων εφημερίδων με το ίδιο ανταλλάγμα.

κατάρτισε με ευθύνη του ο διαχειριστής της «Γραμμής».

Περιουσιακά στοιχεία της «Γραμμής» ανατέθηκαν με εργολαβικές συμβάσεις οι οποίες καταγγέλλονται ως «ληστρικές». Όμως και για σειρά άλλων εκκρεμοτήτων όπως συντήρηση μηχανημάτων και εκτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων κόστους αρκετών εκατομμυρίων καταγγέλλθηκαν παρατυπίες, αδιαφορία για τη συντήρησή τους κτλ. με αρνητικές όπως είναι φυσικό επιπτώσεις στην αξία τους. Ακόμη καταγγέλλθηκαν και πραξικοπηματικές οικειοποιήσεις ανταλλακτικών των πιεστηρίων που ανήκαν στη «Γραμμή».

«Οι χρήστες», λέγεται σε μια χαρακτηριστική αναφορά του επόπτη κ. Κουσουρή «εκμεταλλεύονται τις εγκαταστάσεις σαν ξένοι, και όχι σαν νοικοκύρηδες που στόχο

Λεηλασία τηλεοπτικών

Είχε αναγραφεί σε κοσχωτικό έντυπο επί «λαμπρών ημερών» («Βραδυνή» 29/5/1988), ότι ετοιμαζόταν υπεραύχρηνο στούντιο στην Παλλήνη...

Η υπόθεση ξεχάστηκε μέσα σε όλη την φασαρία των πολλαπλών σκανδάλων. Κάποτε ο παραγωγός κ. Τάκης Εμμανουήλ κατήγγειλε στις αστυνομικές αρχές —και διαπιστώθηκε του λόγου το αληθές— ότι στο γήπεδο του Ολυμπιακού —προεδρία Σαλιαρέλη— υπάρχουν τηλεοπτικά μηχανήματα μεγάλης αξίας.

Απ' όσο γνωρίζουμε δεν δόθηκε συνέχεια στην υπόθεση. Λέγεται όμως ότι:

- τα μηχανήματα αυτά εξόπλισαν ένα από τα γνωστά κανάλια.

- όλη η ιστορία έχει σχέση με δολοφονίες του κ. Εμμανουήλ με τον Κοσχωτά.

- ότι ο Σαλιαρέλης τα κράτησε προς «φύλαξιν».

Μήπως η Τράπεζα Κρήτης ή η «Γραμμή» γνωρίζουν κάτι επ' αυτού;

έχουν να κερδίσουν όσα περισσότερα μπορούν, αδιαφορώντας για την τύχη, τις φθορές αλλά και την ασφάλειά τους». Προτείνεται μάλιστα «να γίνει μια σοβαρή προσπάθεια για επαναδιαπραγμάτευση των όρων των συμβάσεων αυτών με ιδιαίτερη έμφαση στην αύξηση του ανταλλάγματός, το οποίο σε μερικές περιπτώσεις είναι μηδενικό».

Αυτή λοιπόν η κατάσταση «διαδοχής» στη «Γραμμή ΑΕ», που προφανώς θα περιγράφεται στην επιστολή του κ. Καμάρια προς τον πρωθυπουργό στις 12/12/90, ερευνάται τώρα από τον εισαγγελέα κ. Ζορμπά. Γι' αυτήν την καταγγελία σημειώνει χαρακτηριστικά η «Κ» την περασμένη Κυριακή (3/3) αναφερόμενη στον πρωθυπουργό και στην σύνδεση που έκανε της λεηλασίας της «Γραμμής» με την «Κ» στην τηλεοπτική του συνέντευξη.

«Δεν ξέρει ποιοι λεηλατούν και ποιοι διεκδικούν μερίδιο από τη λεία; Η «Κ» πληρώνει εμπορικό και όχι χαριστικό ενοίκιο στη «Γραμμή Α.Ε.». Υπάρχουν μερικοί που δεν πληρώνουν ή πληρώνουν σ υ μ β ο λ ι κ ά ».

Η «Κ» μοιάζει να τους γνωρίζει. Το γιατί δεν τους κατονομάζει είναι άλλο πρόβλημα. Πάντως οι εργολαβικές συμβάσεις που έγιναν και οι καταγγελίες περί την διαχείριση του υλικού είναι αυτές που προαναφέραμε και μεταξύ αυτών που ανέλαβαν εργολαβίες είναι ο Γ. Αλαφούζος με τον SKY.

Με την χόντρα Μητσοτάκη - Αλαφούζου ήρθε στην επικαιρότητα η λεηλασία της «Γραμμής Α.Ε.». Η κυβέρνηση βάλλει ευθέως κατά Αλαφούζου θεωρώντας ότι είναι λεηλατητής. Ο εκδότης της «Κ» απαντά λέγοντας ότι πληρώνει μέχρι δραχμής τις υποχρεώσεις του. Ο πρόεδρος της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών κ. Χρ. Τεγόπουλος παρεμβαίνει και κατηγορεί τον Αλαφούζο για αθέτηση υποσχέσεων (δωρεά στην ΕΣΗΕΑ του κτιρίου της οδού Σωκράτους) και θέτει ερωτήματα περί την μεσολάβηση για την αγορά «Κ» του Κοσχωτά από τον κ. Αλαφούζο. Όμως το κτίριο δεν του ανήκει και πληρώνει ενοίκιο...

Η κυβέρνηση βγάζει την υπόθεση της λεηλασίας της «Γραμμής ΑΕ» όταν αντιμετωπίζει προβλήματα με την «Κ» ενώ επί δυο χρόνια δεν γινόταν τίποτα. Ταυτόχρονα ετοιμάζεται νέα εφημερίδα η οποία εγκαθίσταται αδιαφανώς στην Παλλήνη.

Μέχρι τώρα είδαμε τον πρώτο γύρο, που αφορά τη «Γραμμή». Συμβάσεις εργολαβικού χαρακτήρα διάτρητες όπως φαίνεται, ακίνητα περιουσιακά στοιχεία της «Γραμμής» (κτίρια, πιεστήρια, μηχανήματα, κλπ.) βρίσκονται όπως καταγγέλεται σε κακή κατάσταση. Ο δεύτερος γύρος ίσως επιφυλάσσει νέες εκπλήξεις που φαίνεται να κουβαλούν το «σύνδρομο Κοσχωτά». Με προεκτάσεις πολιτικές, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση των συσχετισμών στη νέα εξουσία. Εκτός λοιπόν από το πόρισμα της έρευνας του εισαγγελέα για τη λεηλασία της «Γραμμής» ως αναμένουμε και τα αποτελέσματα της άλλης σύγκρουσης. Ένας πρωθυπουργός δεν χάνει τόσο εύκολα το χρόνο για μια συνέντευξη σαν αυτή που παραχώρησε στον κ. Φιλιππόπουλο για τον «ΑΝΤΕΝΝΑ». Όλα δείχνουν ότι η υπόθεση της λεηλασίας στη «Γραμμή ΑΕ» είναι μια μόνο πτυχή των συγκρούσεων που άρχισαν και συνεχίζονται εντός και εκτός κυβερνητικής παράταξης, ένα από τα «όπλα» που θα χρησιμοποιηθούν στον πόλεμο για την εξουσία...

Και η INTRAKOM πάει καλά...

Ένα θέμα που προηγήθηκε της σύγκρουσης Μητσοτάκη - «Καθημερινής» ήταν και η περίφημη υπόθεση της ανάθεσης από τον ΟΤΕ στις εταιρείες «INTRAKOM» και «ZHMENΣ» της προμήθειας 470.000 ψηφιακών παροχών. Η απόφαση αυτή όπως δημοσίως παραδέχθηκε η τότε ηγεσία του ΟΤΕ (Μήνης - Κιουλάφας) ελήφθη κατόπιν εγκρίσεως των τριών αρχηγών των κομμάτων που στήριζαν την Οικουμενική κυβέρνηση του κ. Ζολώτα.

Αυτή η υπόθεση, στην οποία η «Κ» απιέρωσε μάλιστα και πρωτοσέλιδα, αποτέλεσε την μια ορατή πλευρά της σύγκρουσης Μητσοτάκη - Αλαφούζου. Η απ' ευθείας ανάθεση της προμήθειας έγινε κατά παράβαση σχετικής απόφασης του τότε υπουργικού συμβουλίου όπως σημειώναμε στο προηγούμενο τεύχος, χωρίς μάλιστα η αρμόδια τριμελής υπουργική επιτροπή να έχει συνεδριάσει. Αντί αυτής οι τρεις αρχηγοί, οι οποίοι δεν μετείχαν στο υπουργικό συμβούλιο έδωσαν την εγκρίσή τους για την υπογραφή της σύμβασης.

Ανεξάρτητα από την πολιτική, την ενδοκυβερνητική και άλλη διάσταση που πήρε η σύγκρουση Μητσοτάκη - Αλαφούζου το θέμα είναι υπαρκτό. Για τη συγκεκριμένη υπόθεση της σύμβασης η κυβέρνηση ε σ ι ώ π η σ ε π ρ ο κ λ η τ ι κ ά, παρ' όλο που η ανάθεση αυτού του έργου στην INTRAKOM συνδέεται άμεσα και δεσμευτικά με το όλο εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα του τηλεπικοινωνιακού δικτύου της χώρας. Πρόκειται περί «πίτας» εκατοντάδων δισ., μεγάλο τμήμα της οποίας ανήκει πλέον στον Σ. Κόκκαλη, εκδότη της εφημερίδας «Επικαιρότητα» και ιδιοκτήτη της «INTRAKOM». Φυσικά στη διαμάχη για την «πίτα» υπήρχαν και υπάρχουν και άλλα «συγκροτημένα συμφέροντα».

Το θέμα επομένως θα έχει συνέχεια, και ανεξάρτητα από την έκβαση της συνολικής σύγκρουσης Μητσοτάκη - Αλαφούζου, είναι υπαρκτό. Η παρατεταμένη σιωπή της κυβέρνησης αλλά και των κομμάτων δεν αποτελούν δείκτη περί του αντιθέτου.

Υ.Γ. Προς παντα αρμόδιο και μάλιστα την κυβέρνηση τρία ερωτήματα σχετικά με την περίφημη διαφάνεια:

1. Γιατί δεν δόθηκαν δημόσια στη Βουλή όλες οι προσφορές όλων των εταιριών για τα ψηφιακά.

2. Γιατί δεν δίνονται στη δημοσιότητα τα πρακτικά του Δ.Σ. του ΟΤΕ επί του θέματος.

3. Γιατί δεν δίνονται οι γνωματεύσεις της νομικής υπηρεσίας του οργανισμού.

Διαμάχες και εξελίξεις στην ιδιωτική τηλεόραση

Η διαμάχη μεταξύ της κυβέρνησης και του εκδότη της «Καθημερινής» Αρ. Αλαφούζου, δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο σε αυτά που οι δυο πλευρές θέλουν να φαίνονται. Και μιλάμε για την υπόθεση «Ασπρονήσι», την αγορά της «Καθημερινής» και του Ρ/Σ «SKY» καθώς και για θέματα όπως η ευαισθησία της ΝΔ απέναντι σε κριτική του φιλοκυβερνητικού τύπου, οι εσωκομματικές συγκρούσεις αλλά και οι πιθανοί πραγματικοί στόχοι του Αρ. Αλαφούζου.

Αυτό που έχει σημασία εδώ είναι πως υπάρχει ένας συνδετικός κρίκος μεταξύ της διαμάχης κυβέρνησης - Αλαφούζου και εξελίξεων που διαφαίνεται να δρομολογούνται στο χώρο της ιδιωτικής τηλεόρασης και ειδικότερα του *MEGA CHANNEL*. Ας προσθέσουμε εδώ και την παραίτηση του Ι. Μοσχοβίτη από τη θέση του διευθυντή ειδήσεων στο *MEGA*. Και εξηγούμε: στο χορό της διαμάχης Μητσοτάκη - Αλαφούζου μπήκε και ο εκδότης της «Ελευθεροτυπίας» Χρ. Τεγόπουλος, διαφεύδοντας στην πράξη τον Αλαφούζο που, σε προσωπικό του σημείωμα, υποστήριζε πως δεν έχει προστριβές με άλλους εκδότες («Καθημερινή» 26/2). Και ως γνωστόν στο *MEGA*, εκτός του Ομίλου Βαρδινολιάννη (ο οποίος λέγεται ότι είναι ο βασικός χρηματοδότης) του Χ. Λαμπράκη και του Γ. Μπόμπολα, μετέχουν και οι Χρ. Τεγόπουλος και Αρ. Αλαφούζος.

Εύλογα ερωτήματα δημιουργούνται έτσι για την ισόρροπη διαχείριση του *MEGA*, τις σχέσεις του καναλιού με την πολιτική εξουσία και τις προσωπικές βλέψεις κάθε μετόχου.

Είναι γεγονός πως αυτό που ένωσε τους πέντε παντοδύναμους εκδότες στη σύσταση της εταιρείας «Τηλέτυπος» που ελέγχει το *MEGA* ήταν οικονομικά κίνητρα (ειδικότερα, διαφημιστικά έσοδα), η προσδοκώμενη στήριξη από το κοινό που ήταν κουρασμένο από την κρατική τηλεόραση και η δυνατότητα πιθανής χρησιμοποίησης

του σταθμού ως μέσο πολιτικής πίεσης —αν ποτέ υπάρξει τέτοια ανάγκη— προς εξυπηρέτηση είτε συλλογικών συμφερόντων των εκδοτών είτε ατομικών.

Από την άλλη όμως, αυτό που τους χωρίζει είναι το ότι τα ιδεολογικοπολιτικά στίγματα των πέντε εκδοτών δεν είναι ταυτόσημα με αποτέλεσμα η δυνατότητα επηρεασμού της πολιτικής ε-

Οι πρόσφατες διαμάχες στο χώρο του Τύπου δείχνουν τις ευαίσθητες σχέσεις μεταξύ καναλιών και πολιτικής εξουσίας αλλά μπορεί να σηματοδοτούν και κάποιες ανακατατάξεις

ξουσίας να εξασθενεί και να 'ναι τελικά μια διαδικασία η οποία εξαρτάται από πολύπλοκες και ευαίσθητες ισορροπίες. Ίσως τελικά η συμμετοχή τους στο *MEGA* και η επαφή τους —μέσω ενός τόσο δυναμικού μέσου— με την πολιτική εξουσία να μην αποδειχθεί τίποτα άλλο παρά μια πρόβα τζενεράλε για την πραγματοποίηση προσωπικών στόχων μερικών από τους μετόχους.

Μερικά κατατοπιστικά στοιχεία είναι: η ενδεχόμενη ίδρυση από τον Χρ. Τεγόπουλο ειδησεογραφικού καναλιού όπως αποκάλυψε σε επιστολή του ο Ι. Μοσχοβίτης. (Βλ. σχετικά και στις σελίδες «Διαλόγου» αυτού του τεύχους του *ANTI*). Κατά τον εκδότη της «Ελευθεροτυπίας», αν κάτι τέτοιο γίνει, αυτό δεν θα λειτουργήσει «ανταγωνιστικά» προς το *MEGA*. Επίσης, η διαμάχη Αλαφούζου - Κόκκαλη με επίκεντρο την προμήθεια ψηφιακών παροχών στον ΟΤΕ από την Ιντρακόμ. Επιπλέον, το όνομα του Σ. Κόκκαλη είχε συσχετισθεί τον καιρό της σύστασης του *ANTENNA TV* μ' αυτό του Μ. Κυριακού, ιστορία που τελικά ναυάγησε. Αργότερα όμως ο Σ. Κόκκαλης επανήλθε με την «Νέα Τηλεόραση» (*NTV*), που επρόκειτο να λειτουργήσει τον Σεπτέμβριο του 1990, επικαλέστηκε όμως το χάος που επικρατούσε στα τηλεοπτικά πράγματα και ματαίωσε και πάλι την είσοδό του στο χώρο της ιδιωτικής

τηλεόρασης. Και πάλι πληροφορίες τον ήθελαν να συνεργάζεται με τον *ANTENNA*.

Άλλες πληροφορίες φέρουν τον Χρ. Λαμπράκη να συνεργάζεται με τον ιδιοκτήτη της τηλεόρασης του 7Χ, εφοπλιστή Κουλουκουντή. Οι πληροφορίες και τα στοιχεία αυτά είναι βέβαια ανάλογα του χάους που επικρατεί στις τηλεοπτικές συχνότητες, ως ένα βαθμό όμως κάνουν πιο ξεκάθαρες τις πιθανές αποσχιστικές τάσεις στο *MEGA*. Επιπρόσθετα, το άλλο κρίσιμο ερώτημα είναι το γιατί το *MEGA* καθυστέρησε τόσο την κάλυψη του πολέμου στον Περσικό. Ο διευθυντής ειδήσεων του *MEGA* Α. Φαράκος αρνήθηκε να μιλήσει στο «*ANTI*» γι αυτό το ζήτημα. Ο διευθυντής ειδήσεων του *ANTENNA* Α. Ρήγας από τη μεριά του υποστήριξε πως η έγκαιρη κάλυψη από τον δικό του σταθμό οφείλεται στη σωστή και επί μακρών, οργάνωση του καναλιού. Αν αντιστρέψουμε τα πράγματα θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε πως η πιθανή αιτία της ολιγωρίας του *MEGA* οφείλεται σε λανθασμένους χειρισμούς του ειδησεογραφικού τμήματος. Όμως, είναι τα πράγματα τόσο απλά όσο φαίνονται ή πίσω απ' όλα αυτά κρύβονται άλλοι λόγοι και καταστάσεις; Εξάλλου, γι αυτή την ολιγωρία ποτέ δεν δόθηκε καμία επίσημη εξήγηση από κανέναν.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη διαμάχη Τεγόπουλου-Αλαφούζου, την ταραχώδη αποχώρηση του Ι. Μοσχοβίτη από το κανάλι και την αντικατάστασή του από τον μέχρι πρότινος διευθυντή σύνταξης Α. Φαράκο (ο οποίος από αρκετούς φέρεται σαν μεταβατική λύση) δεν μπορούν να κρύψουν το ότι, όπως συμβαίνει στην κρατική τηλεόραση, ο τομέας ειδήσεων είναι και στην ιδιωτική τηλεόραση ευαίσθητος και ευάλωτος σε παρασκηνιακές μεθοδεύσεις.

Τέλος, σχετική είναι και η συνεχιζόμενη καθυστέρηση στην απόδοση των αδειών λειτουργίας στους δικαιούχους. Πραγματικά, το θέμα δεν είναι τεχνικό αλλά μάλλον πολιτικό: Πώς αλλιώς αν όχι εκβιαστικά; Λειτουργεί πάνω στα κανάλια και ο *μεν ANTENNA* —όπου δεν υπάρχει διάσπαση συμφερόντων— έχει μέχρι τώρα αποδείξει τη φιλοκυβερνητική του διάθεση (πρόσφατη είναι η συνέντευξη Μητσοτάκη στον Α. Φιλίππου) όμως το πρώτο σε θεαματικότητα *MEGA* των πέντε ισχυρών εκδοτών έχει κρατήσει μια στάση «ουδετερότητας» και «αποστασιοποίησης» από τα γεγονότα. Μήπως πρόθεση της κυβέρνησης είναι ο περιορισμός της δύναμης των εκδοτών όπως επίσης και η επανεξέταση από τους ίδιους της «ουδέτερης» στάσης τους;

Οι συγκρούσεις για τον έλεγχο και τη λειτουργία των ΜΜΕ έχουν περάσει πια από το στάδιο της παραδοσιακής έντυπης δημοσιογραφίας σε αυτό της ηλεκτρονικής όπου «παίζονται» τεράστια οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Η αλήθεια είναι πως από τη μια το ελληνικό κράτος συνεχίζει τις συγκεντρωτικές του πρακτικές και από την άλλη οι επιχειρηματίες των ΜΜΕ φαίνεται να έχουν ξεπεράσει το πρώιμο στάδιο του πειραματισμού και να ετοιμάζονται για το επόμενο βήμα τους.

Κώστας Σφικτός

Ένα, δύο, τρία, πολλά ΚΚΕ

του Χρ. Κυριαζή

«Πώς δεν θα έχουμε εμείς σύμβολα σύντροφοι; (...) στην πορεία των αγώνων αυτά τα σύμβολα παίρνουν τη δική τους αυτοτελή αξία. Εμείς δεν έχουμε κανένα λόγο να αλλάξουμε τα σύμβολά μας»

Μιλάει από το βήμα του 13ου Συνεδρίου του ΚΚΕ, την Παρασκευή 22 Φεβρουαρίου, ο Χ. Φλωράκης, 60 χρόνια μέλος του κόμματος, 40 περίπου χρόνια μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του και 17 χρόνια Γραμματέας του. Ο Διοικητής της Μεραρχίας του Δημοκρατικού Στρατού με τη «συντεταγμένη υποχώρηση», δεν θα μπορούσε να πείσει κανέναν ότι «επιθυμεί να μείνει απλός στρατιώτης» του ΚΚΕ· στην ουσία, αυτή η επιθυμία ήταν υποθήκευση των στρατιωτικών του ιδιοτήτων που θα διαρκούσε όσο και οι κρίσιμες ημέρες του Συνεδρίου της Καλογρέζας και που θα εκπληρωνόταν με τη νίκη στη μάχη της υπεράσπισης στρατηγικών στόχων που δέχονταν επίθεση: στην υπεράσπιση των συμβόλων, των «εικονισμάτων», των «πεδίων» του σιδερένιου κομμουνιστικού οικοδομήματος.

Ο δονκιχωτισμός της «καθαρότητας»

Με επανειλημμένες θετικές αναφορές στις απόψεις των «απλών ανθρώπων» (ενός «οικοδόμου», ενός «ναυτεργάτη», ενός «συνεδρου από τον Παντελεήμονα»), ο Χ. Φλω-

ράκης εισήγαγε στην ομιλία του την προσφιλή του *έγκληση λαϊκότητας*, συνδέοντάς την με την διεκδίκηση και πάλι μιας προνομιακής εγγραφής του στην κληρονομιά του σφυροδρέπανου των ταπεινών και των αδυνάτων. Παράλληλα, αυτή η έγκληση του λαϊκού και των καθαγιασμένων διαμεσολαβήσεων του από τα κομματικά σύμβολα συνοδεύτηκε από δυο βασικές, για την κομμουνιστική ορθοδοξία, επισημάνσεις: την ανάγκη να μην υπάρξει ρήξη με την ιστορία, με το παρελθόν του ΚΚΕ και το ότι δεν πρέπει, όπως ίσως «κάποιοι» θέλουν, «να γίνουμε κι εμείς ένα κόμμα όπως τα άλλα και να ξεχνάμε τι Κόμμα είμαστε εμείς».

Αυτά τα δυο, τη συνέχεια του ΚΚΕ και τη διαφορετικότητά του που συνιστούν συνδυασμένα και μείζονα λόγο ύπαρξης του κόμματος ως αντι-κοινωνίας ο «απλός στρατιώτης» τα συνόψισε σε μια εντολή του προς τους συνέδρους: «Αλλαγές να κάνουμε αλλά το χαρακτήρα τον επαναστατικό του κόμματος πρέπει να τον διατηρήσουμε».

Το ίδιο είχε πει ο θεματοφύλακας της «επαναστατικότητας» στην Ελευσίνα (24 Ιανουαρίου) και στη Λάρισα (3 Φεβρουα-

ρίου). Για τον ηγέτη του ΚΚΕ, εκείνο που προέχει —και που εξηγεί και την κρίση ιδεολογίας και πολιτικής του ΚΚΕ— είναι απλούστατα το αν γίνεται ή όχι «*παραβίαση των κανόνων λειτουργίας*» του κόμματος. Και αυτό διότι «*οι κανόνες λειτουργίας του Κόμματος πηγάζουν από την ιδιαιτερότητα του ως κόμματος της εργατικής τάξης*».

Καλύτερη απεικόνιση της κλειστής ταυτολογίας που στηρίζει το κομμουνιστικό οικοδόμημα δεν μπορεί να υπάρξει: οι «*κανόνες*» είναι ιδιαίτεροι γιατί στηρίζονται σε επαναστατική τάξη, και αν παραβιαστούν θα πάψουν να είναι ιδιαίτεροι, δηλαδή επαναστατικοί. Το πρόβλημα είναι ότι σήμερα οι συνθήκες είναι ξεροκέφαλες: ούτε οι οικοδόμοι, ούτε τα μπετά της οικοδομής είναι αρκούντως «καθαρά» για να φτιάξουν ακλόνητα «πέδιλα» στο σπίτι. Η «καθαρότητα» ταίριαζε στο στρατό του Ζαχαριάδη και στον ερεβώδη κόσμο του Κολιγιάννη, όμως το συνταγματολόγιο για τον «ίσιο δρόμο» οδηγεί εδώ και κάτι χρόνια σε εμφανή σχιζοειδή ρήγματα συνειδησης και πρακτικής.

φωνώντας και υπερασπίζοντας επιλογές που οδηγούσαν μέχρι και σε δυνάμει σχίσματα —με κορυφαίο παράδειγμα το διχαστικό κανονισμό που ψηφίσθηκε προσυνεδριακά για την ανάδειξη των νέων κεντροεπιτρόπων του ΚΚΕ. Στην ουσία ο πρόεδρος του ΚΚΕ αυτοαναιρέθηκε ως τέτοιος και μετατράπηκε, όχι απλώς σε επικεφαλής μιας όποιας μερίδας, αλλά της μερίδας εκείνης που απαιτεί την ενότητα - μέσα - στον - αποκλεισμό. Είναι η παλιά καλή ενότητα της ομοφωνίας, της δια βοής προσυπογραφής (ούτε καν συγκατάθεσης) στα πάντα, της πειθαρχίας του «πρωτοπόρου στρατού», της γραφειοκρατικής τελετής και του τοτεμικού τυπικού.

Έτσι εκλέχθηκε Γραμματέας του ΚΚΕ ο Χ. Φλωράκης για τέσσερα συνεχή συνέδρια σε μια ολόκληρη περίοδο 14 χρόνων. Επειδή όμως υπάρχει ξεροκεφαλιά στις σημερινές συνθήκες, το τίμημα της εμμονής σε αυτούς τους κανόνες της ομοιομορφίας είναι βαρύτατο: κάποιοι άλλοι στο ΚΚΕ κατέλυσαν συνειδητότατα αυτούς τους, επιεικώς,

είχαν αρχίσει να παρατηρούνται, εν σπέρματι, ακόμα και πριν την ευρεία Ολομέλεια της ΚΕ, τον Ιούνιο του 1990...

Ο κ. Φλωράκης γνώριζε τόσο το αποτέλεσμα όσο και τη σημασία αυτής της ψηφοφορίας για τη νέα ΚΕ, αρκετό καιρό πριν τα ξημερώματα της 25ης Φεβρουαρίου. Και όχι μόνον αυτό. Ο ηγέτης του ΚΚΕ επικύρωσε έμπρακτα αυτή τη νέα πολιτική τάξη στο ΚΚΕ σε όλη της την χρονική ανάπτυξη, άσχετα αν το επιθυμούσε ή όχι: θεωρώντας την προσυνεδριακή, τη συνεδριακή και τη μετασυνεδριακή διαδικασία ως αλληλουχία φάσεων που αποκρυσταλλώνουν τον ενδοκομματικό συσχετισμό δυνάμεων, *πρότεινε με πλήρη συνείδηση την κ. Παπαρήγα* για Γ. Γραμματέα του Κόμματος· εξάλλου, η κ. Παπαρήγα ήταν και μια από τις επιλογές που είχε υπόψη του ο κ. Φλωράκης ήδη από το 12ο Συνέδριο. Τώρα, θεώρησε την κ. Παπαρήγα ως μια ευθεία προέκτασή του, ικανή να αναλάβει έναν ηγετικό ρόλο για την κατά το δυνατόν πιο συνεκτική αντιπροσώπευση των «ορθόδοξων» που αποτε-

ΚΚΕ... ΚΚΕ... ΚΚΕ... ΚΚΕ

Τα τελευταία χρόνια, ο κ. Φλωράκης κινήθηκε ανάμεσα σε δυο ασύμβατα άκρα χωρίς να πείθει για την ισορροπία του: στο ένα άκρο η επιτυχημένη πολιτική του σε *πολέμους κινήσεων* (π.χ. κυβέρνηση Τζαννετάκη)· στο άλλο αντίθετο άκρο, η ενδοκομματική πολιτική του σε *πολέμους θέσεων*, με τη λογική της «εφόδου στα χειμερινά ανάκτορα» να πρυτανεύει στις κινήσεις του για την «επαναστατική καθαρότητα» της «διαφορετικής» κομματικής αντι-κοινωνίας. Μετά το 12ο Συνέδριο, αυτή η αντίφαση εκδηλώθηκε σε όλη της την έκταση. Αποτέλεσμα: ο πρόεδρος του ΣΥΝ και του ΚΚΕ υποστηριζόταν στους γενικούς πολιτικούς του χειρισμούς από τους ιδεολογικούς «εχθρούς» του στο εσωτερικό του κόμματος, χωρίς να συναντά την αποδοχή εκείνων οι οποίοι ήσαν υπέρμαχοι των «εικονισμάτων» του, μέσα στο κόμμα.

Ο τίτλος του Προέδρου, η πραγματικότητα του Ομαδάρχη

Τελικά, ο ιστορικός ηγέτης του ΚΚΕ αποφάσισε να καλύψει αυτό το ρήγμα του με απλό τρόπο: το μετέθεσε στο κόμμα, συμ-

δημοψηφισματικούς τρόπους πολιτικής και, σε πλήρη συμφωνία με την πραγματικότητα της κομματικής δομής, γνωστοποίησαν δημόσια στον κ. Φλωράκη ότι τον αναδεικνύουν σε ηγέτη ομάδας (και όχι του «Κόμματος») και σε κάτι διαφορετικό - από - αυτούς: διεκδικώντας μιαν άλλους είδους, από εκείνη του Προέδρου του ΚΚΕ, διαφορετικότητα, το 43% των 1259 αντιπροσώπων του Συνεδρίου και, διαμέσου αυτών, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό των 50.000 μελών του κόμματος δεν τίμησαν την υποψηφιότητα του Χ. Φλωράκη για την Κ.Ε.

Οι ψήφοι που συγκέντρωσαν τα 111 μέλη της νέας Κ.Ε. αποτυπώνουν και θεσμοποιούν αυτή την πραγματικότητα· πρόκειται για τον *πολιτικό ανταγωνισμό* στο εσωτερικό του ΚΚΕ, ο οποίος θεσμοποιεί μια αμφισβήτηση στη μέχρι τώρα δομή συγκρότησης και άσκησης της εξουσίας σε ένα «κόμμα νέου τύπου». Πρόκειται για μια αλλαγή στη νομιμότητα και νομιμοποίηση του ηγετικού πυρήνα του ΚΚΕ, που μεταβάλλει και τις διαδικασίες μέσω των οποίων εξασφαλιζόνταν μέχρι τώρα οι κομματικές ταυτίσεις και η συνακόλουθη κομματική προσήλωση και συνοχή. Αυτές οι αλλαγές

λούν την ακολουθία του Προέδρου. Γιατί, εξάλλου, ο κ. Φλωράκης να μη σκέπτεται με όρους ομάδας, τη στιγμή που οι σύνεδροι απορρίπτουν τον απολογισμό δράσης του καθοδηγητικού οργάνου, τη στιγμή δηλαδή που οι ίδιοι σηματοδοτούν την αποδιάθρωση της άλλοτε ενιαίας κομματικής εξουσίας;

Βεβαίως ο κ. Φλωράκης, προτείνοντας την αναγκαστικά *χωριστική* υποψηφιότητα της κ. Παπαρήγα, δέχεται κατά συνθήκη και όχι κατά πεποίθηση να παίξει με τους όρους του θεσμοθετημένου πολιτικού ανταγωνισμού. Θα προτιμούσε ίσως συνοπτικές διαδικασίες, αντιδρώντας αλλεργικά σε ψηφοφορίες και καταμετρήσεις· αναφερόμενος σε μια ψηφοφορία, που αποτελούσε και την πρώτη ουσιαστική αντιπαράθεση των δυο κεντρικών μερίδων του ΚΚΕ, είπε προς τους συνέδρους: «*δεν ξέρω αν είστε ικανοποιημένοι όταν φάγαμε ώρες ολόκληρες για προβλήματα τα οποία θα έπρεπε να λήξουν σε πέντε λεπτά*».

Είχε φαίνεται στο νου του άλλες συνοπτικές διαδικασίες, όπως αυτές με τα «σκονάκια» στις ψηφοφορίες των Συν/ψεων, ή εκείνες που στην Συν/ψη της ΚΟΑ τον Φεβρουάριο του 1990 έφεραν στη θέση του

Γραμματέα του Γραφείου Επιτροπής Πόλης την κ. Παπαρήγα, κι ας είχε πατώσει στην ψηφοφορία για την εκλογή της Επιτροπής Πόλης. Ίσως λόγω αυτής της αλλεργίας του και αυτής της κατά συνθήκη αποδοχής του ανταγωνισμού, ο κ. Φλωράκης δεν έδωσε καμιά σημασία στο γεγονός ότι πρότεινε για Γ. Γραμματέα του Κόμματος πρόσωπο που δεν είχε εκλεγεί αντιπρόσωπος για το Συνέδριο, και επανειλημμένα είχε δηλώσει ότι δεν επιθυμεί να αναλάβει καθοδηγητική θέση. Και ο ίδιος ο κ. Φλωράκης, εξάλλου, προτίμησε έναν ηγετικότατο ρόλο στο παρασκήνιο, ενώ δήλωνε δημοσίως ότι επιθυμεί να είναι «απλός στρατιώτης».

Το δύσκολο συμβόλαιο

Επιμείναμε στην περίπτωση του κ. Φλωράκη γιατί, μεταξύ άλλων, είναι ενδεικτική μιας ολόκληρης αντίληψης. Μιας αντίληψης που επιλέγει το συνοπτικό τρόπο σε όλα τα ζητήματα, διότι ανάγεται σε μια εποχή όπου το ΚΚΕ ήταν εκτός κοινωνίας και εκτός πολιτικής και παρήγαγε την πολιτική ως πολιτική-για-το-κόμμα. Αυτή η υποβάθμιση του πολιτικού και της πολιτικής προϋπέθετε και συνεπαγόταν μια αυταρχική και συγχρόνως μεταφυσική κουλτούρα, παρούσα ακόμα τώρα στην υπεράσπιση των κατ' Χ. Φλωράκη αυτονομημένων συμβόλων του κόμματος.

Γιατί άραγε «αιφνιδίασε» η επιλογή Παπαρήγα; Μήπως διότι δεν είχε προβλεφθεί από τον ημερήσιο τύπο; Μα από πότε τα «γεγονότα» που καταγράφονται ή οι υποθέσεις που προλέγονται από τον τύπο αποτελούν και δεδομένα; Μήπως ο μετριοπαθέστερος «συντηρητικός» Ο. Κολοζώφ, ή ο κατηγορηθείς επί «σοσιαλδημοκρατία» Ι. Δραγασάκης, που προτάθηκε από τον απερχόμενο Γραμματέα Γρ. Φαράκο, δεν θα συνιστούσαν εξίσου «αλαζονική», κατ' Μ. Ανδρουλάκη, επιλογή; Βεβαίως, δεν είχαν το μειονέκτημα της κ. Παπαρήγα να έχουν ζητήσει «ξεκαθάρισμα λογαριασμών», ή να ονομάζουν σοσιαλισμό τον εφιάλτη του Τσαουσέσκου· αλλά μήπως δεν θα εκφραζόταν και σε αυτούς το «ποιος-ποιον», δηλαδή η αντιπαράθεση για τη διαμόρφωση ευνοϊκών όρων ηγετικής κατίσχυσης της μιας εκ των δυο κεντρικών μερίδων;

Το πρόβλημα του ΚΚΕ δεν εξαντλείται στην ονοματοθεσία των δυο κεντρικών μερίδων του, ούτε στην ουσιοκρατική μορφή με την οποία αναπτύσσονται και αντιπαράτιθενται τα σύμβολα και οι ιδέες τους. Το πρόβλημα είναι ότι, για πρώτη φορά στην ιστορία του ΚΚΕ, τίθεται από πολωμένες ηγετικές ομάδες του το αίτημα ενός συμβολαίου, αφού, τόσο η «επαναστατική ανανέωση» όσο και η «προωθητική σύνθεση απόψεων», αναγνωρίζουν στην επιχειρηματολογία τους ότι «είμαστε διαφορετικοί»· ή ακόμα, τίθεται το ερώτημα «αν χωράμε όλοι στο ίδιο ΚΚΕ». Στο ΚΚΕ έχει τεθεί το αίτημα αποφυγής της διάσπασης και επιζητείται κάποια μορφή σύμβασης, που θα μπορέσει να ενσωματώσει στα πλαίσια του ίδιου κόμματος την αντιπαράθεση, η οποία πλέον εκφράζεται ακριβώς με τον οριακό τρόπο του «ποιος - ποιον».

Περί ανάγκης ενός συμβολαίου ομιλεί ο κ. Δραγασάκης, όταν διαβεβαιώνει ότι θα περάσει στην αντιπολίτευση αν δεν γίνουν σύντομα κάποια βήματα για να μην ξεπεραστεί το ΚΚΕ· περί συμβολαίου ομιλεί και ο κ. Ανδρουλάκης, όταν θεωρεί τον κ. Φλωράκη ακατάλληλο για Πρόεδρο αν συνεχίσει να πολιτεύεται ως ηγέτης μιας μερίδας, όταν χαρακτηρίζει ως «πρόκληση» την ενδεχόμενη απομάχρυνση του κ. Καρτερού από τη διεύθυνση του «Ριζοσπάστη», ή όταν σχιζογραφεί την κ. Παπαρήγα ως Γραμματέα υπό αίρεση και συστήνει την αποφυγή διχαστικών επιλογών· περί συμβολαίου ομιλεί ο κ. Φαράκος, όταν ζητά να μην εκλεγεί τώρα Πρόεδρος και Αναπλ. Γραμματέας του κόμματος, και, κυρίως, όταν προειδοποιεί ότι «υπάρχει κίνδυνος διάσπασης αν δεν γίνει σεβαστή ενότητα μέσα στη διαφορετικότητα», ενώ συγχρόνως υπερθεματίζει στις μυστικές ψηφοφορίες, τα ψηφοδέλτια και τις κάλπες στο ΚΚΕ. Αλλά και η κ. Παπαρήγα αναγνωρίζει την ανάγκη ενός συμβολαίου, όταν, έστω και αν κάνει την ανάγκη φιλοτιμία, δέχεται μετασυνεδριακά κάποια «ουδετερότητα».

Το συμβόλαιο αυτό είναι δύσκολο, διότι ουσιαστικά ισοδυναμεί με μια αβέβαιη μετάβαση: από ένα καθεστώς όπου το Κόμμα παρήγαγε την πολιτική ως πολιτική-για-

τον-εαυτόν του μέσω απλών συγκαταθέσεων σε στοιχειώδη μεταφυσικά ιδεολογήματα, σε μια συναίνεση για την εκλογικευμένη παραγωγή πολιτικής μέσα στην κοινωνία, μέσω της οποίας και μόνον θα μπορέσει να υπάρξει το κόμμα. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι μέσω αυτής της μετάβασης εκφράζεται στο ΚΚΕ το γενικότερο διακύβευμα «εκσυγχρονισμός - καθυστέρηση».

Η συμφωνία πάνω στους όρους που θα επέτρεπαν ένα συμβόλαιο μεταξύ των δυο κεντρικών μερίδων είναι δύσκολη έως ανέφικτη. Οι «συντηρητικοί» θέτουν με ποικίλους τρόπους των πρωτοκαθεδρία του συμβόλων που έχουν εκπέσει στην τάξη των ομειωμάτων, αφού στερούνται πλέον των εδραίων αναφορών τους: οι καταστάσεις που σηματοδοτούσαν άλλοτε τα σύμβολα έχουν πλέον καταρρεύσει. Η επίκληση του παρελθόντος ως συνεκτικού στοιχείου ταυτότητας δεν μπορεί να τελεσφορήσει, αφού οι «ανανεωτικοί» (βλ. Δραγασάκης) εγκαλούν επίσης στο παρελθόν, αλλά ιερόσυλα, ζητώντας, π.χ., να επανεξετασθεί η 6η και η 12η Ολομέλεια, και μάλιστα με πρωτοβουλία της κ. Παπαρήγα.

Σε επίπεδο πολιτικής μικρής κλίμακας, η ιδεολογία των «συντηρητικών» παρήγαγε την εμπειριστική λογική του τακτικισμού και ήταν συνώνυμη με τον οργανωτιστικό ακτιβισμό· στη μακροκλίμακα της πολιτικής, οι οπαδοί των «εικονισμάτων» χρεώνονται μία αμυντική πρακτική που μεταφράστηκε σε εκλογική συρρίκνωση και σε αιμορραγία του κομματικού δυναμικού· η συντεχνιακή πολυσυλλεκτικότητα και ο εργατιστατικός μαξιμαλισμός που διακρίνει στελέχη σαν τον κ. Κωστόπουλο, δεν μπορούν να αποτελέσουν όρους πολιτικής σε ένα κόμμα όπου, αν μη τι άλλο, το 65% των αντιπροσώπων του στο τελευταίο Συνέδριο ήταν υπάλληλοι και επιστήμονες.

Από την πλευρά των ανανεωτικών εκείνο που προβάλλεται ως κύριο νομιμοποιητικό τους στοιχείο είναι μια τεχνοκρατική / εργαλειακή αντιμετώπιση της ιδεολογίας και μια πρωτοκαθεδρία στην πολιτική. Είναι το «...πέρα και από την γχορμπατσοφική "νέα σκέψη"» του κ. Ανδρουλάκη, που διεκδικεί σαν δείγματα γραφής την αλλαγή της στάσης του ΚΚΕ απέναντι στην Ευρώπη, το κοινό πόρισμα ΚΚΕ-ΕΑΡ, μία εξειδικευμένη και συγκεκριμένη «εναλλακτική λύση», και άλλα επιμέρους εγχειρήματα που τα ερμηνεύουν ως σύζευξη ρεαλισμού και ιδεολογικού πραγματισμού (ή μήπως «ριζοσπαστικού ρεφορμισμού», κατ' την κ. Παπαρήγα;). Πρόκειται μάλλον για μια καθυστε-

ρημένη απόπειρα εισαγωγής του ορθολογικού στοιχείου (σε μια κυρίαρχα θυμική και μεταφυσική κομματική κουλτούρα), με αμφίβολη τη γενικότερη εμβέλειά της αν ληφθεί υπόψη, ότι ο κλασικός ρασιοναλισμός ουδέποτε ήταν οργανικά ενσωματωμένος στη δημόσια σφαίρα της Ελλάδας. Εκτός από αυτό, όμως, είναι συζητήσιμο το κατά πόσον αυτός ο πραγματισμός επί της πολιτικής, που χαρακτηρίζει τους «ανανεωτικούς», διαθέτει την απαραίτητη πρώτη ύλη του, δηλαδή επεξεργασμένα στοιχεία προγραμματικής συνοχής.

Κόμμα δύο επιπέδων

Η αδυναμία εξεύρεσης κοινών όρων για μια συμφωνία μεταξύ των δυο κεντρικών μερίδων, δεν αφορά μόνον τη διαφορετική λογική και τους ασύμβατους όρους που τις διακρίνουν· υπάρχει και μια περισσότερο «υλική» κατάσταση που δυσκολεύει την επικοινωνία τους. Στην ουσία, μετά το 13ο Συνέδριο, το ΚΚΕ από κόμμα δυο κόσμων μετεξελίσσεται σε κόμμα 2 επιπέδων και 2 ταχυτήτων: από τη μια μεριά, υπάρχουν τα 3 Ντοκουμέντα τα οποία ψηφίστηκαν από μια ευρύτατη πλειονότητα συνέδρων, είτε διότι αποτελούν ένα είδους «μέσου όρου» των διαφορών, ή μια ανεκτή εκσυγχρονιστι-

κή μετατόπιση της «ζυγαριάς» του 12ου Συνεδρίου, είτε επειδή στα ντοκουμέντα αυτά αφέθηκαν «λευκά» τα ζητήματα αιχμής προκειμένου να συζητηθούν εν ευθέτω χρόνω· από την άλλη πλευρά, υπάρχει η νέα Κεντρική Επιτροπή, με τη συγκεκριμένη σύνθεσή της, τους πραγματικούς της συσχετισμούς υπέρ των «συντηρητικών» και τον εξίσου πραγματικό οικονομικό μηχανισμό της.

Μέχρι τώρα, και για δεκαετίες ολόκληρες, ντοκουμέντα και καθοδηγητικά όργανα συνιστούσαν μια αδιάσπαστη και μονοσήμαντη ενότητα στο κομμουνιστικό κόμμα. Τώρα, η κατάσταση είναι διαφορετική, καθώς «ανανεωτικά» στελέχη επικαλούνται τα ντοκουμέντα υπέρ των απόψεών τους, ενώ υποβιβάζουν τη σημασία της ΚΕ επιδιώκοντας αναδιατάξεις στις σχέσεις πλειοψηφίας - μειοψηφίας και «ευρύτερες πλειοψηφίες», συναινέσεις κτλ., χωρίς να παύουν να τονίζουν και την ανάγκη μιας αντιπροσωπευτικότητας στη σύνθεση του Π.Γ.

Αντίθετα, οι «συντηρητικοί», πιστοί στον οικείο τους «πόλεμο θέσεων», δεν ενδιαφέρονται τόσο για τα ντοκουμέντα όσο για τη διατήρηση του ελέγχου τους στην ΚΕ, στο νέο Π.Γ., στη νέα Γραμματεία (αλλά και στον «Ριζοσπάστη» και τον 902, όπως φάνηκε με τις σχετικές δηλώσεις του κ. Κολοζώφ). Αυτό εκφράστηκε αρκετά καθαρά με το άρθρο του «λοχία» του ορθόδοξου τάγματος Μ. Μαίλη (βλ. Ριζοσπάστη, φ. 2/3/1991), με το οποίο καλούνται σε «επαγρύπνηση» οι κομμουνιστές, ουσιαστικά για να περιφρουρηθεί η νέα ηγεσία του κόμματος, η Γ. Γραμματέας του (που τίθεται υπό αίρεση από τον κ. Ανδρουλάκη) αλλά και η ηγεσία του ΣΥΝ, δηλ. ο Πρόεδρος του κ. Φλωράκης. Ανεξάρτητα από το αν ο κ. Φωράκος χαρακτηρίσε ως πολεμοχαρή τον θερμοκέφαλο κεντροεπίτροπο, η λογική αυτή των «συντηρητικών» θα έχει και συνέχεια, δεδομένου ότι αναμένονται συνδιασκέψεις και εκλογές για την ανάδειξη νέων οργάνων στην κλίμακα των μεσαίων στελεχικών βαθμίδων...

Η δυστοχία στην ανάδειξη του νέου Π.Γ. και της Γραμματείας έχει σχέση με αυτή την κατάσταση, η οποία δεν μπορεί πλέον να συνεχισθεί, για τον πρόσθετο λόγο ότι το ΚΚΕ πράγματι «δεν είναι πλέον αυτό που ήταν».

Βουδιστές και ορθόδοξοι

Τώρα, με το νέο Καταστατικό, θεσμοθετούνται ορισμένα ρήγματα στη μονολιθικότητα του ενιαίου κέντρου. Μαζί με τις αντι-

λήψεις περί πολυκομματικού σοσιαλισμού που διατυπώνονται με σαφήνεια στις «Προγραμματικές κατευθύνσεις», αυτά τα ρήγματα συγκρούονται ευθέως με την ιδεολογία της ομάδας που φαίνεται να ελέγχει τον κεντρικό μηχανισμό (μαζί και τον οικονομικό;) και που δεν ανέχεται τη διαφορετικότητα και τη διαφορά στην ερμηνεία των «εικονισμάτων» και των «ζητημάτων αιχμής».

Πώς η κ. Παπαρήγα, ακόμα και αν «βάλει νερό στο κρασί της» —κατά τον κ. Ανδρουλάκη— και δεχτεί ότι η «νέα κομματική ενότητα» δεν οδηγεί σε «πολυσυλλεκτικό (sic!) κόμμα», θα μπορέσει να πείσει τους εντολείς της του ορθόδοξου κομμουνισμού ότι οι βουδιστές μπορούν να ιερουργήσουν σε χριστιανική εκκλησία; Πώς θα πείσει τους «λοχίες» τύπου Μαίλη ότι δεν πρέπει να προβαίνουν σε ανθρωποφαγίες, επειδή ο Πουланτζάς και ο Καούτσκι δεν χωράνε στη σταλινική σκευή που εξοικονόμησαν με τα σοβιετικά εγχειρίδια;

Πώς θα γίνει, να μην «τραβάει» ο ένας τα ντοκουμέντα και ο άλλος το «κόμμα», όπως τραβιόταν χρόνια ολόκληρα η «ποιοτική στροφή» του 12ου Συνεδρίου; Όλα είναι ενδεχόμενα, από τη διάσπαση, την παρακμιακή συγκατοίκηση, την ιδιώτευση, μέχρι και την «μεταβατικότητα» του 13ου Συνεδρίου.

Υπάρχει και η άλλη λύση: να μείνει ένα «καθαρό κόμμα επαναστατικού χαρακτήρα», οι επιχειρήσεις του οποίου θα εξοικονομούν ένα στοιχειώδη μισθό για τα επαγγελματικά στελέχη του, τους λάτρεις των ομοιωμάτων του λενινισμού και της ανασύστασης μιας «καθαρής κομμουνιστικής Διεθνούς»· και να μετοικήσουν οι αιρετικοί στην οδό Θεμιστοκλέους, ανασυγκροτώντας τον Συνασπισμό, σε άλλες βάσεις βέβαια. Μεταξύ άλλων, αυτό θα ξαναφέρει μια στοιχειώδη ηθική ισορροπία στον κόσμο των οικονομάρχων, αφού δεν θα εκλέγουν ως ηγέτες τους ανθρώπους που αυτοπαρουσιάζονται ως ανίκανοι, ή εμφανίζονται με σύνδρομα του τύπου «φεύγω για να μου πείτε να μείνω», ή εκφράζουν συναλλακτική συμπεριφορά στη διαχείριση του πολιτικού χρήματος που ανήκει στο «Κόμμα».

Αυτός ο ενδεχόμενος χωρισμός από τραπεζής και κλίνης δεν θα λύσει το δίλημμα «εκσυγχρονισμός ή καθυστέρηση» που αντιμετωπίζει με διαλυτικές πλέον διαστάσεις η συγκεκριμένη κομμουνιστογενής αριστερά· μπορεί, όμως, και να εξαφανισθεί το δίλημμα, αφού πρώτα εξαφανισθεί αυτή η ίδια...

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

του Σπύρου Καβουνίδη

Την εποχή που η Αριστερά ήταν στο περιθώριο της πολιτικής και στο όριο της νομιμότητας, ίσως δεν υπήρχε άλλη επιλογή από αυτή του «ιδεολογικού» λόγου. Σήμερα μια τέτοια επιλογή θα την οδηγούσε μαθηματικά στην συρρίκνωση και την εξαφάνιση. Τα προβλήματα που τίθενται σήμερα ζητούν ρεαλιστικές προτάσεις για την λύση τους, προτάσεις που ξεχνούν από τις σημερινές πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Αυτά επιβάλλουν την εξέταση της σημερινής πραγματικότητας, την επισήμανση των βασικών προβλημάτων και την διαμόρφωση πολιτικής για την προώθηση της λύσης τους. Μια σύγχρονη Αριστερά λοιπόν, με δεδομένη την επιλογή του δρόμου των συνεχών ριζοσπαστικών - δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, οφείλει, χωρίς να χάνει από το οπτικό της πεδίο τις κατευθύνσεις και τα οράματά της, να διαπιστώσει την σημερινή κρίση της ελληνικής κοινωνίας και να αρθρώσει πολιτικό —και όχι μαξιμαλιστικό «ιδεολογικό»— λόγο για την αντιμετώπισή της.

Η γενικευμένη κρίση

Η ελληνική κοινωνία βρίσκεται μπροστά σε μια γενικευμένη κρίση που αφορά όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής και όλους τους δείκτες, ποσοτικούς και ποιοτικούς.

Η χώρα μας διέρχεται πρώτα απ' όλα μια οξυτατη οικονομική κρίση με χαμηλή παραγωγικότητα και συνεχή μείωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων μας, με διογκωμένο και αναποτελεσματικό δημόσιο τομέα, με τεράστιο δημόσιο έλλειμμα, με υψηλό πληθωρισμό και αυξανόμενη ανεργία και παράλληλα με ανθούσα παραοικονομία. Πραγματοποιείται μικρή συσσώρευση κεφαλαίου, αλλά και η όποια συσσώρευση γίνεται, οδηγείται είτε στην κατανάλωση είτε σε αντιπαραγωγικές τοποθετήσεις με αποτέλεσμα την ανυπαρξία επενδύσεων. Το πρόβλημα επιτείνεται από την ανυπαρξία ή την κακή κατάσταση της τεχνικής μας υποδομής. Παράλληλα με την οικονομική κρίση συνυπάρχει περιβαλλοντική κρίση με την οξυνση της ρύπανσης, την άναρχη δόμηση και την κυριαρχία της αυθαιρεσίας ενώ ταυτόχρονα λείπει η περιβαλλοντική αντίληψη από την πλειονότητα του πληθυσμού.

Η κοινωνική κρίση προβάλλει έντονα με τη

διάρρηξη του κοινωνικού ιστού και την κρίση κοινωνικών προτύπων και αξιών. Συνεπακόλουθο φαινόμενο είναι ο έντονος συντεχνιασμός, δηλαδή η υποχώρηση του ταξικού μπρος σε επί μέρους συμφέροντα. Στα ίδια άτομα ή ομάδες συνυπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα και ο αγώνας τους για ταυτόχρονη επίτευξη αντιθετικών στόχων αποβαίνει τελικά σε βάρος της κοινωνίας γενικά και των πλέον αδυνάτων ομάδων ειδικότερα. Η κατάσταση αυτή οδηγεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού στην ιδιώτευση, στην εγκατάλειψη συλλογικών προσδοκιών και στην συμπληρωματική ιδεολογία του ατομικού βολέματος.

Η κρίση φυσικά εκδηλώνεται και ως κρίση πολιτισμού με την επικράτηση της υποκοιλούρας που στα δυο άκρα της εκδηλώνεται ως χυδαίος νεοπλουτισμός και ως χουλιγκανισμός. Η εκπαίδευση έχει εκφυλιστεί σε μηχανισμό παραγωγής διπλωματούχων, και η γλώσσα ως μέσο ανθρωπίνης έκφρασης και ως στοιχείο της εθνικής ταυτότητας έχει πλήρως υποβαθμιστεί.

Η κρίση έχει έντονη και τη θεσμική της πλευρά. Το δαιδαλώδες νομικό και θεσμικό πλέγμα αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για τη δράση της κοινωνίας και ταυτόχρονα αμφισβητείται ή αδρανοποιείται και δεν εφαρμόζεται ή εφαρμόζεται επιλεκτικά θεμελιώνοντας συχνά στους πολίτες την εντύπωση της αδικίας. Οι πολιτικές δυνάμεις πέφτουν ολοένα και περισσότερο σε ανυποληψία και η αναξιοπιστία τους αποτελεί το επιστέγασμα της συστηματικής απόστασης μεταξύ λόγων και έργων.

Τέλος, η αποσταθεροποίηση των Βαλκανίων και η κρίση στον Περσικό Κόλπο με την ταυτόχρονη ένταση της επεκτατικής πολιτικής της Τουρκίας δημιουργούν σοβαρούς εξωτερικούς κινδύνους.

Συμπερασματικά η κρίση έχει προ πολλού πάρει διαστάσεις μείζονος εθνικής κρίσης. Οδηγούμεστε σταθερά, κι αυτό είναι αποτέλεσμα της διαρθρωτικής μας καθυστέρησης —στην περιθωριοποίηση μέσα σε μια Ευρώπη που προχωράει γοργά στην ανάπτυξη και ολοκλήρωσή της.

Η πορεία αυτή μπορεί να αντιστραφεί μόνο με μια δραστηκή τομή με το παρελθόν, με τη σταθερή, συστηματική και επίπονη επιδίωξη διαρθρωτικών αλλαγών αλλά και αλλαγών νοοτροπίας, με δυο λόγια με τον εκσυγχρονισμό.

Στη σημερινή Ελλάδα το πρόβλημα λοιπόν εί-

ναι αν θα περιθωριοποιηθούμε οριστικά ή θα εκσυγχρονιστούμε. Εκσυγχρονισμός ή καθυστέρηση είναι η κυρίαρχη αντίθεση στις σημερινές συνθήκες. Αυτή η παραδοχή δεν σημαίνει απόρριψη της βασικής αντίθεσης της καπιταλιστικής κοινωνίας, δηλαδή της αντίθεσης κεφαλαίου - εργασίας. Σημαίνει όμως την παραδοχή ότι δεν τίθεται για σήμερα θέμα επίλυσης της αντίθεσης αυτής και μάλιστα υπέρ των δυνάμεων της εργασίας, δεν τίθεται σήμερα θέμα σοσιαλισμού. Σημαίνει την προώθηση του εκσυγχρονισμού μέσα από διαρθρωτικές αλλαγές και την πάλη της Αριστεράς να βρίσκεται ταυτόχρονα στο πλευρό των δυνάμεων της εργασίας. Η παραδοχή λοιπόν της αντίθεσης εκσυγχρονισμού ή καθυστέρησης ως κυρίαρχης αντίθεσης για την Αριστερά σημαίνει πάλη για τον προοδευτικό εκσυγχρονισμό της χώρας μας. Σημαίνει δηλαδή ορισμό του προοδευτικού εκσυγχρονισμού στους διάφορους τομείς της δημόσιας ζωής, προβολή συγκεκριμένων προοδευτικών - εκσυγχρονιστικών μέτρων και αντιλήψεων και διαμόρφωση στρατηγικής και επί μέρους τακτικών για την προώθησή τους.

Στόχοι και προϋποθέσεις του προοδευτικού εκσυγχρονισμού

Κάποτε μιλούσαμε για την ανάγκη «αστικής ολοκλήρωσης» δηλαδή για την απόρριψη όλων εκείνων των προ-αστικών στοιχείων της υπανάπτυκτης κοινωνίας μας και την αντικατάστασή τους με τον ορθολογισμό στην παραγωγή, και μάλιστα με έμφαση στο δευτερογενή τομέα, και με το θεσμικό πλέγμα της αστικής δημοκρατίας. Στις σημερινές συνθήκες της ελληνικής κρίσης και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μιλάμε για «εκσυγχρονισμό» ως συμπύκνωση των αναγκών του καιρού μας. Ο εκσυγχρονισμός έχει πολλά στοιχεία από αυτό που λέγαμε αστική ολοκλήρωση, αλλά δεν ταυτίζεται μαζί της. Πρώτα - πρώτα η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα, δηλαδή της βιομηχανίας (και μάλιστα της βαρείας) δεν είναι προφανής γενικός στόχος, χωρίς φυσικά να αποκλείεται η ανάπτυξη επί μέρους τέτοιων βιομηχανικών μονάδων.

Δεύτερον, ο προοδευτικός εκσυγχρονισμός προσδίδει στην ανάπτυξη και ποιοτικά χαρακτηριστικά με βασικότερο αυτό της μέριμνας για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και την ανάδειξη

της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το κυριότερο όμως είναι ότι το αίτημα του εκσυγχρονισμού περιέχει την αντίληψη της αξίας της πληροφόρησης και των μέσων και μεθόδων επεξεργασίας και διάδοσής της ως βασικού παράγοντα της παραγωγικής διαδικασίας, αλλά και της δημοκρατικής ανέλιξης.

Ο εκσυγχρονισμός ως όρος είναι από τη φύση του συγκριτικός. Έτσι όταν μιλάμε για εκσυγχρονισμό αυτός νοείται τοπικά και χρονικά προσδιορισμένος, μιλάμε δηλαδή για την Ελλάδα μέσα στην Ευρώπη σήμερα. Το συγκριτικό στοιχείο είναι η υπόλοιπη Ευρώπη και αυτά που κρίνουμε ως अपαράδεκτα ή ως στοιχεία καθυστέρησης στη σημερινή Ελλάδα. Φυσικά, η σύγκριση με την Ευρώπη δεν σημαίνει την άκριτη αποδοχή όλων των στοιχείων που συνθέτουν κάποιες συγκεκριμένες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Σημαίνει την κριτική επισήμανση όλων εκείνων των στοιχείων καθυστέρησης που χρειάζεται να αντικατασταθούν ή να απορριφθούν ώστε να προχωρήσουμε προς τους στόχους του εκσυγχρονισμού, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη τόσο το σημείο εκκίνησης της προσπάθειας όσο και τις ιδιομορφίες και τις ιδιαιτερότητες της ιστορικά διαμορφωμένης κοινωνίας μας. Οι στόχοι λοιπόν του εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας όπως θα έπρεπε να τον βλέπει μια σύγχρονη Αριστερά είναι:

1. Να καταστήσουμε την οικονομία μας ανταγωνιστική μέσα στην Ευρώπη και να διεκδικήσουμε μερίδιο στον Ευρωπαϊκό (αλλά και τον παγκόσμιο) καταμερισμό εργασίας.

2. Να αποκτήσουμε ανθρώπινο περιβάλλον δηλαδή να αποκαταστήσουμε την ισορροπία με τη φύση και να αναδείξουμε και να σεβαστούμε πρακτικά την πολιτιστική μας κληρονομιά.

3. Να εξασφαλίσουμε την κοινωνική αλληλεγγύη ιδίως για τα πιο αδύναμα μέλη της κοινωνίας μας.

4. Να καταστήσουμε συνολικά μια δυναμικά δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή μια δημοκρατική κοινωνία σε συνεχή κίνηση προς όλο και περισσότερη δημοκρατία και συμμετοχή των πολιτών τόσο στα δικαιώματα όσο και στις ευθύνες.

Για να προχωρήσουμε προς τον προοδευτικό εκσυγχρονισμό, για να κινηθούμε προς την εκπλήρωση των στόχων του, υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις, ορισμένοι όροι, που πρέπει να πληρούνται έτσι ώστε να μπορεί να υπάρξει στράτευση της πλειοψηφίας του λαού στην επίτευξη του στόχου αλλά και να έχει νόημα η όποια προσπάθεια:

1. Πρέπει τα βάρη και οι θυσίες που απαιτούνται να είναι ισοβαρώς κατανεμημένα ώστε να μην δημιουργείται η αίσθηση της αδικίας σε κοινωνικές ομάδες ή στρώματα.

2. Πρέπει να είναι απολύτως σαφές ότι τα πάντα είναι υπό συζήτηση με βάση τους στόχους. Με άλλα λόγια δεν είναι δυνατόν κάποια κεκτημένα να θεωρούνται δεδομένα και ταμπού ανεξάρτητα από την επίδρασή τους πάνω στους στόχους του εκσυγχρονισμού, διότι τότε βέβαια οι στόχοι εξ αοχής ματαιώνονται αφού θα διατηρούνται οι διαρθρωτικές αγκυλώσεις.

3. Το πρόγραμμα του εκσυγχρονισμού πρέπει να έχει ολοκληρωμένο και όχι αποσπασματικό χαρακτήρα έτσι ώστε να είναι ορατή η προοπτική (δηλαδή το αντίκρυσμα των θυσιών) αλλά και εμφανής η καθολική συμμετοχή στα βάρη.

4. Οι στόχοι, οι κατευθύνσεις, οι προϋποθέσεις και το περιεχόμενο του εκσυγχρονισμού πρέπει να αναλυθούν μπρος στην κοινωνία και να υπάρξει ένας ειλικρινής και ανοιχτός δημόσιος διάλογος που θα μπορεί να έχει αποφασιστική επίδραση στο εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα.

5. Πρέπει να γίνει σαφές ότι ο εκσυγχρονισμός είναι συνολικό σχέδιο για την κοινωνία που τον αναλαμβάνει, και τον επιχειρεί η ίδια η κοινωνία και όχι κάποιοι για λογαριασμό της και ερήμην της.

Εκσυγχρονισμός και κόμματα

Η αντίθεση εκσυγχρονισμού και καθυστέρησης διαπερνά όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Διαπερνά τη ΝΔ όπου η εκσυγχρονιστική λογική ακυρώνεται από τις μικροκομματικές μεθοδεύσεις, την πελατειακή πολιτική και τη ρουσφετολογία. Ο εκσυγχρονιστικός —συντηρητικός κυρίως βέβαια— λόγος της αντιφάσκει με την καθυστέρηση των παραδοσιακά δεξιών συντηρητικών έως αντιδραστικών στρωμάτων που αποτελούν σημαντικό μέρος της βάσης της. Και τα δείγματα της γραφής που έδωσε η ΝΔ ως κυβέρνηση είναι μάλλον αποκαρδιωτικά για τις όποιες ελπίδες ενός —συντηρητικού έστω— εκσυγχρονισμού. Ο τρόπος άσκησης της πολιτικής ξεσκέπασε το λεπτό εκσυγχρονιστικό περιτύλιγμά της και ακύρωσε σε μεγάλο βαθμό τις εντυπώσεις που είχε δημιουργήσει το διάστημα πριν την ανάληψη της μονοκομματικής εξουσίας της. Αυτά αφορούν τόσο το ύφος όσο και το περιεχόμενο. Ο αυταρχισμός του ύφους της, ο άκρατος κομματισμός της στο δημόσιο, η προτιμησιακή πολιτική των «δικών» της ανθρώπων θυμίζει την παλιά Δεξιά. Ταυτόχρονα το περιεχόμενο της πολιτικής της σε πολλές περιπτώσεις ουδεμία σχέση έχει με εκσυγχρονισμό εκτός αν ως εκσυγχρονισμός νοείται η απόπειρα απελευθέρωσης των χουντικών εγκληματιών, ο «αντιτρομοκρατικός» νόμος ή οι δεκάδες χαριστικές τροπολογίες σε διάφορα άσχετα νομοσχέδια.

Η αντίθεση εκσυγχρονισμού και καθυστέρησης διαπερνά και το ΠΑΣΟΚ όπου όμως είναι ισχυρότατη η υπανάπτυκτη λαϊκιστική μερίδα. Ο Α. Παπανδρέου κυριαρχεί και αναπαράγει ό,τι χειρότερο έχει αναδείξει αυτός ο πολιτικός σχηματισμός. Η εκσυγχρονιστική σοσιαλδημοκρατική του τάση ίσως είναι ο προνομιακός χώρος για συμμαχίες με την Αριστερά αλλά είναι ουσιαστικά υποβαθμισμένος από την κυριαρχία του Ανδρεοπαπανδρεϊσμού. Κάποια σημάδια πιθανών νέων αναζητήσεων και ενός πιο σύγχρονου λόγου που εμφανίστηκαν μετά τις εκλογές της 8/4/90 αλλά και κάποιες συγκρούσεις στο εσωτερικό του γεννούν ίσως κάποιες ελπίδες, είναι όμως αμφίβολη η επικράτηση πραγματικά εκσυγχρονιστικών τάσεων με δεδομένη τη δομή του κόμματος

αυτού αλλά και την πολιτική κουλτούρα με την οποία έχει διαποτίσει μεγάλη μερίδα μελών και οπαδών του.

Η Αριστερά είναι θέσει εκσυγχρονιστική και προοδευτική. Όμως δεν λείπουν και εδώ φαινόμενα καθυστέρησης κυρίως ως ιστορικά κατάλοιπα και διαστρεβλώσεις μιας κουλτούρας που διαμορφώθηκε επί πολλές δεκαετίες. Έτσι δεν λείπουν φαινόμενα εργατισμού και άκριτης υπεράσπισης θέσεων και ενεργειών ομάδων στενών συμφερόντων μιας κατακερματισμένης κοινωνίας.

Στο βαθμό που η Αριστερά διεκδικεί να αποτελεί την πολιτική εκπροσώπηση των εργαζομένων, αυτή η εκπροσώπηση εκφράζεται κυρίως από το ΚΚΕ, του οποίου η ανανέωση και ο εκσυγχρονισμός προχωράει αναντίστοιχα με τον ταχύτατο ρυθμό των γενικότερων εξελίξεων και των σημερινών απαιτήσεων.

Η διαπάλη στο ΚΚΕ μετά το 13ο Συνέδριο κάθε άλλο παρά προς εκσυγχρονισμό τείνει. Άλλωστε στο συνέδριο η πολιτική ήταν απύσχα και το μόνο εκσυγχρονιστικό ήταν το γεγονός της δημοσιότητας και του διαλόγου όχι όμως και το περιεχόμενό του.

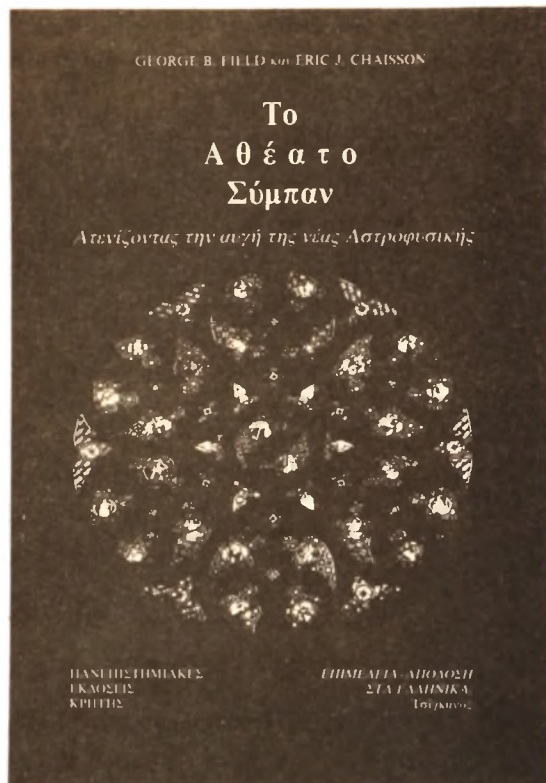
Το ατυχές σε αυτό το χώρο είναι ότι οι γνωστότεροι εκφραστές των ανανεωτικών - εκσυγχρονιστικών τάσεων διακρίνονται από μια αστάθεια επιλογών και μια ευκαιριακή πολιτική διαδοχικώς αλληλοσυγκρουόμενων εξαγγελιών που τελικά δρουν αντιθετικά και προς τον κατ' αυτούς εκσυγχρονισμό. Έτσι ο συνολικός εκσυγχρονισμός αυτού του κόμματος μπορεί να προχωρήσει περισσότερο κάτω από την επίδραση των άλλων συνιστωσών του Συνασπισμού. Αυτό φυσικά εφ' όσον λειτουργήσει ο Συνασπισμός. Απόψεις περί ομοσπονδοποίησης του Συνασπισμού ακριβώς αυτό το ενδεχόμενο, δηλαδή της εκσυγχρονιστικής επίδρασης, επιδιώκουν να αποτρέψουν.

Η ΕΑΡ συσπειρώνει τον κόσμο της όχι τόσο σε ταξική βάση όσο στη βάση ιδεολογικοπολιτικής συμφωνίας και πολιτικής αισθητικής. Οι εκσυγχρονιστικές τάσεις είναι δεδομένες σε αυτόν τον κομματικό χώρο, αν και καμιά φορά οι νεωτερισμοί μοιάζουν ως αυτοσκοπός, προτείνοντας τίτλους αντί για ουσιαστικές προτάσεις, δημιουργώντας έτσι πότε - πότε αμφιβολίες για τη σταθερότητα των επιλογών της και των αναφορών της. Χαρακτηριστικά αξίζει να αναφερθεί η λεγόμενη «εθνική - κοινωνική συμφωνία» η οποία πρώτα εμφανίστηκε ως τίτλος και μετά έγινε προσπάθεια να αποκτήσει συγκεκριμένο περιεχόμενο. Παρ' όλα αυτά, παραβλέποντας δηλαδή το «διαδικαστικό» μέρος, η πρόταση αυτή, στο βαθμό που είναι γνωστή, εμπεριέχει πολλά εκσυγχρονιστικά στοιχεία και το κυριότερο, ξεκινάει από την παραδοχή της μείζονος εθνικής κρίσης στην οποία βρισκόμαστε, παραδοχή στη βάση της ορθής.

Η Νέα Πορεία διαθέτει κάποιο κύρος και τη διάθεση για την προώθηση του προοδευτικού - εκσυγχρονιστικού λόγου της Αριστεράς όχι όμως τις δυνατότητες και την κρίσιμη μάζα που θα μπορούσαν να βαρύνουν ουσιαστικά.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

G.B.FIELD · E.J.CHAISSON
ΤΟ ΑΘΕΑΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Το Αθέατο Σύμπαν, χάρη στη βοήθεια των αόρατων ακτινοβολιών, αρχίζει πλέον να αποκαλύπτεται και να κατανοείται. Ο G. Field και ο E. Chaisson μας δίνουν μία συνοπτική περιγραφή από τα δρώμενα στην πρώτη γραμμή της έρευνας στη σύγχρονη Αστροφυσική.

Οι συγγραφείς μάς μιλούν για νεογέννητα άστρα που, κρυμμένα στο απόλυτο σκοτάδι, επωάζονται σαν τα θηλαστικά, κάνοντας αισθητή την παρουσία τους μόνο χάρη στις υπέρυθρες ακτινοβολίες που εκπέμπουν, για γιγάντιες μαύρες τρύπες που λουφάζουν στα υπέρποικνα και μυστηριώδη κέντρα ορισμένων εξωτικών γαλαξιών και που εντοπίζονται χάρη σ' αυτές τις ακτινοβολίες. Ακόμη, εξετάζουν μαζί μας ερωτήματα, όπως το κατά πόσο σκοτεινή, και αθέατη από όλα τα πανίσχυρα τηλεσκόπια ύλη, καθορίζει την τελική μοίρα του Σύμπαντος.

Διακοσμημένο με έγχρωμες εικόνες αστρονομικών αντικειμένων, μεταξύ των οποίων και εικόνες από το Αστεροσκοπείο του Πανεπιστημίου Κρήτης στον Ψηλορείτη, και διανθισμένο με ανέκδοτες προσωπικές εμπειρίες από τον κόσμο της έρευνας, το βιβλίο μάς μεταφέρει τον ενθουσιασμό που δημιουργεί η ενατένιση της ανατολής της νέας τάξης πραγμάτων της Αστροφυσικής των ερχόμενων δεκαετιών, η αυγή της οποίας μόλις τώρα χαράζει...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
Τ.Θ.1527, 71110 Ηράκλειο
Κεντρική διάθεση:
ΤΡΟΧΑΛΙΑ

Ευβοίων 5, 106 80 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3646426.

Τα υπόλοιπα μικρότερα σχήματα που μετέχουν στον Συνασπισμό (ΕΔΑ, ΚΟΔΗΣΟ, κτλ.) αποτελούν περιορισμένες συσπειρώσεις προσώπων γύρω από ιστορικές κομματικές ονομασίες, που έχουν (ΚΟΔΗΣΟ) ή μπορούν να έχουν (ΕΔΑ) προοδευτικό εκσυγχρονιστικό προσανατολισμό.

Πολιτικές συμμαχίες

Οι συμμαχίες που θα έπρεπε να επιδιώκει μια σύγχρονη Αριστερά πρέπει να αναζητηθούν στις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις, ανεξάρτητα από το πού βρίσκονται σήμερα κομματικά ενταγμένες —και μέσα σε αυτές τις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις πρέπει να επιζητηθεί ο προοδευτικός προσανατολισμός των εκσυγχρονισμών. Άρα ο πολιτικός λόγος της Αριστεράς θα έπρεπε να είναι έτσι προσανατολισμένος και η τακτική της έτσι διαμορφωμένη ώστε να προωθεί την συνεργασία των εκσυγχρονιστικών δυνάμεων και παράλληλα να προωθεί τον προοδευτικό προσανατολισμό των εκσυγχρονισμών που θα επιχειρούνται.

Ασφαλώς η Αριστερά πρέπει να επιδιώκει τη συμμετοχή της στην εξουσία για να προωθεί ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις προοδευτικού - εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα. Ως συμμετοχή στην εξουσία δεν είναι αναγκαίο να εννοείται μόνο η συμμετοχή στην κυβέρνηση. Υπάρχουν πολλοί τομείς και επίπεδα εξουσίας, ορισμένοι από τους οποίους μάλιστα αποτελούν προνομιακά πεδία πάλης για την εφαρμογή ιδεών μιας σύγχρονης Αριστεράς. Εν πάση περιπτώσει, η επιδίωξη συμμετοχής στην εξουσία δεν μπορεί να οδηγήσει σε προκαθορισμένες συγκλίσεις με βάση ξεπερασμένες γραμμικές αντιλήψεις περί πολιτικής γεωγραφίας. Σύγκλιση με το σημερινό ΠΑΣΟΚ (πέρα από το παραμένον και πάντα επίκαιρο πρόβλημα της Κάθαρσης) θα γινόταν στο πεδίο της «προοδευτικότητας», πιθανότατα δε σε βάρος του εκσυγχρονισμού. Στρατηγικές αντιλήψεις περί Ευρωπαϊστεράς δεν επιτρέπεται να εισάγονται μηχανιστικά και να προωθούνται ως τακτικές επιλογές προς εφαρμογή αγνοώντας τον χαρακτήρα των σημερινών πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων. Τυχόν μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ σε σύγχρονο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα προφανώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε προνομιακές συγκλίσεις με την Αριστερά, αλλά μια τέτοια προοπτική δεν φαίνεται πιθανή, πέρα ίσως από ένα επιφανειακό, διακηρυκτικό επίπεδο, τόσο λόγω της παγιωμένης σήμερα δομής, λειτουργίας και κουλτούρας του όσο και λόγω της κρίσης εκπροσώπησης της κοινωνικής του βάσης που μια τέτοια εξέλιξη θα επέφερε. Δεν αποκλείεται βέβαια τυχόν αποχώρηση του Α. Παπανδρέου από την πολιτική σκηνή να ευνοήσει τη μετεξέλιξη όλου του ΠΑΣΟΚ ή μεγάλου μέρους του σε σύγχρονο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Σύγκλιση με την ΝΔ θα μπορούσε θεωρητικά να γίνει στο πεδίο του εκσυγχρονισμού, πιθανότατα σε βάρος της προοδευτικότητας. Όμως και σε αυτό το πεδίο, πέρα από λεκτικές σπονδές, φάνηκε πλέον ότι κυριαρχεί ο αναχρονισμός, ι-

δίως στο επίπεδο της κομματικής βάσης της αλλά και μεγάλης μερίδας των στελεχών της. Είναι χαρακτηριστικό δε ότι η αντικρατικιστική, «φιλελεύθερη» στάση μερίδας των στελεχών της εξαντλείται εξαγγελτικά στο επίπεδο της οικονομίας (και μάλιστα με τον αποκλειστικό προσανατολισμό υπέρ του ιδιωτικού τομέα) χωρίς να συνοδεύεται από αντιστοιχη θέση στο επίπεδο της πολιτικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι αντιλήψεις και η πρακτική της ΝΔ σε ό,τι αφορά την αποκέντρωση —σε αντιδιαστολή με την διοικητική αποσυγκέντρωση— και την Αυτοδιοίκηση για να μην αναφερθεί κανείς στην αθλιότητα της πρακτικής της σε πολλούς τομείς της Δημόσιας Διοίκησης.

Συμπερασματικά, στρατηγικές συμμαχίες δεν μπορούν να επιδιωχθούν από την Αριστερά, αν θεωρηθεί δεδομένη η διάταξη, η μορφή και οι αντιλήψεις των πολιτικών δυνάμεων, αν γίνει αποδεκτή η «γραμμικότητα» του σημερινού πολιτικού χάρτη. Φυσικά δεν μπορούν να αποκλειστούν συνεργασίες σε επί μέρους ζητήματα όπου μπορούν να υπάρξουν συμπτώσεις που δεν αναιρούν τους βασικούς στόχους και χωρίς προεκτάσεις στη γενική πολιτική. Μακροπρόθεσμες συμμαχίες όμως μπορούν να χτιστούν είτε με αναδιάταξη των πολιτικών δυνάμεων είτε με θεμελιακές διαφοροποιήσεις των απόψεων και της πρακτικής τους. Προς αυτή την κατεύθυνση οφείλει να εργαστεί μια σύγχρονη Αριστερά. Άρα αυτό που προέχει σήμερα είναι να αρθρώσει η Αριστερά αυτόνομο προοδευτικό - εκσυγχρονιστικό λόγο και στη βάση αυτού να καλέσει πρώτα από όλα τις κοινωνικές δυνάμεις, αλλά και όσες πολιτικές δυνάμεις διαφοροποιούνται από τις κυρίαρχες σήμερα επιλογές των κομματικών τους χώρων, να εργαστούν για την προώθησή του και τη μετουσίωσή του σε πράξη.

Έτσι, ο λόγος μιας σύγχρονης Αριστεράς σε σχέση με την κυβερνητική πολιτική πρέπει να είναι κριτικός λόγος στη βάση του εκσυγχρονισμού. Δηλαδή πρέπει να καταγγέλλονται ως αναχρονιστικά τα κυβερνητικά μέτρα και οι ενέργειες που αντιστοιχούν σε αυτό τον χαρακτηρισμό ενώ πρέπει να γίνονται αποδεκτά τα εκσυγχρονιστικά μέτρα. Παράλληλα με την αποδοχή των εκσυγχρονιστικών μέτρων πρέπει να προβάλλονται προτάσεις βελτιωτικές στην κατεύθυνση του προοδευτικού εκσυγχρονισμού.

Τέλος, οι εκσυγχρονιστικές δυνάμεις της Αριστεράς οφείλουν να πάρουν πρωτοβουλίες διαλόγου, συνεννόησης και συνεργασίας με τις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις που κινούνται στο χώρο του ΠΑΣΟΚ αλλά και με τις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις που βρίσκονται στη ΝΔ. Εννοείται φυσικά ότι το ποιες είναι εκσυγχρονιστικές δυνάμεις δεν είναι κάτι το κατακτημένο και παγιωμένο αλλά εξαρτάται και από τη στάση σε κάθε συγκεκριμένο ζήτημα. Αυτές οι πρωτοβουλίες μπορούν να έχουν μερικότερο και βαθμιαία γενικότερο χαρακτήρα και να κλιμακωθούν από απλές κοινές δημόσιες συζητήσεις μέχρι κοινές πολιτικές πρωτοβουλίες που να διαπερνούν τα σημερινά κομματικά σύνορα. □

Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών

του Γρηγόρη Βαλλιανάτου

Είναι επιτέλους καιρός να δούμε την πραγματικότητα. Έχουμε άπειρα παραδείγματα. Έχουμε πάμπολλες επισημάνσεις από αξιόπιστους οργανισμούς και πάνω απ' όλα γνωρίζουμε όλοι μας την αλήθεια:

Στην Ελλάδα κάθε λογής μειονότητες καταπιέζονται ανελέητα. Δεν διδάσκεται, δεν προβλέπεται, δεν εννοείται, δεν απονέμεται, δεν υπάρχει σεβασμός του διαφορετικού. Είμαστε όλοι «Έλληνες, λευκοί, μικρομεσαίοι, χριστιανοί, υποκριτές». Και το απολαμβάνουμε. Το διασκεδάζουμε, το εκμεταλλευόμαστε, το δικαιωνίζουμε. Το κράτος, η εκκλησία, η εκπαίδευση, τα κόμματα, η οικογένεια, τα δικαστήρια, οι πάντες. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει Τούρκος, Σλαβομακεδόνας, Καθολικός, Άθεος, Αντιρρησίας Συνειδήσης, άτομο με ειδικές ανάγκες, Πακιστανός, Ρουμάνος, Πολωνός, Βορειοηπειρώτης, Ομοφυλόφιλος, Ψυχιατρικός, Ιεχωβάς, ανύπαντρη μητέρα, Φιλιππινέζα, Άραβας, Μαύρος.

Αυτά όλα συμβαίνουν στη Νότια Αφρική, στις ΗΠΑ, στη Λατινική Αμερική, στον τρίτο κόσμο, στους άλλους πλανήτες. Αρκετά. Εμείς οι ίδιοι, οι τιμητές, γνωρίζουμε καλά πολύ περισσότερα από αυτά που ανακαλύπτουν οι επιτήδευτοι των ξένων πρεσβειών.

Στην τελευταία απογραφή πληθυσμού (του 1951) που περιελάμβανε τα ερωτήματα της γλώσσας και της θρησκείας καταγράφηκαν 42.000 Τούρκοι, 18.000 Πομάκοι και 12.000 Αθίγγανοι στη χώρα αυτή. Σήμερα θα πρέπει να εξακολουθούν να επιβιώνουν κάποιοι!! Έ, λοιπόν αυτοί υφίστανται συνεχείς διακρίσεις στην εφαρμογή των νόμων σε ό,τι αφορά χορηγήσεις αδειών ταξί, τρακτέρ, οικοδομών, δανείων, προσλήψεις στο Δημόσιο, ιδιοκτησία.

Πηγαίνετε μόνοι σας στα χωριά της Ροδόπης, της Ξάνθης, της Κομοτηνής και δείτε ολόγυρα. Ταξίδι στο χρόνο. Δρόμοι, σπίτια, στέγες! Και το κλίμα. Καχυποψία. Άδειες προσέλασης στην περιοχή. Πριν από μερικά χρόνια υπηρετούσα τη θητεία μου στην Καλαμάτα σαν ανεπιθύμητος για πνευματικούς λόγους εγώ ο Έλληνας! Πλάϊ μου δεκάδες Πομάκοι, λεβέντες μέχρι και πάνω υπηρετούσαν ως βοηθητικοί, χωρίς να ορκίζονται, χωρίς όπλα, όλη μέρα στα μαγειρεία και τις καλλιόπες και όταν άναβαν πυρκαγιές στα δάση τους έστελναν μαζί με τους κρατούμενους πρώτους! Πως να μην

αισθάνονται εθνικά περήφανοι!

Όποιος πάει στην Ισπανία ή την Ουγγαρία θα συγκινηθεί από τον πλούτο του πολιτισμού των τσιγγάνων όπως έχει αναδειχθεί από τη φροντίδα της κοινωνίας. Εδώ τσαντήρια και ζητιανιά. Σε όλες τις θέσεις που εργάστηκα στην Γενική Γραμματεία νέας γενιάς αλλά και στο υπουργείο Παιδείας θυμάμαι περήφανους τσιγγάνους να εκλιπαρούν για ταυτότητα, κατανόηση και αξιοπρέπεια. Μάταια.

Δεν πιστεύω να γνωρίζει κανένας την ύπαρξη η σχετική πρόταση για δημιουργία εδρών σε Πανεπιστημιακές σχολές για τη μελέτη των μειονοτικών γλωσσών στη χώρα μας! Ούτε καν ταμπέλες στα χωριά άλλες από ελληνικές υπάρχουν. Δεκάδες φορές όλοι οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί προειδοποιούν για την υποχρέωση του κράτους προς αυτές τις γλώσσες και ιδιαιτερότητες. Εδώ μια καλή κουβέντα δεν βρίσκει κανείς σε ελληνικό σχολικό βιβλίο για Τούρκους, Βλάχους, Τσάμηδες, Γύφτους, Πομάκους. Αν ο Τούρκος Σουλεϊμάν Ακιάρ που ξυλοκοπήθηκε βάρβαρα και ξεφύχισε στο νοσοκομείο στις 29 Ιανουαρίου ήταν Γάλλος έτσι θα τον μεταχειρίζονταν η υπηρεσία Δίωξης Наркωτικών;

Η έκθεση του Στέητ Ντηπάρτμεντ δεν ήθελε και δεν μπορούσε να ρίξει φως στην κατάσταση των μειονοτήτων στην Ελλάδα. Όλος ο κόσμος και κυρίως η Ευρώπη εννοεί τις μειονότητες και τα ανθρώπινα δικαιώματα με βάση το φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, (Άρθρο 14, Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων).

Σεβάστηκε η χώρα αυτή τα δικαιώματα των προσφύγων; Δουλεμπόριο το χαρακτηρίζει ο ελληνικός τύπος το καθεστώς μεταχείρισης στη χώρα μας. Στρατόπεδα περιορισμού. Νομοθεσία του 1929. Αδιάσπαστος κύκλος σιωπής. Νονοί και σκλάβοι. Καμιά κοινωνική υπηρεσία και μέριμνα. Ανεργία και προϋποθέσεις για έγκλημα. Μετά, φυλακή και μίσος, Ρατσισμός. Έτσι καταγγέλλει η διεθνής οργάνωση S.O.S. (29/9/90). Κανένας δημοτικός οργανισμός για κοινωνική ενσωμάτωση των μειονοτήτων, προγράμματα για εκμάθηση της ελληνικής αλλά και των εθνικών γλωσσών. Πλοία μικρά και μεγάλα τύπου «Σακέλλα» και «Τζαμάλ». Ιδιωτικά γραφεία εξεύρεσης

εργασίας και εκμετάλλευσης. Αδιαφάνεια. Σκλαβοπάζαρα έξω από τους χώρους ομαδικής συγκέντρωσης. Ξεδιάλεγμα των υγιών και καλοφτιαγμένων, των επιζώντων. Στρατιές των αλλοδαπών στην Ομόνοια κάθε ώρα την ημέρα και τη νύχτα με μια ικεσία «...μια δουλίτσα». Ινδοί, Πακιστανοί δουλεύουν νύχτα μέρα στα χοιροτροφεία και τα πτηνοτροφεία της κοινότητας Πισώνα έξω από την Χαλκίδα. Χαμηλά παραπήγματα χωρίς θέρμανση, με τα γουρούνια. Χωρίς άδεια. Η Υγειονομική Υπηρεσία «αγνοεί το θέμα». (ΕΘΝΟΣ Πέμπτη 15/4/90). Η Αστυνομία δεν το αγνοεί. Πολωνοί, Ρουμάνοι, Ιρανοί, Λιβανέζοι. Πετάχτηκαν έξω για να μπουν μερικοί φουκαράδες «πατριώτες» μας Βορειοηπειρώτες. Ήθελα να ήξερα τι θα έλεγε ένας από τους πολλούς που γύρισαν στην Αλβανία στο θρασύ κ. Αυγουστίνο Καντιώτη που δεν έβλεπε αν το βήμα του πελαργού είναι μετέωρο...

Ας αναφερθούμε στην αξιοπρέπεια με την οποία οι Νεοέλληνες αντιμετωπίζουν το θέμα της ομοφυλοφιλίας. Ας μνημονεύσουμε τη λογική της καταστολής που επικρατεί στα ψυχιατρικά ιδρύματα και τους ευδαίμονες της Λέρου. Ας αφουγκραστούμε την ευτυχία των μικροκαμωμένων Φιλιππινέζων, στα υπόγεια της Αττικής! Ας σημειώσουμε τις εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστείας για τους Μάρτυρες του Ιεχωβά και τις φυλακίσεις τους μετά από γνωματεύσεις της Ιεράς Συνόδου της εκκλησίας της Ελλάδας ότι «δεν είναι νόμιμη θρησκεία» (Ελευθεροτυπία 26/8/90). Ας χαμογελάσουμε στις διακοπές μας στη Σύρο όταν ο τοπικός δεσπότης δεν επιτρέπει περιφορά επιταφίου καθολικής ενορίας ή όταν το υπουργείο Παιδείας δεν διορίζει καθολικούς δασκάλους!

Είναι βέβαιο πως όταν ο νεαρός υπουργός των Εξωτερικών συζητεί με τον Αλβανό ομόλογό του τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι έτοιμος να υπερασπισθεί τις λεσβίες της Αλβανίας. Θέλει αρετή και τόλμη η ελευθερία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι κατακτήσεις των μειονοτήτων. Όλοι μας ανήκουμε σε κάποιες τώρα ή αργότερα. Κι έτσι ο κόσμος είναι χρωματιστός και ζωντανός.

Ο Γρηγόρης Βαλλιανάτος είναι πολιτικός επιστήμων και μέλος της ομάδας ομοφυλοφίλων ΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΩΝ του ΑΚΟΕ.

Ελληνικά διλήμματα στο βαλκανικό περίγυρο

Ραγδαίες αλλαγές επέρχονται στην βαλκανική πραγματικότητα, ενώ η πολιτική ρευστότητα, η έξαρση του εθνικισμού και η αναζωπύρωση μειονοτικών προβλημάτων δημιουργούν δικαιολογημένες ανησυχίες και θέτουν στο εξής πραγματικά διλήμματα επιλογών. Στις συνθήκες αστάθειας του βαλκανικού χώρου, πληθαίνουν οι εκδηλώσεις μιας κινδυνολογικής προσέγγισης των εξελίξεων.

Η προσέγγιση αυτή καθίσταται πλαίσιο σειράς αντιλήψεων, που όμως όλες συγκλι-

ση αναμονής και δημιουργίας εκείνων των προϋποθέσεων για την αξιοποίηση των όποιων «ευκαιριών» προκύψουν από αναμενόμενες «μεταβολές» στην περιοχή. Μέσα από αυτή τη συλλογιστική αναδεικνύεται μια έρπουσα επιδίωξη για την ανάπτυξη στις νέες συνθήκες του μεταψυχροπολεμικού κόσμου ενός ειδικού βαλκανικού και μεσογειακού ρόλου της Ελλάδας στα πλαίσια του υπαρκτού διεθνούς προσανατολισμού της χώρας, που καλείται να προσφέρει εξισορρόπηση —ή και συμπλήρωμα— μιας αναβαθμισμένης Τουρκίας.

Η ελληνική βαλκανική πολιτική απέναντι στη ρευστότητα της βαλκανικής κατάστασης βρίσκεται μπροστά σε σταυροδρόμι. Μπορεί να επιλέξει μια πολιτική σταθερότητας, αναβαθμίζοντας καθοριστικά την από το 1974 εποικοδομητική πολιτική της στην περιοχή, είτε μια «πολιτική ισχύος» και εθνικιστικής περιχαράκωσης στις όποιες παραλλαγές της, σε μια προσπάθεια να «επενδύσει» στην αστάθεια του βαλκανικού περιβάλλοντος. Ποιος, όμως, θα είχε συμφέρον σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις στην περιοχή; Μόνο όποιος υποτιμώντας τους κινδύνους, επιθυμούσε αναμφίβολα «κέρδη». Η Ελλάδα με σοβαρό πρόβλημα ασφάλειας στα ανατολικά σύνορά της, δεν αποτελεί τέτοια περίπτωση.

Οι θιασώτες μιας κινδυνολογικής προσέγγισης εκκινούν από την αβεβαιότητα που προκαλούν τα υπαρκτά προβλήματα και οι αντιθέσεις ενός μεταβαλλόμενου βαλκανικού χώρου. Στην κινητικότητα όμως των εξελίξεων στην περιοχή ενυπάρχει η έπισης υπαρκτή προοπτική σταθεροποιητικών παρεμβάσεων. Η κυριότερη ανησυχία προκύπτει από τις συνέπειες μιας διάσπασης της κρατικής συνοχής της Γιουγκοσλαβίας, που αποτελεί το «κουτί της Πανδώρας» για τα Βαλκάνια.

Στην εξέταση της γιουγκοσλαβικής κρίσης, όμως, παραγνωρίζονται ορισμένα βασικά στοιχεία. Η σταθερότητα στα Βαλκάνια δεν απειλείται από την διάσπαση ή συνοχή της Γιουγκοσλαβίας, αλλά από τον τρό-

Η ελληνική εξωτερική πολιτική κάνει τα πρώτα βήματά της στις νέες συνθήκες του μεταψυχροπολεμικού κόσμου. Σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον οι αναγκαίες αναπροσαρμογές πολιτικής συχνά δεν είναι άμεσα ορατές, ενώ διεθνείς εξελίξεις, όπως αυτή του πολέμου στο Κουβέιτ, δυσχεραίνουν την επίλυση εξωτερικών προβλημάτων της χώρας.

του Στέλιου Αλειφαντή

νουν συστηματικά στην ανατροπή του από το 1974 σταθεροποιητικού ρόλου της Ελλάδας στα Βαλκάνια. Η εύλογη ανησυχία αντικαθίσταται από την κινδυνολογία και η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε μια πολιτική προάσπισης των εθνικών συμφερόντων από την προώθηση εθνικιστικών επιλογών γίνεται εξαιρετικά δυσδιάκριτη. Η αστάθεια στα Βαλκάνια είναι φυσικό να προκαλεί μια αβεβαιότητα, που όμως στα πλαίσια αυτής της προσέγγισης μετατρέπεται μέσω μιας άκριτης πιθανολογίας σε επικείμενη απειλή. Η προσφυγή, πλέον, στην πολεμική ικανότητά μας για αποτροπή ή καταστολή υποδεικνύεται ως αναγκαία. Παράλληλα, ένας νέος «κίνδυνος από βορρά» αναγγέλεται από ορισμένες πολιτικές δυνάμεις, που επιδιώκουν την άμεση αναθεώρηση του αμυντικού δόγματος της χώρας. Στην ίδια κατεύθυνση άλλες απόψεις υποστηρίζουν μια στά-

Ο Στέλιος Αλειφαντής είναι επισκέπτης καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

πο με τον οποίον ενδέχεται να επιλυθεί η κρίση. Το ζήτημα της μορφής ή της διάσπασης του γιουγκοσλαβικού κράτους δεν είναι το κυρίαρχο πρόβλημα για την σταθερότητα. Το μέλλον, άλλωστε, της Γιουγκοσλαβίας εναπόκειται αποκλειστικά στην ίδια. Το ουσιαστικό πρόβλημα για την περιοχή είναι το αν ο τρόπος επίλυσης της εσωτερικής διαμάχης θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις επέκτασης της κρίσης σε ολόκληρο το χώρο των Βαλκανίων. Στην περίπτωση αυτή, άλλα κράτη μπορεί να επιχειρήσουν παρεμβάσεις, ιδιαίτερα η Αλβανία, για το Κόσοβο, η Ουγγαρία για την πολυάριθμη ουγγρική μειονότητα στην Βοϊβοδίνα και η Βουλγαρία για επίλυση του «μακεδονικού». Τέτοιες εξελίξεις μπορούν να αποφευχθούν. Παρά την ένταση της εσωτερικής αντιπαράθεσης στην Γιουγκοσλαβία έχουν αναπτυχθεί διαδικασίες προώθησης ομαλής διεξόδου από την κρίση. Ανεξάρτητα από την λύση που τελικά θα επικρατήσει βασικός στόχος είναι η ειρηνική έκβαση της πολιτικής σύγκρουσης. Στο διάλογο ανάμεσα στις δημοκρατίες και στις ομοσπονδιακές αρχές για τον καθορισμό πλαισίου των ελαχίστων δραστηριοτήτων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης για μια απρόσκοπτη κρατική λειτουργία, τα μέρη έχουν ήδη συμφωνήσει στα επτά από τα έντεκα συνολικά σημεία. Στα συμφωνημένα σημεία περιλαμβάνονται οι τομείς άμυνας, εθνικής ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής. Είναι σήμερα επικτική στην Γιουγκοσλαβία η επίτευξη δημοκρατικής και ειρηνικής λύσης που να καταλήγει σε συνταγματικές ρυθμίσεις ικανές να επιτρέψουν την σύσταση της νέας Γιουγκοσλαβίας. Στα πλαίσια αυτά υπάρχει η δυνατότητα για μια ελληνική σταθεροποιητική πολιτική.

Η Ελλάδα, που έχει ζωτικό συμφέρον στην διατήρηση της συνοχής και των ομαλών εξελίξεων στην Γιουγκοσλαβία, μπορεί να ενισχύσει αυτόνομα ή μέσω της συνολικής στάσης της Κοινότητας την δημοκρατική διεξόδο. Η Αθήνα με ευέλικτους διπλωματικούς χειρισμούς να συμβάλει στην επικράτηση της πάγιας πολιτικής μη-επιβάρυνσης των διμερών σχέσεων από τις εξάρσεις του «μακεδονικού». Υπάρχουν πολιτικές δυνάμεις στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση, στην Σερβία (Δημοκρατικό κόμμα) αλλά και στα Σκόπια, που δεν ευνοούν την ένταση με την Ελλάδα και την επιβάρυνση των σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Επιπρόσθετα, κανείς σήμερα στην Γιουγκοσλαβία —ούτε και οι υποστηρικτές της απόσχισης— δεν επιθυμεί τον διαμελισμό της χώ-

*C'est un y voir la soumission de
merise celle du noble pour la
différence est aillant au
qui est plus court*
*elle fait aller 2 pch garson qui
se tiennent avec une écharpe et
marchant par my la ville d'une
grosse que voir les voye*

Έλληνας έμπορος
με Τουρκάλα και
τα παιδιά της.
Χαλκογραφία του
18ου αιώνα.

ρας. Η προοπτική της απόσχισης αφορά περισσότερο τις σχέσεις ανάμεσα στις δημοκρατίες, ενώ ο διαμελισμός έχει σχέση με την απώλεια γιουγκοσλαβικού χώρου υπέρ τρίτων κρατών. Η Γιουγκοσλαβία έχει διακηρυγμένο συμφέρον στην σταθερότητα στα Βαλκάνια και ευνοεί την ανάπτυξη της πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας σε πολιτικό επίπεδο για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της κατανόησης μεταξύ των βαλκανικών κρατών.

Η συνοπτική εξέταση της Γιουγκοσλαβικής περίπτωσης, της κυριότερης πηγής αστάθειας της βαλκανικής κατάστασης, δημιουργεί την πεποίθηση ότι η Ελλάδα μπορεί να αναπτύξει μια πολιτική σταθερότητας στα Βαλκάνια.

Η χώρα μας μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για να μην περιέλθει η περιοχή στην δίνη των εθνικιστικών συγκρούσεων. Το πρόβλημα της ασφάλειας έχει μια σχετική αυτονομία από άλλα βαλκανικά ζητήματα επειδή συνδέεται άμεσα με τη σταθερότητα της περιοχής, έχει επείγοντα χαρακτήρα και επιδέχεται ρυθμίσεις που

δεν προϋποθέτουν την επίλυση διμερών διαφορών. Το πρόβλημα της ασφάλειας από τη φύση του μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με πολιτικά μέσα και μέτρα. Η ουσία των σχετικών ρυθμίσεων μπορεί μόνο να βασίζεται στην ύπαρξη πολιτικής βούλησης των ενδιαφερομένων μερών να απαλείψουν την «πολιτική ισχύος» από μέθοδο αντιμετώπισης των όποιων βαλκανικών προβλημάτων.

Η υιοθέτηση μιας κοινής αντίληψης ότι η ασφάλεια ενός κράτους σημαίνει την απουσία της εναντίον της απειλής και την ικανότητά του να διατηρεί τις θεμελιακές αξίες του και να επιδιώκει την ανάπτυξή του, μπορεί να αποτελέσει την πολιτική βάση ευρύτερων ρυθμίσεων πολιτικού και στρατιωτικού χαρακτήρα. Βασικός στόχος αυτής της διαδικασίας είναι η δημιουργία ενός συστήματος Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας με στόχο την κατοχύρωση της σταθερότητας της περιοχής. Η ανάληψη ήδη σχετικών δεσμεύσεων στα πλαίσια της ΔΑΣΕ και CFE ευνοεί μια τέτοια προοπτική.

□

Η θεσμική προστασία των μειονοτήτων

Αν ο γεωπολιτικός χωρισμός των Βαλκανίων, όπως αυτός διαμορφώθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τον «Ψυχρό Πόλεμο» που ακολούθησε, είχε φέρει τα μειονοτικά προβλήματα σε ένα καθεστώς ύφεσης, η σταδιακή βελτίωση του διεθνούς κλίματος, δημιουργώντας ένα καινούριο πλέγμα σχέσεων, επανέφερε τα προβλήματα αυτά στο προσκήνιο.

Έτσι οι παλιές αντιθέσεις εθνολογικού χαρακτήρα άρχισαν να βρίσκουν κατάλληλο περιβάλλον για επαναδραστηριοποίηση φορτισμένες από τα οικονομικά, πολιτικά ή κοινωνικά προβλήματα που οι περισσότερες χώρες της Βαλκανικής αντιμετώπιζαν. Η ήδη δε πολιτικοοικονομική αλλαγή του Ευρωπαϊκού Χάρτη έδωσε στα μειονοτικά και εθνοτικά, γενικότερα, ζητήματα έναν πρωταγωνιστικό ρόλο. Ένα ρόλο που μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα αποφασιστικός και καθοριστικός στη διαμόρφωση μιας γενικότερης γεωπολιτικής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Από τους σημαντικότερους λοιπόν παράγοντες που θα σηματοδοτήσουν τις δρομολογημένες εξελίξεις θα είναι και ο τρόπος αντιμετώπισης όλων των εθνοτικών ζητημάτων. Θα είναι δε ιδιαίτερα ελπιδοφόρο αν οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν μπορούν να στηριχθούν ή να τροχοπεδηθούν από θεσμικές ρυθμίσεις έτσι ώστε τα ζητήματα αυτά να μην γίνουν καθοριστικά της ισορροπίας του διεθνούς κλίματος.

της Κατερίνας Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη

Η θεσμική προστασία των μειονοτήτων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και σε αντίθεση με το παλιότερο καθεστώς μόνο έμμεσες εγγυήσεις παρέχει. Στα πλαίσια της Κοινωνίας των Εθνών είχε καθοριστεί ένα διεθνές σύστημα διασφάλισης που περιλάμβανε πρώτον, ορισμένους ειδικούς όρους που περιέχονταν στις Συνθήκες Ειρήνης, δεύτερον, ειδικές συνθήκες για τις μειονότητες και τρίτον, δηλώσεις του Συμβουλίου της Κ.τ.Ε. Όλοι αυτοί οι όροι εξασφάλιζαν ή διασφάλιζαν αφ' ενός τα ανθρωπίνως δικαιώματα γενικά και ανεξάρτητα από την ομάδα που ανήκε το κάθε άτομο, αλλά και ειδικά τα δικαιώματα εκείνα που αναφέρονταν στα ιδιαίτερα γνωρίσματα των

μειονοτήτων έτσι ώστε η άσκησή τους να τους επιτρέπει να διατηρούν την ταυτότητά τους.

Η προστασία από τον ΟΗΕ

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την ίδρυση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών δεν υπάρχει πια ρητή αναφορά σε μειονοτικά δικαιώματα. Έτσι, στα πλαίσια του ΟΗΕ, οι εγγυήσεις που παρέχονται, όπως και πιο πάνω αναφέρθηκε, είναι περισσότερο έμμεσες και οπωσδήποτε χαλαρές.

Υπάρχει κατ' αρχάς η κατευθυντήρια γραμμή του Καταστατικού Χάρτη που αναφέρεται στη μη διάκριση, αρχή η οποία επαναλαμβάνεται στην Οικουμενική Διακήρυ-

ξη ενώ πιο συγκεκριμένοι όροι περιέχονται στο Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του 1966 που τέθηκε σε ισχύ το 1979. Οι όροι ωστόσο αυτοί —«Τα κράτη στα οποία έχουν εγκατασταθεί εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες δεν πρέπει να αφαιρούν το δικαίωμα από τα πρόσωπα που ανήκουν σ' αυτές, από κοινού ή με άλλα μέλη της ομάδας τους, να διατηρούν τις πολιτιστικές τους εκδηλώσεις, να πρεσβεύουν και να τηρούν την πίστη τους ή να εκφράζονται στη γλώσσα τους» —αναφέρονται κατά κύριο λόγο στα άτομα και όχι στις μειονότητες ως οντότητες, ως σύνολο. Αναγνωρίζονται δηλαδή τα πιο πάνω ως δικαιώματα των ατόμων και όχι της μειονότητας.

Θα πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι —πάντα μέσα στα πλαίσια του ΟΗΕ— λειτουργεί ειδική Υποεπιτροπή για την πρόληψη των διακρίσεων και την προστασία των μειονοτήτων ενώ προσπάθειες γίνονται για τη σύνταξη Διεθνούς Σύμβασης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων και των εθνοτήτων. Όπως, επίσης, πρέπει να σημειωθεί και η ανάλογη προσπάθεια που γίνεται στους κόλπους της UNESCO με κύριο σημείο τη Σύμβαση περί των διακρίσεων στην εκπαίδευση.

Είναι όμως γεγονός ότι όλες οι πιο πάνω αναφορές και ρυθμίσεις αντιμετωπίζουν πλημμελώς τα δικαιώματα των μειονοτήτων. Μπορεί δε να συμπεράνει κανείς ότι αυτό οφείλεται, πρώτον, στην αντίληψη που κυριάρχησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο για έμφαση στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως σύνολο και δεύτερον, και κυριότερο, στο φόβο ότι μια δυναμωμένη προστασία ομάδων που από τη φύση τους περιέχουν σπέρματα ανάφλεξης θα μπορούσε να αναζωπυρώσει παλιές αλλά μηδέποτε λησμονημένες εθνικιστικές τάσεις συνδεδεμένες με εδαφικές διεκδικήσεις.

Η πλημμελής όμως αυτή αντιμετώπιση με την παράλληλη διαπίστωση ότι τα μειονοτικά και εθνοτικά προβλήματα παρέμεναν πάντα ενεργά οδήγησε σε αναθεώρηση της ακολουθούμενης πολιτικής ενώ η εμφανής πια ανάγκη αποτελεσματικότερης προστασίας έχει δρομολογήσει ήδη συγκεκριμένες διαδικασίες μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο.

Μέσα στο χώρο αυτό υπάρχει και αναπτύσσεται μια εθνική πολυμορφία η οποία ενώ από τη μια μεριά συμβάλλει στη δημιουργία του ευρωπαϊκού πολιτισμού από την άλλη συνιστά έναν παράγοντα σύγκρουσης και εθνικής βίας.

Ο χάρτης της Κοινότητας

Έχοντας ως δεδομένο τα πιο πάνω και στοχεύοντας στην ενίσχυση της θετικής προσφοράς με παράλληλη αποδυνάμωση της αρνητικής, τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη μέσα στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης αλλά και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επιχειρούν τη θεσμοθέτηση κανόνων προστασίας των δικαιωμάτων των εθνικών και άλλων μειονοτήτων.

Το βασικότερο μέχρι σήμερα «επίτευγμα» είναι η σύνταξη ενός Χάρτη των δικαιωμάτων των μειονοτήτων που ζουν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο οποίος έχει υποβληθεί με τη μορφή Έκθεσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Εκείνο που χαρακτηρίζει τον Χάρτη αυτόν είναι το ότι δημιουργεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας αφού πέρα από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται, θεσπίζει και δικονομικές διατάξεις, καθιερώνει δηλαδή μηχανισμούς, έτσι ώστε τα μέλη μιας μειονότητας να μπορούν να προσφεύγουν στα αρμόδια όργανα.

Παράλληλα με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο Συμβούλιο της Ευρώπης προωθούνται επίσης αντίστοιχες διαδικασίες με έμφαση στην προστασία των γλωσσικών μειονοτήτων.

Οι διατάξεις της ΔΑΣΕ

Στον ευρύτερο όμως ευρωπαϊκό χώρο η προστασία των μειονοτήτων αποτελεί στόχο και της ΔΑΣΕ —Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Συγκεκριμένες αν και λιτές διατάξεις περιέχονται στην *Τελική Πράξη του Ελσίνκι*, στο Τρίτο Κάνιστρο, που αφορά στη συνεργασία στον ανθρωπιστικό τομέα. Χαρακτηριστική είναι και η αναφορά που γίνεται στον Χάρτη των Παρισίων - 1990: «*Επιβεβαιώνουμε ότι θα προστατεύεται η εθνική, πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική ταυτότητα των εθνικών μειονοτήτων και ότι τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν, να διατηρούν και να αναπτύσσουν ελεύθερα την ταυτότητά τους αυτή χωρίς καμιά διάκριση και με πλήρη ισότητα ενώπιον του νόμου*».

Ιδιαίτερα δε σημαντική είναι η από τα συμμετέχοντα κράτη αναγνώριση προσφυγής σε αποτελεσματικά μέσα εθνικά και διεθνή σε ό,τι αφορά τις παραβιάσεις των μειονοτικών δικαιωμάτων.

Οι διατάξεις προστασίας των μειονοτήτων μέσα στα πλαίσια της ΔΑΣΕ με κυριότερο εκφραστή τους τον Χάρτη των Παρισίων του 1990 αποχτά μια ξεχωριστή σημασία μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο έτσι όπως εξελίσσεται και φαίνεται ότι θα εξελιχθεί στο άμεσο μέλλον.

Αν και η ΔΑΣΕ δεν έχει πάρει ακόμη μια τυπική θεσμική μορφή έχει το πλεονέκτημα να συμμετέχουν σε αυτή όλα τα ευρωπαϊκά κράτη (πλην της Αλβανίας). Συνεπώς οι α-

ποφάσεις που παίρνονται και θεσμοθετούνται στα πλαίσια της δεσμεύουν όλα αυτά τα κράτη. Και αν στο παρελθόν ο διαχωρισμός Ανατολή - Δύση αποτελούσε εμπόδιο στο να εφαρμόζονται ή να μπορούν να εφαρμοστούν ορισμένες από αυτές, οι σημερινές συγκυρίες αίρουν τα τυπικά τουλάχιστον εμπόδια, ιδιαίτερα στον ανθρωπιστικό τομέα όπου η μη ενεργοποίηση των σχετικών διατάξεων ήταν εμφανής.

Οι αλλαγές όμως των πολιτικών καθεστώτων στην Ευρώπη δημιουργούν προϋποθέσεις που μπορεί να οδηγήσουν στην ένταξή τους στο Συμβούλιο της Ευρώπης όπως και στη σύνδεσή τους ή ενδεχομένως και στην ένταξη ορισμένων από αυτών και ανεξάρτητα από τη χρονική στιγμή στην ΕΟΚ.

Σε ό,τι αφορά λοιπόν τη θεσμική προστασία των μειονοτήτων δημιουργείται ένα ισχυρό υπόβαθρο μέσα στο τρίπτυχο Συμβούλιο Ευρώπης - ΕΟΚ - ΔΑΣΕ, που δίνει ένα στίγμα αισιοδοξίας για την ορθή αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών των ομάδων.

Η Βαλκανική Χερσόνησος με την ιδιόμορφη γεωφυσική, γεωπολιτική και κοινωνική της σύνδεση ήταν ανέκαθεν από τους πρωταγωνιστές στα μειονοτικά και εθνοτικά ζητήματα. Οι τελευταίες εξελίξεις στον βαλκανικό και γενικότερα ευρωπαϊκό χώρο όχι μόνο δεν κατεύνασε τα ζητήματα αυτά αλλά, αντίθετα τα αναζωπύρωσε με εμφανέστερες επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα.

Το γεγονός όμως ότι οι εξελίξεις αυτές συντελούν στη δυνατότητα συμμετοχής των ανατολικοευρωπαϊκών κρατών σε θεσμούς δυτικοευρωπαϊκούς και στην ενεργοποίηση των διατάξεων της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και όποιων άλλων ρυθμίσεων στα πλαίσια της ΔΑΣΕ, αποτελεί στοιχείο ελπίδας για μια ορθολογική αντιμετώπιση των εθνοτικών προβλημάτων. Η παροχή δικαιωμάτων στις αναγνωρισμένες μειονότητες και η εγγύηση της προστασίας των δικαιωμάτων αυτών συμβάλλει στην άμβλυνση αν όχι στην εξάλειψη αιτιών έντασης που τέτοιες ομάδες προκαλούν. Και οπωσδήποτε αποτελούν ένα σημείο «ελέγχου» των πολιτικών που εφαρμόζονται.

Μπορεί λοιπόν να προβλεφθεί, όχι βεβαίως χωρίς ενδοιασμούς, ότι στα σχήματα που φαίνεται να διαμορφώνονται η νομική διάσταση θα είναι πιο εύκολο να συνυπάρξει με την πολιτική και η πολυμορφία των εθνικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών και γλωσσικών ταυτοτήτων να συνυπάρξει στο περιβάλλον που μόνιμα ζει.

□

T. ZIBKΩΦ:

Ο σαλτιμπάγκος των Βαλκανίων

Η προσαγωγή του T. Ζίβκωφ σε δίκη με την κατηγορία της διασπάθισης δημοσίου χρήματος έφερε και πάλι στην επικαιρότητα τον μακροβιότερο από τους ηγέτες των πρώην «σοσιαλιστικών χωρών».

Πριν από την έναρξη της δίκης, ο K. Τσακέρωφ που διετέλεσε επί 15 συνεχή χρόνια στενός πολιτικός σύμβουλος του Ζίβκωφ κυκλοφόρησε στη Σόφια το βιβλίο -ντοκουμέντο με τίτλο «2ος όροφος». Στον όροφο αυτό ο Ζίβκωφ διατηρούσε από το 1956 το γραφείο του τόσο στην Κ.Ε. του ΒΚΚ όσο και στο προεδρικό μέγαρο.

Ο K. Τσακέρωφ δίνει στη δημοσιότητα πλήθος άγνωστων μέχρι σήμερα ντοκουμέντων και πληροφοριών, εντυφεί λεπτομερειακώς στο βίο και την πολιτεία του Ζίβκωφ και της κόρης του Λιουντμίλα.

Το «ANTI» επέλεξε εκείνα τα αποσπάσματα που περιγράφουν το «μυστικό της επιτυχίας» του βούλγαρου πρώην ηγέτη σε ό,τι αφορά τις σχέσεις του με τους Χρουστώφ, Μπρέζνιεφ και Γκορμπατσώφ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «Β' ΟΡΟΦΟ»

...Το δεύτερο βήμα της μονοκρατορίας του Τόντορ Ζίβκωφ βασιζόταν στην υποστήριξη που απολάμβανε από την σοβιετική ηγεσία. Δεν υπήρχε άλλος ανατολικοευρωπαίος ηγέτης, ο οποίος να έχει τόσο εξισορροπημένες σχέσεις με όλους τους ηγέτες της ΕΣΣΔ.

Η υποστήριξη που του παρασχέθηκε από την εποχή ακόμη της ολομέλειας του Απριλίου (σ.σ. 1956) στον αγώνα του για τον εξοστραχισμό των πολιτικών του αντιπάλων, τον έδιδε ότι στην ιστορία της Βουλγαρίας μετά το 1878 ήταν πολύ λίγες και πολύ μικρές οι περιόδους όπου κάποια πράγματα επιλύονταν χωρίς την Ρωσία, και, μετέπειτα, την ΕΣΣΔ. Ο Ζίβκωφ δεν αγαπούσε τους ιστορικούς «περιπάτους», αλλά έχοντας μια μικρή χίσθηση της Ιστορίας αντελήφθη ό-

τι η Βουλγαρία μοιραίως είναι προσδεμένη γεωπολιτικά με τον κολοσσό του Βορρά. Γι' αυτό και φρόντιζε επιμελώς ο διαυλος των πολιτικών σχέσεων με την Σοβιετική Ένωση να περνά μόνον απ' αυτόν. Κανείς άλλος δεν διανοούνταν να επιτρέψει στον εαυτό του να εργάζεται στενά με τους σοβιετικούς εκπροσώπους είτε μέσα στη χώρα είτε στη Μόσχα. Κανείς δεν ήταν δυνατόν να απολαμβάνει μεγαλύτερης εμπιστοσύνης και υποστήριξης από το Κρεμλίνο, παρά μόνον ο Ζίβκωφ. Όποιος δεν το αντιλαμβανόταν αντιμετώπιζε σύντομα την οργή του. Οι άνθρωποι του στενού του περιβάλλοντος είχαν διαισθανθεί αυτή την ιδιαιτερότητα στη συμπεριφορά του που επήγαζε από το φόβο μήπως και εκδηλωθούν

φιλο-σοβιετικές συνωμοσίες εναντίον του. Και το χρησιμοποιούσαν ως το πιο ισχυρό όπλο για την αντιμετώπιση των πολιτικών τους αντιπάλων.

Αρχούσε να του καλλιεργήσουν την ιδέα ότι ένα μέλος του πολιτικού γραφείου ή κάποιος γραμματέας της κεντρικής επιτροπής είχε στενές σχέσεις με συνεργάτες της σοβιετικής πρεσβείας ή με ηγέτες στο Κρεμλίνο για να τον διώξει. Το όπλο αυτό ήταν ιδιαίτερα ισχυρό στα χέρια του Μίλκο Μπάλεφ. Με παρόμοιο τρόπο απομακρύνθηκαν από το πολιτικό γραφείο ο Αλεξάντερ Λίλωφ και ο Τσουντομίρ Αλεξαντρώφ. Αρχετὰ στενά παρακολουθούνται οι Αντρέι Λουκάνωφ και Ντιμίτερ Στανίσεφ για τις σχέσεις που είχαν με τη Μόσχα λόγω της θέσης τους.

Όσο ο Μπρέζνιεφ παρέμενε στην εξουσία, ο Ζίβκωφ δεν αντιμετώπιζε προβλήματα με όσους ήθελαν να τον κτυπήσουν πίσωπλάτα μέσω Μόσχας. Διατηρούσε τόσο προσωπικές και στενές σχέσεις μαζί του ώστε τα γράμματα που έστελναν προς τον Μπρέζνιεφ δυσαρστημένοι κομμουνιστές και με τα οποία του ζητούσαν βοήθεια ή συνδρομή σε πράξεις εναντίον του Ζίβκωφ, επιστρέφονταν στη Βουλγαρία και παραδίδονταν προσωπικά στον ίδιο. Οι επιστολογράφοι έπεφταν σε δυσμένεια ή υπόκειντο σε κυρώσεις. Αλλά μετά τον Μπρέζνιεφ αυτή η εμπιστοσύνη κλονίστηκε και ο Ζίβκωφ δεν ήταν και τόσο σίγουρος για τις προσβάσεις του στη σοβιετική ηγεσία με αποτέλεσμα να είναι ανήσυχος και καχύποπτος.

...Ο Ζίβκωφ διερευνούσε διαρκώς τη δυτική εμπειρία και πραγματοποιούσε ανεπιτυχείς προσπάθειες να την «εισάγει» στα βαλκανικά δεδομένα. Χωρίς όμως αποτέλεσμα, διότι επιχειρούσε παράλληλα να αποφύγει την αντιπαράθεση με την επίσημη σοβιετική πολιτική.

Να γιατί ο Τόντορ Ζίβκωφ συμβάδιζε επιτυχώς με κάθε σοβιετικό ηγέτη. Διέθετε την έμφυτη διαίσθηση που απαιτούνταν για να συνεργάζεται μαζί τους, αναζητούσε την προσωπική επαφή και τις σχέσεις με το κοντινό τους περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων και των οικογενειών τους. Δεν μπορούσε διαφορετικά. Εξάλλου, με παρόμοιες «ευλογίες» κέρδισε τη μάχη της εξουσίας κατά την διάρκεια της ολομέλειας του Απριλίου το 1956. Ο Ζίβκωφ ανήλθε στην κορυφή με το χρουστσωφικό φωτοστεφανό του αγωνιστή κατά της προσωπολατρίας.

Η διείσδυση στο περιβάλλον του Μπρέζνιεφ.

...Ιδιαίτερα φιλικές σχέσεις οικοδόμησε με τον Λ.Ι. Μπρέζνιεφ. Η μακρά περίοδος συνεργασίας επέτρεψε στον Ζίβκωφ να κερδίσει την απεριόριστη πολιτική εμπιστοσύνη του. Μια από τις μεθόδους του ήταν να προσεγγίσει την οικογένειά του. Το ρόλο αυτό έφερε εις πέρας μια γυναίκα, σύμβουλος στη βουλγαρική πρεσβεία στη Μόσχα, η Μίλκα Καλίνοβα. Κατάφερε να πλησιάσει την κόρη του Μπρέζνιεφ την Γκαλίνα, το γιό του τον Γιούρι και τη σύζυγό του γεμίζοντάς τους με ακριβά δώρα, όπως καστόρινα παλτά, κοσμήματα, στολίδια, διακοπές στη Βουλγαρία κλπ. Τα έξοδα, βεβαίως καλύπτονταν από τα μυστικά κονδύλια της υπηρεσίας προστασίας υψηλών προσώπων. Έτσι η Καλίνοβα συγκέντρωσε απεριόριστες πληροφορίες για το συσχετισμό των δυνάμεων στο σοβιετικό πολιμπιρώ, για τις μετακινήσεις στελεχών κ.ά. και ενημέρωνε προσωπικώς τον Τόντορ Ζίβκωφ. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Ζίβκωφ ήταν ο πλέον ενημερωμένος στην Βουλγαρία για ο,τιδήποτε διαδραματιζόταν στην Σοβιετική Ένωση...

Οι προσωπικές σχέσεις ανάμεσα στον Τ. Ζίβκωφ και τον Λ. Μπρέζνιεφ έφθασαν στο απόγειό τους κατά την περίοδο 1971-1974 με τις επανειλημμένες συναντήσεις τους, τα κυνήγια και τις συνομιλίες τους. Ιδιαίτερα σημαντικές ήταν οι συνομιλίες στο 1973 στην προεδρική κατοικία «Βόντεν» οπότε ο Ζίβκωφ κατάφερε να αποσπάσει σημαντικά οικονομικά και πολιτικά οφέλη για την Βουλγαρία.

Κατά πρώτον, πάγωσε τις σοβιετικές αντιδράσεις στο μακεδονικό ζήτημα, λαμβάνοντας τη διαβεβαίωση του Μπρέζνιεφ ότι το θέμα θα φθαί και η ΕΣΣΔ θα λάβει ουδέτερη θέση στα επίμαχα προβλήματα ανάμεσα στη Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία. Πρόκειται για σημαντική «ρωγμή» στην παραδοσιακή ρωσική και σοβιετική προτίηση προς τη Σερβία και τη Βουλγαρία. Για μια συγκεκριμένη περίοδο το Βελιγράδι απώλεσε ένα σημαντικό σημείο στήριξης στις επιθέσεις του εναντίον της Σόφιας για το μακεδονικό ζήτημα. Περιορίστηκε η επιστημονική δραστηριότητα των σοβιετικών ιστορικών και εθνολόγων υποστήριξαν τη θέση της αρξής μακεδονικού έθνους.

Η Βουλγαρία πέτυχε να συνάψει μια σημαντική συμφωνία για κοινή ομόθυμης από την ΕΣΣΔ πρώτων

υλών και ενέργειας, πολύ μεγαλύτερες από αυτές που θα κάλυπταν τις πραγματικές ανάγκες της. Χαρακτηριστικό της δεκαετίας του '70 και παρά την ενεργειακή κρίση είναι ότι η Βουλγαρία είχε πλημμυρίσει από σοβιετικό πετρέλαιο, μετάλλευμα, ξυλεία, κάρβουνο, βαμβάκι κλπ... Οι παροχές έφθασαν σε τέτοιο σημείο ώστε τα βαγόνια με τις σοβιετικές προμήθειες δεν ξεφορτώνονταν καν στη Βουλγαρία. Από τα ανατολικά σύνορα πήγαιναν κατευθείαν προς τα δυτικά, ενώ άλλαξαν μόνο τα συνοδευτικά έγγραφα... Οι σοβιετικοί διπλωμάτες έβλεπαν αυτή την καταλήστευση, προσπαθούσαν να αντιδράσουν, αλλά εμποδιζόνταν από το γεγονός ότι οι συμφωνίες είχαν συναφθεί στο ανώτατο επίπεδο Ζίβκωφ - Μπρέζνιεφ. Μάλιστα, ορισμένοι ανακλήθηκαν με την κατηγορία ότι επιδιώκουν να οδηγήσουν σε διάσταση τους δυο γενικούς γραμματείς. Αυτή, νομίζω, είναι η αλήθεια για το βουλγαρικό οικονομικό θαύμα της δεκαετίας του '70 και των αρχών της δεκαετίας του '80...

Τα ανταλλάγματα.

Τι έδινε ο Ζίβκωφ σε αντάλλαγμα αυτών που έπαιρνε; Έδινε κάτι το οποίο η Σοβιετική Ένωση ούτε

μπορούσε ούτε ήθελε να πάρει. Έδινε διαβεβαιώσεις ότι η Βουλγαρία είναι έτοιμη να γίνει η 16η Δημοκρατία της ΕΣΣΔ. Ο Τ. Ζίβκωφ το υποσχόταν στον Χρουστσώφ και τον Μπρέζνιεφ ενώ ακόμη και τον Γκορμπατσώφ προσπάθησε να καλοπιάσει με την «αφοσίωσή» μας.

Βεβαίως ο Ζίβκωφ ήταν αρκετά ώριμος πολιτικός για να μην συναισθάνεται το παράλογο παρόμοιων διαβεβαιώσεων τόσο από τη διεθνή όσο και από την βουλγαρική σκοπιά. Ο Ζίβκωφ λανσάρει την βουλγαρική αφοσίωση, κολάκευε την εγωπάθεια του κάθε «πρώτου» στο Κρεμλίνο και με συναισθηματικά διανοημένες πολιτικές ουτοπίες εξασφάλιζε την εκ δεξιών του θέση σε όλες τις φωτογραφίες που θα αποτύπωναν τις ιστορικές στιγμές των συναντήσεων μεταξύ κομμουνιστών ηγετών. Ωστόσο, μαζί με αυτό θα πρέπει να του αναγνωρισθεί η υπηρεσία ότι δεν επέτρεψε να εγκατασταθούν στη Βουλγαρία σοβιετικά στρατεύματα και οπλισμός...

Γύρω στο 1980 ο Ζίβκωφ πραγματοποίησε μια μικρή ανταρσία, λέγοντας σε κάποια ανώτατα κομματικά στελέχη, μεταξύ των οποίων ο Τσερνιένκο και ο Ουστινωφ: «Τι περιμένετε; Δεν έχετε άλλον κατάλληλο για πρώτον;». Ο Τσερνιένκο το μετέφερε στον Μπρέζνιεφ και έτσι η σχέση του με τον Ζίβκωφ ψυχράνθηκε...

Οι «νουθεσίες»

προς Γκορμπατσώφ.

Το 1985 στη Σοβιετική Ένωση επιβλήθηκε η νέα ηγεσία με επικεφαλής τον Μ. Γκορμπατσώφ. Σε μια σύσκεψή μας με τον Τ. Ζίβκωφ αναφέρθηκε ότι ήλθε η ώρα να πάρει θέση και να μιλήσει μαζί του ευθαρσώς για τα προβλήματα που βασανίζουν το σύστημα. Σκέφθηκε και είπε: «Σωστά. Αυτό θα είναι μια επένδυση και για το μέλλον».

Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα υπαγόρευσε ορισμένες θέσεις που πήραν τη μορφή επιστολής προς τον Γκορμπατσώφ. Θα μεταφέρω μόνο ορισμένες σκέψεις από την επιστολή: «Γύρω από αυτόν τον μηχανισμό διαμορφώνεται ολόκληρο στρώμα, που συνιστά αυτοαναπαραγόμενη κοινωνική ομάδα, της οποίας τα προσωπικά συμφέροντα και προνόμια θίγονται από κάθε πρόγραμμα κοινωνικής ανάπτυξης και αλλαγών. Το φοβερότερο όπλο αυτής της ομάδας είναι η αποδυνάμωση ειλημμένων αποφάσεων με τη μετατροπή τους σε κενά συνθήματα, σε δεκάδες και εκατοντάδες γραφειοκρατικά έγγραφα στα οποία γίνεται λόγος μόνον για αλ-

λαγές και ανάληψη πρωτοβουλιών... Η πολιτική θεωρία και πρακτική μας δεν έχει δημιουργήσει ένα αντίβαρο σε αυτό το επικίνδυνο φαινόμενο, αλλά μια από τις αιτίες της ανάπτυξης του συνίσταται στην αδικαιολόγητα μακρά καθυστέρηση της ανασυγκρότησης και της τελειοποίησης του πολιτικού συστήματος του σοσιαλισμού σε αντιστοιχία με τη νέα κατάσταση...».

Μετά από μερικές ημέρες διαβάζοντας το τελικό κείμενο της επιστολής, υπαγόρευσε το ακόλουθο συμπλήρωμα, το οποίο απευθυνόταν προς εμάς και δεν θα συμπεριλαμβανόταν στην επιστολή: «... Για όλες τις επιτυχίες και τις αποτυχίες στη σοσιαλιστική μας κοινότητα η μεγαλύτερη προσφορά ανήκει στη Σοβιετική Ένωση. Δεν το αρνούμεθα και πάντα το υπογραμμίζαμε... η καθυστέρηση της ΕΣΣΔ στον τομέα της τεχνικής προόδου είναι γεγονός...».

Η σοβιετική οικονομία παρέσυρε στην καθυστέρηση όλες τις σοσιαλιστικές χώρες. Και αυτό συνεχίζεται έως σήμερα. Έτσι το κύριο εμπόδιο στην ανάπτυξη μας είναι η καθυστέρηση της Σοβιετικής Ένωσης... η σοβιετική εμπειρία την οποία αποδεχθήκαμε μετά τη νίκη της επανάστασης στηρίζεται εκ βάθρων σε λανθασμένες οικονομικές αρχές. Αντιγράφοντας τη σοβιετική εμπειρία δημιουργήσαμε συνθήκες αποδιάρθρωσης του σοσιαλισμού στις χώρες μας».

Πώς εξελίχθηκαν μετά από αυτό οι σχέσεις του Ζίβκωφ με τον Γκορμπατσώφ; Ο σοβιετικός ηγέτης θίχτηκε και άφησε να εννοηθεί ότι δεν επιθυμεί να τον «δασκαλεύουν». Και δεν θίχτηκε προσωπικά. Ο Γκορμπατσώφ αντέδρασε λογικά ως ηγέτης μιας υπερδύναμης και ως ηγέτης του πρωτοπόρου και μεγαλύτερου κομμουνιστικού κόμματος στον κόσμο. Ο Τ. Ζίβκωφ, πάλι, θύμωσε γιατί δεν έλαβε υπόψη του αυτό το γεγονός καθώς επίσης και για το ότι δεν συνέταξε ολόκληρο το υλικό με τη μορφή προσωπικής επιστολής, αλλά του έδωσε μορφή ντοκουμέντου. Περίμενε λίγο διάστημα και άρχισε να ανησυχεί ότι στη Σοβιετική Ένωση λένε πολλά, αλλά τίποτα δεν κάνουν. (Και τότε άρχισε να διηγείται παντού το εξής ανέκδοτο: «Ποια πόλη μας φέρει το όνομα της σοβιετικής περεστρόικα;». Η απάντησή του ήταν: «Το Μπατάκ» (από την αντιστοιχη τουρκική λέξη που σημαίνει χάος, αταξία). Πολλές φορές ο Ζίβκωφ το είπε αυτό και δημοσίως. Κάποιοι «ενημέρωσαν» αμέσως τη Μόσχα ότι ο Ζίβκωφ είναι «εναντίον της περεστρόικα στην ΕΣΣΔ»...

ΕΣΣΔ: Η ώρα του ΑΣΠΙΔΑ

του Στέλιου Κούλογλου

Παρ' ότι η Ελλάδα του '60 δεν έχει παρά ελάχιστη σχέση με τη σημερινή ΕΣΣΔ, οι δυο χώρες έχουν ένα κοινό σημείο. Τα ίδια γεγονότα και σημάδια που προηγήθηκαν του πραξικοπήματος του '67 στην Ελλάδα, επαναλαμβάνονται σήμερα με μαθηματική ακρίβεια στη σοβιετική επικράτεια. Στρατηγική της έντασης και προβοκάτσιας, παραπληροφόρηση και ανακάλυψη εσωτερικών και εξωτερικών εχθρών, αδυναμία της αντιπολίτευσης να επιβάλει μια εναλλακτική λύση, ανοιχτές εκκλήσεις για την επιβολή της κατάστασης πολιτορκίας, αυξανόμενος ρόλος του στρατού και των μυστικών υπηρεσιών στα πολιτικά πράγματα.

Βέβαια θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι στην Ελλάδα είχαμε και την οργάνωση των δημοκρατικών αξιωματικών που ονομαζόταν «Ασπίδα». Σε ένα περιεργό παιχνίδι της ιστορίας, μια οργάνωση ριζοσπαστών - δημοκρατών αξιωματικών του Κόκκινου Στρατού εμφανίστηκε τελευταία στην ΕΣΣΔ με το όνομα *shchit* που σημαίνει ακριβώς «Ασπίδα» στα ρωσικά! Η οργάνωση κατήγγειλε τελευταία ότι τα αιματηρά γεγονότα του Ιανουαρίου στο Βίλνιους και την Ρίγα ήταν το προλόγιο ενός πραξικοπήματος, που θα διεξαχθεί σε πανσοβιετική κλίμακα.

Κανείς δεν ξέρει ακόμη αν υπάρχει και η «Καρφίτσα»... Το βέβαιο είναι ότι ένα καλά οργανωμένο σχέδιο αποσταθεροποίησης συντονίζεται τελευταία από μια αόρατη, τρίτη δύναμη. Η στρατηγική της έντασης, που έχει ξεκινήσει από το καλοκαίρι, κορυφώθηκε με βομβιστικές ενέργειες στις Βαλτικές εναντίον γραφείων των τοπικών ΚΚ και σοβιετικών μνημείων. Οι δράστες δεν βρέθηκαν ποτέ, όπως δεν βρέθηκαν κι αυτοί που επιχειρήσαν να δολοφονήσουν έναν γνωστό δημοσιογράφο. Ο δολοφόνος του

διευθυντή μιας εφημερίδας βρέθηκε τον Ιανουάριο, αλλά κανένα στοιχείο δεν έχει δοθεί από τις αρχές για την ταυτότητά του και τα αποτελέσματα των ανακρίσεων.

Η παραπληροφόρηση δίνει και παίρνει με την επαναφορά στην μόδα του παλιού τραγουδιού για τις ανατρεπτικές ενέργειες των ιμπεριαλιστών, που βοηθούνται από τους ριζοσπάστες και τους συνοδοιπόρους τους. Μετά από ένα σαμποτάζ στην επισιτιστική τροφοδότηση της Μόσχας και του Λένινγκραντ, ξεκίνησε το φθινόπωρο η μεγάλη προπαγανδιστική εκστρατεία για τον επερχόμενο λιμό που δεν ήρθε ποτέ, και στην οποία «τσίμπησε» η δυτική κοινή γνώμη.

Ακολούθησαν οι εκκλήσεις «προσωπικότητων» προς τον Γχορμπατσώφ για την επιβολή της κατάστασης πολιτορκίας και άρθρα με παρόμοιες εκκλήσεις στο συντηρητικό τύπο. Εξτρεμιστικές κομμουνιστικές οργανώσεις που δρουν μισοπαράνομα ζητούν το ίδιο, σε ανοιχτή συμμαχία με την ρατσιστική, αντικομμουνιστική «Παμιάτ». Στο πρόσωπο του συνταγματάρχη Άλκσνις, βρέθηκε ίσως και η σοβιετική εκδοχή του Παπαδόπουλου. Σε ένα τελευταίο μπαράζ συνεντεύξεων, ο Άλκσνις ζητά ανοικτά την επιβολή του στρατιωτικού νόμου, την κατάργηση όλων των κοινοβουλίων, την απαγόρευση της δράσης όλων των κομμάτων του Κομμουνιστικού συμπεριλαμβανομένου και την αντικατάσταση του Γχορμπατσώφ από μια επιτροπή Εθνικής Σωτηρίας. Με συνθήματα υπέρ του νόμου και της τάξης, ακολούθησε η πρώτη διατεταγμένη διαδήλωση των στρατιωτικών στη σοβιετική ιστορία που αυτή τη φορά θύμιζε έντονα όχι Ελλάδα, αλλά την «διαδήλωση της κατσαρόλας» στην Χιλή.

Όμως από όλα τα αιτήματα του συνταγματάρχη, αυτό το τελευταίο δεν θα υλοποι-

ηθεί σύντομα. Οι συντηρητικοί κύκλοι χρειάζονται προς το παρόν τον Γχορμπατσώφ για τις δημόσιες σχέσεις με την Δύση, αλλά και επειδή ο τελευταίος δεν δείχνει διατεθειμένος να αντισταθεί στην θανάτωση του πνευματικού του τέχνου, δηλαδή της περεστρόικα. Άλλωστε οι περιπολίες του στρατού και της αστυνομίας, που καθιερώθηκαν στις μεγάλες πόλεις από προεδρικά διατάγματα, κινούνται ακριβώς στην ίδια κατεύθυνση ενώ σχεδιάζεται η επαναφορά του συστήματος των «ντρουζινίκι», των λαϊκών πολιτοφυλακών. Οι τελευταίες «ατόνησαν» τα τελευταία χρόνια, γεγονός για το οποίο εξέφρασε τη λύπη του ο νέος συντηρητικός υπουργός των Εσωτερικών Μπόρις Πούγκο.

Δεν απομένει παρά ο τρόπος και ο χρόνος της επιβολής της κατάστασης πολιτορκίας. Ως προς τον τρόπο, μάλλον θα επιλεγεί η σταδιακή εφαρμογή της προεδρικής διακυβέρνησης (κατάργηση κοινοβουλίων, αποστολή στρατευμάτων) στις άταχτες δημοκρατίες. Κατά πάσα πιθανότητα, όλα αυτά θα γίνουν μετά το δημοψήφισμα της 17ης Μαρτίου που προωθεί ο Γχορμπατσώφ για την διατήρηση της σημερινής ΕΣΣΔ. Ένα θετικό για τον σοβιετικό πρόεδρο αποτέλεσμα, θα του δώσει τα νομικά και πολιτικά επιχειρήματα για να προχωρήσει.

Γιατί ανεξάρτητα από τα προκαλύμματα που χρησιμοποιούνται, ο βασικός σκοπός όλων αυτών είναι η διατήρηση της αυτοκρατορίας με το όποιο τίμημα. Πίσω από τους παλιούς σκοπούς για την υπεράσπιση του «σοσιαλισμού», κρύβεται η ίδια ιμπεριαλιστική λογική. Δεν είναι τυχαίο ότι ένας από τους συντηρητικούς στρατηγούς δημοσίευσε στην εφημερίδα «Στρατιωτική - Ιστορική Επιθεώρηση» που διευθύνει, αποσπάσματα από το βιβλίο «Ο Αγών μου», του Αδόλφου Χίτλερ.

ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗ

Η εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος», άρχισε τελευταία να δημοσιεύει οδηγίες για παράνομη δουλειά. Η εφημερίδα είναι όργανο του κομματος «Δημοκρατική Ένωση», το οποίο σε μια τελευταία απόφασή του θεωρεί αναπόφευκτο τον στρατιωτικό νόμο. Όπως η Σοβ. Ένωση, δεν έχει γνωρίσει μέχρι τώρα στρατιωτική δικτατορία, οι συντάκτες του χειμέριου δηλώνουν ότι για την σύνταξη των οδηγιών πήραν υπ' όψη τους την πείρα της παράνομης πολωνικής «Αλληλεγγύης», μετά το πραξικόπημα του 1981.

«Αν εφαρμοσθεί σε όλη την χώρα, ίσως αποκληθεί τότε άμεση προεδρική διακυβέρνηση (σ.σ. με τις νέες εξουσίες που διαθέτει, ο σοβιετικός πρόεδρος μπορεί να κυρήξει κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και να καταργήσει τα τοπικά κοινοβούλια) και θα αναγγελθεί τα μεσάνυχτα κάποιου Σαββάτου προς Κυριακή... Τα τηλέφωνα μπορεί να σταματήσουν, οι ιδιωτικοί τηλεφωνικοί λογαριασμοί θα παγώσουν και τα σύνορα θα κλείσουν. Θα απαγορευθεί επίσης μερικώς ή ολικώς η κυκλοφορία... ...Πρέπει να εξασφαλισθούν πολύγραφοι και χαρτί... πρέπει να χρησιμοποιούνται κώδικες, ψευδώνυμα, διαμερίσματα, και

να αξιοποιηθούν οι συγγενείς που δεν έχουν πολιτική δραστηριότητα... Οι εκκλησίες μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό βοήθημα και να οργανωθούν εκεί ορισμένες επαφές...

...Δεν πρέπει να κρατάμε χρήματα σε τραπεζικούς λογαριασμούς, αλλά να τα αποσύρουμε και να κρύψουμε σε κάποιο μέρος. Είναι καλύτερα να αγοράσουμε όπλα πριν την κήρυξη του στρατιωτικού νόμου, γιατί μετά θα είναι ακριβά και σχεδόν αδύνατο να βρεθούν».

* Η σύνταξη της εφημερίδας διευκρινίζει ότι δεν συμφωνεί με αυτό το τελευταίο σημείο των οδηγιών!

Παράλληλες πορείες νόμων και πράξης...

«Όταν ήμουν είκοσι χρονών και έκανα την ανθρωποκτονία και με κατηγορήσατε, ενήργησα με την ηθική που εσείς διδάσκατε στα σχολεία. Η ηθική που μου έλεγε να μην επιτρέψω σε οποιοδήποτε άνθρωπο να βιάσει, να χτυπήσει και να εξευτελίσει τη μητέρα μου...».

Γιάννης Πετρόπουλος
(απολογία για την απόδραση το 1986)

Τις ημέρες που η κοινή γνώμη της χώρας ασχολείτο με την δημοσιοποίηση του, εν πολλοίς πρωτοποριακού, σχεδίου του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα που ανακοίνωσε ο υπουργός Δικαιοσύνης, η ίδια κοινή γνώμη ΔΕΝ ασχολείτο με μια από εκείνες τις πολλές ιστορίες που παίζονται στις σκοτεινές αίθουσες των φυλακών, Πως άλλωστε να το έκανε αφού η σκοτεινή αυτή πλευρά των φυλακών παραμένει ερμητικά σφραγισμένη αποτρέποντας την όποια διέλευση φωτός...

Ο Γ. Πετρόπουλος «φιλοξενούμενος» αυτό τον καιρό στο χολαστήριο της Κέρκυρας, συμπληρώνει 15 χρόνια και 9 μήνες κράτησης. Ο Γ. Πετρόπουλος κατέθεσε μήνυση εναντίον του αρχιφύλακα και δυο υπαλλήλων της κλειστής φυλακής Αλικαρνασσού. Με το τέλος της εξέγερσης του περασμένου φθινοπώρου, τον σάπισαν στην κυριολεξία.

Ο υπουργός κατέθεσε στην κοινή γνώμη το νέο Σωφρονιστικό Κώδικα, ο «μαθουσαίας» των Ελληνικών φυλακών (φυλακισμένος από 1/2/1973) κατέθεσε... άλλη μια μήνυση. Παράλληλες πορείες εγγράφων; Για την πορεία της μήνυσης του Γιάννη Πετρόπουλου δεν χρειάζονται ιδιαίτερες ικανότητες πρόβλεψης. Για την πορεία του νέου Ν.Κ. τίθεται το ερώτημα. Καλός και άγιος ήταν ο Κώδικας του Μαΐου του 1989. Πρωτοποριακός επίσης. Για φυλακές - ξενοχεία φτιάχτηκε. Έμεινε όμως στα χαρτιά και χρειάστηκαν οι εξεγέρσεις των φυλακισμένων σε όλη την επικράτεια, στα τέλη του '90, για να ξαναθυμηθούμε τους «πεταλούδες» της χώρας μας.

Κι είναι τώρα αυτές οι μηνύσεις, αυτές οι

επιστολές - κραυγές πίσω από τα κάγκελα, που προδικάζουν την πορεία εφαρμογής των νέων σχεδίων (ουδείς θέλει εκ των προτέρων να αμφισβητήσει τις καλές προθέσεις) Σωφρονισμού.

«Στις 15/11/90 στις φυλακές Αλικαρνασσού μπήκαν μέσα στο πειθαρχικό κελί, όπου ξανά με είχαν καταβασανίσει με ρόπαλα κλομπς μαζί με τους αστυνομικούς την προηγούμενη μέρα. Ο αρχιφύλακας Παπάς Γεώργιος και οι φύλακες Βαρούχας και Βάβουκας. Ήμουν καταπληγμένος και υπέφερα. Μου όρμησαν ίδια σαν σκυλιά και με αποτέλειωσαν χτυπώντας με στο πρόσωπο και στο σώμα... Βόγγηξε το πειθαρχείο... Οι νύχτες που ακολούθησαν ήταν οι πιο μαρτυρικές της ζωής μου... Ολόκληρα μερόνυχτα δεν σταμάτησα στιγμή να βογγώ και να παραδέρνω πάνω σε ένα κουρέλι του 1958 (!) που μου έριξαν στο πρόσωπο για κουβέρτα...».

Αυτά καταθέτει με τη μήνυσή του ο Γ. Πετρόπουλος, διατηρώντας το κουράγιο να προτείνει εννιά μάρτυρες. Ίσως η κραυγή του αποτελεί απόδειξη του γεγονότος ότι και αυτός ο Σωφρονιστικός Κώδικας (όπως και όλοι οι προηγούμενοι) απευθύνεται μάλλον στους Σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Αυτοί θα πρέπει να τον μελετήσουν και να τον εφαρμόσουν.

Εμείς, όπως ίσως και οι ίδιοι οι έγκλειστοι, δικαιούμαστε την οργή και την ανησυχία. Όπως ο Δικηγορικός Σύλλογος Κέρκυρας που με αναφορά του προς τον υπουργό Δικαιοσύνης στις 25/1/91 εκφράζει την ανησυχία του «για την κατάσταση του κρατούμενου στις φυλακές της πόλης μας Γ. Πετρόπουλου», επισημαίνει ότι η Πολιτεία του έχει αρνηθεί το δικαίωμα της έφεσης και ζητά τη ρύθμιση του θέματος για την αποφυλάκισή του.

Γ. Γιουκάκης

Επιστολή από την Κέρκυρα

Ο Γιάννης Πετρόπουλος, με μια οργισμένη επιστολή του από την Κέρκυρα της οποίας αποσπάσματα δημοσιεύουμε εξηγεί το γιατί αρνείται να υποβάλει αίτηση χάριτος. Αποτελεί και αυτή η επιστολή «ματωμένη εμπειρία», που ευχής έργο θα ήταν, να έπαιρνε τη θέση της στο διάλογο που αυτό τον καιρό γίνεται για το νέο Σωφρονιστικό Κώδικα.

«Αρνούμαι να υποβάλω την ταπεινωτική αίτηση χάρης, γιατί δεν είμαι ένοχος. Γιατί δεν έχω κάνει κανένα φοβερό, ανώμαλο, διεστραμμένο ή σιχαμερό έγκλημα. Γιατί έχω καταδικαστεί από τη βαρβαρότητα της δικτατορίας. Όχι μόνο δεν με πήγαν στο Εφετείο αλλά από τότε, έβλεπα την πόρτα της φυλακής να ανοίγει και να βγαίνουν με καθαρή καρδιά όλοι οι εγκληματίες που έχουν διαπράξει τερατουργήματα. Εμένα επί 18 ολόκληρα χρόνια με ξέσκισαν, με βίασα, με γάμησαν και ασταμάτητα με βιάζουν. Αφού μου ακρωτηρίασαν το κορμί όρμησαν και ποδοπατούν και την ψυχή μου. Είναι αδύνατον να υπογράψω μια αίτηση χάρης στους δήμιους μου, που καρατόμησαν την ύπαρξή μου...».

«Τα πειθαρχεία και οι απομονώσεις, τα μαστίγια, οι γροθιές, οι κλωτσές, τα ρόπαλα, τα ξεβρακώματα, ουρλιάζουν πάνω στο κορμί μου μέρα-νύχτα. Με σακατέψατε και με αχρηστέψατε γιατί ποτέ δεν δέχθηκα την ηθική της βαρβαρότητάς σας. Αρνούμαι να υποβάλω αίτηση χάρης γιατί ένοχοι είσατε εσείς. Να, γιατί δεν θα σας δώσω ποτέ τη χαρά να σας συγχωρήσω για όλη την τεράστια βαρβαρότητα που μου επιφυλάξατε. Και θα προτιμήσω να γίνει το κελί σας τάφος μου, παρά να παρακαλέσω τους βασανιστές μου να με βγάλουν ζωντανό απ' αυτό, όταν οι άκλειστες πληγές ουρλιάζουν και απαιτούν τη δικαίωσή τους...».

«Ποτέ δεν θα βάλω έμπλαστρο στις πληγές μου το τρισάθλιο και ταπεινωτικό χαρτί της αίτησης χάρης. Γιατί τότε θα προδώσω τον εαυτό μου και θα χειροκροτήσω τους βασανιστές μου. Πράγμα που όσο βρώμικος κι αν είμαι δεν μπορώ να το αντέξω. Προτιμώ τον χειρότερο θάνατο, τον φρικτότερο που υπήρξε ποτέ μέσα στο νεκρικό κελί της φυλακής, παρά να απλώσω το χέρι μου για να σβήσω τις πληγές μου...».

Γιάννης Πετρόπουλος
Κέρκυρα

ΕΑΒ-Λόκχηντ: Έσονται εις σάρκαν μία

Η σχέση ΕΑΒ - Λόκχηντ θυμίζει τα ζευγάρια που χωρίζουν μετά από λίγα χρόνια θυελλώδους έγγαμης συμβίωσης, μόνο και μόνο για να ξαναενωθούν λίγο αργότερα. Αυτή τη φορά βέβαια τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η ΕΑΒ ουσιαστικά ιδιωτικοποιείται, αλλά ταυτόχρονα και «αποστρατιωτικοποιείται». Η πιο προηγμένη τεχνολογικά ελληνική βιομηχανία, φοράει τα πολιτικά της ρούχα και περνάει τυπικά και ουσιαστικά στην αρμοδιότητα του υπουργείου Οικονομικών.

Στο υπουργείο Οικονομικών οι υπεύθυνοι είναι πεπεισμένοι ότι ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία «καταρρίφθηκε» από τα πυρά του χρέους των 160 δισ. δραχμών, ήταν η ανάμιξή της στον πόλεμο των μεσαζόντων και των προμηθευτών πολεμικού υλικού, που μαίνεται με αμείωτη ένταση στους διαδρόμους του ΥΕΘΑ.

Συγκεκριμένα στοιχεία που βρίσκονται στα χέρια του υπουργείου Οικονομικών, το οποίο διεξήγε τις σχετικές συζητήσεις με τη Λόκχηντ, αποδεικνύουν ότι αν η ΕΑΒ δεν είχε να αντιμετωπίσει τέτοιας έκτασης πόλεμο από τα γνωστά - άγνωστα κυκλώματα, τη δεκαετία 1980-1990, θα είχε εξελιχθεί σε μία από τις τρεις πρώτες βιομηχανίες του είδους στη Ν. Ευρώπη. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι περιπτώσεις της προμήθειας του Νέου Μαχητικού Αεροσκάφους, η συμμετοχή μας στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα κατασκευής του φορητού αντιαεροπορικού πυραύλου Stinger Post κ.λπ.

Όταν η Λόκχηντ εκδήλωσε ενδιαφέρον για την αγορά της ΕΑΒ, ήδη το υπουργείο Οικονομικών είχε αποφασίσει να πάρει τον έλεγχο της εταιρίας και σε δεύτερη φάση να προχωρήσει στην ιδιωτικοποίησή της.

Η αμερικανική εταιρία, ένας πραγματικός κολοσσός στο χώρο της αεροναυπηγικής, ήταν αυτή που υλοποίησε την απόφαση της κυβέρνησης Καραμανλή το 1975, για δημιουργία μιας προηγμένης αεροπορικής βιομηχανίας, αρχικά με επισκευαστικές δυνατότητες και στη συνέχεια με προγράμματα κατασκευών.

Δεν είχαν περάσει παρά ελάχιστα χρόνια από το μεγάλο σκάνδαλο της Λόκχηντ που οδήγησε σ' όλο τον κόσμο, δεκάδες πολιτικούς και συμβούλους στη φυλακή ή στον τάφο και άφησε επίσης δεκάδες χήρες πιλότων που είχαν την ατυχή έμπνευση να προσπαθήσουν να κάνουν ελιγμούς με το αεροσκάφος της Λόκχηντ, το F-104. Η κακή μαρτυρία για τα διεθνή πεπραγμένα της αμερικανικής εταιρίας ελάχιστη αισιοδοξία επέτρεπε για το μέλλον της ΕΑΒ. Παρ' όλα αυτά η εταιρία «περπάτησε» τα πρώτα χρόνια. Το 1982, λίγο μετά την έλευση του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, οι τότε κατέχοντες «ανακάλυψαν» ότι η Λόκχηντ σμποτάριζε τους κινητήρες των αεροσκαφών, παρέσχε κακές συμβουλές και γενικά οδηγούσε την ΕΑΒ στην καταστροφή... Ανταλλάχτηκαν αγωγές που ανέρχονται σε συνολικές απαιτήσεις 100 εκ. δολαρίων και ακόμα εκκρεμούν στο Διε-

θνές Δικαστήριο της Βέρνης. Στο μεταξύ η ΕΑΒ βούλιαζε. Αντί να εξελιχθεί σε κατασκευαστική εταιρία, παρέμενε ουσιαστικά επισκευαστική. Αν εξαιρέσουμε τα πλαίσια θυρών(!) για το αεροσκάφος A-300/310 της AIRBUS, κάποια αερόφρενα και δομικές κατασκευές σε αεροσκάφη όπως το πυροσβεστικό της CANADAIR και το ελικόπτερο A-109 της AGUSTA, ουσιαστικά τα μεγάλα κατασκευαστικά προγράμματα είναι ανύπαρκτα. Το μόνο σοβαρό πρόγραμμα είναι αυτό του Stinger Post. Αλλά ακόμα και πίσω απ' αυτό το πρόγραμμα υπάρχουν πολλές «λαδιές» που ερευνώνται.

Οι Αμερικανοί γνωρίζοντας τις τεράστιες δυνατότητες της ΕΑΒ, ενδιαφέρθηκαν ν' αγοράσουν ολόκληρη την εταιρία από το 1989. Η κυβέρνηση διαφώνησε με την άμεση ιδιωτικοποίηση και αντιπρότεινε μόνο το «μανατζάρισμα» της εταιρίας.

Η λύση βρέθηκε κάπου στη μέση. Χωρίς να έχουν υπογραφεί τα σχετικά έγγραφα, αλλά έχοντας «δώσει τα χέρια» η πλήρης συμφωνία, όπως για πρώτη φορά δημοσιεύεται, προβλέπει τα εξής:

- Ο Γενικός Διευθυντής θα είναι Αμερικανός.

- Μέχρι το τέλος του 1992 η ΕΑΒ θα πρέπει να είναι κερδοφόρα.

- Η Λόκχηντ αναλαμβάνει να φέρει ξένους επενδυτές για ν' αγοράσουν το 49% του μετοχικού της κεφαλαίου.

- Η αμοιβή που θα εισπράξει για μάντζι-μεντ δύο χρόνων, είναι δέκα εκατομμύρια δολάρια και ένα μόνονους τριών εκατομμυρίων δολαρίων, αν γίνει κερδοφόρα η ΕΑΒ.

- Θα προσληφθούν 400-500 εξειδικευμένοι τεχνικοί οι οποίοι θα προστεθούν στα 3.500 άτομα που ήδη εργάζονται.

- Θα δοθούν μετοχές της εταιρίας στους εργαζόμενους.

- Η Λόκχηντ διατηρεί δικαίωμα αγοράς των μετοχών της εταιρίας, μετά τη λήξη της διετίας. Επίσης είναι υποχρεωμένη να καταρτίσει μελέτη ιδιωτικοποίησης. Φυσικά και οι δύο πλευρές παραιτούνται των αγωγών τους.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η ΕΑΒ έχει πάρει το δρόμο της ιδιωτικοποίησης. Το 51% των μετοχών που θα μείνουν στο Δημόσιο μάλλον θα είναι «διακοσμητικό». Αλλά το ουσιαστικό είναι το αν η εταιρία θα μπορέσει να επιβιώσει και να καταστεί κερδοφόρα. Ο χρόνος θα το δείξει.

Τάσος Γκουριώτης

FINIS GRAECIAE?

● Ο Χρήστος Γιανναράς οι Έλληνες διανοούμενοι, αλλά και κραυγαλέα φαινόμενα, χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας σε αποσύνθεση, απασχολούν τον αναγνώστη μας Γιάννη Ζωγράφο:

Αγαπητό ANTI.

Με την ευκαιρία του παράπονου που διατύπωσες για την αφάνεια καταξιωμένων διανοουμένων

μας από τις στήλες σου τον τελευταίο καιρό, έφερες στο νου μου τη θέση στην οποία πρέπει να βρίσκονται οι άνθρωποι αυτοί που τόσα όνειρα κι ελπίδες έτρεφαν κατά το ξεκίνημά τους στο δρόμο της γνώσης. Φυσικά πρέπει να σκέφτονται σήμερα περισσότερο από ποτέ, αλλά το να γράφουν και κάθε μέρα να διακηρύσσουν το φοβερό *Finis Graeciae* δεν αποτελεί εύκολο πράγ-

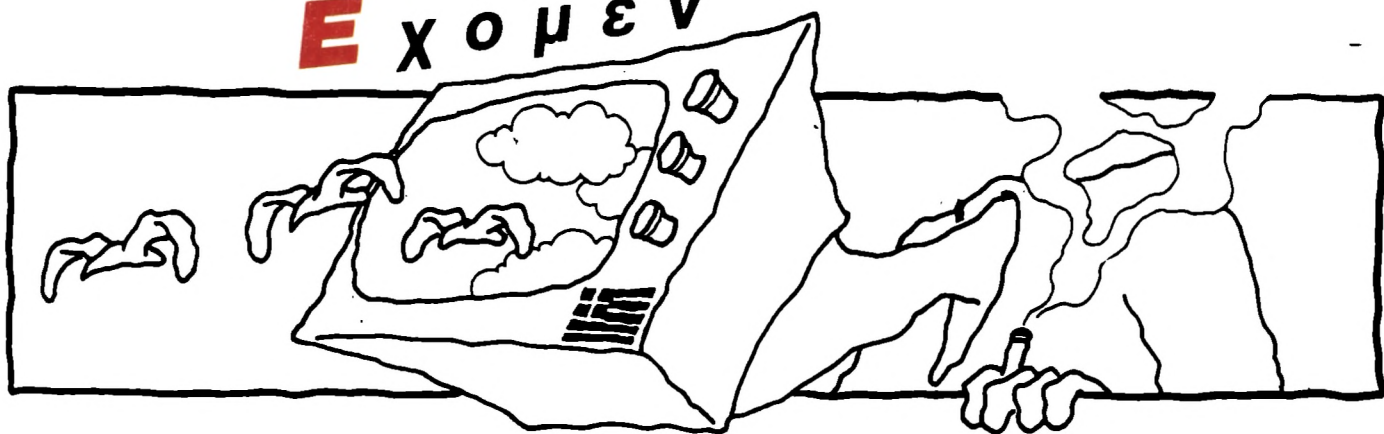
μα. Νομίζω ότι η ανταπόκριση του κ. Χ. Γιανναρά με το γράμμα του για τους «δυο Καντιωτισμούς» ήταν μια εξειδικευμένη επανάληψη του *Finis Graeciae* που μας πέταξε δυο χρόνια πριν κατάμουτρα, για να μας γλυτώσει κι από τις ελάχιστες αυταπάτες που είχαμε διατηρήσει ως τότε.

Τι να γράφει και τι να πει κανείς όταν το Φεβρουάριο του

1990, τις μέρες δηλαδή που προβληματικής ψυχосύνθεσης κι άσχετα εντελώς με τη φοίτηση παιδιά καίνε, ή πουλάνε στον Αθηναϊκό υπόκοσμο, όλο το ακριβό υλικό ανήκει στο ΕΜΠ της οδού Πατησίων, οι σύλλογοι των φοιτητών του Ιδρύματος αυτού σιωπούν με σκυμμένο το κεφάλι; Αν έλεγαν «ναι, συμφωνούμε κι εμείς για τους α ή β λόγους» θα ήταν κι αυτό κάτι μπροστά

Υ γ ε ί α ν

Ε χ ο μ ε ν

Στον κ. Ιάσωνα Μοσχοβίτη, μέχρι πρότινος διευθυντή ειδήσεων του τηλεοπτικού σταθμού *MEGA CHANNEL* που η σύγκρουσή του με τον εκ των εταίρων του σταθμού εκδότη Χρήστο Τεγόπουλο τον οδήγησε σε παραίτηση, απευθύναμε το ακόλουθο ερώτημα:

«Σε σχέση με την κρατική τηλεόραση, κατά πόσο το *MEGA* προχώρησε την αντικειμενικότητα στις ειδήσεις;».

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΙΑΣΟΝΑ ΜΟΣΧΟΒΙΤΗ

Χωρίς να θεωρηθεί ότι «κευλογάω τα γένια» όλων των δημοσιογράφων που φτιάξαμε μαζί το κανάλι, πιστεύω ότι το *MEGA* πριν από όλα έφερε την πραγματική «άνοιξη» στην τηλεοπτική ενημέρωση. Όλοι λυμούνται ότι στις μέρες του κρατικού τηλεοπτικού μονοπωλίου, οι ειδήσεις που μπορούσαν να

ταρακολογηθούν οι θεατές, είχαν περάσει μέσα από τα ρίλτρα της Ζαλόκωστα με τα γνωστά αποτελέσματα. Ίσως κάποιοι υποστηρίζουν ότι και η ΕΡΤ πέρασε την δική της «άνοιξη στην ενημέρωση», επί των ημερών της οικουμενικής κυβερνήσεως.

Ασφαλώς, την εποχή εκείνη υπήρξε πρόοδος. Δεν υπήρχε μονομερής επέμβαση από την Ζαλοκώστα. Υπήρχε όμως η πολυμερής σκιά των κομμάτων που στήριξαν την κυβέρνηση. Έτσι η ΕΡΤ την εποχή εκείνη —χωρίς την πίεση του ανταγωνισμού (τότε είχε ακόμη το μονοπώλιο)— είχε μεταβληθεί σε ένα πολυφωνικό μέσο μετάδοσης επίσημων ανακοινώσεων.

Η λειτουργία του πρώτου ιδιωτικού καναλιού (*MEGA* - Νοέμβριος '89) σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας εποχής στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Οι ειδήσεις του *MEGA* (αναφέρομαι στην περίοδο κατά την οποία είχα την ευθύνη του τομέα ενημέρωσης) είχαν επιλεγεί

και αξιολογηθεί μόνο με δημοσιογραφικά κριτήρια μέσα στο πλαίσιο της μοναδικής οδηγίας που είχε δοθεί από το Δ.Σ. του καναλιού: Να μεταδίδονται όλα, για όλους, αμερόληπτα.

Στο σημείο αυτό θέλω να σημειώσω κάτι που θεωρώ σημαντικό και μοναδικό, ίσως, για τα ελληνικά πράγματα: Από την ημέρα που λειτούργησε το *MEGA* μέχρι τον περασμένο Δεκέμβριο, κανείς από τους εκδότες -ιδιοκτήτες του, δεν παρενέβη στην δουλειά των δημοσιογράφων του καναλιού. Το τηλέφωνό μου δεν χτύπησε ποτέ —ούτε για συγχαρητήρια στις επιτυχίες ούτε για γκρίνια όταν έλειπε κάτι. Ούτε για «οδηγίες», ούτε για κριτική. Μοναδική εξαίρεση: Ο κ. Χρ. Τεγόπουλος που από τα μέσα Δεκεμβρίου '90 είχε αρχίσει να θέλει να επιβάλει τις τηλεοπτικές του απόψεις —οργανωτικές, δημοσιογραφικές ακόμη και... σκηνοθετικές! Μέχρι την ημέρα που έφυγα από το *MEGA* (18/2/91), οι παρεμβάσεις Τεγόπουλου (που κορυφώθηκαν με τις υποδείξεις του να υιοθετηθεί ουσιαστικά φιλοστανταμική γραμμή) έμειναν

στο στάδιο της απόπειρας. Δεν επηρέασαν την δουλειά του δημοσιογραφικού «τμήμ». Επηρεάσαν όμως δυσμενώς το κλίμα μέσα στο οποίο θα ήμουν υποχρεωμένος να εργάζομαι. Γι' αυτό και έφυγα.

Να γυρίσουμε όμως στο θέμα των ειδήσεων του *MEGA*.

Εκτός, λοιπόν, από τον κανόνα: να τα λέμε όλα και να τα δείχνουμε όλα, πιστεύω ότι οι ειδήσεις του *MEGA*, άνοιξαν νέους δρόμους στην τηλεοπτική ενημέρωση: Ειδήσεις σύντομες —όχι μπλα, μπλα, ανακοινώσεων δηλώσεων, ειδήσεις που «λέγονται» και όχι «διαβάζονται» (δηλαδή ειδήσεις που είναι «γραμμένες» σε «προφορικό» ύφος), ειδηση, με εικόνα. Πρέπει να είναι πολύ σημαντική μια ειδηση για να μεταδοθεί χωρίς οπτική υποστήριξη. Ακόμη: ειδήσεις ζωντανές. Δηλαδή —όχι τι είπε ο τάδε αρχηγός κόμματος. Αλλά αυτό που είπε, με την φωνή του. Τέλος ειδήσεις όχι μόνο «επίσημες», αλλά ειδήσεις - καθρέφτης της ζωής.

Αν υπήρξαν πρότυπα στο στήσιμο των ειδήσεων του *MEGA*; Ναι, υπήρξαν. Έγινε προσπάθεια τα δελτία ειδήσεων του καναλιού να έχουν την φυσικότητα και την ανθρωπιά των ειδήσεων που εκπέμπουν οι Ιταλοί, με την ταχύτητα, τον ρυθμό και την οπτική υποστήριξη που χαρακτηρίζουν τα αμερικανικά κανάλια. Το αποτέλεσμα —αν αυτό κρίνεται από τις μετρίσεις ακροαματικότητας— ήταν επιτυχημένο.

στην απόλυτη αδυναμία σκέψης και έκφρασης που έδειξαν γι' αυτά που γίνονταν στο δικό τους σχολείο. Κατά τη γνώμη μου δεν είχαμε μες στο 1990 πιο ανάγλυφη από αυτή εκδήλωση της κρίσης ζωής που μαστίζει τη χώρα μας από πολύ καιρό τώρα. Ξέρω ότι οι φοιτητές έχουν προβλήματα, όπως την ανεργία που τους περιμένει, ή την απογοήτευσή τους από την όποια δικαίωση του συστήματος που συνήθισαν να μισούν, αλλά η μη διατήρηση αντανάκλαστικών επιβιώσης είναι το χειρότερο από όλα. *Finis Graeciae* και τίποτε άλλο.

Τι να πει κανείς και για την απόλυτη αδιαφορία για την απανθράκωση τεσσάρων αθώων πολιτών στα πρόσφατα γεγονότα; κανείς από τους συντελεστές του συλλαλητηρίου δεν σκέφθηκε να παραστεί στην κηδεία κάποιου από αυτούς τους μακαρίτες που υπολογίστηκαν λιγότερο από τζάμια βιτρίνας. Πώς δεν το σκέφθηκε αυτό μια έστω επιτροπή κατάληψης Λυκείου;

Αλλά και τι να πει κανείς όταν κατηγορούνται οι 56 για την γνωστή διακήρυξή τους με το δικαιολογητικό της αποδυνάμωσης της αντιδεξιής κομματικής συνεργασίας; Το θέλει ο κ. αρχισυντάκτης με το ιστορικό όνομα αυτό, το απόλυτο μαύρισμα του ιστορικού μητρώου της Αριστεράς και την παρουσία της στη θλιβερή πια ελληνική «εξουσία», την ώρα που η χώρα θα μπαίνει στη νεκροφόρα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου; Μα για

τρελλούς φάχνει; Η μήπως σκέπτεται να είναι κι αυτός ένας από τους δικαστές την ώρα που ανάμεσα στους πιθανούς νέους «έξη» θα βρίσκονται και οι υπουργοί της Αριστεράς; Γιατί θεωρώ σχεδόν σίγουρο ότι οι φοιτητές του ΕΜΠ που ανέφερα και οι φοιτητές της Παντείου (που έγραφαν προ ημερών ότι πολεμούν το «κεφάλαιο») και πρώτοι απ' όλους βέβαια οι αναρχικοί, θα την ζητήσουν μια τέτοια δίκη όταν οι πατέρες τους χάσουν και το λίγο εισόδημα που σήμερα μπαίνει στην τσέπη τους.

Ο αναγνώστης σου
Γιάννης Ζωγράφος

«ΜΑΡΓΑΡΙΤΕΣ» ΣΤΗΝ ΕΟΚ

● Φίλη του περιοδικού, που επιθυμεί να διατηρήσει την ανωνυμία της (στοιχεία της στο ANTI), μας γράφει για τις άθλιες μεταφράσεις στα ελληνικά που γίνονται με την ευθύνη της Γενικής Διεύθυνσης για την Πληροφόρηση, την Επικοινωνία και τον Πολιτισμό της ΕΟΚ. «Αλιεύς μαργαριταριών» η φίλη μας, γράφει:

Στοχεύοντας με κάκιστες ελληνικές μεταφράσεις στην ενοποιημένη Ευρώπη του '92. Για τον «Στόχο '92» ο λόγος, το διφύλλο ή τετράφυλλο μηνιαίο δελτίο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ο «Στόχος '92» είναι ένα εννημερωτικό φυλλάδιο που εκδίδεται στις εννέα επίσημες γλώσσες της Κοινότητας με σκοπό να ενημερώνει τους πολίτες των κρατών μελών για τα οφέλη της ενοποιημένης Ευρώπης.

Η Γενική Διεύθυνση για την Πληροφόρηση, Επικοινωνία και Πολιτιστικά Θέματα και η Γενική Διεύθυνση XXIII, που εδρεύουν στις Βρυξέλλες και είναι υπεύθυνες για τη σύνταξη του δελτίου, δεν ενδιαφέρονται αρκούντως για την ελληνική μετάφρασή του εξ ου και οι «μαργαρίτες».

Σταχυολογούμε εντελώς ενδεικτικά κάποιους τίτλους: Αυτοκίνητα χωρίς σύνορα, (Στόχος '92, 2, 1989). ΔΙΑ (δημόσιες προσφορές αγοράς) χωρίς σκοτεινές ενέργειες ούτε κερδοσκοπίες, (2, 1989).

«Λυμένες» οι γλώσσες για τη μεγάλη αγορά», (7, 1989). Ζώα και κρέας χωρίς σύνορα, (9, 1990). Πρόβατα και ψάρια χωρίς σύνορα. Μια αγορά, ένας ουρανός, (3, 1990).

Κάτω από τον τελευταίο τίτλο το κείμενο ξεκινάει ως εξής: «Η Ευρώπη του '1992' πρέπει να αποτελεί μια αγορά στον ουρανό, όπως στη γη»...

Μια φίλη
Λουξεμβούργο

ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Φίλικα μηνύματα, όπως αυτό που ακολουθεί, θα φιλοξενούνται τακτικά στην αυτή τη σελίδα.

Από Μ. Βασιλάκη προς τον πολυαγαπημένο του φίλο Μίμη:
«Ο Λούθηρος μας προέκυψε...
Αγία Αθανασία».

ΕΝΑ ΕΘΝΟΣ ΧΩΡΙΣ ΚΡΑΤΟΣ

Πλήθος αναγνώστες μας υπέγραψαν το κείμενο της έκκλησης συμπαράστασης προς τον Κουρδικό λαό που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος του ANTI. Υπενθυμίζουμε ότι το κείμενο της έκκλησης περιλαμβάνει τα αιτήματα:

1. Να επιτραπεί στους εκπροσώπους του Κουρδικού λαού να συμμετάσχουν με δικαίωμα λόγου σε όλες τις συνομιλίες που θα διεξαχθούν για την μελλοντική κατάσταση της Μέσης Ανατολής (με τη λήξη του πολέμου) και
2. Να ιδρυθεί ένα ανεξάρτητο Κουρδικό κράτος.

Την ιδέα και το συντονισμό αυτής της προσπάθειας έχει η οργάνωση «Καμπάνια για Ελεύθερο Κουρδιστάν» (ΚΕΚ) που ιδρύθηκε στο Λονδίνο το Νοέμβριο του 1990 και η οποία είναι ανεξάρτητη από πολιτικά κόμματα.

Τις εκκλήσεις που υπέγραψαν οι αναγνώστες μας και μας έστειλαν και όσες θα μας στείλουν θα τις συγκεντρώσουμε και θα τις αποστείλουμε στην έδρα της «Κ.Ε.Κ.» στο Λονδίνο. Το κείμενο, όσοι αναγνώστες επιθυμούν να το υπογράψουν, μπορούν να το βρουν στο προηγούμενο τεύχος του ANTI πλήρες. Αφού υπογράψετε το σημείωμα αυτό μπορείτε να το στείλετε στα γραφεία του ANTI (Δημοχάρους 60, Αθήνα 11521) ή απ' ευθείας στο Λονδίνο στη διεύθυνση:

Campaign for a free Kurdistan

BM BOX 3810

LONDON WC1N 3XX

UNITED KINGDOM

Τηλ. (Λονδίνο) 0044-71, 8331.201

FAX (Λονδίνο) 0044-71, 8331.215

Όνομα
Επώνυμο
Επάγγελμα
Διεύθυνση
.....
.....
Ημερομηνία
Υπογραφή

ΑΝΥΠΑΝΤΡΕ ΠΑΤΕΡΑ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ

Εργατικός και επιμελής υπέρ το δέον (!...) ο Παύλος, που εργάζεται στο ANTI, ήρθε τις προάλλες στο γραφείο βλοσυρός, με ένα κουτί γλυκά. Γιατί; Ρωτήσαμε.

-- Απέκτησα αγοράκι, μας απάντησε κοφτά.

-- Μα, βρε ευλογημένε, αφού είσαι ανύπαντρος;

-- Ε, και; Αντιγύρισε, ακόμη πιο κοφτά.

Παύλο, ανύπαντρε πατέρα, μη δίνεις βάση στην κατακραυγή.

Να είσαι ευλογημένος...

Γραφικότετος ο πρόεδρος των «Ελευθέρων» Β. Λεβέντης. Αργά κάθε βράδυ, μπορείτε να τον απολαύσετε στο δικό του κανάλι (Green Greece - K67), αν έχετε κουραστεί απ' αυτό που προσφέρει η κρατική και η ιδιωτική τηλεόραση αυτές τις ώρες. Συνομιλεί με θεατές (προφανώς ψηφοφόρους του αλλά και ξενύχτηδες που θέλουν κουβέντα), για τα πολιτικά πράγματα, την Οικολογία αλλά και τον... Ολυμπιακό. Προσέξτε τις στιγμές που απολαμβάνει την πορτοκαλάδα του —από καλαμάκι— αλλά και τις στιγμές που φουντώνει. Θυμίζει εκπομπές χριστιανικού περιεχομένου των αμερικανικών καλωδιακών δικτύων. Ποια άλλη εκπομπή σε άλλο κανάλι έχει τα απρόοπτα και τον αυθορμητισμό αυτής;

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΡ. ΚΛΟΣΙ
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
Β. ΚΕΧΑΓΙΑΣ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
ΣΠ. ΛΙΑΤΣΟΣ
Ν. ΜΟΥΡΔΟΥΚΟΥΤΑΣ
ΑΛ. ΞΥΔΗΣ
Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ

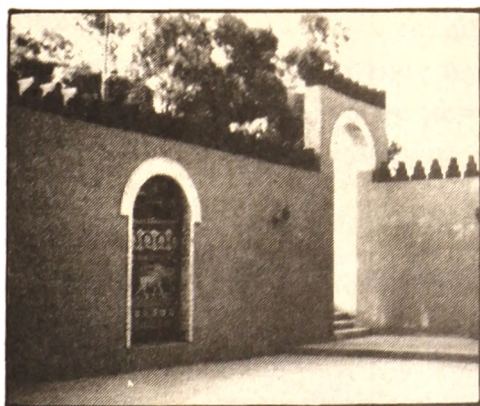
- ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
- ΠΟΛΕΜΟΣ, ΡΟΚ, ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ
- ΜΠΕΡΑΙΝ ΑΛΕΞΑΝΤΕΡΗΛΑΤΣ
- ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ: ΝΕΕΣ ΦΑΣΑΡΙΕΣ
- ΣΙΝΕΜΑ: ΑΝΤΕ ΓΕΙΑ...
- Η ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΑΛΒΑΝΙΑ:
Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

ΚΟΥΦΑΡΙΑ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Υπάρχουν Αλβανοί Χάβελ, Σολζενίτσιν, Πάστερνακ; Υπάρχει Αλβανή Αχμάτοβα; Ο εξόριστος Αλβανός διανοούμενος Ardiar Klosi υποστηρίζει πως υπάρχουν —έστω και αν δεν φτάνουν στο ύψος των προτύπων τους. Και καταθέτει τη μαρτυρία του για το διωγμό τους. Σελ. 50-51. (Φωτογραφία: το άγαλμα του Σκεντέρμπεη ή Γ. Καστριώτη, στα Τίρανα).

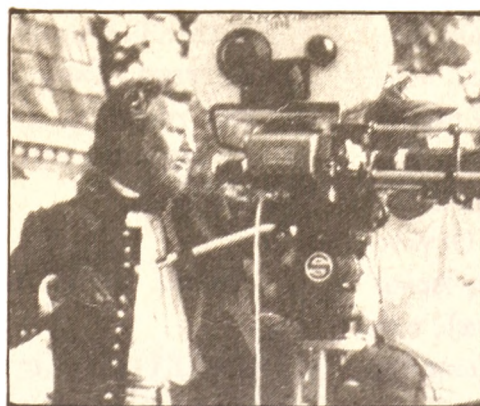
ΒΑΓΔΑΤΗ

(1) πόλεμος τελείωσε, μα μια πόλη - φορέας μνήμης σχεδόν ισοπεδώθηκε. Η Βαγδάτη έχει τη δική της, πλούσια, ιστορία, μα τα μνημεία της δεν είναι πια εκεί. Γράφει η Πέγκυ Κουνενάκη.

ΣΕΛ. 52-53

ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Ένα ακόμη φεστιβάλ στο ενιαίο, πια, Βερολίνο. Στο επίσημο πρόγραμμα, πλαστή ευφορία, στις παράλληλες εκδηλώσεις, μικρά «διαμάντια» και ...άγγελοι στον ουρανό. Γράφει ο Βασίλης Κεχαγιάς.

ΣΕΛ. 54-55

ΣΤΑΤΙΚΟΣ

Η ηθογραφία στο νεοελληνικό θεατρικό έργο είναι αποτέλεσμα του αναπαριστατικού τρόπου, που κόμισε κυρίως η τηλεόραση. Εσωστρέφεια, λοιπόν, για ένα καθαρό θέατρο, υποστηρίζει σε συνέντευξή του ο συγγραφέας - σκηνοθέτης Α. Στάϊκος.

ΣΕΛ. 56-57

Κουφάρια στο ποτάμι

Διανοούμενοι και καλλιτέχνες
εναντίον του αλβανικού καθεστώτος

του Ardian Klosi

Στο τελευταίο προπύργιο του σταλινισμού, μέχρι πρόσφατα, δινόταν η εντύπωση ότι τίποτα δεν αποκλίνει από τη «γενική γραμμή» του καθεστώτος.

Το ANTI δημοσιεύει σήμερα ένα κείμενο του Ardian Klosi, Αλβανού αντικαθεστωτικού με σπουδές φιλολογίας, διδάκτορα στο Πανεπιστήμιο του Ίνσμπρουκ, με το οποίο εποδεικνύει ότι ο χώρος των καλλιτεχνών και, ευρύτερα, των διανοουμένων κάθε άλλο παρά εφησύχαζε και ενορχηστρωνόταν με τα κελεύσματα του κόμματος.

Ο συγγραφέας φέρνει στο φως στοιχεία για την αλβανική λογοτεχνία και την πνευματική ζωή των 50 τελευταίων χρόνων στην Αλβανία, που —σύμφωνα με τη διατύπωσή του— «θα προκαλέσουν φόβο και πανικό στους ανθρώπους με βεβαρυμένη συνείδηση».

Το κείμενο του Ardian Klosi δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Die Tageszeitung» της 8/2/91.

Η ματιά προς το παρελθόν δεν θα απελευθερώσει πόθους για βιβλική εκδίκηση, αλλά θα συμβάλει στην κάθαρση των Αλβανών, στη σταδιακή εκρίζωση του κακού και σε ένα νέο ξεκίνημα.

Ένα από τα σπουδαιότερα θέματα που τίθενται, όταν κάνουμε αυτή την αναδρομή, είναι το εξής: Υπήρξαν αντιφρονούντες στην Αλβανία τις τελευταίες δεκαετίες;

Αντιφρονούντες υπήρξαν ήδη από τις πρώτες ώρες της εγκατάστασης μιας εξουσίας και μιας ιδεολογίας με την οποία αλβανοί διανοούμενοι, συγγραφείς και καλλιτέχνες διαφωνούσαν.

Αυτή η εξουσία ήδη από την αρχή της υπαρξής της απαγορεύει την έκφραση διαφορετικών ιδεών και ρευμάτων.

Κατά τα έτη 1946 και 1947, εξωτερικά,

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΕΚΦΡΑΖΕΤΑΙ

Δράση και πλουραλισμός

ΑΝΑΤΡΙΧΙΑΣΤΙΚΕΣ είναι οι μνήμες των τελευταίων μηνών από την ελληνική μειονότητα της Αλβανίας: εκτός όμως από τους ρακένδυτους Έλληνες που πέρασαν τα αλβανικά σύνορα αναζητώντας τον παράδεισο που δυστυχώς δεν ήταν εδώ... και οι περισσότεροι εξαναγκάστηκαν να επανέλθουν στα πατρώα εδάφη, υπάρχουν και αυτοί που έμειναν εκεί, οι οποίοι αναγκαστικά δεν είναι αναφανδόν ταγμένοι με την ισχύουσα πολιτική κατάσταση. Αυτοί οι άνθρωποι, εκτός των άλλων, εκδίδουν και την εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα» (Όργανο του Δημοκρατικού Μετώπου επαρχίας Αργυροκάστρου για την ελληνική μειονότητα), η οποία διανύει τον τέταρτο χρόνο της ζωής της και, μόλις πρόσφατα, εγκαινίασε μια έκτακτη έκδοση, το «Λογοτεχνικό Λαϊκό Βήμα».

Η ΟΚΤΑΣΕΛΙΔΗ αυτή εφημερίδα φιλοξενεί διαφορετικές μορφές καλλιτεχνικής και πνευματικής έκφρασης, παραθέτοντας λογοτεχνικά και θεωρητικά κείμενα διανοουμένων της μειονότητας, και ποιήματα ντόπιων δημιουργών. Μολονότι, όπως δηλώνεται στο εκδοτικό σημείωμα, η καλλιτεχνική έκφραση που φιλοξενεί φιλοδοξεί «να είναι πλουραλιστική, αλλά

πάντοτε εποικοδομητική», το φύλλο που έφτασε στα χέρια μας (Ιανουάριος 1991), κυρίως δημοσιεύει ποιήματα που επιχειρούν να αποτρέψουν τους ομογενείς από το να αποδράσουν.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ αποσπάσματα:

«Σύννεφα. Σκιές. Δέντρα γυμνά. Φαντάροι στις χαράδρες. / Αχ, πώς να σταματούσανε τους γιους μας τους φυγάδες» (Νίκος Κατσαλίδας)

ή

«Παιδιά, παιδιά του Τόπου μας, / Γυρίστε».

ΑΛΛΩΣΤΕ, το ζήτημα της φυγής από την Αλβανία της ελληνικής μειονότητας είναι και το πρώτο θέμα της εφημερίδας. «Τώρα που ο εκδημοκρατισμός πάει να γίνει (sic) σάρκα και οστά και για τη μειονότητα, τώρα που παρίσταται η ανάγκη (sic) της συσπείρωσης, της συνέσης και των τεράστιων και αποτελεσματικών δυνάμεων του μόχθου και της προόδου, όλα πάνε να εξασθενίσουν με το πελώριο θέμα της μαζικής φυγής που ανέκυψε, με τον οδυνηρό αυτό ξεκληρισμό που με κομμένη την ανάσα

περιμένομε την ώρα να σταματήσει», υποστηρίζει.

ΠΑΝΤΩΣ η εφημερίδα έχει ήδη καταγραφεί στο μέτωπο της αντιπολίτευσης και εξαρτάται πια από το καλλιτεχνικό δυναμικό της χώρας το αν θα καλλιεργηθούν «νέες», πρωτοποριακές γραφές. Για την ώρα, πάντως, η «πιο υποφιασμένη» έκφραση νοείται μόνο ως πολιτική παρέμβαση. Όπως, άλλωστε, φανερώνει και το ποίημα του μειονοτικού Βαγγέλη Ζαφειράτη *Ματωμένη Αλήθεια*.

«Ήταν η αλήθεια
και στο πρόσωπο του Λευτέρη Τάλλιου.
Γι' αυτό και τον σκότωσαν.

Ήταν το δικίο
και στην επιμονή του Θωμά Σπύρου.
Γι' αυτό και τον έσφαξαν.

Ήταν...
γι' αυτό και τους έκαψαν.

Ήταν...
γι' αυτό και τους είπαν προδότες.
Κι όλα αυτά,
στ' όνομα του Δικαίου και της Αλήθειας.
Για να επιζήσει η Αλήθεια,
φυσικό νωρίτερα να ματωθεί».

Η φαινομενική ηρεμία που βασιλεύει στα Τίρανα δεν υπήρξε αρκετή να καλύψει τις... κλαγγές των όπλων, με τα οποία χειραγωγήθηκαν οι αντιφρονούντες. Εξέχουσα θέση ανάμεσά τους είχαν οι διανοούμενοι.

δίνεται η εντύπωση ότι υπάρχει κάποιος μορφής κοινοβουλευτισμός και ελευθερία του Τύπου. Κι όμως, ακριβώς αυτά τα χρόνια άρχισαν να διαπράττονται τα χειρότερα εγκλήματα κατά της μη κομμουνιστικής διανόησης.

Συνελήφθησαν εκατοντάδες ιδεολογικοί αντίπαλοι, βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν άνθρωποι οι οποίοι δεν είχαν διαπράξει κανένα έγκλημα κατά του λαού τους και κατά της χώρας τους, που δεν συνεργάστηκαν με τον κατακτητή, άνθρωποι των οποίων το μοναδικό «έγκλημα» ήταν ότι είχαν διαφορετικές αντιλήψεις απ' αυτούς που πήραν την εξουσία.

Εδώ μπορώ να αναφέρω μερικά παραδείγματα: Ήδη στα τέλη του 1944 δολοφονήθηκε μετά από φρικτά βασανιστήρια ο *Laër*, ο μεταφραστής του *Goethe*, κι ένας από τους πιο γνωστούς αρθρογράφους στη χώρα.

Το 1945 συνελήφθη ο μεγαλύτερος λαογράφος και ένας από τους σημαντικότερους ποιητές των δεκαετιών 1920 και 1930. Ονομαζόταν *Viznenc Prendushi* και ήταν επίσης αρχιεπίσκοπος στο Δυρράχιο. Πέθανε στη φυλακή το 1949.

Το 1945 συνελήφθη ο εκδότης του μεγαλύτερου περιοδικού κουλτούρας της Αλβανίας («Το Φωτεινό Αστéρι»), ο *Bernardin Palaj* και ένα χρόνο αργότερα θανατώθηκε. Εκτός των άλλων είχε εναντιωθεί ροδρά στην ιταλική κατοχή της χώρας το 1939. Ο *Palaj* ήταν αυτή την εποχή ο πιο γνωστός εθνογράφος της Αλβανίας.

Το 1946 συνελήφθη ένας πεζογράφος, ο οποίος την ίδια χρονιά πέθανε στη φυλακή, *Ndoc Nikaj* συγγραφέας με το πιο σημαντικό λογοτεχνικό έργο στην Αλβανία. Ό-

ταν συνελήφθη ήταν 82 ετών. Το δημοσιευμένο έργο του ανερχόταν σε 400 εκδόσεις.

Την ίδια χρονιά πέθαναν στη φυλακή μετά από φρικτά βασανιστήρια ή δολοφονήθηκαν πολλοί άλλοι αντιφρονούντες: καλλιτέχνες, συγγραφείς, μεταφραστές, βοτανολόγοι και ιστορικοί.

Αυτοί ανήκαν στον καθολικό κύκλο κουλτούρας. Ως γνωστόν, αυτός ο κύκλος κατείχε το υψηλότερο επίπεδο κουλτούρας και ως επί το πλείστον είχε αντισταθεί στο καθεστώς. Έπεσε θύμα της κοινής σερβοαλβανικής κομμουνιστικής εκστρατείας.

Όποιος γνωρίζει την ιστορία αυτής της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων, ξέρει ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο στις επεκτατικές διαθέσεις των Ορθόδοξων Σέρβων και Μαυροβουνίων ήταν η καθολική εκκλησία με την παλιά παράδοσή της.

Η οργή των Σερβοαλβανών ηγετών ήταν τόσο, ώστε ακόμη και το πτώμα του εθνικού μας ποιητή *Gjergj Fishta*, ο οποίος πέθανε το 1940, το ξέθαψαν και το πέταξαν στον ποταμό *Drin* (Σχόδρα).

Ο *Gjergj Fishta* ήταν μέχρι πρόσφατα απαγορευμένος συγγραφέας στην Αλβανία. (Σημ. ANTI: Στου ποιητή *Fishta* το περιο-

«Τα στοιχεία του άρθρου αυτού προέρχονται από διάφορες πηγές, κυρίως όμως από το βιβλίο του *Gjon Sinishtas*: «*The Fulfilled Promise. A Documentary Account of Religious Persecution in Communist Albania*, Santa Clara, California 1976.

Ο συγγραφέας υπόσχεται να δημοσιεύσει όλα τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει εν ευθέτω χρόνω».

δικό είχε αναφερθεί για πρώτη φορά στο τεύχος 450, της 2ας Νοεμβρίου 1990).

Το 1947 συνελήφθη ο μεγαλύτερος πεζογράφος των δεκαετιών 1930-1940 ο *Mitrush Kuteli*. Τον έστειλαν σε καταναγκαστικά έργα αποξήρανσης ενός έλους: αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει. Την ίδια εποχή ένας συγγραφέας του σοσιαλιστικού ρεαλισμού έγραψε το μυθιστόρημα «Το έλος». Ο *Kuteli* επέζησε και απελευθερώθηκε. Εννοείται βέβαια ότι έχασε την προηγούμενη δημιουργική ελευθερία και ανεξαρτησία του. Ως αντικαθεστωτικός είχε πλέον παροπλιστεί.

Όχι απλώς αντιφρονούντες αλλά μάρτυρες - διανοούμενοι

Εξαιτίας της ολοκληρωτικής καταδυνάστευσης της αντιπολίτευσης στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '40, δεν μπορούμε να μιλάμε για αντικαθεστωτικούς τόσο όσο για μάρτυρες της αλβανικής αντιπολίτευσης.

Φαίνεται μάλλον απίθανο αυτοί οι πρώτοι ιδεολογικοί αντίπαλοι του καθεστώτος να έχουν αφήσει κάτι πίσω τους, με εξαίρεση συγγραφείς όπως ο *Camaj*, ο *Koliki Resuli* και άλλοι που μπόρεσαν να φύγουν από την Αλβανία.

Κατά τη δεκαετία του '50 δεν σίγησαν εντελώς οι αντιπολιτευόμενες φωνές —παρ' όλο που δίνεται η εντύπωση ότι μεσολαβεί ένα κενό στην παραγωγή λογοτεχνικών και ιστορικών έργων. Απεναντίας, εμφανίστηκαν στο προσκήνιο άγνωστες μέχρι τότε φωνές: Ο *Kasem Trebeshina* είναι ένας από εκείνους τους συγγραφείς που με ασύγκριτη τόλμη και κουράγιο διεκδικούσαν εκείνη την μορφή ελευθερίας και δημοκρατίας που διεκδικούμε κι εμείς σήμερα.

Το 1953 ο *Kasem Trebeshina* απηύθυνε στον *Enver Hoxha* μια μακροσκελή επιστολή, στην οποία σύγκρινε το κράτος του οποίου ηγείτο (ο *Hoxha*) με μια απόλυτη μοναρχία του Μεσαίωνα.

Το καθεστώς τον αντιμετώπισε σαν τρελό αναρχικό, τον συνέλαβαν, τον εξόρισαν και στη συνέχεια τον έκλεισαν σε ψυχιατρείο. Οι συνάδελφοί του - μέλη της «Ένωσης Συγγραφέων» τον κατέδωσαν πολλές φορές —το 1953, το 1962, το 1979 και τελευταία το 1990.

Παρ' όλα αυτά δεν μπόρεσαν να καταπνίξουν τη φωνή της αντιπολίτευσης, η οποία παρουσίασε μια σειρά λογοτεχνικών και πολιτικών χειμένων, που μέχρι σήμερα παραμένουν αδημοσίευστα.

Πριν από τον *Trebeshina*, ο ηγετικός κύκλος της Αλβανίας είχε επιτεθεί εναντίον

άλλων συγγραφέων και τους είχε οδηγήσει στην απομόνωση.

Αυτοί οι συγγραφείς αρχικά ανήκουν στο κομμουνιστικό κίνημα, όπως π.χ. η *Sejfulla Malëshova* και ο *Marik Ndoja*.

Από αυτά συμπεραίνουμε ότι αντικαθεστωτικά έργα γράφονται στην Αλβανία τουλάχιστον από την αρχή της δεκαετίας του '50.

Στο εξωτερικό μου δόθηκε πολλές φορές η ευκαιρία να δω γελοιογραφίες, να διαβάσω ποιήματα, διηγήσεις και ημερολόγια από τις αλβανικές φυλακές που —ποιος ξέρει πώς— βγήκαν έξω από τη χώρα μαζί με τους φυγάδες συγγραφείς τους.

Εάν κανείς μελετήσει αυτά τα κείμενα ως ειδικός, δεν θα ανακαλύψει κανένα αριστούργημα· ούτε Κούντερα, ούτε Σολζενίτσιν.

Είναι όμως κυνικό να θεωρούμε αυτά τα έργα «κατώτερα» και να απαιτούμε περισσότερα από ανθρώπους που έγραφαν στη Κόλαση και στον Τάφο.

Η μελλοντική λογοτεχνία θα πρέπει να τους ευγνωμονεί και μόνον γιατί έπιασαν την πέννα.

Οι τάφοι «κατοικούνται» ακόμη

Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των Αλβανών αντιφρονούντων και αυτών από τις ανατολικές χώρες συνίσταται στα εξής: το σοβιετικό Γκούλαγκ ήταν βέβαια φριχτό. Όμως η Σοβιετική Ένωση είναι μια μεγάλη χώρα και κάποιοι συγγραφείς μπορούσαν να διαφύγουν της προσοχής του Μεγάλου Αδελφού.

Απεναντίας η Αλβανία είναι χώρα μικρή με 2.000.000 κατοίκους. Εκείνους τους δέκα, είκοσι, διακόσιους ή ακόμη και δυο χιλιάδες αντιφρονούντες μπορούσε ο Μεγάλος Αδελφός με το μικρό του δαχτυλάκι και το πάτημα ενός κουμπιού να τους χαλινάγωγηση. Τόποι μαρτυρίου και αλβανική Σιβηρία για τους εξόριστους, υπήρξαν και με το παραπάνω. Κατοικούνται αυτοί οι τόποι ακόμη και σήμερα. Τόσο «πυκνοκατοικημένοι» ήσαν (αυτοί οι τόποι) κάποτε.

Είναι δύσκολο να συγκρίνει κανείς τους Αλβανούς αντικαθεστωτικούς με εκείνους των πρώην «σοσιαλιστικών» χωρών της Κεντρικής Ευρώπης, με τους Τσεχοσλοβάκους για παράδειγμα.

Στο σημερινό πρόεδρο της Τσεχοσλοβακίας, τον πιο διάσημο αντικαθεστωτικό των ανατολικών χωρών, τον *Vaclav Havel*, θα λέγαμε τα εξής: Ομολογουμένως ζήσατε μαρτυρική ζωή, κύριε *Havel*. Δεν απαρνη-

γηθήκατε στη φυλακή. Παρ' όλα αυτά, η κράτησή σας —με μια γραφομηχανή στο κελλί σας και με βιβλία που γίνονται γνωστά στη Δύση, με θεατρικά έργα που παιζόνταν εκεί— θα φάνταζε στα μάτια των Αλβανών διαφωνούντων περίοδος διακοπών.

Γνωρίζετε ότι η ημερήσια αποζημίωση ενός Αλβανού κρατουμένου δεν επιτρεπόταν να ξεπεράσει τα 2,20 *Lek*, ενώ το ελάχιστο ημερομίσθιο στην Αλβανία είναι 17 *Lek*;

Έχετε ακούσει ότι στις αλβανικές φυλακές απαγορευόταν το χαρτί και το μολύβι και οι συγγραφείς έπρεπε να κρατούν στη μνήμη τους τα κείμενά τους;

Ξέρετε ότι υπήρξε ένας Αλβανός ιερέας, ο οποίος κάποια Μεγάλη Παρασκευή σημείωσε: «6 Απριλίου» και γι' αυτό τον λόγο τον υποχρέωσαν να κοιμάται για ένα μήνα στο τσιμεντένιο δάπεδο του κελλιού του; Πέθανε μετά από μερικές εβδομάδες.

Ξέρετε ότι ο κύριος σκοπός των δεσμοτηρίων στην Αλβανία δεν ήταν η απομόνωση των δεσμοτών, αλλά ο εξευτελισμός τους και ο υποβιβασμός της προσωπικότητάς τους;

Η κομμουνιστική εξουσία σας επέβαλε επίσης κατ' οίκον περιορισμό. Όμως στην Αλβανία αυτό συνέβαινε σε όλους τους έντιμους συγγραφείς. Όλοι μας ήμαστε σε κατ' οίκον περιορισμό.

Εδώ θα ήθελα ακόμη να αναφερθώ στους αντικαθεστωτικούς της δεκαετίας του '60, που εξαιτίας μιας κριτικής εξορίστηκαν ή τιμωρήθηκαν, επειδή εναντιώθηκαν στην καταστροφή των εικόνων και των εκκλησιών. Ύστερα για εκείνους που εξαιτίας μιας βάπτισης φυλακίστηκαν. Θα μπορούσα επίσης να γράψω για τους αντιφρονούντες των ετών 1972, 1973, 1974, για τη θύελλα που ξέσπασε πάνω στον αλβανικό πολιτισμό και στις θεμελιώδεις ελευθερίες των ανθρώπων.

Θα μπορούσα να μιλήσω για εκείνους τους ποιητές, τους ζωγράφους, τους σκηνοθέτες, τους αρχιτέκτονες, τους ηθοποιούς, τους τραγουδιστές, που συνελήφθησαν, δολοφονήθηκαν, που τρελάθηκαν ή έπαθαν διανοητικές βλάβες.

Θα μπορούσα επίσης να μιλήσω για τους βουβούς, τους καμουφλαρισμένους, τους ταπεινωμένους αντικαθεστωτικούς, όμως θα χρειαζόμουν πολύ χρόνο. Επιπλέον θα μπορούσαν να μιλήσουν καλύτερα εκείνοι που έζησαν από κοντά τα γεγονότα και βέβαια καλύτερα από όλους ο χρόνος ο ίδιος.

Σε όλη τη διάρκεια του πολέμου οι ειδήσεις ήταν σποραδικές και τις περισσότερες ώρες ανεπιβεβαίωτες. Οι διαμαρτυρίες κάποιων διανοουμένων και ειδικών επιστημόνων που ασχολούνται με τον πολιτισμό της Μέσης Ανατολής αποτελούσαν φωνή βοώντος εν τη ερήμω του πολέμου· αφού οι βόμβες έπεφταν συνεχώς και ανελέητα σε όλη την επικράτεια του Ιράκ, χωρίς διάκριση, στον άμαχο πληθυσμό και στα αρχαία μνημεία. Η ηθική του πολέμου ισοπέδωσε κάθε πολιτισμική συνείδηση.

Στη Μεσοποταμία, την περιοχή ανάμεσα στον Τίγρη και τον Ευφράτη, η οποία θεωρείται ο τόπος όπου ο άνθρωπος πέρασε από τον αρχέγονο αγροτικό πολιτισμό στον υψηλό πολιτισμό των άστεων γύρω στα 4000 π.Χ., έγιναν οι περισσότεροι βομβαρδισμοί, καταστρέφοντας, ίσως οριστικά, ίχνη πολιτισμού θεμελιώδη για την ιστορία του πλανήτη μας.

Σ' αυτή την περιοχή έζησαν οι Βαβυλώνιοι, οι οποίοι αναφέρονται στη Βίβλο και ως Χαλδαίοι, αλλά και οι Ασσύριοι, που

Πριν από τους βανδαλισμούς, το καθεστώς του Σαντάμ —με την ανοχή ορισμένων ιρακινών αρχαιολόγων και παρά τις διαμαρτυρίες της Ουνέσκο— είχε αρχίσει τους δικούς του βανδαλισμούς. Πραγματοποίησε αναστηλώσεις στην Βαβυλώνα που θύμιζαν Ντίσνεϋλαντ (όπως η ζωγραφική αναπαράσταση πάνω στις αρχαιότητες!) και αλλοίωνε τα μορφολογικά χαρακτηριστικά μνημείων (το ελληνιστικό θέατρο της Βαβυλώνας, αναστηλώθηκε με άσχετο τρόπο σε «babylonian style»). Αποκορύφωμα το σλόγκαν που κυριαρχούσε στους αρχαιολογικούς χώρους συνοδευόμενο από τις σχετικές αναπαραστάσεις των πορτραίτων: «Από τον Ναβουχοδονόσορα ως τον Σαντάμ Χουσεΐν, η Βαβυλώνα αναβιώνει».

Μετάφραση: Λαμπρινή Τριαντοπούλου

Τα μνημεία δεν είναι πια εκεί...

Η Μεσοποταμία θεωρείται η περιοχή - λίκνο του Μεσογειακού Πολιτισμού. Έζησαν εκεί οι περιώνυμοι λαοί των Ασσυρίων και των Βαβυλωνίων που ανέπτυξαν τα Γράμματα, τις Τέχνες και τις Επιστήμες και άφησαν πίσω τους ανεξίτηλα σημάδια. Στη Βαβυλώνα έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Μέγας Αλέξανδρος, όπου και πέθανε το 332 μ.Χ. Τα πολιτισμικά ίχνη αυτών των λαών φαίνεται ότι δεν σεβάστηκαν καθόλου οι βόμβες των συμμαχικών στρατευμάτων. Αυτός ο απάνθρωπος πόλεμος λες και ήθελε να σβήσει κάθε κατάλοιπο της πορείας του Ανθρώπου σ' αυτή τη γη...

κατοικούσαν ανατολικά της Βαβυλώνας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών, ολόκληρο το Ιράκ είναι ένας αρχαιολογικός τύμβος. Υπάρχουν σε αυτόν μισό εκατομμύριο αρχαιολογικοί χώροι από άλλες εποχές: σαράντα με πενήντα χιλιάδες από αυτούς θεωρούνται σημαντικοί: εκατό έως διακόσιες αρχαίες πρωτεύουσες βρίσκονται σε αυτή την περιοχή!

Από πληροφορίες που αντλούμε από τον Ηρόδοτο, η βαβυλωνιακή ιστορία διαδραματίστηκε σε δυο μεγάλες και ακραίες φάσεις: η πρώτη άρχισε με τη βασιλεία του Χαμμουραπί (ο μοναδικός κώδικάς του βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο) γύρω στο 1100 π.Χ., και η δεύτερη με τη βασιλεία του Ναβουχοδονόσορα, τον 6ο π.Χ., αιώνα. Τα αρδευτικά έργα είχαν φτάσει —κατά τη δεύτερη κυρίως περίοδο— σε θαυμαστή τελειότητα, τόσο που οι κρεμαστοί κήποι της Βαβυλώνας να θεωρούνται από τους αρχαίους Έλληνες ως ένα από τα επτά θαύματα του τότε γνωστού κόσμου.

Οι πόλεις Ουρούκ και Ουρ αποτελούν τον τόπο προέλευσης της γραφής, δηλαδή, ουσιαστικά την «Πηγή της Σκέψης». Η ιστορία του κόσμου δεν θα είχε αρχίσει χωρίς την σφηνοειδή γραφή των Σουμερίων. Το Μάρτιο του 1989 αποκαλύφθηκε στην πόλη Σιππάρ —μεταξύ Βαγδάτης και Βαβυλώνας— η πρώτη βιβλιοθήκη με διγλωσσες εινακίδες, σημείο - σταθμός για την παγκόσμια ιστορία του πολιτισμού.

Ελάχιστα πράγματα έγιναν γνωστά για τις ζημιές που μπορεί να υπέστησαν τα πολιτιστικά μνημεία του Ιράκ. Στις 28 Ιανουαρίου ο γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, Χαβιέ Πέρες ντε Κουεγιάρ, πήρε επιστολή του υπουργού Εξωτερικών του Ιράκ, Ταρέκ Αζίζ, ο οποίος κατήγγειλε τις πρώτες ημέρες των βομβαρδισμών υπέρ της σοβαρής ζημιάς το Μουσείο της Βα-

γδάτης, το οποίο φιλοξενούσε σπάνια ευρήματα. Λίγες ημέρες πριν, οι βόμβες προκάλεσαν μεγάλες ζημιές στον παλαιότερο ιερό χώρο της χώρας, την εκκλησία του Αγίου

Θωμά στη Μοσούλη, που χρονολογείται από τον 4ο αιώνα, ενώ λίγο αργότερα βομβαρδίστηκε το τζαμί Αλ Αμπάσι, στην πόλη Ντουρ, βόρεια της Βαγδάτης, που χρονολογείται από τον 8ο αιώνα...

Τώρα που τα πυρά του πολέμου έχουν σιγήσει και ψύχραιμα μπορεί κανείς να αναλογιστεί τι έγινε, μια ερώτηση περιμένει απάντηση:

Γιατί κανείς από τους εμπόλεμους δεν πήρε υπόψη του τη διεθνή σύμβαση της Χάγης του 1954, (ο Σαντάμ Χουσεΐν πιστεύοντας ότι δεν θα βομβαρδιστούν οι αρχαιολογικοί χώροι είχε δημιουργήσει εκεί τόπους φύλαξης πολεμοφοδίων), για την προστασία πολιτιστικών αγαθών στην περίπτωση ένοπλης σύρραξης; Γιατί ούτε καν η ΟΥΝΕΣΚΟ, δεν ενεργοποιήθηκε για την προστασία αυτών των τεκμηρίων πολιτισμού;

Πέγκυ Κουνενάκη

Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Το 1982 και ενώ μαινόταν ο περσικο-ιρακινός πόλεμος, οι Ιρακινοί χρησιμοποίησαν τα ιστορικά γεγονότα για την εξυπηρέτηση της αντιιρανικής προπαγάνδας. Ένα από αυτά είναι και η μάχη του Quadissiyah, που έγινε το έτος 16 της Εγίρας (637 μ.Χ.) και «οι Άραβες πολεμιστές κατήγαγον νίκη περιφανή κατά των "απίστων" Περσών».

Για την μάχη αυτή, στη Βαγδάτη επινοήθηκαν τοιχογραφίες που την αναπαριστούν (τεχνοτροπίας —ας την ονομάσουμε— «μωαμεθανικού ρεαλισμού»), το «πανόραμα της μάχης του Quadissiyah». Το σύνολο αυτού του ιδιότυπου, γιγάντιου... κόμικ παρουσιαζόταν ως οπτικοακουστική παράσταση (κάτι ανάλογο με το δικό μας «Ήχος και φως»).

Μάλιστα, με τη φροντίδα του υπουργείου Πολιτισμού και Πληροφόρησης του Ιράκ, κυκλοφόρησε και φυλλάδιο με το χρονικό της μάχης —που προφανώς συνοδεύει το θέαμα - ακρόαμα. Το τέλος του ποιήματος δείχνει πού το πήγαινε η ιρακινή προπαγάνδα:

«Έτσι, οι Άραβες κατέκτησαν το Ιράκ και τις επόμενες χώρες, από το Ιράν μέχρι την Κίνα. Το Ισλάμ εξακολούθησε την εξάπλωσή του μετά την πτώση του θρόνου των Σασσανιδών και την πολιτική κατάρρευση της περσικής αυτοκρατορίας».

Βρίθκει αναφορών στη δύναμη και στο μεγαλείο του Ισλάμ από το οποίο πήγασε η νίκη των Άράβων το φυλλάδιο —το οποίο συμπεριλαμβάνει το οπτικό υλικό της προαναφερθείσας παρουσίασης, για την αισθητική των οποίων μπορείτε να έχετε ιδίους όμμασιν γνώμη, παρατηρώντας μια από τις φωτογραφίες που παραθέτουμε.

Σκιές στην οθόνη, άγγελοι στον ουρανό

του Βασίλη Κεχαγιά

Σ' ένα εικοτολογικό ερωτηματολόγιο στο οποίο θα υποχρεωνόταν να δώσει κάποια στιγμή απαντήσεις ο κριτικός του κινηματογράφου προκειμένου να ελεγχθούν οι σχέσεις του με το υπό κρίση αντικείμενο, ενδεχομένως το κεφάλαιο Φεστιβάλ να καλυπτόταν από τις εξής πιθανές επιλογές:

α) Σας προκαλούν οι ισχυρές συγκινήσεις που χαρίζει ένα πολυσυλλεκτικό διαγωνιστικό πρόγραμμα μεγάλων και εγνωσμένης αξίας ονομάτων;

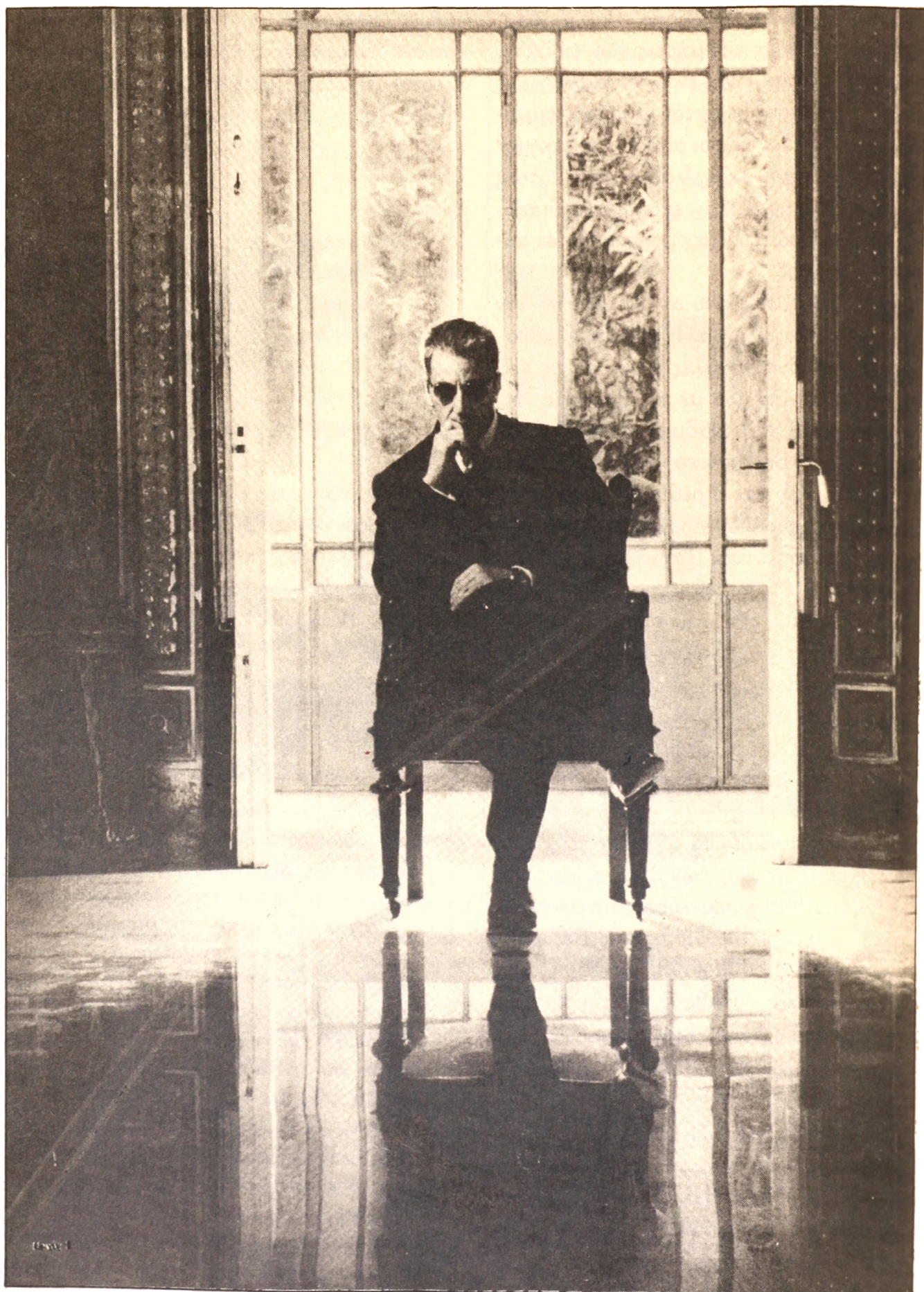
β) Προτιμάτε ένα Φεστιβάλ του τύπου «κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού», όπου απεκδύεστε σε έναν αγώνα ανακάλυψης νέων Ουέλλες ή Ταρκόφσκι, κοσκινίζοντας τόνους άμμου για λίγα ψήγματα χρυσού;

γ) Ή μήπως, τελικά, προτιμάτε τις εγγυημένες απολαύσεις μιας καλοοργανωμένης ρετροσπεκτιβας;

Όπως γίνεται φανερό, η πρόκριση της πρώτης απάντησης μας παραπέμπει κατ' ευθείαν στις Κάννες (άντε το πολύ - πολύ στη Βενετία)· η δεύτερη σε ένα σωρό ετήσια περιφερειακά Φεστιβάλ (προσοχή, διότι και το της Θεσσαλονίκης εδώ εντάσσεται) και με την τρίτη, σφραγίζετε το εισιτήριό σας για το Βερολίνο.

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος, λοιπόν, το Βερολίνο απογοήτευσε τους θιασώτες του. Έστησε το μαυροπίνακά του (ακριβέστερα: λευκοπίνακα, μια και πρόκειται για οθόνη) και κάλεσε τους μεγάλους δασκάλους (Ραούλ Γουώλς, Τζων Χιούστον, Χάουαρντ Χωκς, Γιόζεφ φον Στέρνμπεργκ, Ελία Καζάν, Μάρτιν Ριττ, Νικόλας Ρέυ, Άλφρεντ Χίτσκοκ, Ανρί-Ζωρζ Κλουζώ και άλλους πολλούς) να παραδώσουν μαθήματα κλασικού σινεμά. Αφορμή για την πρόσκληση, δυο μεγάλα αναδρομικά αφιερώματα: Ένα στους ηθοποιούς Ρόμπερτ Μίτσαμ και Τζαϊν Ράσσελ κι ένα στις ταινίες με θέμα τον Ψυχρό Πόλεμο. Εμείς πάλι καθήσαμε φρόνιμα στα «θρανία» μας και προσπαθήσα-

Ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός. Μια φράση που επιβεβαιώθηκε στο Φεστιβάλ Βερολίνου, όπου χρειάστηκε η κινηματογραφική συγκίνηση να αναζητηθεί μακριά απ' τα στρας του «λαμπερού» διαγωνιστικού τμήματος της εκδήλωσης.

«Ο Νονός, ΙΙΙ» του Φ. Φ. Κόππολα. Απ' τις σημαντικότερες ταινίες του Φεστιβάλ.

τογραφικής μας παιδείας. Και πολύ το ευχαριστηθήκαμε...

Ένα Φεστιβάλ, όμως, της εμβέλειας της Μπερλινάλε, υποχρεούται να συγκροτήσει με προσοχή όλα τα τμήματά του, εξασφαλίζοντας χώρο ύπαρξης, τόσο για τα μεγάλα ονόματα (Κόππολα, Κόσνερ, Γουέιρ, Μπέρενσφορντ, Μπελλόκιο, Φερρέρι, Ντουαγιόν αποτελούν οπωσδήποτε μια ενδιαφέρουσα συλλογή) όσο και για τους εν δυνάμει διαδόχους τους (συγκρατείστε μερικά ονόματα χρήσιμα για το μέλλον: Σιάν Σόνο και Κέντσι Ιβαμότο από τη χώρα του ανατέλλοντος ηλίου, Στέφεν Πολιάκωφ και Μάικ Λη από τη γηραιά Αλβιόνα, Αλεξάντερ Σοκούρωφ, Πωλ Ρούβεν, Τοντ Χάινς, Τζων Τζοστ). Κατ' αυτόν τον τρόπο δεν αφήνει παραπονεμένους τους οπαδούς καμιάς από τις τρεις προαναφερθείσες κατηγορίες.

Από τους «κινηματογραφικούς όγκους» τα αποτελέσματα είναι κατά το μάλλον ή ήττον τα αναμενόμενα: Ο Κόππολα πετυχαίνει κι αποδεικνύει ότι δεν τον τρομάζει η αύξηση του αριθμού δίπλα στο προσωνύμιο *Νονός*, ο Κόσνερ, με το *Χορεύοντας με τους λύκους*, εξαγνίζει απλώς τις ενοχές των συμπατριωτών του, για τον τρόπο που αντιμετώπισαν τους αυτόχθονες Ινδιάνους, χωρίς να αποκαλύπτει ένα ιδιαίτερο σκηνοθετικό ταλέντο, ο Μπέρενσφορντ λίγο καλύτερος από το παρελθόν του (*Κύριος Τζόνσον*), ο Μπελλόκιο λίγο χειρότερος (*Η καταδίκη*)... στα ίδια είμαστε πάνω - κάτω. Ο βραβευμένος Φερρέρι με το χωρίς έμπνευση *Σπίτι του χαμόγελου* και την ιστορία ενός γεροντικού έρωτα που αυτό περιθάλπει, μόνο πικρό χαμόγελο μας χαρίζει κι ο Νηλ Τζόρνταν διαψεύδει τις ελπίδες που κάποτε μας δημιούργησε, αφού *Το θαύμα* δεν πραγματοποιείται τελικά.

Γι' αυτό αφήνουμε γρήγορα το διαγωνιστικό τμήμα του Φεστιβάλ, το οποίο καταντάει μια παραπλανητική βιτρίνα στοχαστικών εμπορευμάτων. Ας περάσουμε στο εσωτερικό του μαγαζιού όπου τα ράφια κρύβουν κάποτε πρώτης ποιότητας κομμάτια, χωρίς ενδιαφέρον, δυστυχώς, για το πλατύ καταναλωτικό κοινό. Τα τμήματα που τα φιλοξενούν φέρουν την ονομασία *Φόρουμ* (όπου παρουσιάζονται κυρίως νέοι σκηνοθέτες) και *Πανόραμα*. Ο Σοβιετικός Αλεξάντερ Σοκούρωφ δεν είναι εντελώς άγνωστος στους μύστες των σκοτεινών αιθουσών. Στο Βερολίνο δικαιώνει σε μεγάλο βαθμό τις προσδοκίες των συμπατριωτών του που τον θέλουν ως τον ικανότερο των ταρκοφσκιικών επιγόνων. Η ταινία του *Δεύτερος κύκλος διεκδι-*

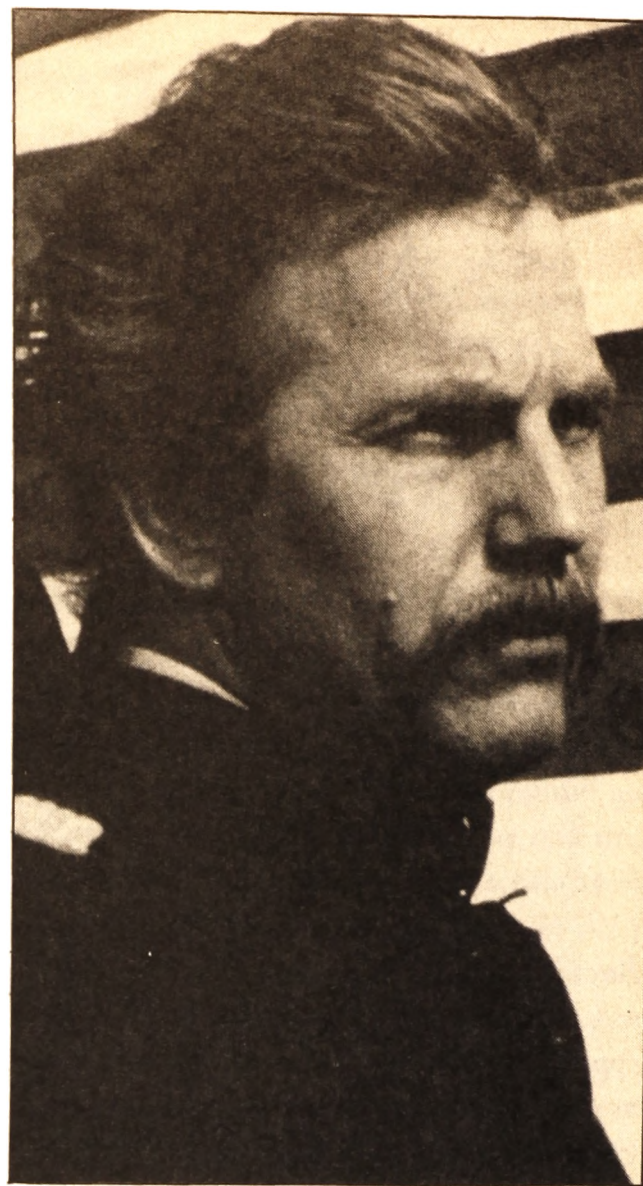
χεί μια παγκόσμια πρωτοπορία: ανασταίνει —κινηματογραφικά, πάντα— ένα πτώμα. Είναι ο νεκρός που ζητάει την οριστική του ανάπαυση, την τακτοποίησή του σε ένα φέρετρο και την ταφή του.

Αποδέκτης των αιτημάτων του (δημιουργείται η εντύπωση ότι το πτώμα με την παρουσία του και την ανάλογη σκηνοθετική του αξιοποίηση από τον Σοκούρωφ, απαιτεί· πιέζει) ο τραγικός γιος του, καθώς προσπαθεί να συνταιριάσει τις πρακτικές απαιτήσεις μιας κηδείας με τον άφατο πόνο της πατρικής απώλειας. Από τη μια οι παγερές σιωπές και το δύσοσμο ασπρόμαυρο της νεκρικής ολονυχτίας και από την άλλη οι ενοχλητικοί θόρυβοι και η ασεβής αгарμποσύνη της κρατικής υπαλλήλου, η οποία καλείται να τακτοποιήσει τα της κηδείας. Οι νεκροί κληροδότησαν στα παιδιά τους ένα κράτος γραφειοκρατικών ζόμπι, όταν μετέβαλαν το σοσιαλιστικό όραμα σε διαδικασία κομματικής ταρίχευσης (χαρακτηριστικό το πλάνο της ανακάλυψης από το γιο μιας σιδερένιας γροθιάς, ανάμεσα στα προσωπικά αντικείμενα του νεκρού).

Η σθητική εξέλιξη των κοινωνικών τραυμάτων κινηματογραφείται και από τον Βρετανό Στέφεν Πολιάκωφ, στις ερωτικές σχέσεις αυτήν τη φορά, με το φιλμ *Κλείσε μου τα μάτια*. Η σαρκική —και παθιασμένη ερωτική— σχέση του αδελφού με την αδελφή του είναι το ξέσπασμα μιας κοινωνίας (της αγγλικής), που επίμονα προσπαθεί να καλύψει την πουριτανική δομή των οικογενειών της. Ο σκηνοθέτης παρακάμπτει το δύσβατο θέμα ακολουθώντας την οδό της κινηματογράφησης όχι ενός σκανδάλου αλλά ενός αδιεξόδου πυροφόρου πάθους με την αινιγματική κατάληξή του: Συντριβή ή επανένταξη;

Ο Ολλανδός Πωλ Ρούβεν, πάντως, στο έργο του *Πώς να επιζήσει μια ραγισμένη καρδιά*, επιλέγει την ίαση των ερωτικών τραυμάτων. Με μια ασπρόμαυρη, χαμηλού κόστους ταινία, ντοκυμανταιριστικής γραφής, εμποτίζει τους ήρωές του με τη δύναμη της πίστης και τον τελικό θρίαμβό της. Στις ερωτικές αποτυχίες κάποιοι προχωρούν και

Η απουσία αναφοράς στην ελληνική παρουσία οφείλεται στην εσπευσμένη αναχώρησή μου, η οποία μου στέρησε τη δυνατότητα να παρακολουθήσω την ταινία του Παντελή Βούλγαρη «Ήσυχες μέρες του Αυγούστου».

(1) Κέβιν Κόσνερ. «χορεύοντας με τους λύκους», σε μια προσπάθεια εξαγνισμού των ενοχών της Αμερικής για τη γενοκτονία των Ινδιάνων.

κάποιοι αφήνουν τα κομμάτια τους στο δρόμο (κυριολεκτικά, αφού ένας από τους ήρωες σκοτώνεται οδηγώντας για αρκετή ώρα στο αντίθετο ρεύμα, σε ένα φριχτό στοίχημα με το θάνατο). Εσείς φροντίστε να ανήκετε στους πρώτους, συμβουλεύει ο σκηνοθέτης.

Για το τέλος, μια απλή αναφορά σε δυο φρεσκαρισμένους παλιούς γνώριμους. Ο Κεν Ράσσελ βάζει μια πόρνη να αφηγείται με χιούμορ και κυνισμό τις ιστορίες της στο ομώνυμο φιλμ (*Πόρνη*) και ο πάπας του ντοκυμανταίρ Φρέντρικ Γουάιζμαν περιφερόμενος με την κάμερά του στο Σέντραλ Πάρκ της Νέας Υόρκης, διαπιστώνει μοντάροντας το υλικό του την κωμική διάσταση που κρύβει ο μικρόκοσμος αυτός (μικρογραφία της αμερικανικής κοινωνίας) και βαπτίζει με την ονομασία αυτή το εξαιρετικό ντοκυμανταίρ του (*Central Park*).

Μπορεί στο Βερολίνο τα ουσιαστικά ενδιαφέροντα να διαχέονται από τις σκοτεινές αίθουσες προς την πόλη ολόκληρη κι έτσι ο κινηματογράφος να χάνει πολλές μάχες (από τη μουσική, ας πούμε, η οποία πολλές φορές πλεονεκτεί σε ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις), αλλά στο κάτω - κάτω είναι και η μόνη πόλη που αν κοιτάξεις στον ουρανό της μπορεί να δεις αγγέλους. □

Αναζητώντας τη γλώσσα του παιχνιδιού

Ο Ανδρέας Στάικος είναι ξεχωριστή περίπτωση για το ελληνικό θέατρο και ιδιαίτερα για το ελληνικό θεατρικό έργο. Με σπουδές φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σπούδασε θέατρο στην Εθνική Δραματική Σχολή της Γαλλίας με δάσκαλο τον Αντουάν Βιτέζ. Στην Ελλάδα εμφανίστηκε στο θέατρο (και, κατ' επέκτασιν, στα γράμματα) με τα θεατρικά έργα «Δαίδαλος» (1971) και «Κλυταιμνήστρα» (1974), που, αργότερα, ανέβασε με το θιασό του «Εποχή» ο Βασίλης Παπαβασιλείου. Μια μικρή παρένθεση: το 1978 κυκλοφόρησε το πεζογράφημα «Αισχροτάτη Εριέττα». Το 1989 έγραψε το θεατρικό «Καρακορούμ» και το 1980, το «1843», που ανέβηκε τη φετινή περίοδο, σε δική του σκηνοθεσία, στο Θέατρο της 3ης Σεπτεμβρίου.

Πλούσιο είναι, εξάλλου το μεταφραστικό του έργο. Έχει μεταφράσει στα ελληνικά Μαριβώ («Ο θρίαμβος του έρωτα», «Κληρονομιά», «Οι καλόπιστοι θεατρίνοι» και «Οι ψευδοεξομολογήσεις»), Λαμπύς («Ο ρεφενές», «Οι κομψοεπίκομφοι») και Λακλό («Επικίνδυνες σχέσεις»).

Η συνέντευξη έχει ως εξής:

● Πιστεύω ότι είστε ο πλέον κατάλληλος να μιλήσετε για το σύγχρονο ελληνικό δραματολόγιο. Ποια είναι η γνώμη σας γι' αυτό;

— Αναφερόμαστε βέβαια στα έργα που έχουν γραφεί μετά τον πόλεμο. Είναι η περίοδος στην οποία κυριάρχησε το ηθογραφικό στοιχείο —μπορούμε, λοιπόν, να μιλάμε για ηθογραφικό νεορεαλισμό. Η επικράτηση του ρεύματος αυτού συμπαρασύρει όλους τους παράγοντες του θεάτρου —ηθοποιούς, σκηνοθέτες, μέχρι και τους θεατές— σε μια, ας την πούμε, παραθεατρική κατάσταση...

● Δηλαδή...

— Ο νεορεαλισμός υποβάλλει αισθητική και τεχνικές που δεν ανήκουν στο θέατρο. Άρχισε να αναπτύσσεται μαζί με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Έτσι άλλωστε εξηγείται η επικράτηση μιας αισθητικής με κίνητρο την αποτελεσματικότερη και ενδεχόμενη επαφή με το κοινό.

Σήμερα, το παν επηρεάζεται απόλυτα —ιδεολογικά και αισθητικά— από την τηλεόραση.

Η συνέπεια; Το νεοελληνικό θέατρο προσφεύγει σε αισθητικές και τεχνικές που δεν έχουν σχέση με το ίδιο το θέατρο. Κάτι τέτοιο, ήταν αναπόφευκτο, εφόσον το θέατρο προκαθοριζόταν και προκαθορίζεται από τις επιθυμίες του κοινού όταν στόχος του είναι η άγρα κοινού. Τούτο όμως αφορά όλες τις τέχνες και, περισσότερο, είναι αντικείμενο της κοινωνιολογίας και της πολιτικής.

Ωστόσο, αποτέλεσμα όλων αυτών των συνεπειών είναι ότι σήμερα, όταν μιλάμε για θέατρο αναφερόμαστε περισσότερο σε ένα θεατροφανές είδος· με τεχνικές προσέλκυσης κοινού, δανεισμένες από βιομηχανικές, μαζικές τέχνες. Είναι το μεγάλο μειονέκτημα του θεάτρου.

Μαρία Κατσανδρή, Εύα Βλαχάκου στο «1843» του Α. Στάικου

Το όνειρο του κοινού

Το θέατρο είναι αδιανόητο να καταφεύγει στην τεχνική και στην αισθητική των μαζικών τεχνών. Αυτό είναι η απαρχή της καταστροφής του. Στο θέατρο επενδύουμε με ελάχιστα μέσα, με κέφι και έμπνευση, στο όνειρο και στην ποίηση. Στο όνειρο και στην ποίηση επενδύουν και οι άλλες τέχνες βεβαίως· μόνο που εκεί το όνειρο έχει προκατασκευασθεί.

Νομίζω πως το θέατρο πρέπει να λησμονήσει το παρόν του και να επανεύρει έναν εαυτό προπολεμικό. Να ξαναβρεί την άκρη του κομμένου νήματος, να επανασυγκολλήσει τα θραύσματά του, να συντεθεί όπως τότε που δεν είχε πραγματικές ή πλαστές ανταγωνιστικότητες.

«Θεατρικότητα»

● Τι είναι όμως αυτή η περίφημη θεατρικότητα του θεάτρου; Και, επιπλέον, πού συναντιούνται το «παλιό» με το «καινούριο» θέατρο, τι θα προσφέρει το πρώτο, τι θα κομίσει το δεύτερο;

— Ο φορέας, η ψυχή του θεάτρου είναι ο ηθοποιός. Αυτός είναι ο φορέας της θεατρικότητας —όπου θεατρικότητα είναι μια σειρά από συμπεριφορές, οι οποίες μπορούν να μορφοποιηθούν, αρχέτυπες συμπεριφορές της μίμησης και του παιχνιδιού.

Η μίμηση και το παιχνίδι, όμως, δεν έχουν καμιά σχέση με την αναπαράσταση ή τη φωτογράφιση μιας πραγματικότητας —ή μιας φέτας πραγματικότητας. Πρέπει το θέατρο να απελευθερώσει ξανά το λόγο, τη χειρονομία και το αίσθημα που αυτή τη στιγμή βρίσκονται υποταγμένα σε σκοπιμότητες απλής αναπαραγωγής της πραγματικότητας με σκοπό μια λειψή ταύτιση με κάποιο κοινό. Η μορφοποίηση των συμπεριφορών, που ανέφερα, σημαίνει μια συνισταμένη των κινήσεων, των χειρονομιών, της γλώσσας, της συμπεριφοράς του θεατρικού σώματος από συγγραφέα, σκηνοθέτη μέχρι ηθοποιό. Το θέατρο οφείλει να ανακαλύψει μια νέα γλώσσα —θα την ονόμαζα θεατρικά, σε αντιπαραβολή με τα ελληνικά, τα γαλλικά... Είναι μια κοινή γλώσσα του ηθοποιού, του σκηνοθέτη, του συγγραφέα, που πρέπει να βγει στην επιφάνεια. Το θέατρο οφείλει να απαρνηθεί τους κανόνες του προϊόντος προς κατανάλωση, που τώρα ακολουθεί.

● Διακρίνεται στα λόγια σας μια απολυτότητα. Το θέατρο, πάνω απ' όλα, είναι ένα κοινωνικό αλισβερίσι: αφορά τους συντελεστές του, αλλά και το κοινό, τις εφημερίδες, τους κριτικούς... Πολλοί από το θέατρο επιδιώκουν φήμη, χρήματα.

ΣΕ ΝΕΟΥΣ καλλιτέχνες και διανοούμενους έχει ανοίξει τις σελίδες του το ΑΝΤΙ ήδη από το τεύχος 456. Σε ανθρώπους που, στα πρώτα βήματα της δημιουργικής τους πορείας, έχουν καταφέρει να ανα-

πτύξουν φρέσκες ιδέες, να ανοίξουν πρωτότυπους εκφραστικούς δρόμους, ώστε δικαίως να προσβλέψουμε σε αυτούς για μια εξίσου δημιουργική και ενδιαφέρουσα συνέχεια. Στο σημερινό τεύχος φιλοξενούμε τις απόψεις του θεατρικού συγγραφέα Ανδρέα Στάικου.

αταξίωση. φίλους... Μήπως οι απόψεις σας οδηγούν σε μια σωστρέφεια;

—Οδηγούν σε μια σωστρέφεια του θεατρικού σώματος, όχι του ημιουργού. Όταν οι άνθρωποι του θεάτρου ανακαλύψουν τη συμβαση που τους υπαγορεύει να παίζουν κι όχι δήθεν να ανακαρυστούν την πραγματικότητα, τότε δημιουργείται μια κλίμα —αυτή τη στιγμή το θέατρο χει ανάγκη μιας ομάδας, μιας λίκας, μιας ... «χούντας», ε-ός κλασικού σώματος που θα ρει τον εαυτό του, τη γλώσσα ου αλλά και θα την υπερασπι-τεί, μακριά από ξένες επιρρο-ς. Δεν μπορεί οι άνθρωποι που περασπίζονται το θέατρο να έ-ουν το νου τους στα σενάρια, την τηλεόραση, στη διαφήμι-η...

—Αυτό είναι μια πρόκληση τη δημιουργία μιας κλίμας, ου σας έλεγα. Θα ήθελα, ραγματικά, το θέατρο να α-χολείται με το θέατρο, να αν-λεί από το θέατρο και την ι-τορία του θεάτρου. Είναι μια πρόκληση όχι μόνο προς εμένα αι προς τους συνεργάτες μου, αλλά και προς τους θεατές —γιατί υπάρχουν πολλοί μυη-μένοι θεατές.

—Το «1843», είναι η ιστορία μιας ομάδας αφοσιωμένης απο-λειστικά στα θεατρικά πράγ-ατα. Είμαστε ηθοποιοί, είμαι συγγραφέας, σκηνοθέτης: θα α-ρσιωθούμε στο θέατρο, θα το ενήσουμε εμείς από το μηδέν, βρούμε το αλφάβητο, τη ραμματική και το συντακτικό όνοι μας και από κοινού. Ε-ίς οι ίδιοι τότε μπορούμε να α-χυμάζουμε τη γέννηση μιας α-νάστασης, μιας χειρονομίας σα να α-ναι καινούριες, πρωτόγνωρες. υτός είναι ο λόγος που φτιά-ουμε το έργο μόνοι μας, που ν έρχεται να μας επιβληθεί εκ ν άνω.

Εε χαρά

—Σε λίγο καιρό θα ανεβάσετε αριβώ. Κάτι που δεν είναι δικό ε. κάτι, επίσης, που έχει ανεβεί ε έχει ερμηνευθεί, πιθανόν, κφορετικά από ό,τι θα το ηνεύατε εσείς.

—Αντάλλαξα με τον Μαριβώ νεύμα που αιωρούνταν δυό-αιώνες. Ήταν ένα νεύμα ες συγγραφέα που, κλείνον-

τάς μας το μάτι, μας ενθαρρύνει να ξαναβρούμε και να αποκατα-στήσουμε αυτή την καθαρή θεα-τρική γλώσσα. Είναι, συνεπώς, ένας συγγραφέας πολύ κοντινός μου. Άλλωστε, η μετάφραση του έργου είναι δική μου, και θεωρώ ότι είναι ένα έργο που σχεδόν το έχω οικειοποιηθεί.

Ο Μαριβώ είναι ένας συγ-γραφέας που τον θεωρώ μέλος της θεατρικής κλίμας —που έλεγα— ανά τους αιώνες. Μά-λιστα, αποσυνθέτοντας και ανα-συνθέτοντας το έργο του Μαρι-βώ στις πρόβες, φωτίζουμε την ίδια τη διαδικασία παραγωγής ενός θεατρικού έργου.

Και μην ξεχνάμε ότι ο Μαρι-βώ είναι μεγάλος δάσκαλος αυ-τού που ονομάσαμε *θεατρικό-τητα*. Σε κάθε ατάκα του έργου του μοιάζει να μας επαναλαμ-βάνει: «*Παιξτε. Δεν μιμείσθε καμιά πραγματικότητα. Παι-ζετε με χαρά. Παιζετε για το κέφι σας. Ακόμη και την τρα-γωδία να την παίζετε με χαρά —ανάποδα*».

● Πώς βλέπετε τη συνέχεια της πορείας σας στο θέατρο;

—Επιθυμία μου είναι η βαθ-μιαία κατάκτηση της θεατρικό-τητας —από τον εαυτό μου και τους συνεργάτες μου, οι οποίοι έρχονται από αλλού και προ-σπαθούν με όλη τους την ψυχή να ενσωματωθούν σε μια ομάδα με συγκεκριμένες απόψεις. Βε-βαίως, για να κερδίσουμε όλοι μας το ζητούμενο απαιτείται κάποια διάρκεια: ένα δεύτερο, ένα τρίτο, ένα τέταρτο έργο. Κάτι τέτοιο, όπως καταλαβαί-νετε, είναι δύσκολο, γιατί δεν υπάρχουν οι υλικοί, οι οικονο-μικοί όροι —κι ες μη μιλήσου-με για το κράτος και τι αυτό επιδοτεί— και δεν έχω την α-παίτηση να με στηρίξουν οι συ-νεργάτες μου, οι ηθοποιοί μου οι οποίοι έχουν κι αυτοί υλικές ανάγκες. Πάντως, θα ήθελα να τους ευχαριστήσω άπειρα. Αρ-κετά, υπεραρκετά με στήριξαν γιατί, με τόσες θυσίες, κατα-νόησαν το ζητούμενο και συνέ-βαλαν με όλες τις δυνάμεις τους να χαραχτεί, έστω και με κι-μωλία, ο δρόμος του θεάτρου, του δικού μας θεάτρου.

(Τη συνέντευξη πήρε ο Ηλίας Κανέλλης)

ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΟΥ Α. ΣΤΑΪΚΟΥ

Ανδρέας Σταΐκος: «1843» στο Αττικό Θέατρο

«ΙΣΩΣ ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ» είναι ο αρχικός τίτλος του πρώτου θεα-τρικού χειμένου του Α. Σταΐκου. Η αβεβαιότητα κάποιας αντιστοι-χίας που υπονοείται στον τίτλο, θα μπορούσε να διατηρηθεί και στο δεύτερο έργο του, αφού ο συγγραφέας εμμένει στο μύθο ως πρόσχημα για τη θεατρική άσκηση.

Αποτελεί κοινό τόπο πως η πολλαπλότητα και η δυναμική του θεα-τρικού λόγου, σε αντίστιξη με την αυθυπαρξία της ποίησης ή της πεζο-γραφίας, αναδεικνύονται μέσα από τη συγχωρδία της θεατρικής γλώσ-σας. Ο θεατής συλλαμβάνει το συγκεκριμένο σημαίνον που εκφέρει αυτή τη γλώσσα και, από αυτό ορμώμενος, εκφράζει εικασίες για το σημαίνόμενο του γραπτού λόγου. Ωστόσο, η κριτική αποτίμηση των δυο έργων του Α.Σ. —τουλάχιστον στην πλειοψηφία της— αξιολό-γησε αυτόνομα το θεατρικό χειμένο ως χωριστό σώμα. Στην περι-πτωση της «Κλυταιμνήστρας» εκφράστηκε η άποψη ότι η σκηνική πραγμάτωση μεταμόρφωσε σωτήρια την παραπαιούσα γραφή, ενώ στο «1843» πως η θεατρική γλώσσα αδίκησε το χειμένο.

Ιούνιος 1821, παραμονές της μάχης του Δραγατσανίου στο Βουκουρέστι· περίπου είκοσι χρόνια αργότερα, Οκτώβριος 1843 στο Παρίσι, τη Μάλτα ή τη Σύρα. Μια εκκολαπτόμενη αστική τάξη —σχεδόν η μοναδική που διέθετε τότε το ελληνικό έθνος— βιώνει με χάρη και ελευθεριότητα την ερωτική ταραχή επεκτείνοντάς την μέχρι τον ηρωικό θάνατο μέσα από μια ρομαντική και παιγνιώδη διάθεση. () δραματικός αλλά και ο υποκριτικός λόγος δανείζονται το πρόσφορο θεατρικό ύφος που καλλιέργησαν οι Γάλλοι αστοί στα τέλη του 18ου αιώνα για να παρουσιάσει με επιτηδευμένη αλλά ελεγχόμενη υπερβο-λή την ιλαρότητα που ανέκαθεν χαρακτηρίζει τα ελληνικά πράγματα.

Στην «αιώνια πολιτική συγκέντρωση» που είναι αυτός ο τόπος, φοιτητές με πολλαπλές προσωπίδες —ήρωες στο Δραγατσάνι, την Αντίσταση, το Πολυτέχνειο κι άλλα πολλά, παλαιότερα, ή μελλού-μενα— μεταμορφώνονται σε πολιτευτές και εμπόρους που πάντα α-περγάζονται ιδίου τύπου τεχνάσματα, καθώς συνεχώς προσποιούνται, επωφελούνται και κατά δύναμη ανέρχονται βασικά εξαργυρώνοντας το δηλωμένο ηρωισμό τους. Ακόμη, η Ελλάδα παράγει τη συγκολλη-τική ουσία της διαχρονικής της συνοχής: τις γυναίκες που ποτέ δεν διακρίνουν το θέατρο από την πραγματικότητα, όπως αποζητούν φαι-νομενικά την συγκίνηση απομυζώντας με επιτηδευση πάσης φύσεως α-γαθά. Το θεατρικό παιχνίδι εικονίζει φαρσικά την εθνική μας ρητο-ρεία και την αδιάκοπη επίκλησή της ώστε να συγκαλυφθεί «η νερα-ντζούλα», μόνιμο σύνδρομο ρηχότητας.

Διακριτική αναφορά στο χθες, ο σκηνικός χώρος και τα κοστουμια της Ι. Σταυρίδου με τους φωτισμούς του Α. Μπέλλη που είχαν συν-δράμει και την παράσταση της «Κλυταιμνήστρας» με τη συνοδεία της μουσικής του Πλ. Ανδριτσάκη. Ο Α. Κολλιόπουλος και ο Κ. Βε-λίσσαρης, εξασφαλίζουν με την εμφάνισή τους την αρχική εύκολη προ-σεγγιση στα αντίστοιχα συγγραφικά είδωλα. Ωστόσο, ο πρώτος υπο-λείπεται στη γρήγορη εναλλαγή των προσωπειών, μάλλον ποιητής παρα μεταπρατής ιδεών και υποσχέσεων. Αντίθετα, ο Κ. Βελίσσαρης μπαίνει στο πετσί του αιώνιου Έλληνα που αβίαστα θεατρίζει καθη-μερινα το μύθο του στην πρακτική της επιβίωσης. Στο καινούριο γυ-ναικειο δίδυμο —σχεδόν συγγραφική εμμονή— η Μ. Κατσανδρή παίζει πειστικά με τις αποχρώσεις του εσώτερου τοπίου, ενώ η Ε. Βλάχαχου αναπτερυγίζει τα γυναικεία ακχίσματα που ίσως απαιτού-σαν περισσότερη ψυχική ουσία για να γεφυρωθεί το επισφαλές μεταιχ-μιο ψευδούς και αλήθειας.

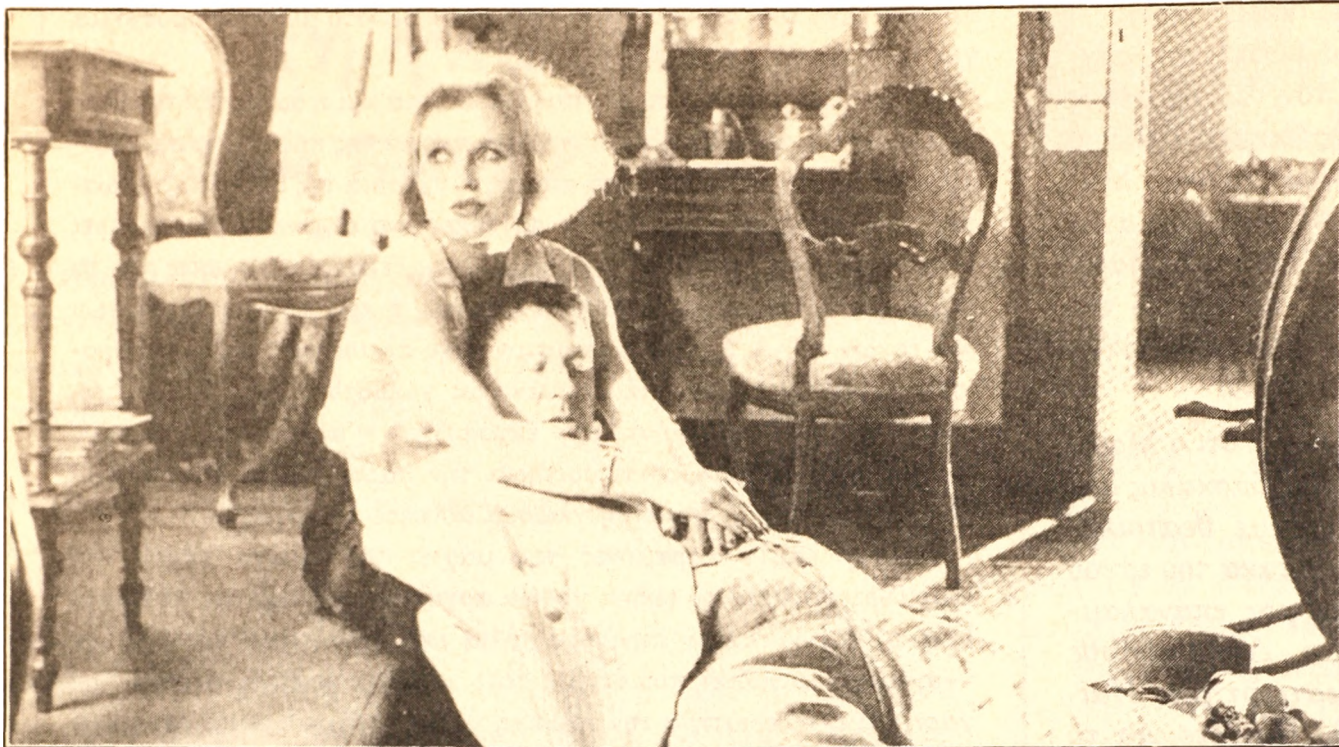
Μια θεατρική παράσταση, ομοίωμα αλλά και παίγνιον μνήμης, οι καιροί που ο τόπος αδιαφορεί για την οριστική της απώλεια.

Μ. Θεοδοσοπούλου

Berlin Alexanderplatz

Ε, ανθρωπάκο!...

του Ηλία Κανέλλη

Η Χάννα Συγκούλα (Εύα) και ο Γκύντερ Λάμπρεχτ (Φραντς Μπίμπερκοπφ) στο «Μπερλίν Αλεξάντερπλάτς».

Μια τηλεοπτική σειρά του Ράινερ Βέρνερ Φασμπίντερ, που ο Γερμανός σκηνοθέτης γύρισε για να συμφιλιωθεί με την ιδέα του, ηθελημένου, επερχόμενου θανάτου του.

«**Σ**ίγουρα θα σηκώσουν με απόγνωση τα χέρια οι συγγραφείς αν τους συμβουλέψω να αντιμετωπίσουν το επικό έργο με λυρισμό, δραματικότητα και κριτική διάθεση απέναντι στον ίδιο τους τον εαυτό. Όμως εγώ επιμένω».

Λόγια ενός μαίτρ του επικού μυθιστορήματος, του Γκυστάβ Φλωμπέρ, που βρίσκουν επιβεβαίωση στην περίπτωση του Γερμανού μυθιστοριογράφου Άλφρεντ Ντέμπλιν και του βιβλίου του *Μπερλίν Αλεξάντερπλάτς*, που εντυπωσίασε τον Ράινερ Βέρνερ Φασμπίντερ και του έδωσε την ευκαιρία να σκηνοθετήσει μια σειρά για την τηλεόραση, την οποία επεξεργάστηκε δέκα ολόκληρα χρόνια πριν προχωρήσει στην πραγμάτωσή της και που, στα δεκατρία επεισόδια της διάρκειάς της (συν ένας επίλογος), συμπύκνωνε όλη την εκφραστική του δεινότητα, όπως αυτή είχε καταγραφεί στις πολλές και πολύμορφες κινηματογραφικές του ταινίες.

Στον ήρωα —στον Φραντς Μπίμπερκοπφ— ο Φασμπίντερ θα βρει τον εαυτό του. Καθημερινά δράματα, καθημερινό περιβάλλον —κι ωστόσο, ο σκηνοθέτης μιλούσε για μια μεγάλη πλοκή.

Με αφορμή το βιβλίο του Ντέμπλιν, ο Βάλτερ Μπένγιαμιν έγραφε το 1930:

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΠΡΩΩΡΟΥ ΧΑΜΟΥ

Ξύπνα, ξύπνα, κάτι συμβαίνει στον κόσμο. Δεν είναι ο κόσμος από ζάχαρη. Όταν ρίχνουνε ασφυξιογόνα πνίγομαι, δεν ξέρεις γιατί ρίξανε, αλλά αυτό δεν έχει σημασία, σημασία έχει ότι είχες τον καιρό να ενδιαφερθείς.

Όταν ξεσπάει πόλεμος και με παίρνουνε φαντάρο και δεν ξέρω γιατί, κι ο πόλεμος είναι χωρίς εμένα, είναι δικό μου το φταίξιμο και καλά να πάθω. Ξύπνα, ξύπνα, δεν είσαι μόνος. Να εναντιωθείς στο χαλάζι και την βροχή που φέρνει ο αέρας δεν μπορείς, όμως σε πολλά άλλα μπορείς. Δεν θα φωνάξω λοιπόν πια όπως πριν: το πεπρωμένο, το πεπρωμένο. Να το ληστέψουμε δεν πρέπει αυτό σαν πεπρωμένο, να το αντικρύσουμε πρέπει, να το αδράξουμε και να το καταστρέψουμε.

(Από το βιβλίο του Άλφρεντ Ντέμπλιν «Μπερλίν Αλεξάντερπλάτς» που, σε μετάφραση Μ. Παράσχου κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Οδυσσείας»).

«Ο Μπίμπερκοπφ απαιτεί από τη ζωή κάτι περισσότερο από ένα κομμάτι ψωμί. Στην περίπτωση αυτή όχι πολύ φαί, λεφτά ή γυναίκες, αλλά κάτι πολύ χειρότερο. Εκείνο που θέλει να γευτεί το βρωμόστομά του δεν έχει συγκεκριμένη μορφή. Τον κατατρώνει η πείνα του πεπρωμένου, αυτό είναι. Τούτος ο άνθρωπος είναι υποχρεωμένος να ζωγραφίζει ξανά και ξανά το διάβολο στον τοίχο με νερομπογιά· δεν είναι να απορείς, λοιπόν, που ο διάβολος έρχεται κάθε τόσο να τον πάρει. Το θέμα είναι επομένως πώς σωπαίνει αυτή η πείνα του πεπρωμένου, πώς σωπαίνει για πάντα και πώς τη θέση της παίρνει η πείνα για το καθημερινό ψωμί· πώς αυτός ο αλήτης μετατρέπεται σε σοφό».

Καταλαβαίνει, λοιπόν, κανείς γιατί με τόσο ενδιαφέρον έσκυψε ο Φασμπίντερ πάνω από αυτού του βεληνεχούς το κείμενο. Ο Φασμπίντερ είναι ο Μπίμπερκοπφ, ένας «ατήμαντος» ανθρωπάκος που η πορεία του στη ζωή τον μετατρέπει σε σοφό. Κάτι που ο σκηνοθέτης δεν μπορούσε να το αντέξει. Αποφάσισε λοιπόν να λύσει μια και καλή τους λογαριασμούς του με αυτό το μυθιστορηματικό πρόσωπο που του σημάδεψε τη ζωή: να κάνει ένα αφήγημα με υλικό τα πάθη του και να πεθάνει. Γι' αυτό και το *Μπερλίν Αλεξάντερπλάτς* ήταν μια δουλειά που ο Φασμπίντερ έκανε για να προετοιμάσει το θάνατό του: το θάνατο ενός ανθρωπάκου που, επιτέλους, συναισθάνεται την αδυναμία του.

Ο Γερμανός Ράινερ Βέρνερ Φασμπίντερ έκανε το *Μπερλίν Αλεξάντερπλάτς* για την τηλεόραση το 1979-80. Δυο χρόνια μετά αυτοκτόνησε με βαρβιτουρικά. Το έργο προβλήθηκε με τη μορφή σήριαλ από την Ελληνική Τηλεόραση το 1983. Από αυτό το μήνα, ξαναπροβάλλεται από την ΕΡΤ-1, κάθε Δευτέρα μετά τις μεσονύχτιες ειδήσεις.

Walk like an ...Arab

του Νίκου Μουρδουκούτα

Κάποτε οι *Steppenwolf* τραγουδούσαν το *Monster* —το τέρας, βέβαια ήταν η Αμερική. Σήμερα ο *Vanilla Ice* χορεύει και αφιερώνει τα βραβεία του σ' αυτούς που πολέμησαν στον Κόλπο.

Ένας πόλεμος τελείωσε πριν από δεκάξι χρόνια. Κι ο άλλος πριν από μερικά εικοσιτετράωρα. Κοινό σημείο: και τότε και τώρα τον πρώτο λόγο στις πολεμικές επιχειρήσεις είχαν οι Αμερικανοί. Και η μουσική τους.

Τα δυο αυτά κινήματα ειρήνης διοργάνωναν το σύνολο των μεγάλων διαδηλώσεων και συναυλιών ενάντια στον πόλεμο. Ας θυμηθούμε τις μεγάλες υπαίθριες διαδηλώσεις συναυλίες στο *Monterey* στο *Altamont* και στο *Woodstock*. Όταν η Ανατολική Ακτή ασχολούνταν με την τέχνη —*Warhol*, *Velvet Underground*— τα γκρουπ της Δυτικής Ακτής έστελναν τα δικά τους μηνύματα, που απαιτούσαν την ειρήνη.

Αστέρες του ροκ και συγκροτήματα όπως ο *Dylan*, η *Beez*, οι *Jefferson Airplane*, οι *Steppenwolf*, οι *Grateful Dead* με το δικό τους τρόπο, οι *Country Joe and the Fish* με το «*I Feel Like I'm Fixin to Die*», ένωσαν τις φωνές τους με χιλιάδες στόματα ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ. Τα τραγούδια μιλούσαν στην ψυχή των Αμερικανών: «Ο θάνατος των παιδιών σας είναι αταίος και, στην ουσία, άχρηστος», ακουγόταν σαν κραυγή. Οι Βιετκόνγκ, τουλάχιστον, ήξεραν γιατί πέθαιναν.

Η βρετανική λογοκρισία

Στον πόλεμο του Κόλπου η Θάτσερ ήταν να παρελθόν, οι συντηρητικοί ωστόσο παρέμεναν και συνεχίζουν να παραμένουν στην κυβέρνηση. Παρά το συντηρητικό πρόσωπο της εξουσίας, ωστόσο, λογοκρισία ευθέως δεν αποτολμήθηκε. Κι η περίφημη λίστα του *BBC* με τα απαγορευμένα τραγούδια, που τόσο πολύ συζητήθηκε; Δεν πρόκειται

παρά για μια ανεπίσημη λίστα που, ως οδηγία - υπόδειξη, είχε αποδέχτες τους μουσικούς παραγωγούς του σταθμού και τους προέτρεπε να μην παίζουν τα συγκεκριμένα τραγούδια για να μην δημιουργείται «συγκινησιακή φόρτιση» στους ακροατές.

Όμως, ελάχιστοι παραγωγοί συμμορφώθηκαν. Το πασιγνωστο *Give peace a chance* του Λένον, για παράδειγμα, ήταν από τα πιο πολυπαιγμένα κομμάτια του βρετανικού ραδιοφώνου τις έξι περίπου εβδομάδες που διάρκεσε ο πόλεμος, σε βαθμό που η συντηρητική εφημερίδα *Ντাইλντ Μαινλ*, με έντονο ύφος, να υποστηρίζει ότι το *BBC* είχε γίνει άντρο της ...ιρακινής προπαγάνδας.

«Χρηστά ήθη» στην Αμερική

Τον τελευταίο καιρό, πριν τον πόλεμο, η άλλοτε «πρώτη κυρία» της χώρας, η Νάνσυ Ρήγκαν πατρονάριζε μια μεγάλη καμπάνια για επιβολή «χρηστών ηθών» στην αμερικανική κοινωνία. Με την κάλυψη που παρείχε αναπτύχθηκαν και απέκτησαν δύναμη διάφοροι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων —ένας ήταν ο *P.M.R.C.*— που σκοπό τους όριζαν την προστασία της αμερικανικής νεο-

Ροκ ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ. Η αφίσα για σχετική συναυλία που διοργανώθηκε στο Μπέρκλεϋ, στις 10 και 11 Φεβρουαρίου του 1967.

λαίας από «τα ναρκωτικά, τη χυδαιότητα και τη διαφθορά». Με τα ερείσματα που είχαν στην εξουσία έσυραν στα δικαστήρια αρκετούς καλλιτέχνες (*Dead Kennedys*, *Ozzy Osbourne*, *Judas Priest*) κρίνοντας αυθαίρετα π.χ. το εξώφυλλο ενός δίσκου ως άσεμνο, τους στίχους ως προσβλητικούς προς το έθνος, την οικογένεια, γιατί εξυμνούσαν τη βία και ωθούσαν τη νεολαία εκεί. Αυτό, μάλιστα, είναι λογοκρισία.

Σήμερα, πάντως, ακόμα και σε μια χώρα όπως η Αμερική, οι «παρεκτρεπόμενοι» λιγοστεύουν. Η βιομηχανία δίσκων βασιζέται όλο και πιο πολύ στην τυποποίηση και τα σημερινά είδωλα, ξεκομμένα από τους κοινωνικούς χώρους, τα επιβάλλουν ως επί το πλείστον το μάρκετινγκ και οι μηχανισμοί. Ουδμία έκπληξις, συνεπώς, αν δεν βρήκαν συμπαράσταση στη μουσική, όσοι πολίτες στην Αμερική κήρυξαν πόλεμο ενάντια στον πόλεμο.

Κάποτε οι *STEPPENWOLF* τραγουδούσαν το *Monster* —το τέρας φυσικά είναι η Αμερική— καταδικάζοντας την πολιτική που ακολουθούσε στο Βιετνάμ. Τις μέρες της πολεμικής εμπλοκής ο *Vanilla Ice* χορεύει και αφιέρωνε —μαζί με τον *M.C. Hammer*— τα βραβεία Γκράμμι που κέρδισε σε όσους μάχονταν στον Περσικό. Τι παραπάνω θα περίμενε κανείς από «κατευθυνόμενα καραγκιοζάκια» της μουσικής βιομηχανίας;

● Μετά τα τραγούδια ενάντια στο απαρνηχάιντ, τη συναυλία του Γουέμπλεϋ για την απελευθέρωση του Μαντέλα, το *We are the world* για τα πεινασμένα παιδιά της Αφρικής, την εκστρατεία του κυρίου Στινγκ για τα δάση του Αμαζονίου που χάνονται, η φιλεσοπλαχνία γαίνεται πως τελειωμό δεν έχει. Γνωστές ελάσσονες προσωπικότητες του Χόλλυγουντ όπως οι Ντάνιελ Μουρ, Γουίλι Γκόλντμπεργκ, Τζέιν Σέιμους, αλλά και μεζόνες όπως η Μισέλ Φάιφερ και η Μέριλ Στρίπ, ηχογράφησαν ένα τραγούδι για τους στρατιώτες που βρίσκονται στον Κόλπο. Θυμόμαστε την Μέριλ Στρίπ στον «Ελαφοκνηγό»: δεν εξιλεώθηκε ψιγνεται αρκετά και ξαναπροσπαθεί.

● *Walk like an Egyptian*. Τραγούδι των *Bangles*. Στις λίστες της λογοκρισίας γιατί, λέει, διγγίζει τους Αραβες!...

Η ΚΑΛΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

Ο σύλλογος των
Αρχιτεκτόνων
προσέφυγε στο
Συμβούλιο
Επικρατείας
ζητώντας να ακυρωθεί
ο διαγωνισμός για το
Μουσείο της
Ακρόπολης.

ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΝΑ πούμε ολόκληρη την αξιομνημόνευτη φράση: «...με το σκεπτικό της καθοδήγησης στην καλή κατεύθυνση της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα». Από πού την ψάρεψα; Από το κείμενο της προσφυγής του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων στο Συμβούλιο Επικρατείας, για την ακύρωση του διαγωνισμού για το Μουσείο της Ακρόπολης, όπως δημοσιεύτηκε στην *Ελευθεροτυπία* στις 23/2/1991. Αποτελεί μάλιστα και την τελευταία της σειράς των απαριθμούμενων αιτίων της προσφυγής. Οι προηγούμενες, όντας επιχειρήματα τυπικού περιεχομένου, δεν με ενδιαφέρουν —δεν είμαι δικηγόρος. Το τελευταίο όμως αυτό με αφορά, γιατί είμαι αρχιτέκτονας (έτσι τουλάχιστον πιστεύω).

Ωστε έτσι, λοιπόν. Καθοδήγηση στην καλή κατεύθυνση. Αν και λείπει το υποκείμενο στη φράση, υπονοείται ότι την καθοδήγηση αυτή διεκδικεί ο ίδιος ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων. Με άλλα λόγια, η «καλή κατεύθυνση» της ελληνικής αρχιτεκτονικής απειλείται για κάποιους λόγους οπότε νομιμοποιείται ο κατεξοχήν προασπιστής των συμφερόντων των ελλήνων αρχιτεκτόνων να βάλει τα πράγματα στη θέση τους. Και να μια από τις απορίες μου: τώρα το διαπιστώνει ο Σύλλογος; Δηλαδή, όλα πήγαιναν πρίμα ως τη στιγμή που προκηρύχτηκε ο διαγωνισμός του Μουσείου Ακρόπολης, οπότε ξαφνικά εμφανίστηκε ο κίνδυνος να στραβώσει η κατεύθυνση της ελληνικής αρχιτεκτονικής; Το ρωτάω αυ-

κουςα ως τώρα κιχ προς αυτή την κατεύθυνση από το Σύλλογο —ή κάνω λάθος;

Αλλά ας το πάρουμε και από μια άλλη πλευρά: τόσα χρόνια δουλεύουμε και συζητάμε για αρχιτεκτονική στην Ελλάδα. Ομολογώ ότι πρώτη φορά μαθαίνω ότι υπάρχει η μία και μοναδική «καλή» κατεύθυνση στην αρχιτεκτονική αυτή, την οποία οφείλουμε να προασπίσουμε ατομικά και συλλογικά. Κάτι, δηλαδή, σαν κομματική γραμμή. Ή, σαν να είχαμε από εδώ την «καλή» κατεύθυνση και από κει τη «βλαβερή» ή τις «βλαβερές» (αν είναι πολλές). Θα μου πείτε, γιατί όχι; Τόσες και τόσες ορθοδοξίες κυκλοφορούν τριγύρω μας —παρ' όλα τα πάλοι ποτέ γκλασνόςτ, τις «ανοιχτές διαδικασίες», τα λιβανωτά στη «δημοκρατία» κ.τ.λ. Δεν θα έπρεπε κάποτε επιτέλους να ενταχθεί και η αρχιτεκτονική στην ίδια λογική;

Η αλήθεια είναι πως έχουν κατά καιρούς ακουστεί διάφορες τέτοιες «ηρωικές» (προσπαθώ να μην τις χαρακτηρίσω αλλιώς) δεοντολογικές απόψεις, από άτομα όμως, χωρίς να προκαλούν αντιδράσεις. Και εγώ τυχαίνει να έχω τις προτιμήσεις μου, άλλωστε. Ουδέν μεμπτόν. Ίσως μάλιστα να θεωρείται καθήκον από μερικούς να υποστηρίζουν ότι μόνο αυτοί κατέχουν την αλήθεια· υπάρχουν ειδών ειδών πετρίες σε αυτό τον κόσμο... Αλλά όταν τελήσει ένα συλλογικό όργανο να παίξει ένα τέτοιο ρόλο, ε τότε, δεν μιλάμε για το ίδιο πράγμα!

Εγώ λοιπόν θα πω ανοιχτά και ανεπηρέαστα ότι συμφωνώ πέρα για πέρα με την άποψη του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων. Νομίζω πως, άλλωστε, μας ανοίγεται έτσι μια νέα προοπτική. Είναι η ευκαιρία που δεν πρέπει να χάσουμε —αρχετά κράτησε ο χαβαλές, καθένας να κάνει ό,τι του καπνίσει. Και άσχετα με το πώς θα εξελιχθεί η «υπόθεση» του Μουσείου Ακρόπολης, θα ήθελα να παρακαλέσω εκείνους που συνέταξαν το

κείμενο της προσφυγής, και ειδικά το τελευταίο αυτό σημείο, να μας εξηγήσουν επιτέλους δύο πράγματα διαδικαστικά:

α) πώς βλέπουν να υλοποιείται το ζήτημα της καθοδήγησης; Θα πάρουμε όλοι μας ταχυδρομικά κάποιες γενικές «οδηγίες» ή «νόρμες»; Κάτι ας πούμε σαν ΓΟΚ της καθώς πρέπει αρχιτεκτονικής σύνθεσης; Και·

β) πώς βλέπουν να υλοποιείται η «καλή κατεύθυνση»; Με-

σω των «κατά τόπους αρχιτεκτονικών επιτροπών ελέγχου» ή όλες οι μελέτες θα περνούν από κάποιο κεντρικό όργανο, ας πούμε κάτι σαν το ΚΑΣ (Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο);

Ζητάω άραγε πολλά; Τι στο καλό, τόσους καλούς φίλους έχω εκεί μέσα στο Σύλλογο, δεν θα βρεθεί κάποιος να μας τα κάνει λιγάκι λιανά; Έχει από τώρα την ευγνωμοσύνη μου!

Δημήτρης Φιλιππίδης

Όλα τά βιβλία
ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

από τήν Νεφέλη

Κυκλοφορούν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ
(Α' ΕΚΔΟΣΗ)

ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Μόλις Κυκλοφόρησε

Ο ΜΥΣΤΑΞ

Μιά σημαντική λαογραφική
μελέτη για τήν ιστορία και τόν
κοινωνικό ρόλο του μουστακιού
στη χώρα μας.

ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, 'Αθήνα, Τηλ. 360.77.44

ΙΚΤΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ

έσ' στην αφαιρετική
ανεικονική περιοχή

οι «Μεσαίοι»

γραμματικόπουλος και

Μασούρα και μεσ'

την παραστατική ο

«Μεσαίος»

θεοφυλακτόπουλος και

οι «Νέοι»

Παυλόπουλος και

Δημητράκης

ίλα Μασούρα

«Μικρά Σχήματα»,

«Τιτούτο Γκαίτε», ως 11/3.

Οι τις μεγαλόσχημες κατα-
υές της «Μέδουσας» που συ-
ίζουν παλιότερη δουλειά της,

των οποίων η ευφάνταστη

τολμηρή σύνθεση των πιο

κίλων ινών —από κάβους

αβιών ως κλωστές ντεμισέ

με διακοσμητική κυρίως λει-
ργία —κι ως θυμίζουν μερικές

μαγικούς μανδύες αφρικα-
ν φυλάρχων— ή Μασούρα

(1936) κατασταλάζει τώρα

πιο ζωγραφικά, μικρότερα

μάτια, φτιαγμένα πάντα α-
φυτικές ίνες, αλλά δουλεμέ-

σαν μια «ζωγραφική άλλη».

Α τέχνη με όχι συμβατικά

α και υλικά, αλλά με τη συ-
ήση και το θυμικό να σχε-

ζει φόρμες που όσο και δισ-

στατες να είναι, κερδίζουν

ψυχολογική κι αισθητική

σταση. Η μαθητεία της στον

ευταίο από τους ιδρυτές του

αούχαους, τον Γκεοργκ

ύχε, χάρισε στη Μασούρα

θάβρος στη χρήση των πιο α-
ιοπτων και λιγότερο συμβα-

ών υλικών της καθημερινής

ής, που δεν τα παρουσιάζει

«Ready-mades» αλλά τα

ουσιώνει σε ζωγραφική.

ιννης Γραμματικόπουλος

ναμική του Κενού» Γκαλε-

«Επίπεδα» ως 9/3.

Γραμματικόπουλος (γ.

28) μας εμφανίζεται κατά

λείμματα από το Παρίσι με

«κοσμογράμματα», τον

ισμικό κηλιδισμό» τον

αστικό διαλεκτικό συνυπαρ-

ιό» και τα συνοδευτικά τους

κείμενα, που ουσιαστικά είναι η
ψυχική επένδυση μιας ανεικονι-
κής αφαίρεσης με όλες τις ροές,
τις κηλίδες και τις χειρονομίες
ενός Πολλοχ δίχως την ψυχή
του.

Μάκης Θεοφυλακτόπουλος.

Ζωγραφική.

Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης

Ιλεάνας Τούντα, ως 23/3.

Το 1988, παρουσιάζοντας στην

ίδια αίθουσα έργα του Θεοφυ-

λακτόπουλου (γ. 1939) συσχέ-

τιζα τον «εξπρεσιονισμό» του μ'

εκείνον του Τζιακομέτι και του

Μπουζιάνη σαν μεσογειακών

«που δεν μπορούν ν' απαλλα-

γούν από την έγνοια της αν-

θρώπινης μορφής». Μπρος στα

τωρινά του έργα θα πρόσθετα ό-

τι ο εξπρεσιονισμός του έχει α-

ποκτήσει καινούργια δύναμη,

μια εσωτερική ένταση που δεν

τον ωθεί σε κραυγές και χειρο-

νομίες, αλλά σε τόση συμπύ-

κνωση της φόρμας, σε τέτοιαν

απογύμνωση της γραμμής που

η συσσωρευμένη εκφραστική

φόρτιση δίνει στην τελική εικό-

να τη σιωπηλή τεταμένη δύνα-

μη ροδιού που πάει να εκσπερ-

ματώσει.

Τάσος Παυλόπουλος.

Ζωγραφική.

«Άρτιο» ως 9/3.

Ο Παυλόπουλος (γ. 1955) έ-

ΜΟΥΣΙΚΗ

«Θέλω να πεθάνω ζωντανός»

Ο προκλητικός, ο κραυγαλέ-
ος, ο εξοργιστικός, ο πρώτος
στη γαλλική σκηνή τα τελευ-
ταία 30 χρόνια Σερζ Γκαϊν-
σμπούρ έφυγε, μακριά από το
θόρυβο και τα φώτα, ήσυχα,
μόνος. Στα 62 του, μετά από
μια γεμάτη και αποδοτική δια-
δρομή μέσα από τη ζωγραφική,
τον κινηματογράφο και τη μου-
σική —που του χάρισε το ανά-
θεμα του Βατικανού στα 1969
αλλά και χιλιάδες πιστούς φί-
λους σε όλον τον κόσμο— ο
αντι-τραγουδιστής όπως τον ο-
νόμασε ο Μπορίς Βιάν, «υπέκυ-
ψε» τα ξημερώματα της περα-
σμένης Κυριακής στα πάθη του.

Γ. Δημητράκης:
«Ασκήσεις
ακριβείας»
(1989) χαρτί.

χει ξενικήσει κιόλας με τρεις α-
τομικές στην Αθήνα και μερικές
στο εξωτερικό στην πλάτη του.
Έχει δίκιο η συνάδελφος Κο-
σκινά ότι δεν ανήκει «σε κανένα
ρεύμα». Ανήκει σε όλα τα ρεύ-
ματα, όσα πηγάζουν βασικά α-
πό την ποπ-αρτ. Τα ιδεογράμ-
ματα κι οι παρατάξεις του έχουν
την ίδια εκζητημένη αφέλεια
των παραταγμένων πορτρέτων
του Ουόρχολ με κύρια διαφορά
ότι το φλυτζάνι του τούρκικου
καφέ δεν είναι η Μαίριλυν Μον-
ρόε. Χρωματισμένες ευχάριστα

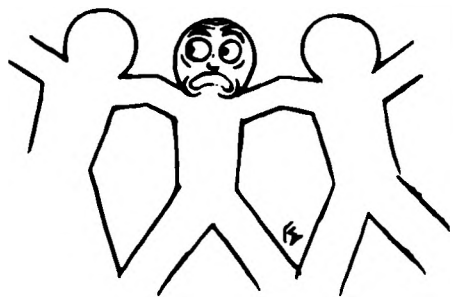
επαναλήψεις επ' άπειρον των ι-
διων μικρομοτιβών θα έφτια-
χναν, υφασμένα ή σταμπαρι-
σμένα, πολύ ωραία χαλιά ή
τραπεζομάντηλα για να εισαγά-
γουν την τέχνη σε παιδικές κρε-
βατοκάμαρες.

Γιάννης Δημητράκης
«Ασκήσεις Ακριβείας»
Μέδουσα ως 9/3.

Από τα «Χειρόγραφα» του του
1986 ως τη σημερινή τρίτη έκ-
θεσή του ο Δημητράκης (γ.
1958) εξερευνά τον ίδιο χώρο
της φαντασίας και του τυχαίου,
μ' ένα σχεδιαστικό μπρίο που έ-
χει ακονίσει ακόμα πιο πολύ σε
μικρές μαυρόασπρες παραστά-
σεις, με σινική πάντα, όπου το
παραστατικό συνειρείται με το
φανταστικό (ή ανεικονικό) σε
συνθέσεις που έχουν, αν τον
χρειάζονται, πνευματικό πρό-
γονο τον Μαξ Έρνστ. «Ασκή-
σεις Ακριβείας» λοιπόν, με στό-
χο την «τέλεια μίμηση» που
λέει ο ίδιος, του τυχαίου. Η πέ-
να του τον παρασύρει με τερά-
στια ορμή να καταγράφει όλες
τις περιπέτειες της φαντασίας
του μ' αυτήν την χειροκίνητη
ρουκέτα που εκρήγνυται πάνω
στο χαρτί, με περισσότερη ευθυ-
βολία από τα scuds.

Αθήνα 2.3.91

Αλέξανδρος Ξύδης

Ίσως ο χαρτοκόπτης να έχει αυταπάτες ή ενδεχομένως και να σφάλλει. Χαρτοκόπτες είμαστε, ξέφτια κάνουμε...

Και επανέρχομαι —απότομα— στην πραγματικότητα με δυο μαρτυρίες γυναικών: 1. Μαρία Ρούσσου, «Τι θα πάθει με ένα χαστούκι» (εκδ. Εστία), 2. Αλεξάνδρα Γιαννοπούλου - Τριάντη, «Ορθίες στη θύελλα» (εκδ. Χρυσάφη Πανέζη). Και τα δυο συγχρονιστικά μέσα από τον μαρτυρημένο λόγο, αν και τόσο διαφορετικά ως προς το υπόστρωμα των εμπειριών. Η Μαρία Ρούσσου καταθέτει το σπαραχτικό της ερώτημα «Τι κέρδισα εγώ ζώντας από παιδί στην αντρική φοβέρα;», ενώ η Αλεξάνδρα Γιαννοπούλου - Τριάντη γράφει για τις αναμνήσεις της από τις Γυναικείες Φυλακές της Πάτρας (1948-1952) —γιατί, όπως μας λέει, αν χαθεί η μνήμη, χάνονται τα πρόσωπα, χάνεται και η ιστορία.

Λαμπρή διάφευση, λοιπόν, όλων των προσδοκιών για το «θαυμαστό» και την υπέρβαση της πραγματικότητας; Οι Σουρρεαλιστές του Φιλίπ Οντουάν (εκδ. Θεμέλιο) μας επαναφέρουν στους όρους της ιστορίας.

Μήπως πρέπει να ξεχαστούμε; Ο χαρτοκόπτης αρνείται να παρακολουθήσει τις φιλοσοφίζουσες παρεκτροπές του *alter ego* του και το ρίχνει στην ανάγνωση του Κωστή Παπαγιώργη: 1. *Περί μέθης*, 2. *Σιαμαία και ετεροθαλή* (εκδ. Καστανιώτη). Λέτε να ξεχαστεί;

Οικοτοπία

Ο Έρνστ Κάλλενμπαχ, θεωρητικός του κινηματογράφου και σύμβουλος του πανεπιστημίου του Μπέρκλεϋ, έγραψε αυτό το βιβλίο στα 1975 και το θέλησε να διαδραματίζεται στα 1999, σε μια χώρα με το όνομα *Οικοτοπία*. Η φανταστική αυτή χώρα, που περιλαμβάνει τις τρεις αμερικανικές πολιτείες της δυτικής ακτής, αποσχίστηκε από τις Η.Π.Α. μετά από αυθόρμητη ενέργεια των κατοίκων της το 1980. Κατ' αρχήν, πρέπει να πούμε ότι είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι το βιβλίο αυτό προέρχεται από έναν αμερικανό συγγραφέα και θίγει θέματα-εφιάλτες για τους σύγχρονους ομοεθνείς του, αλλά και για τους περισσότερους πολίτες του Δυτικού κόσμου. Η *Οικοτοπία* είναι ένα βιβλίο επιστημονικής φαντασίας και ένας ευσεβής πόθος για τον συγγραφέα του και για πολλούς οικολογικά σκεπτόμενους και πράττοντες ανθρώπους.

Ο ήρωας της *Οικοτοπίας*, ο Ουίλλιαμ Ουέστον, λαμπρός αστέρας της αμερικανικής δημοσιογραφίας, αποστέλλεται στην «Οικοτοπία», ως ο πρώτος ανταποκριτής (μετά 20 έτη) στην εχθρική αυτή χώρα, και γράφει τις γραμμές του βιβλίου υπό μορφή σημειώσεων. Κάθε κεφάλαιο είναι διαρθρωμένο σε δυο ενότητες, η πρώτη σαν άρθρο ανταπόκρισης του δημοσιογράφου που αποτελεί και το «μάθημα» προς τον αναγνώστη, και η δεύτερη υπό μορφή ημερολογίου. Η *Οικοτοπία* μπορεί να αντιμετωπιστεί σαν εκπαιδευτικό βιβλίο με λογοτεχνικές προθέσεις.

Η «Οικοτοπία», όπως περιγράφεται εδώ, αποτελεί το πρώτο παράδειγμα μιας αποκεντρωτικά διαρθρωμένης οικολογικής δημοκρατίας, της οποίας οι πολίτες ζουν εναρμονισμένοι με τη φύση, σαν τμήμα του οικολογικού κύκλου, διαχειρίζονται με ήπιο τρόπο τους φυσικούς πόρους, ανακυκλώνουν ή μετατρέπουν σε λιπάσματα τα απορρίμματα και λύματα, και μετακινούνται, στην πλειοψηφία τους, με ηλεκτρικά μέσα μαζικής μεταφοράς. Ο βασικός στόχος της κοινωνίας των οικοτοπιανών είναι η «σταθερή ισορροπία»: απορρίπτεται, δηλαδή, κάθε πρακτική που μετατοπίζει το πρόβλημα της ρύπανσης κλπ. στις επόμενες γενιές. Το κόστος συνυπολογίζεται ταυτόχρονα με το όφελος. Η οικονομία βασίζεται στην αποκέντρωση και γίνεται απόλυτα ελεύθερη, αφού προηγουμένως πέρασε από ένα στάδιο πραγματικού χάους. Εάν η ανάπτυξη στο δυτικό πολιτισμό έφερε την οικολογική αποσταθεροποίηση, η «Οικοτοπία» έπρεπε να ακολουθήσει ένα δρόμο μη εντατικοποίησης της εργασίας με πρώτο μέτρο τη μείωση των ωρών εργασίας στο μισό. Έτσι θα αντιμετωπιζόταν και η ανεργία.

Η ανάπτυξη της «Οικοτοπίας» εμπνέεται από την παιδεία των πολιτών της: ενώ στην Αμερική και στις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες βασίζεται στη Φυσική, στην «Οικοτοπία» βασίζεται στη Βιολογία. Αυτό

έχει επίπτωση και στην κοινωνική συνείδηση των κατοίκων της. Ως ένα βαθμό η «Οικοτοπία» λειτουργεί ως αν να ήταν το πειραματικό εργαστήριο ακραίων ιδεών αυτού του πλανήτη.

Ο Κάλλενμπαχ, από τις σελίδες του βιβλίου του, δεν παραλείπει να θίξει απόψεις της ζωής των οικοτοπιανών που θα έκαναν το σύγχρονο Αμερικανό (και συχνά τον μέσο δυτικοευρωπαίο) να ανατριχιάσει: η καθιέρωση του εικοσαώρου εργασίας, σε εβδομαδιαία βάση, η καθιέρωση της μαριχουάνας σαν κοινή ευφρορική ουσία, οι χαλαρές συνθήκες στο χώρο εργασίας, η επιζητούμενη σωματική επαφή (άγγιγμα) σε κάθε συναναστροφή, η έλλειψη του αθλητισμού σε αγωνιστική βάση, κ.ά.

Ένα κράτος όπως η «Οικοτοπία», όμως, αντιμετωπίζει και προβλήματα που ο Κάλλενμπαχ κατονομάζει: συχνή έλλειψη πόρων για χρηματοδότηση της έρευνας, ακριβή ενέργεια (φριχτός φωτισμός τη νύχτα), φυλετικά προβλήματα, συχνές φοιτητικές αναταραχές, κλπ. Η μεγαλύτερη αξία του βιβλίου βρίσκεται στην περιγραφή της επίδρασης όλων των οικολογικών ιδεών που εφαρμόζονται, στην ψυχοσύνθεση των κατοίκων και την καθημερινή ζωή τους, με χαρακτηριστικά που ήδη συναντάμε στα *underground* κυκλώματα των πόλεων. Μόνο που αυτά στην «Οικοτοπία» γίνονται καθημερινή πρακτική με όλους τους κινδύνους να εκφυλιστούν. Για παράδειγμα, οι καλοί ζωγράφοι σε τοπική κλίμακα, είναι τόσο πολλοί, που μια έκθεση ζωγραφικής από γνωστό Ευρωπαίο, αντιμετωπίζεται με αυτό που ο Κάλλενμπαχ αποκαλεί «επαρχιώτικη απάθεια».

Στο ίδιο σημείο εντοπίζονται και οι αδυναμίες του βιβλίου. Είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι είκοσι χρόνια ανεξαρτησίας και αποκεντρωτικής προσπάθειας στάθηκαν ικανά για μια ex βάθρων αναδιάρθρωση όλων των τομέων της ζωής σε μια χώρα, έτσι ώστε οι κάτοικοί της να ενστερνιστούν τόσο απόλυτα μια νέα κουλτούρα, ήθη, έθιμα και τρόπο ζωής. Άλλωστε, είμαι σίγουρος ότι ο Κάλλενμπαχ σήμερα θα διάρθρωνε διαφορετικά το βιβλίο του, αλλάζοντας πολλές προτεραιότητες και εφαρμογές των οικοτοπιανών, χωρίς να αλλάξει τη βασική ιδέα της «Οικοτοπίας».

Η ελληνική μετάφραση, χωρίς να είναι κακή, παρεμβαίνει πολλές φορές αυθαίρετα στο κείμενο αλλοιώνοντας το νόημα και σε γενικές γραμμές συμβάλλει ώστε να χαθεί η, έτσι κι αλλιώς, περιορισμένη λογοτεχνικότητά του. Παρ' όλα αυτά, η *Οικοτοπία* αποτελεί ένα σημαντικό έργο που υπήρξε «υπόγειο» *best seller* σε Αμερική και Ευρώπη, και που, οπωσδήποτε, αξίζει μιας καλής τύχης και στη χώρα μας, αν και κυκλοφορεί με πολλή καθυστέρηση.

Στ. Μπογιατζής

Έρνστ Κάλλενμπαχ
Οικοτοπία
(εκδ. Κομμουνιστική)
Αθήνα 1990

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ

Οικολογικό Μανιφέστο
Σύνθεση - επιμέλεια κειμένων:
Πιέρ Σαμουέλ
Εκδόσεις Κορμούνα
Αθήνα.

Το Οικολογικό Μανιφέστο εκ-
ηκε για πρώτη φορά στη χώρα
ς το 1979 από τις εκδόσεις
νδρομέδα», οι οποίες τώρα εκ-
ρούν αφίλοκερδώς τα δικαιώ-
τα στην «Κορμούνα». το κεί-
ο αυτής της έκδοσης παρουσιάζ-
αι ακριβώς στην αρχική του
φή. Συντάχθηκε το 1977 από
ίδες γάλλων οικολόγων επι-
μόνων με υπεύθυνο σύνθεσης
μένων τον γνωστό μαθηματικό
οικολόγο Πιέρ Σαμουέλ. Αυ-
έχει σαν συνέπεια τη συχνή α-
ορά στη γαλλική πραγματικό-
α, με παραδείγματα τις πιο
λές φορές προς αποφυγή.

Το «Ο.Μ.» αρχίζει με μια κοι-
νική και πολιτική παρουσίαση
οικολογικού κινήματος και συ-
ίζει με την ανάπτυξη των αρ-
της οικολογίας σύμφωνα με

μια ικανοποιητική επιστημονική
θεμελίωση. Δίνονται ορισμοί και
σχολιάζονται τα οικοσυστήματα,
η τροφική αλυσίδα, οι οικολογικοί
κύκλοι, το πληθυσμιακό, κλπ.
Στη συνέχεια παρουσιάζονται με
ιστορική σειρά οι μέθοδοι διαχειρί-
σης των γήινων πόρων με έμφαση
στο αδιέξοδο όπου αυτές καταλή-
γουν. Το βιβλίο στο τέλος αφιε-
ρώνει ένα μεγάλο μέρος στις προ-
τάσεις της συντακτικής ομάδας
για τη διατήρηση της ισορροπίας
στα οικοσυστήματα του πλανήτη.

Η οικολογία είναι επιστήμη
που εξελίσσεται με ταχύτατο ρυθ-
μό βασιζόμενη στη βιολογία, τη
χημεία, τη φυσική και την οικονο-
μία. Στη διεθνή βιβλιογραφία «οι-
κολόγοι» είναι οι επιστήμονες της
οικολογίας και πολύ σωστά ο με-
ταφραστής αποδίδει τον όρο «οι-

κολογιστές» στα μέλη του οικολο-
γικού κινήματος. Σήμερα ο όρος
αυτός τείνει να περιλάβει όσους εν-
γένει προτείνουν ή απλώς ακολου-
θούν οικολογικές πρακτικές. Εδώ
ακριβώς βρίσκεται το πρόβλημα
στην κυκλοφορία βιβλίων κάποιας
ηλικίας, όπως αυτό. Ενώ οι «οι-
κολογικές» προσεγγίσεις είναι
πλέον πολύ δημοφιλείς σήμερα, το
ενδιαφέρον για τη λατρεία της πα-
ραγωγής είναι επίσης πιο ένθερμο.
Όπως είναι φυσικό το «Ο.Μ.» του
1977 δεν ήταν δυνατό να προβλέ-
ψει τις εξελίξεις στη διεθνή σκηνή,
γι' αυτό είναι επιβεβλημένη η ε-
πανεξέταση των λύσεων που προ-
τείνονται, με βάση τα νέα δεδομέ-
να. Προέβλεψε, όμως, την κατά-
σταση συναγερμού στην οποία πε-
ριέρχεται ο πλανήτης

Στ. Μπογιατζής

Το νερό, νεράκι...

έξης Καραγιάννης
νερό.
ήνα 1990

Το βιβλίο αυτό αποτελεί τον
πό τριακονταετούς συλλογής
ομένων, εργασίας και έντονου
ιαφέροντος του συγγραφέα για
θέμα του νερού, και εκδόθηκε
ιούς αναλώμασιν» το καλοκαίρι
μας πέρασε. Στις σελίδες του
Α. Καραγιάννης, οικονομολό-
με διεθνή εμπειρία, ασχολεί-
με τις περισσότερες απόψεις
αναφέρονται στο υγρό στοι-
του πλανήτη γη: από τη χη-
και φυσική του νερού, τη δυ-
ική ωκεανογραφία, θαλασσο-

βιολογία και γεωλογία, μέχρι την
μηχανολογία και τέλος την οικο-
νομία της διαχείρισης των υδάτι-
νων πόρων της γης.

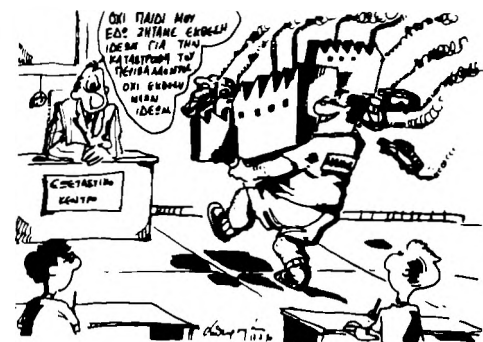
Τεράστιος αριθμός δεδομένων
διοχετεύεται στο έργο αυτό που έ-
χει ως απώτερο σκοπό του την κα-
λύτερη και οικονομικότερη χρήση
του νερού από τον άνθρωπο και
την εξοικείωση των επόμενων γε-
νιών με το πρόβλημα του ισοζυ-
γίου του. Βέβαια, ένα βιβλίο τόσο
γενικό είναι φυσικό να παρουσιάζει
προβλήματα δομής και διάρθρω-
σης ύλης. Αυτό έχει σαν αποτέλε-
σμα να παράγεται ένα μάλλον πυ-
κνό και εξειδικευμένο σε πολλούς
τομείς κείμενο, δύσκολο για τον
μη ενημερωμένο αναγνώστη, ενώ
ο ειδικός θα διαβάσει πολλά στοι-
χεία συχνά προφανή. Σοβαρότε-
ρο, πάντως, είναι το πρόβλημα
της ορολογίας σε τομείς που δεν
είναι και τόσο οικείοι στο συγγρα-
φέα. Έτσι η Τηθύς θάλασσα γρά-

φεται «Τέθυς», το Κάμβριο ανα-
φέρεται με το λατινικό του όρο
«Cambrium», τα στοιχεία Λανθα-
νίδες, Ακτινίδες αναφέρονται με
το λανθασμένο όρο «Lanthanons»
και «Actinons» αντίστοιχα, η χι-
λιοθερμίδα αναφέρεται «χιλοθερ-
μίδα», κλπ.

Το βιβλίο συχνά ασχολείται με
ασυνήθιστα θέματα, όπως η άν-
τληση πόσιμου νερού από τα πα-
γόβουνα, γεγονός που το καθιστά
συχνά ευχάριστο ανάγνωσμα.

Ενδιαφέρουσα, επίσης, είναι η
ανάλυση του φαινομένου *Perma-
frost*, ενώ τα ποτάμια, οι λίμνες
και οι υπόλοιποι υδάτινοι σχημα-
τισμοί αναλύονται με ικανοποιητι-
κή πληρότητα. Το σημαντικότερο
και καλύτερα παρουσιασμένο κε-
φάλαιο του βιβλίου είναι αυτό της
Μακροοικονομίας και Μικροοικο-
νομίας του νερού, όπου είναι εμ-
φανής πλέον η οικειότητα του συγ-
γραφέα με το θέμα. Εδώ δίνονται

Νομίζω πως σε μια χώρα
όπου οι ιθαγενείς
αναζητούν αρχηγούς
αλάθητους να τους
λατρεύουν, μόνο οι
γελοιογράφοι έχουν
δουλειά.

Ο Πετρουλάκης επινοεί
καταστάσεις, τοποθετεί
εντός τους τους πολιτικούς
μας ηγέτες και εκμαιεύει
τα λόγια που θα τους
εχθέσουν, τις κουβέντες
εκείνες που αποκαλύπτουν
την αμηχανία τους σ' αυτό
που «χαϊδευτικά»
αποκαλούμε «ελληνική
πραγματικότητα».
Αμηχανία ανάλογη (όχι
ίδια) με τη δική μας.
Αναφωνούμε λοιπόν, μαζί
με τον Πετρουλάκη: «Ο
Ξενοφών, ο Κώστας, ο
Κώστας, ο Αντρέας, ο
Χαρίλαος *c'est moi!*»

Ξύνω το μολύβι μου για
να συνεχίσω. Υπάρχουν
εξαιρέσεις στην «ελληνική
πραγματικότητα».
Προσπάθειες σημαντικές
όπως, λ.χ., η «Εταιρεία
Λογοτεχνικού και
Ιστορικού Αρχείου». Και
δυστυχώς από το
«Βιβλιολογικό εργαστήριο»
που την ευθύνη του έχει ο
Φίλιππος Ηλιού: 1. Τα
μονόφυλλα του ΕΛΙΑ
(1800-1863).
Βιβλιογραφική
παρουσίαση της Έλλης
Δρούλια - Μητράκου
(1989) και 2. Η
βιβλιοθήκη του ΕΛΙΑ.
Ελληνικά βιβλία 1864-
1900. Πρώτη καταγραφή
της Πόπης Πολέμη
(1990).

Ο τιμητικός τόμος
Ελληνογαλλικά.
Αφιέρωμα στον Roger
Milliex. (1990) —άλλο
ένα εκδοτικό
«κατόρθωμα» του ΕΛΙΑ—

προσφέρει κάτι πολύ περισσότερο από έναν τόμο με σημαντικές συμβολές· είναι μια χειρονομία αγάπης, φιλίας και μικρής αντιστάσεως στον πιο Έλληνα από τους Έλληνες Roger Millier.

Πώς να μη θυμηθώ τον Octav Merlier; Έχω στα χέρια μου μια έκδοση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, *Solomos et Origène suivi de deux autres essais* (1990), τρία δοκίμια για το Σολωμό έτοιμα για το τυπογραφείο λίγο πριν το θάνατο του Merlier, το 1976.

Ρόμπερ βαν Γκούλικ, Ολλανδός διπλωμάτης και συγγραφέας· διαβάστε το έξοχο αστυνομικό μυθιστόρημα *Το αίνιγμα του Κινέζικου καρφίου* (εκδ. Θεμέλιο 1990) που βασίζεται σε αυθεντικές υποθέσεις της αρχαίας Κίνας. Η έκδοση είναι σχετικά ανεκτή (όλα σ' αυτή τη ζωή συγκριτικά είναι).

Στο τέλος θα πεισθώ και θα στραφώ προς τις Θετικές Επιστήμες! Οι πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης (ΠΕΚ) κάνουν μια πολύ σοβαρή και ενδιαφέρουσα δουλειά. Μοιάζει απίστευτο για την «ελληνική πραγματικότητα», αλλά φαίνεται πως μόλις είπα κακή κουβέντα η πραγματικότητα θύμωσε και αποφάσισε να μου δείξει τον καλύτερο της εαυτό:

Β. Ξανθόπουλου, *Περί αστέρων και συμπάντων*, Γ. Γραμματικάκη, *Η κόμη της Βερενίκης*.

Τέρι Ήγκλετον, *Εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας* (εκδ. Οδυσσεύς) και με την ευκαιρία μια θαυμάσια εμπειρία: η διάλεξη του με θέμα «Η σημασία της θεωρίας της λογοτεχνίας». Η ριζοτόμος σχέψη του και ο αντισυμβατικός του λόγος συνδέει τις θεωρίες της λογοτεχνίας με τα ιστορικά τους συμφραζόμενα. Επιτέλους!

ο χαρτοκόπτης

και πολλά στοιχεία σχετικά με το ισοζύγιο του νερού στις περιοχές της γης.

Η έλλειψη λεπτομερούς βιβλιογραφίας και ευρετηρίου, καθιστά το βιβλίο αυτό δύσχρηστο, ενώ θα

μπορούσε να είναι ένα καλό κείμενο αναφοράς για κάθε ενδιαφερόμενο. Πάντως, η προειδοποίηση του βιβλίου είναι σαφής: *το νερό θα αποτελέσει το πρόβλημα των επομένων γενεών*· και αυτή την

προειδοποίηση ο συγγραφέας μας την προσφέρει με ιδιαίτερη υπευθυνότητα.

Στ. Μπογιατζής

Ο Πράσινος Τύπος

Οι παρακάτω σκέψεις αποτελούν μια πρώτη προσέγγιση και σίγουρα όχι εξαντλητική στο θέμα του οικολογικού περιοδικού Τύπου όπως εμφανίζεται στα περίπτερα τους τελευταίους μήνες. Τα είκοσι τελευταία χρόνια, οι περιοδικές εκδόσεις οικολογικού χαρακτήρα σε όλο τον κόσμο, είχαν την ευθύνη για την ευρύτερη γνωστοποίηση στο κοινό των προβλημάτων που αντιμετώπισε ο πλανήτης μας λόγω της ανθρώπινης δραστηριότητας. Καθώς μάλιστα η επιστήμη της οικολογίας διεκδίκησε δυναμικά την εδραίωσή της στην πρώτη γραμμή των επιστημών, οι οικολογικές ιδέες παρουσιάστηκαν σε απλουστευμένη μορφή μέσα από τις σελίδες των περιοδικών αυτών.

Εξαιτίας αυτής της πορείας είδαμε να διαμορφώνεται μια νέα συνείδηση στο μέσο καταναλωτή, κυρίως των ανεπτυγμένων κρατών, σχετικά με την διατήρηση της οικονομίας των φυσικών πόρων, καθώς και με τη διαχείριση των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων. Η εξέλιξη αυτή δυνάμωσε τα οικολογικά κινήματα τα οποία και επηρέασαν θετικά την ανάπτυξη της σχετικής θεματολογίας στον Τύπο. Συνήθως αυτού του τύπου οι προσεγγίσεις απομονώνουν το πρόβλημα, και περιορίζονται σε προτάσεις θεραπείας, συχνά σωστές, χωρίς να προτρέπουν τον αναγνώστη να υιοθετήσει μια ολοκληρωτικά «πράσινη» στάση ζωής. Για παράδειγμα το περιοδικό «*TIME*» (από το οποίο συστηματικά γίνονται αναδημοσιεύσεις και στις ελληνικές εφημερίδες) έχει ιδρύσει ολόκληρο επιτελείο που ασχολείται αποκλειστικά με θέματα περιβάλλοντος, με αποκορύφωμα το αφιέρωμα στη γη σαν «πλανήτη της χρονιάς» το 1989. Δεν

γίνεται, όμως καμιά νύξη για τη σχέση που μπορεί να έχουν τα προβλήματα με την οικονομική ανάπτυξη, για παράδειγμα, ή με την ένταση στις ανθρώπινες σχέσεις. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό ότι το πρόβλημα της αποκέντρωσης προβάλλεται ελάχιστα και σπανίως συσχετίζεται με τα προβλήματα περιβάλλοντος. Μπορούμε σε γενικές γραμμές να πούμε ότι τα ευρείας κατανάλωσης έντυπα, στην καλύτερη περίπτωση ωθούν τον συνειδητοποιημένο αναγνώστη προς μια οικολογική συμπεριφορά, και πάντως όχι προς ένα οικολογικό τρόπο ζωής, αποτέλεσμα μιας συστηματικής οικολογικής σκέψης.

Δεν είναι παράδοξο, λοιπόν, που ο εναλλακτικός οικολογικός Τύπος κρατεί ακόμη τα ηνία στην πληροφόρηση αν και εξακολουθεί να μην είναι προσιτός στο πλατύ αναγνωστικό κοινό. Παράλληλα πρέπει να επισημάνουμε ότι τα περιοδικά εναλλακτικού χαρακτήρα συχνά παρεμβάλλουν στην υπόλοιπη ύλη τους οικολογικές θεματολογίας. Στις γραμμές που ακολουθούν θα αναφερθούμε αποκλειστικώς στα οικολογικά (ή πράσινα) περιοδικά.

● Η «*ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ*» εκδίδεται επί σχεδόν επτά χρόνια και διευθύνεται από τον Μιχάλη Μοδινό. Θεωρείται το εγχυρότερο περιοδικό στο χώρο αυτό με συντακτική επιτροπή που περιλαμβάνει πανεπιστημιακούς και άλλους επιστήμονες. Περιλαμβάνει στην ύλη του σημαντικά περιβαλλοντικά θέματα της χώρας μας, αλλά και παγκόσμια. Η προσπάθεια του περιοδικού να περιορίσει στο ελάχιστο τις αναδημοσιεύσεις σε όφελος των άρθρων από έλληνες συγγραφείς είναι εμφανής. Η «*Νέα Οικολογία*» έχει ευρύτατη θε-

ματολογία και προσπαθεί πάντα να ικανοποιείται της επικαιρότητας. Αξίζει να τύχει της προσοχής όλων όσων έχουν περιβαλλοντικές ανησυχίες.

«*ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ*». Σχετικά πρόσφατο διμηνιαίο περιοδικό που ξεκίνησε πριν δυο περίπου χρόνια στη Θεσσαλονίκη. Στο τεύχος Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 1991 θίγονται θέματα από την καλοκαιρινή μας εμπειρία, όπως η λειψυδρία και η πυρκαγιά του Αγίου Όρους. Η πυρκαγιά σχολιάζεται από την καθηγήτη της Δασολογικής σχολής της Θεσσαλονίκης Δ. Καϊλίδη. Ο τοξικολόγος καθηγητής Αν. Κοβάτσικ ασχολείται με το θέμα της ύδρευσης της Θεσσαλονίκης από τον Αλιάκμονα και υπογραμμίζει τον κίνδυνο από τις ίνες αμιάντου για τους καταναλωτές. Το πολύ ενδιαφέρον θέμα της σχέσης της οικονομικής επιστήμης και του περιβάλλοντος συζητείται από τον καθηγητή Οικονομολόγο Β. Μεταξά. Η «*ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ*» παρουσιάζει μια ιδιαίτερη σοβαρότητα για περιοδικό «ευρείας» κυκλοφορίας και εμφανίζει μια κάποια προτίμηση στα θέματα της Βόρειας Ελλάδας.

● «*ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ*». Φοιτητική έκδοση της Θεσσαλονίκης. Στο τεύχος του χειμώνα '90-'91 διαπιστώνουμε έναν διαχωρισμό της ύλης σε εκπαιδευτικά και περιβαλλοντικά θέματα. Έτσι διακρίνουμε σύντομα άρθρα όπως αυτό για τη θαλάσσια χλωρίδα, ή για την «οικολογική γεωγραφία» που αποτελεί μέρος μιας εισήγησης σε Συνάντηση που διοργανώθηκε από το περιοδικό (το υπόλοιπο μέρος της εισήγησης χάθηκε στην απομακρυσμένη λόγω κακής εγγραφής μας πληροφορεί ένα ειλικρινές σημείωμα του περιοδικού!). Πάντως είναι χαρακτηριστικό ότι το καλύτερο άρθρο, αυτό σχετικά με την λειψυδρία στον πλανήτη, είναι αναδημοσίευση τμήματος από άρθρο του περιοδικού «*TIME*». Έτσι οι πιο αυθεντικές σελίδες είναι αυτές που θίγουν τοπικά περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας μας.

Σ.Μ.

ΜΙΑ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΗ ΤΑΙΝΙΑ

**Μελόδραμα
με... χάρτι
(ρυσωμένο, μάλιστα)
έντ...**

ργου Τσεμπερόπουλου:
ντε γεια».

Προέκυψεν, λοιπόν, ημίν με-
δραμα. Σαν εκείνα τα αλή-
υ μνήμης, τα παλιά, της η-
κής δεκαετίας του '60. Με
έρες - πρωταγωνιστές, με α-
ικανικά πλάνα, με λαϊκά
γούδια, με φλεγόμενες καρ-
-, με χαμηλοβλεπούσες δυ-
ει αγαπητικιές, με «χρυσά
ά βάθος» παιδιά του λαού,
το δάκρυ κορόμηλο και
ουσικά — με χάρτι εντ (εδώ
ς ταιριάζει να γράφουμε
ίπι», όπως επιτάσσουν τα
— νέα ελληνικά, μια που ο
εμπερόπουλος το... χρυσώ-
με το παραπάνω).

Μελόδραμα, λοιπόν. Με τις
φεις και τα κουσούρια εκεί-
του παλιού. Οι βλέψεις; Το
κό κοινό, η επιτυχία, τα ει-
ήρια και (για να μιλήσουμε
της αισθητικής) η απόδοση
περίγυρου των λαϊκών
ωμάτων, η ανάδειξη του
ταγωνιστή σε κέντρο του
μου, η εύκολη συγκίνηση, η
ιτική τακτοποίηση και απο-
άσταση των προσώπων, η
ιση του θεατή, το ...ηθικόν
χγμα. Τα κουσούρια; Εξιδά-
υμένοι χαρακτήρες με επί-
τρο τον ακτινοβολούντα α-
ρα - πρωταγωνιστή (ο Άλ-

Κούρκουλος, στα χνάρια
μπαμπά του, λούμπεν χω-
τόπαιδο, συμπεριφέρεται
δανδής και μιλάει ελληνικά
δόν με ...ερασμιακή προφο-
ρο ή άσπρο, γλυκεράδα, οι
ς της κοινωνικής ανόδου πα-
σες, το ερωτικό πάθος ισο-
ωμένο, θαρρείς και είναι
τάρνισμα, οι γυναίκες υπο-
μένες και πειθήνιες, λες και
νια είναι υποχρεωμένες να
αθαρίζουνε κρεμμύδια (άντε

έως φρέσκα φασολάκια)...

Ο Γιώργος Τσεμπερόπουλος
με το Άντε γεια ανταποκρίνε-
ται στα σημεία των καιρών. Οι
καιροί άλλαξαν κι οι νέοι υπεύ-
θυνοι του κράτους για τον κινη-
ματογράφο μας ζητούν —αντί-
βαρο στους ...«κουλτουριάρη-
δες» που επιβίωσαν μια δεκα-
πενταετία τώρα— να δώσουν
νέα ώθηση στην κινηματογρα-
φία μας, ζητούν εισιτήρια και το
μεγάλο κοινό. Δεν γνωρίζουμε
αν το κοινό θα ανταποκριθεί, αν
και νομίζουμε πως δεν... —στο
κάτω κάτω γιατί να χάσει τη
συνέχεια της τηλεοπτικής του
σαπουνόπερας;

Εκείνο που ξέρουμε είναι ότι
με κανέναν τρόπο αυτές οι κα-
τασκευές, όσο άρτιες και αν εί-
ναι (που συνήθως δεν είναι),
δεν είναι δυνατόν να προβάλ-
λονται ως ανανέωση, πρόοδος,
προχώρημα του κινηματογρά-
φου μας. Δεν απορούμε πάντως
γιατί η ταινία αγκαλιάστηκε α-
πό το κράτος και «σάρωσε» τα
—σε αρκετά χρήματα
μεταφρασμένα— κρατικά βρα-
βεία. Είναι φως φανάρι, πρό-
κειται για μια συντηρητική επι-
λογή, μακριά από την παιδείση
και την καλαισθησία. Η πριμο-
δότηση μιας τέτοιας ταινίας δεν
είναι παρά φτηνός λαϊκισμός.

Το Άντε γεια, ως κείμενο,
επιβραβεύθηκε κατ' αρχήν και
εκδόθηκε από την εταιρεία που
εκδίδει τα Άρλεκιν (εκείνα,
που, όταν τα διαβάζεις, ξεχνιέ-
σαι!). Ως ταινία, επιβραβεύτη-
κε από τις «νέες δυνάμεις» του
ΥΠΠΟ της επιτροπής κρατικών
βραβείων και του Κέντρου Κι-
νηματογράφου (Γεωργιάδης,
Ανδρέου, Βουλγαρίδης, Ηλίας
Κακλαμάνης...). Ως κείμενο
το ξαναεπιβραβεύει η «παρα τω
λαώ» Σύγχρονη Εποχή του
σύγχρονου (sic) ΚΚΕ, που ανα-
λαμβάνει την επανέκδοσή του.
Σύμπαντες οι συντηρητικοί θύ-
λακες, κάθε απόχρωσης.

Άντε, γεια...

Ηλίας Κανέλλης

Σημειωματάριο

ΘΕΑΤΡΟ

ΙΙΙΙΙΙΙ Μετά από χρόνια,
ανεβαίνει ξανά στο θέατρο
της 3ης Σεπτεμβρίου η
«Κλυταιμνήστρα» του Αν-
δρέα Στάϊκου. Δυο γυναίκες
ηθοποιοί περνούν από όλα
τα είδη του θεάτρου ξεκι-
νώντας από το μύθο της
Κλυταιμνήστρας και της
Ηλέκτρας, με πρόσχημα

την «Κλυταιμνήστρα» του
Σοφοκλή. Σκηνοθεσία:
Θόδ. Εσπίριτου. σκηνικά:
Ιουλία Σταυρίδου, μουσική:
Πλάτων Ανδριτσάκης.
Παίζουν: Βαρβάρα Δούκα,
Μπέττυ Μανταδάκη. Κάθε
Κυριακή, Δευτέρα και Τρί-
τη.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΙΙΙΙΙΙΙ «Με τη βοήθεια
των γήινων χρωμάτων η
ζωγράφος Γιάννα Ανδρεά-
δη ξαναβρίσκει τις αποχρώ-
σεις της αφρικανικής γης
που τόσο σε συνεπαίρνουν,
γράφει ο Φρανκ Μπόρντας,
για την έκθεση που εγκαι-
νιάζεται τη Δευτέρα, 11/3,
στην αίθουσα τέχνης Πολύ-
πλανο (Λυκαβηττού 16).

ΙΙΙΙΙΙΙ Μετά από χρόνια α-
ποδημίας, δυναμική προ-
βλέπεται η επανεμφάνιση
του Αλέξη Ακριθάκη στις α-
θηναϊκές γκαλερί. Η νέα
παραγωγή του, με γενικό
τίτλο «Μεγέθυνση», παρου-
σιάζεται αυτές τις μέρες
στη γκαλερί Μοιραράκη
(Κηφισίας 263α), που εγ-
καινιάζει τις εργασίες της
με τον καλύτερο τρόπο.

ΙΙΙΙΙΙΙ Η τρίτη ατομική
έκθεση τη ζωγράφου Κικής
Αλιγιζάκη φιλοξενείται,
ως τις 16/3, στην αίθουσα

Γιάννα Ανδρεάδη:
«Ψάρια του
Ινδικού ωκεανού».
Παστέλ, 160x45
εκ.

τέχνης Αστρολάβος (Αν-
δρούτσου 138, Πειραιάς).
Μια ενότητα από «σχέδια -
μνήμες - αποτυπώματα»
που προκύπτει από τη συν-
δυασμένη χρήση νερομπο-
γιάς, κάρβουνου και μολυ-
βιού.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΙΙΙΙΙΙΙ Ένα μουσικό ταξίδι
στο χώρο και στο χρόνο προ-
σφέρουν στον «Εύμαρο»
(Φωκίδος 26, Αμπελόκη-
ποι) η Σαββίνα Γιαννάτου
και ο Κώστας Γρηγορέας.
ισπανοεβραϊκά τραγούδια
μέχρι γαλλικές μπαλάντες,
Τζόνι Μίτσελ μέχρι Χατζι-
δάκι, αλλά και κομμάτια α-
πό το δίσκο του κιθαρίστα
Κώστα Γρηγορέα «Κιθάρα
Απασιονάτα». Ως τις 16
Μαρτίου, 9 μ.μ.

ΙΙΙΙΙΙΙ Δυο φυσιογνωμίες
του μπλουζ, ο Λουιζιάνα
Ρεντ, κιθάρα - φωνή και ο
Κάρεϊ Μπελ, φουσαρμόνικα
- φωνή, ενώνουν τις δυνά-
μεις και την ψυχή τους στα
μονοπάτια του παραδοσια-
κού μπλουζ. Αθήνα: «Ρό-
δον», Δευτέρα 11/3. Θεσσα-
λονίκη: Κλαμπ
Παλαρλάμα.
Τρίτη 12/3.

ΤΑ ΑΤΟΠΗΜΑΤΑ
ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ. Ε-

πανέρχεται γι' ακόμα μια φορά ο κίνδυνος κατεδάφισης του χτιρίου που βρίσκεται στη γωνία Κοραή και Πανεπιστημίου. Όσο κι αν σας φαίνεται παράξενο, αυτό το ερείπιο, είναι από τα μοναδικά δείγματα της νεότερης αρχιτεκτονικής στην Αθήνα, που για λόγους ευνόητους έχει μείνει έτσι, ώστε αν κάποια στιγμή δεν δοθεί η άδεια κατεδάφισης, τουλάχιστον να γκρεμιστεί από μόνο του! Μέχρι σήμερα, κάτι γινόταν την τελευταία στιγμή και το χτίριο διασωζόταν.

Τώρα πλέον ο κίνδυνος είναι ορατός. Εντός των ημερών θα δημοσιευτεί απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας που ακυρώνει πράξη του υπουργού Πολιτισμού, σύμφωνα με την οποία το χτίριο έχει χαρακτηριστεί έργο τέχνης και ιστορικό

Χρόνια
τώρα
έμαθαν να
ζούνε από το
αρχαίο
θέατρο. Για
την
Επιδαυρο
λέμε και για
τους
κατοίκους
του
γειτονικού
Λυουριού.
Τώρα που το
θέατρο
βρίσκεται σε
κακή
κατάσταση
και η
αναστήλωσή
του
θεωρείται
αναγκαία, οι
άνθρωποι
ξεσηκώ-
θηκαν.

Δεν
ανέχονται
τις
δεκαπεν-
θήμερες
παραστά-
σεις. Γιατί,
πως θα
επιβιώσουν
αλήθεια οι
ψησταριές
που έχουν
στηθεί, και
που η τσίχνα
τους «έσπαζε
μύτη»
καθώς
πήγαινες
ωραία και
καλά να
παρακο-
λουθήσεις
παραόσταση
και μάλιστα
αρχαίας
τραγωδίας.

Ο καυγάς για το πᾶπλωμα

Προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας έκανε ο Σύλλογος Αρχαιολόγων, απαιτώντας να ακυρωθεί η απόφαση του υπουργείου Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε το αποτέλεσμα του διεθνούς αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για το νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Αυτή είναι η είδηση. Από εδώ και πέρα όμως αρχίζουν τα παρατράγουδα: ο σύλλογος αρχιτεκτόνων λοιπόν, ξέχασε να στείλει το περιεχόμενο της προσφυγής στο ίδιο το υπουργείο, δηλαδή στον άμεσα ενδιαφερόμενο φορέα. Καταθέτοντας αυτή την προσφυγή ο σύλλογος αμφισβητεί τις διαδικασίες του διαγωνισμού —ας σημειωθεί ότι κανένα ξένο γραφείο που συμμετείχε σε αυτόν δεν τις αμφισβητεί— τη στιγμή που ως όφειλε, δεν είχε στείλει κανένα εκπρόσωπό του για να παραβρίσκεται και να προλάβει τις υποιεσδήποτε πιθανές, παρατυπίες.

Πέρα λοιπόν από οτιδήποτε λέγεται και γράφεται, ένα είναι σίγουρο: ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων παρεμποδίζει με όποιο τρόπο μπορεί και πάντοτε εκ των υστέρων, την πραγματοποίηση ενός μεγάλου έργου, το οποίο, καλώς ή κακώς, έχει ανάγκη η Αθήνα. Φήμες μάλιστα λένε, πως ο καυγάς γίνεται για το πάπλωμα, το οποίο μεταφράζεται σε ένα διο που δικαιούται και θα πάρει το ιταλικό γραφείο που απέσπασε το πρώτο βραβείο.

Με βάση όμως το κείμενο της προσφυγής, ένα ακόμα πράγμα έχει να παρατηρήσει κανείς: στην Ελλάδα, η αρχιτεκτονική όχι μόνο αμφισβητείται αλλά και δεν κυτοχυρώνεται. Τι κάνει λοιπόν ο Σύλλογος για να αναβαθμίσει αυτό καθ' αυτό το επάγγελμα των μελών του; Γιατί, μια τέτοια προσπάθεια δεν θα αποσκοπούσε μόνο σε ατομικό όφελος, αλλά και στο γενικότερο, αφού σε αυτή την χώρα κάθε έννοια αρχιτεκτονικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, κυριολεκτικά —θέλουμε δεν θέλουμε να το παραδεχθούμε— έχει ναρκοθετηθεί...

διατηρητέο μνημείο. Η Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση και ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων ζητούν να συζητηθεί και πάλι το θέμα από το κεντρικό συμβούλιο

ΤΡΩΓΟΝΤΑΣ (ΠΟΥΤΙΓΚΑ)
ΕΡΧΕΤΑΙ Η ΟΡΕΞΗ

Νεοτέρων Μνημείων.
Ποιὸς τοὺς ἀκούει ὁ-
μως;

**ΜΕΓΑΡΟΝ (ΚΑΙ)
ΕΜΠΟΡΙΟΥ;** Ἐγκαί-
ρος προγραμματισμός
θεματικῶν ἐνοτήτων
καὶ διεθνεῖς μετακλή-
σεις χαρακτηρίζουν τὸ
ἑξέκνημα τοῦ πολυσυζη-
τημένου «Ὁργανισμοῦ
Μεγάρου Μουσικῆς Ἀ-
θηνῶν». Καθὼς ἀκόμα
καὶ κάποιες ἀποφάσεις
ποὺ θέλουν νὰ λύσουν
τὰ «κακῶς κείμενα»
τῶν πολιτιστικῶν ἐκ-
δηλώσεων. Ὅπως τὸ
θέμα τῶν προσκλήσεων
ποὺ παύουν νὰ ἰσχύουν

Με τον Τύπο όμως; Οι δημοσιογράφοι δεν θεωρούνται προσκεκλημένοι αλλά συμπαραστάτες του έργου του Μεγάρου Μουσικής, και γι' αυτό εξαιρούνται του κανόνα. Μόνο που λόγω περιορισμένων «θέσεων» καλύτεροι συμπαραστάτες εί-

ναι ο ημερήσιος τύπος και η τηλεόραση. Και το σχεπτικό διατυπώθηκε ευθέως: Λόγω της ημερήσιας επαφής με το κοινό μπορούν να λειτουργήσουν διαφημιστικά

Στείρα οικονομιστική λογική; Διαχωρισμός με βάση τη δυνατότητα άγρας πελατών;

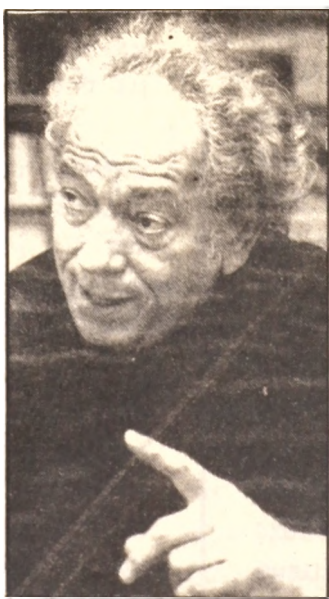
ο μονόστηλος

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
ΠΟΥΠΟΥΛΟ ΑΠΟ ΛΕΥΚΟ ΠΟΥΛΙ

Σε θυμόμαστε να σφύζεις από δραστηριότητα. Στρατευμένος, στην πολιτική και στην ποίηση. Σιγοψιθυρίζουμε ακόμα τα τραγούδια σου —όπως τα έντυσαν με μουσική ο Θεοδωράκης, ο Ξαρχάκος, ο Λοΐζος... Ζήσαμε την αγωνία σου όταν προσπαθούσες να γράφεις πεζογραφία —το πολυδιαβασμένο «Γούπατο».

Λυρικός, ανθρώπι-
νος, φίλος, Δημήτρη
Χριστοδούλου υπήρ-
ξες προπάντων ποιη-
τής. Θα σε θυμόμα-
στε «πούπουλο από

λευκό πουλί» —έτσι, που, ανάλαφρος, κυλάς και πας... Καλό κατευόδιο... Μαρία Κουράγιο...

Σπύρος Λιάτσος

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ -
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ:

Επτά κείμενα για τον Νίκο Καβαδία

- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του Α. Εμπειρίκου
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ:
Ο γλωσσικός αφελληνισμός.
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή
- ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ:
Ερωτικές μεταμορφώσεις·
αντίδωρο στην Μάτση Χατζηλαζάρου
- ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ:
Ούτως ή άλλως

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

- CHARLES KAHN:
Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές
της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ:
Περί μυστικής θεολογίας
Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ:
Στοιχείωσις Θεολογική
Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS
- Γ.Σ. ΚΙΡΚ:
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ:
Ομιλίες στην Εξαήμερο

ΔΟΚΙΜΙΑ

- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:
Πολιτικό σύστημα και πολιτική
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο
- ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ:
Ο μαρξισμός της Ιστορικής Σοσιαλδημοκρατίας
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ:
Το κυπριακό. «Στρατηγική» και στρατηγική
- ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ:
Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Μια συνάντηση: Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ:
Ο χορός στους Κουντουριώτες
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Ο κόσμος του ελληνικού χορού
- ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ:
Η αρχαιολογία στην Ελλάδα
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Ο Βασιλιάς που πέθανε
- ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Μελέτες για το Σύστημα Υγείας

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος
- ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ:
Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ:
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία.
Ανάλυση του δυτικού συστήματος εξουσίας
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ:
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΟΥ
ΕΛΤΕ

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»:
Μια περιήγηση στη νεοελληνική
κακογουστιά
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:
Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ:
Τσιγγάνικη ορχήστρα
- ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:
Ιστορία μιας γραμμής
- ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ:
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα - φτερά
- ΜΑΡΙΑ ΤΟΥΝΤΑ:
Η δίκη του Φλωμπέρ
- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:
Μεροληπτική κατάθεση
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Η εργασία στην ποίηση
- ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ - ΡΟΕ:
Η Άλλη μου πατρίδα

Βιβλία που καλύπτουν
τα ενδιαφέροντα
και τους προβληματισμούς
του σύγχρονου πολίτη

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ
ΚΥΡΑΝΩ

Μέσα από την αφήγηση της «άπλης» ζωής μιας γυναίκας στην ελληνική επαρχία η Β. Παπαγιάννη μας δίνει ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ:

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ:

ΑΝΕΣΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ:

ΤΟΛΗΣ ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ:

ΝΑΤΑΣΑ ΚΕΣΜΕΤΗ:

ΘΩΜΑΣ ΛΑΔΑΣ:

ΟΜΗΡΟΣ ΠΕΛΛΑΣ:

ΜΑΝΩΛΗΣ ΞΕΣΑΚΗΣ:

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ:

Άγαθος (Μυθιστόρημα)

Άγνημα τιμών (Νουβέλα)

Τολμηρές ιστορίες (Διηγήματα)

Τό ξενοδοχείο και τό σπίτι
και άλλα πεζά (Διηγήματα)

Τό τελευταίο καταφύγιο (Διηγήματα)

Τό αιώνιο ρολόι (Διηγήματα)

Ήμερολογιακές σημειώσεις 1973-1975.

Ή Πάολα του Ρίο (Διηγήματα)

Στάλαγκ ΝΙC (Μυθιστόρημα)

Πού κοῦκος; Πού άνεμος (Μυθιστόρημα)

Τό άλλο μισό (Διηγήματα)

Μπακακόκ (Διηγήματα)

Μιά ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)

Μία ιστορία του μακρύ χειμώνα (Νουβέλα)